

RIKSADVOKATEN

**STATSADVOKATENES
KVALITETSUNDERSØKELSE 2018:
VOLDSSAKER MED FRIST**

Innholdsfortegnelse

Forord.....	4
1. Sammendrag	5
2. Innledning	7
2.1. Verdien av kvalitetsundersøkelsen i 2016 av saker om voldtekt og mishandling av nærstående	7
2.1.1. Innenfor påtalemyndighet og politi.....	7
2.1.2. Verdi av kvalitetsundersøkelsen utenfor politi og påtalemyndighet	8
2.2. Valg av sakstyper for den foreliggende undersøkelsen	8
3. Gjennomføringen av kvalitetsundersøkelsen	10
3.1. Forberedelser	10
3.2. Metode	11
3.2.1. Utformingen av spørsmål	11
3.2.2. Den tekniske løsningen.....	11
3.3. Omfang og ressursbruk i gjennomføringen	12
4. Gjennomgang av resultatene	13
4.1. Noen generelle merknader.....	13
4.1.1. Sakstyper i det undersøkte materialet.....	13
4.1.2. Noen overordnede trekk ved sakene	13
4.1.3. Saksbehandlingstid og påtaleavgjørelse	14
4.2. Initialfasen	16
4.2.1. Åstedet	16
4.2.2. Tele/data mv.....	17
4.2.3. Fornærmede	18
4.2.4. Mistenkte/siktede	19
4.2.5. Særlig om mistenkte/siktede under 18 år	20
4.2.6. Vitner	21
4.3. Sporsikring.....	22
4.3.1. Åstedet	22
4.3.2. Fornærmede – innhenting av journaler mv.	22
4.3.3. Mistenkte/siktede	22
4.3.4. Elektroniske spor	23
4.3.5. Biologiske spor.....	23
4.4. Politiavhør.....	24
4.4.1. Fornærmede	24
4.4.2. Mistenkte/siktede	28
4.4.3. Særlig om mistenkte/siktede under 18 år	31
4.4.4. Vitner	32
4.5. Etterforskningsledelse.....	32
4.6. Fremdrift.....	35
4.7. Påtale	36
5. Vurdering av resultatene og læringspunkter til fagledelsen	37
5.1. Initialfasen.....	37
5.2. Sporsikring.....	39
5.3. Politiavhør.....	39

5.4.	Etterforsningsledelse, fremdrift og påtale	40
6.	Intern oppfølging av undersøkelsen og veien videre.....	41
6.1.	Intern oppfølging	41
6.2.	Veien videre – planlagt formidling og nyttegjøring av funnene i kvalitetsundersøkelsen..	42
7.	Statsadvokatembetenes regionale rapporter inntas fra side 45 til og med side 172	43
	Agder statsadvokatembeter	44
	Hedmark og Oppland statsadvokatembeter.....	54
	Hordaland, Sogn og Fjordane statsadvokatembeter	59
	Møre og Romsdal statsadvokatembeter	68
	Nordland statsadvokatembeter.....	72
	Oslo statsadvokatembeter: Oslo politidistrikt.....	77
	Oslo statsadvokatembeter: Øst politidistrikt	91
	Rogaland statsadvokatembeter	109
	Troms og Finnmark statsadvokatembeter: Finnmark politidistrikt.....	134
	Troms og Finnmark statsadvokatembeter: Troms politidistrikt.....	141
	Trøndelag statsadvokatembeter.....	148
	Vestfold, Telemark og Buskerud statsadvokatembeter	162
8.	Vedleggsoversikt.....	171

Forord

Riksadvokaten legger med dette frem de nasjonale resultatene fra statsadvokatenes kvalitetsundersøkelse 2018, rettet mot alvorlige voldssaker. Denne formen for integritetskrenkelser utgjør et alvorlig samfunnsproblem og som det er en prioritert oppgave å reagere overfor og begrense. Det er derfor gledelig at den foreliggende rapporten synliggjør muligheter for forbedring som må kunne oppnås ved forholdsvis beskjedne grep i politiet og påtalemyndigheten.

Den foreliggende undersøkelsen bygger videre på erfaringer og tilbakemeldinger fra kvalitetsundersøkelsen av saker om voldtekt og mishandling i nære relasjoner som ble gjennomført i 2016. Det er gitt tilbakemeldinger fra flere hold om at kriteriene som ble utarbeidet for sistnevnte undersøkelse og resultatene fra saksgjennomgangene har hatt nytteverdi ved det stadig pågående arbeidet med å styrke kvaliteten på etterforsknings- og påtalearbeidet i politi og påtalemyndighet. Funnene fra årets undersøkelse vil kunne utgjøre et viktig bidrag i arbeidet med å heve kvaliteten på straffesaksbehandlingen, i første rekke gjennom dialogen mellom statsadvokatene og det enkelte politidistrikt om hvilke konkrete tiltak undersøkelsen kan gi grunn til å iverksette i politiet. De regionale rapportene fra statsadvokatembetene er inntatt i sin originale form i denne nasjonale rapporten.

Riksadvokaten takker statsadvokatembetene for den betydelige innsats som er lagt ned i undersøkelsen.

Oslo, 9. november 2018

Tor-Aksel Busch

(sign)

1. Sammendrag

I perioden fra mai til juni 2018 gjennomførte statsadvokatene en samordnet nasjonal undersøkelse av kvaliteten ved etterforskningen i saker om alvorlige voldslovbrudd. Dette omfatter grov kroppskrenkelse, kroppsskade og grov kroppsskade. Den forrige kvalitetsundersøkelsen – som var den første av sitt slag – ble gjennomført i 2016, og rettet seg mot saker om voldtekt og mishandling av nærstående. Riksadvokaten har mottatt positive tilbakemeldinger internt i politi og påtalemyndighet, samt fra eksternt hold om nytteverdien av denne formen for systematisk gjennomgang av kvaliteten på etterforskningsarbeidet i en bestemt sakstype. Samtidig er den så ressurskrevende at det – i den någjeldende budsjettsituasjon – ikke er mulig å utføre årlige undersøkelser av denne type, hvilket ville være meget ønskelig. Riksadvokaten har foreslått et satsingsforslag for 2020 som, om det får tilslutning av regjering og Storting, vil gjøre det mulig å styrke denne delen av Den høyere påtalemyndighets virksomhet.

I denne nasjonale rapporten sammenfattes resultatene fra regionale undersøkelser foretatt av statsadvokatene. Det gjøres rede for funnene i undersøkelsen, og trekkes enkelte læringspunkter for å heve kvaliteten ved arbeidet med slike saker i fremtiden. I innledningen gis en beskrivelse av konteksten som kvalitetsundersøkelsen inngår i, nytteverdien av den forrige kvalitetsundersøkelsen og bakgrunnen for valget av sakstype for den foreliggende undersøkelsen. Kapittel 3 beskriver gjennomføringen av undersøkelsen. Kapittel 4 gjennomgår forholdsvis detaljert resultatene for de enkelte spørsmål statsadvokatene var bedt om å besvare ved gjennomgangen av sakene. Kapittel 5 inneholder en kortfattet oversikt over de læringspunkter for det videre arbeidet med å sikre og heve kvaliteten på behandlingen av denne typen straffesaker. I kapittel 6 beskrives hvordan undersøkelsen foreløpig er fulgt opp internt, og enkelte hovedtrekk i hvordan resultatene vil bli formidlet i politidistriktene.

Kriteriene som ble utarbeidet for kvalitetsundersøkelsen ble kvalitetssikret gjennom blant annet et forberedende seminar med statsadvokater fra de regionale embetene ved Riksadvokatembetet. Mange av resultatene beror på til dels skjønsmessige vurderinger foretatt av den enkelte undersøkende statsadvokat.

Statsadvokatene fullførte undersøkelser av 587 påtaleavgjorte saker. Blant de undersøkte sakene gjaldt det klare flertallet kroppsskade. Litt under halvparten av alle sakene ble kategorisert som utelivsvold.

Undersøkelsen etterlater et positivt helhetsinntrykk av nivået ved politiets innsats i etterforskningen av voldssaker. Den viser at mye godt arbeid gjøres i sakene, og at det jobbes engasjert, godt og grundig med saksfeltet. Det gode arbeidet må fortsette der politiet evner å prioritere saker som skal etterforskes med kraft og styrke. Politiets arbeid knyttet til blant annet avhør i sakens initialfase og i etterfølgende avhør gis gode skussmål. Et vesentlig formål med øvelsen er å avdekke eventuelle systematiske avvik og å identifisere muligheter for forbedring av opplæringen og retningslinjene som former politiets etterforskningsarbeid. Det ligger derfor i sakens natur at det ved gjennomgangen av funnene fra kvalitetsundersøkelsen særlig rettes oppmerksomhet mot de aspekter ved etterforskningen hvor det er avdekket et forbedringspotensial.

Samtidig som det er grunnlag for å gi politiet anerkjennelse for innsatsen i etterforskningen av voldslovbrudd, må det erkjennes at kvaliteten også på dette området er for ujevn. Ved mange av kvalitetsindikatorerne er det et tilbakevendende trekk at aktuelle etterforskningskritt ikke er foretatt i et for stort antall saker.

Undersøkelsen bygger her opp om tilsvarende funn fra annen fagledelsesvirksomhet i regi av statsadvokatene, og understreker betydningen av at Etterforsningsløftet gjennomføres som planlagt.

Et hovedtrekk i funnene på nasjonalt nivå er at det finnes enkelte muligheter for å sikre tidsnære bevis som kan utnyttes i større utstrekning enn det som var gjort i de undersøkte sakene. Dette dreier seg blant annet om en mer systematisk tilnærming til undersøkelse og sikring av videoovervåkning. Det synes også å være ønskelig å få gjennomført straksavhør av involverte personer i noe større utstrekning enn det som var tilfelle. Lydopptak fra telefonsamtaler med relevante nødetater bør også i større utstrekning innhentes.

Funnene fra undersøkelsen gir grunn til å vie oppmerksomhet mot rettighetene til mistenkte og siktede under 18 år og disses verger. Det er svært viktig at disse overholdes.

Innholdsmessig er avhørene gjennomgående gode. Undersøkelsen har vist at det i noe større utstrekning kan stilles spørsmål til involverte personer eller vitner om hvor relevante bevis kan finnes. Det er og ønskelig i noe større grad å konfrontere avhørte personer med relevante bevis, for eksempel der vedkommendes forklaring ikke uten videre lar seg forene med andre opplysninger i saken.

Etterforskningsplaner var benyttet kun i et mindretall av saker der det i henhold til pålegg eller anbefaling fra riksadvokaten skulle vært gjort. Erfaringsmessig bidrar dette styringsverktøyet til at etterforskningen blir mer målrettet og at relevante hypoteser etterprøves og vurderes. Videre blir det et mer helhetlig blick mot bevisbildet i saken og at frister overholdes. Bruken av etterforskningsplan, og kvaliteten på etterforskningsplaner der slike utarbeides, bør styrkes.

Justeringer i enkelte rutiner i politiets forberedelse av saken kan bidra til å effektivisere påtaleavgjørelsen og iretteføringen. Dette gjelder blant annet økt bruk av tidshenvisninger i avhørsrapportene til hvor i lydopptaket sentrale utsagn kan gjenfinnes, og en mer omforent forståelse mellom politi og statsadvokaten – eventuelt bedre etterlevelse av direktiver som allerede er gitt – når det gjelder opplysninger som skal fremgå av oversendelsespåtegninger fra politidistriktet til statsadvokatene.

Det vil bli gjennomført møter i politidistriktene med representanter fra det stedlige statsadvokatembetet og Riksadvokatembetet for å følge opp funnene i undersøkelsen. Det er enkelte geografiske variasjoner, og tiltakene som iverksettes i hvert enkelt politidistrikt vil bli innrettet på bakgrunn av funn som er gjort i den aktuelle regionen. Funnene vil også bli benyttet aktivt i den fagledelse statsadvokatene gjør som del av sin løpende straffesaksbehandling. Momentene og spørsmålene som er utviklet i forbindelse med kvalitetsundersøkelsen kan tjene som et utgangspunkt ved vurderingen av om relevante etterforskningskritt er tatt, ikke minst når det gjelder sporsikring og gjennomføring av avhør.

2. Innledning

Gjennomføringen av en kvalitetsundersøkelse i Den høyere påtalemyndighet må sees i lys av klare forventninger fra Stortinget og regjeringen om at kvaliteten i straffesaksbehandlingen i politiet og påtalemyndigheten må bli bedre og jevnere.¹

Politimestrene har ansvar for straffesaksbehandlingen i eget distrikt. Gjennom egen straffesaksbehandling og sin fagledelse overfor politidistriktet skal statsadvokatene medvirke til at de overordnede målene for straffesaksbehandlingen nås. I den forbindelse gir statsadvokatene retningslinjer og følger opp den reaktive innsats i politidistriktene, herunder gjennom inspeksjoner og kvalitetskontroller av politiets etterforskning og påtaleavgjørelser. Statsadvokatene bidrar dessuten til kompetanseheving ved instruksjon, veiledning, opplæring, mv. Det er gitt et tydelig signal fra Stortinget om at statsadvokatenes tilsynsoppgaver overfor politidistriktet ikke bør nedprioriteres.²

Kvalitetsundersøkelsen – en systematisk og samordnet undersøkelse som gjennomføres samtidig ved samtlige statsadvokatembeter – er således et av flere virkemidler som benyttes for å oppnå et overordnet mål om en god fagledelse fra Den høyere påtalemyndighet, og som bidrar til økt kvalitet i straffesaksbehandlingen. De regionale rapportene fra statsadvokatembetene er inntatt i denne nasjonale rapporten.

2.1. Verdien av kvalitetsundersøkelsen i 2016 av saker om voldtekt og mishandling av nærstående

2.1.1. Innenfor påtalemyndighet og politi

Statsadvokatembetene har benyttet erfaringene fra undersøkelsen i 2016 blant annet i møter med ledelse og relevant personell i politidistriktene, herunder ved foredrag.

Ved brev 7. april 2017 ba riksadvokaten hvert statsadvokatembete om å foreta en gjennomgang av et visst antall saker der det var gjennomført tilrettelagte avhør, jf. straffeprosessloven § 239 flg., forskrift 24. september 2015 og riksadvokatens retningslinjer i brev av 21. oktober 2015, blant annet for å vurdere kvaliteten på avhørene. Flere av statsadvokatembetene valgte å løse oppgaven ved å anvende spørsmålene som ble utarbeidet for kvalitetsundersøkelsen i 2016, noe som viser at metoden som ble utviklet for undersøkelsen har overføringsverdi til andre oppgaver i fagledelsen. En har også fått tilbakemeldinger om at statsadvokatembeter i andre sammenhenger har benyttet spørsmålene som ble utviklet for kvalitetsundersøkelsen som en sjekklister eller målestokk ved vurderinger som gjøres i fagledelsen overfor politidistriktene og statsadvokatenes egen straffesaksbehandling. Flere enheter innenfor politiet har dessuten bedt om å få tilsendt spørsmålene fra kvalitetsundersøkelsen til bruk ved vurderingen av om en sak er ferdig etterforsket. Det er i denne sammenhengen verdt å fremheve at det ikke forventes, ei heller er et mål, at alle etterforskingsskritt skal tas i alle saker, men spørsmålene har en klar nytteverdi ved undersøkelsen av om det er relevante gjenstående etterforskingsskritt.

---

¹ Se særlig Prop. 61 LS (2014-2015) s. 27 og Innst. 306 S (2014-2015) s. 20 flg.

² Se særlig Innst. 6 S (2017-2018) s. 41.

Etter gjennomføringen av undersøkelsen i 2016 ble det dessuten bemerket at samarbeidet mellom statsadvokatembetene hadde en overføringsverdi til den daglige straffesaksbehandlingen ved at det bidro til en større grad av omforent praksis, særlig ved skjønnsutøvelsen som slike saker krever. Det har i seg selv en egenverdi.

2.1.2. Verdi av kvalitetsundersøkelsen utenfor politi og påtalemyndighet

Hensynet til allmennhetens tillit til politiets og påtalemyndighetens behandling av straffesaker tilsier at det utvises åpenhet om hvilke læringspunkter som utledes fra en undersøkelse av denne typen.

Offentliggjøringen av rapporten fra forrige kvalitetsundersøkelse i riksadvokatens skriftserie vekket betydelig interesse i det offentlige ordskiftet³ og bidro til et bedre faktagrunnlag ved pågående diskusjoner om etterforskningen av saker om voldtekt og mishandling i nære relasjoner. Rapporten fra denne undersøkelsen ble blant annet omtalt av daværende justis- og beredskapsminister Amundsen som en oppvekker,⁴ og det er nærliggende å se regjeringens arbeid med en ny handlingsplan mot voldtekt i sammenheng med blant annet funnene i statsadvokatenes kvalitetsundersøkelse.

Norges nasjonale institusjon for menneskerettigheter (NIM) har i sin årlige rapport til Stortinget for 2017 pekt på statsadvokatenes kvalitetsundersøkelse fra 2016 som et nyskapende og positivt tiltak for å avdekke forbedringspunkter i straffesaksbehandlingen, blant annet med tanke på å sikre etterlevelse av Norges menneskerettslige forpliktelser til å etterforske og strafforfølge de aktuelle lovbruddene på en effektiv måte. NIM har på dette grunnlaget uttrykket støtte til riksadvokatens ambisjon om å følge opp kvalitetsundersøkelsen med nye undersøkelser i årene fremover, og iverksette tiltak for å avhjelpe svakheter som avdekkes gjennom undersøkelsen.⁵

Det som her er fremholdt viser med all tydelighet viktigheten av slike undersøkelser, men underbygger også ansvaret ved arbeidet.

2.2. Valg av sakstyper for den foreliggende undersøkelsen

Grov integritetskrenkende kriminalitet utgjør et alvorlig samfunns- og folkehelseproblem som har vært viet atskillig oppmerksomhet fra lovgiverhold.⁶ Bakgrunnen for at bekjempelsen av denne formen for kriminalitet prioriteres har vært en oppfatning om at voldslovbruddene blir stadig rære og mer brutale i nyere tid, herunder voldshandlinger begått på offentlig sted uten nærmere foranledning. Når det gjelder konsekvensene av den enkelte voldshandling, har Justis- og beredskapsdepartementet gitt følgende generelle beskrivelse i Ot.prp. nr. 22 (2008–2009):

---

³ Se for eksempel VG, 5. mai 2017, *Tajik om voldtektsrapport: – Forventer at politiet tar tak umiddelbart*.
<https://www.vg.no/nyheter/innenriks/i/wl02d/tajik-om-voldtektsrapport-forventer-at-politiet-tar-tak-umiddelbart>

⁴ VG, 27. mai 2017, *Lover ny handlingsplan mot voldtekt: – Sterk kritikk var "oppvekker"*.
<https://www.vg.no/nyheter/innenriks/i/lPoby/lover-ny-handlingsplan-mot-voldtekt-sterk-kritikk-var-oppvekker>

⁵ Se Dokument 6 (2017–2018): Melding for året 2017 fra Norges nasjonale institusjon for menneskerettigheter, s. 79 og s. 127–129. Dokumentet er tilgjengelig på nettsiden <https://www.stortinget.no/globalassets/pdf/dokumentserien/2017-2018/dok6-201718.pdf>

⁶ For lovgivers syn på vold som et markant samfunnsproblem, se blant annet uttalelser om behovet for straffskjerpelser for grove voldslovbrudd i Ot. prp. nr. 22 (2008-2009), kapittel 6.3.4.3 og 6.4.4.2. Se også Innst.O.nr. 73 (2008-2009) kapittel 6.2, der Stortingets justiskomitee understreket at et samlet Stortinget over tid har vært opptatt av å skjerpe straffene for grove integritetskrenkelser.

Både for fornærmede og pårørende, men også for samfunnet ellers, har disse voldslovbruddene store konsekvenser. For fornærmede vil det ofte være snakk om store helsemessige virkninger, både av somatisk og psykisk karakter, men også økonomiske konsekvenser i form av for eksempel tapt arbeidsinntekt og behov for materielle tilpasninger i hverdagen. For samfunnet som sådant bidrar voldslovbruddene til økt utrygghetsfølelse i befolkningen, og til redusert livsutfoldelse og livskvalitet.⁷

Det er et sentralt mål at det skal være en særlig høy grad av oppklaring i disse sakskategoriene.⁸ Saksbehandlingstiden i oppklarte saker om grov kroppskrenkelse, kroppsskade og grov kroppsskade skal i henhold til instruks fra riksadvokaten ikke overstige 90 dager fra anmeldelse til påtalevedtak i politiet, med mindre hensynet til etterforskningen eller andre omstendigheter gir grunn til det.⁹

En høy andel av tjenestepersoner i politi og påtalemyndighet arbeider jevnlig med voldssaker, og funnene fra undersøkelsen vil ha utstrakt relevans og nytteverdi ved etterforsknings- og påtalearbeidet.

I mange voldssaker vil særlig initialfasen av etterforskningen ha stor betydning for hvorvidt sakene kan oppklares, og det er derfor ikke minst viktig å avklare systematiske styrker og svakheter i politiets arbeid i denne fasen.

---

⁷ Ot.prp. nr. 22 (2008-2009) s. 177.

⁸ Riksadvokatens rundskriv nr. 1/2018, punkt IV,2.

⁹ Se blant annet riksadvokatens rundskriv nr. 1/2018, pkt. IV,3.

3. Gjennomføringen av kvalitetsundersøkelsen

Kvalitetsundersøkelsen for saker om voldtekt og mishandling i nære relasjoner i 2016, var en ny metode for å undersøke kvaliteten i straffesaksbehandlingen. I rapporten fra undersøkelsen¹⁰ er det blant annet gjort nærmere rede for beveggrunnene for å iverksette den systematiske og ensartede saksgjennomgangen som kvalitetsundersøkelsen innebærer og for innholdet i begrepet 'kvalitet', samt praktiske aspekter ved gjennomføringen. Det antas mindre hensiktsmessig å gjenta redegjørelser om dette i sin fulle bredde i inneværende rapport. I det følgende vil det likevel knyttes noen merknader til verdien av den første kvalitetsundersøkelsen, samt forholdet mellom kvalitetsundersøkelsen og enkelte andre tiltak knyttet til å fremme kvaliteten ved straffesaksbehandlingen. Enkelte sider ved undersøkelsen og gjennomføringen av den vil også kommenteres.

3.1. Forberedelser

Riksadvokaten besluttet at kvalitetsundersøkelsen 2018 skulle omhandle de såkalte voldssaker med frist. Det vil si i saker som gjelder grov kroppskrenkelse, kroppsskade og grov kroppsskade (straffeloven §§ 272–274), der saksbehandlingstiden i oppklarte saker ikke skal overstige 90 dager fra anmeldelse til påtalevedtak i politiet, med mindre hensynet til etterforskningen eller andre omstendigheter gir grunn til det. Koder i STRASAK er flg.: 1752, 1753, 1754, 1755 og 1756. Ved brev av 30. oktober 2017 fikk Oslo statsadvokatembeter i oppdrag å utarbeide saksspesifikke kriterier/kvalitetsindikatorer som skulle ligge til grunn for undersøkelsen. Arbeidet skulle ta utgangspunkt i den metodikk som var anvendt ved kvalitetsundersøkelsen i 2016. I rapporten fra denne kvalitetsundersøkelsen var det angitt konkrete forbedringsforslag for fremtidige kvalitetsundersøkelser, som skulle vurderes i arbeidet med å forberede 2018-undersøkelsen.

Førstestatsadvokat Olav Helge Thue og statsadvokat Erik Førde foresto arbeidet ved statsadvokatembetet. Statsadvokat Magne Kvamme Sylta ved Hordaland statsadvokatembeter og høyskolelektor/politioverbetjent Jon-André Nilsen ved Politihøgskolen i Oslo deltok også i arbeidet.

En fant det ønskelig å utforme en mer detaljert veileder enn den som forelå ved forrige kvalitetsundersøkelse til spørreskjemaet med kvalitetsindikatorene. Det ble dessuten gjennomført et planleggingsseminar for undersøkelsen den 4. mai 2018 med deltagere fra statsadvokatembetene, hvor spørreskjemaet og veilederen ble gjennomgått. På seminaret ble det gitt flere nyttige revisjonsinnspill, og diskutert hvordan resultatene skal brukes i fagledelsen nasjonalt og lokalt.

---

¹⁰ Riksadvokatens skriftserie nr. 1/2017.

3.2. Metode

3.2.1. Utformingen av spørsmål

I en stor del av spørsmålene er det spurt om et nærmere angitt etterforskingsskritt er "tilstrekkelig" utført. Svaralternativene er "ja", "nei" eller "ikke aktuelt". Alternativet "ikke aktuelt" benyttes der etterforskingsskritt ikke er tatt, og det heller ikke finnes grunn til at det burde vært tatt. For eksempel kan det besvares "ikke aktuelt" på spørsmål om det er tatt lyd-/bildeopptak av et avhør dersom det fremgår av sakens dokumenter at manglende opptak skyldtes forhold utenfor politiets kontroll, f.eks. om avhørte nektet å forklare seg dersom det ble tatt lydopptak.

Der det er konstatert at et gitt etterforskingsskritt er aktuelt, vil valget mellom ja og nei-svaralternativene fordre en vurdering av om vilkåret "tilstrekkelig" er oppfylt. Uttrykket tilstrekkelig er benyttet for å unngå en ren merkantil målemetode for kvalitet i straffesaksbehandling. I ordet tilstrekkelig ligger det at den statsadvokat som gjennomgår saken må bruke sitt eget skjønn og erfaring når etterforskingsskrittet skal vurderes. Vurderingen må ta hensyn til betydningen av det aktuelle etterforskingsskrittet (sett i lys av blant annet det øvrige bevisbildet), om det er utført med nødvendig nøyaktighet og orden, om det er notoritet om hvordan etterforskingsskrittet er gjort, samt andre relevante faktorer. Det må tas høyde for at enkelte etterforskingsskritt kan fremstå som overflødige kun når man leser saken i ettertid, i etterpåklokskapens lys. Dette kan for eksempel gjelde undersøkelser som er tatt med sikte på å identifisere en ukjent gjerningsmann som senere er identifisert.

Kategorien "ikke aktuelt" ble tatt med fordi hver sak er forskjellig og må vurderes for seg. Hvis et etterforskingsskritt ikke er utført, tyder det ikke nødvendigvis på at saken er dårlig etterforsket. Har man for eksempel lagt mye ressurser i forsvarlige forsøk på å finne et åsted uten å finne det, er det naturligvis ikke en bekreftelse på svak etterforskning at det ikke foreligger fotografier av åstedet. Tilsvarende vil det ikke være negativt at videoopptak ikke er innhentet dersom det er konstatert at det ikke finnes videoovervåkning i området.

Det kan også være andre grunner til at etterforskingsskritt ikke er utført. Tilståtte saker vil ofte kreve mindre etterforskning enn saker som ikke inneholder tilståelser, selv om man også her må søke etter bevis som er egnet til å bekrefte eller avkrefte tilståelsen. Saker med ukjent gjerningsmann krever andre etterforskingsskritt enn saker med kjent gjerningsmann. Etterforskningsinnsatsen må tilpasses den enkelte saks alvor og kompleksitet.

Ved bruk av lukkede spørsmål vil det selvsagt være aspekter ved de gjennomgåtte sakene som ikke fanges opp av de innrapporterte resultatene. For å nyttegjøre også eventuelle læringspunkter og lignende som ikke belyses i resultatene fra undersøkelsen, ble statsadvokatene oppfordret til å ta separate notater til bruk i egen fagledelse.

3.2.2. Den tekniske løsningen

Under den forrige kvalitetsundersøkelsen benyttet statsadvokatene spørreskjemaer på papir som senere ble manuelt matet inn i et elektronisk verktøy ved Riksadvokatembetet for å samle og analysere resultatene. Etter anbefaling fra arbeidsgruppen ble det besluttet at statsadvokatene denne gangen selv skulle registrere svarene i et elektronisk spørreskjema. Før skjemaet ble ferdigstilt gjennomførte man en test som besto i at flere statsadvokater ble bedt om å vurdere samme sak.

En benyttet det elektroniske spørreskjemaverktøyet SurveyXact. Enkelte statsadvokatembeter opplevde problemer med denne løsningen, men i all hovedsak synes verktøyet å ha fungert tilfredsstillende.

Et teknisk problem av praktisk betydning for gjennomføringen av undersøkelsen var at enkelte embeter hadde betydelige utfordringer med å få tilgang til lyd-/bildeopptak som skulle ligge digitalt tilgjengelig i BL-saken gjennom en hyperlenke, eller at DVD-plater manglet i den fysiske saken statsadvokaten hadde fått oversendt fra politiet. Tilgangen i BL bør søkes utbedret av hensyn til en mer digital behandling av straffesaker i politi- og påtalemyndighet.

3.3. Omfang og ressursbruk i gjennomføringen

Totalt 28 statsadvokater deltok i undersøkelsen, og statsadvokatembetenes estimerte ressursbruk summerer seg til 335 dagsverk. Arbeidet ble hovedsakelig utført i mai-juni 2018. Hvor mange timers arbeid gjennomgangen krevde varierte meget fra sak til sak, men basert på tilbakemeldinger fra embetene synes gjennomgang av én sak å ha tatt i gjennomsnitt 2–3 timer. Flere embeter opplevde at tiden som var avsatt til selve saksundersøkelsene ble noe knapp.

4. Gjennomgang av resultatene¹¹

4.1. Noen generelle merknader

4.1.1. Sakstyper i det undersøkte materialet

Det ble registrert svar knyttet til 592 undersøkte saker. De mottatte svarene er ufullstendige i fem av sakene, og antallet fullførte saksundersøkelser blir derfor 587 såkalte hovedsaker.

Det var fem statistikkgrupper i politiets saksbehandlingssystem som var aktuelle for undersøkelsen, og sakene fordelte seg mellom disse på følgende måte:

1752 – Grov kroppskrenkelse	121 (20,4 %)
1753 – Grov kroppskrenkelse, med følge død	2 (0,3 %)
1754 – Kroppsskade	373 (63 %)
1755 – Grov kroppsskade	94 (15,9 %)
1756 – Grov kroppsskade, med følge død	2 (0,3 %)

Ved sakens oppstart var litt under en tredjedel av sakene ikke kodet riktig i politiets saksbehandlingssystem. Riktig koding kan blant annet ha betydning for hvilke ressurser som settes inn, hvilken kompetanse politiet velger å benytte, hvilken prioritet saken gis, hvorvidt det utarbeides en etterforskningsplan og innholdet i denne, herunder hvilke etterforskningskritt som forventes gjennomført og hvilke hypoteser som oppstilles. Det er derfor viktig at omfanget av feilkoding reduseres. Andelen feilkoding var redusert til under en tiendedel ved påtaleavgjørelse, som indikerer et visst rom for forbedring også her. Også når det gjelder uoppklarte og henlagte saker vil det ha betydning at saken er kodet rett, blant annet av hensyn til de analyser som baserer seg på statistikk fra politiets databaser.

	Ja	Nei
Riktig koding ved sakens oppstart?	418 (71 %)	171 (29 %)
Riktig koding ved sakens påtaleavgjørelse?	542 (92 %)	47 (8 %)

4.1.2. Noen overordnede trekk ved sakene

Statsadvokatene ble bedt om å klassifisere hvilken type voldssituasjon det dreide seg om i den enkelte sak. Det var mulig å krysse av for flere alternativer.

Utelivsvold ¹²	263 (44,7 %)
Vold øvet mot nærstående, jf. straffeloven § 9	119 (20,2 %)

¹¹ Tallmaterialet som danner grunnlag for gjennomgangen er inntatt som et vedlegg til rapporten. For å gjøre dokumentet mer leservennlig er prosentandeler angitt i løpende brødt tekst avrundet, slik at bruken av desimaler begrenses.

¹² Begrepet 'utelivsvold' favner forholdsvis vidt, og omfatter ikke bare vold i tilknytning til skjenkesteder, taxiholdplasser, mv. Et utgangspunkt for vurderingen er om volden ble øvet på offentlig sted, jf. straffeloven § 10 første ledd.

Vold mot personer under 18 år	13 (2,2 %)
Hatkriminalitet	1 (0,2 %)
Annet	203 (34,5 %)

I flertallet av de undersøkte sakene var anmeldelse inngitt innen ett døgn fra gjerningstidspunktet:

Tid fra gjerning til anmeldelse	
<1 døgn	407 (69,1 %)
1–14 døgn	144 (24,4 %)
>14 døgn ¹³	38 (6,5 %)

I nesten alle sakene (556 = 94 %) var det kun registrert én fornærmet. Det var registrert to fornærmede i 31 saker (5 %) og tre fornærmede i 2 saker.

Også på mistenkte/siktede-siden var det i det store flertallet av sakene kun én person registrert. Ved sakens oppstart var gjerningspersonen oppgitt i 474 (80,5 %) saker, mens det motsatte var tilfellet i 115 (19,5 %) saker.

Antall mistenkte/siktede	
0	25 (4,2 %)
1	440 (74,7 %)
2	73 (12,4 %)
3	36 (6,1 %)
4	5 (0,8 %)
>4	10 (1,7 %)

Antall vitner	
0	109 (18,5 %)
1	117 (19,9 %)
2	140 (23,8 %)
3	76 (12,9 %)
4	59 (10 %)
>4	88 (14,9 %)

4.1.3. Saksbehandlingstid og påtaleavgjørelse

Litt under halvparten av sakene (45 %) var registrert som påtaleavgjort innen 90 dager fra anmeldelsesdato. For øvrig fordelte svarene seg slik:

Dager fra anmeldelse til påtaleavgjørelse	
1–30 dager	52 (8,8 %)
31–90 dager	214 (36,3 %)

¹³ I spørreskjemaet var det ved en feil skrevet >15 som tredje svaralternativ, men det fremgår av sammenhengen med de andre svaralternativene at en har siktet til saker der det var gått 15 døgn eller mer, altså >14. En har ikke indikasjoner på at dette har voldt problemer ved gjennomføringen av undersøkelsen.

91–180 dager	181 (30,7 %)
181–365 dager	113 (19,2 %)
>365 dager	29 (4,9 %)

Det var til dels betydelige forskjeller mellom distriktene, som fremgår av de regionale rapporter fra statsadvokatembetene (inntatt nedenfor). Andelen av sakene som var avgjort innen 90 dager i det enkelte distrikt spenner fra 15 % til 78 %. Det er grunn til å påpeke at det begrensede tallmessige grunnlaget for funnene i det enkelte distrikt gir grunn til en viss varsomhet med å trekke generelle konklusjoner basert på denne ene undersøkelsen.

Flertallet av sakene (360 = 61 %) ble påtaleavgjort av politiet. 226 saker (38 %) ble påtaleavgjort av statsadvokatene, mens 3 saker (0,5 %) ble påtaleavgjort av riksadvokaten. I saker der endelig påtaleavgjørelse var tatt av statsadvokat eller riksadvokaten var flertallet (56 %) av sakene avgjort med endelig påtaleavgjørelse innen 15 dager fra politiets 040-kode, og til sammen 80 % avgjort innen 30 dager. 14 % av sakene tok mellom 31 og 60 dager å avgjøre, mens 6 % av sakene tok mer enn 60 dager. Klagesaker er unntatt fra disse tallene.

I et flertall av sakene (57 %) ble det utferdiget tiltale. Litt under en tredjedel (31 %) av sakene ble henlagt:

Henleggelse	181 (30,7 %)
Påtaleunntatelse	4 (0,7 %)
Forelegg	3 (0,5 %)
Tilståelsesdom	14 (2,4 %)
Tiltale	334 (56,7 %)
Annet	53 (9 %)

I spørreskjemaene som er benyttet til undersøkelsen er det ikke sondret mellom påtaleavgjørelser som regnes som oppklaring/ikke-oppklaring av saken, eller påtaleavgjørelser som ikke tas med i beregningen av oppklaringsprosent i politiets STRASAK-database. Det kan derfor ikke foretas en direkte sammenligning med politiets statistikk for oppklaringsprosent. Likevel kan nevnes for sammenhengens skyld at det i politiets STRASAK-rapport for 2017 er oppgitt en oppklaringsprosent i voldssaker på 55 %, som var noe over gjennomsnittet for alle kriminalitetstyper (53 %).¹⁴ Alene den omstendighet at det ble utferdiget tiltale i 57 % av de undersøkte sakene indikerer at oppklaringsprosenten er betydelig høyere i disse sakene enn i de samlede voldssakene (som også omfatter alminnelige kroppskrenkelser) i 2017.

Utsagn i enkelte av statsadvokatenes regionale rapporter synes å indikere at saksavgjørelsene som er kategorisert som "Annet" i stor grad gjelder saker som er blitt behandlet av konfliktråd.¹⁵ Dersom dette legges til grunn, ble sakene avgjort med positiv påtaleavgjørelse i mer enn 69 % av sakene, som innebærer at de undersøkte sakene har en oppklaringsprosent som ligger langt over gjennomsnittet i henhold til STRASAK-tallene nevnt foran. Ved gjennomgangen av resultatene fra undersøkelsen ble det bemerket av undersøkende statsadvokater at helhetsresultatet var godt – og tilstrekkelig for en positiv påtaleavgjørelse – i mange saker der en i henhold til en ren tallmessig lesning av resultatene fra saksgjennomgangen kunne få inntrykk av at innsatsen ikke hadde vært tilstrekkelig.

¹⁴ Tilgjengelig på nettsiden <https://www.politiet.no/globalassets/04-aktuelt-tall-og-fakta/strasak/2017/strasak-2017.pdf>

¹⁵ Se lov om konfliktrådsbehandling § 20 første ledd.

4.2. Initialfasen

Etterforskingens initialfase omfatter de etterforskingsskritt politiet bør foreta så tidlig som mulig så snart det foreligger grunn til å etterforske et mulig lovbrudd. Det har stor betydning for muligheten til å oppklare voldssaker at hensiktsmessige etterforskingsskritt er tatt så tidlig som mulig etter hendelsen. Dette skyldes blant annet at mulighetene for sporsikring forringes jo lenger tid som går fra hendelsen og frem til innsatsen settes inn, blant annet fordi elektroniske spor forsvinner eller fordi åstedet blir ryddet/vasket eller på annen måte forstyrret. Det er også viktig å innhente gode forklaringer fra de involverte personer og vitner før minnet om hva som har hendt svekkes eller påvirkes av andre omstendigheter. Av hensyn til oppklaringen av anmeldte forhold og berørte personers rettssikkerhet er det vesentlig at tjenestepersoner i initialfasen evner å kartlegge mulige relevante alternative forklaringer av hendelsen. Et statsadvokatembete bemerket særskilt i sin rapport at dette syntes å være godt ivaretatt, noe som er meget positivt: "Det var ikke noe i undersøkelsen som tydet på at man i initialfasen ikke evnet å tenke tilstrekkelig åpent og bredt. Det var heller ikke noe i undersøkelsen som tyder på at politiet på dette stadium hadde laget seg en sikker hypotese om hendelsesforløpet."

De fleste spørsmålene i denne kategorien var mest aktuelle for anmeldelser som var innkommet innen kort tid (innen ett døgn) etter den påståtte straffbare handlingen. Som nevnt i avsnitt 4.1.2 ovenfor, var dette tilfellet i 69 % av sakene.

4.2.1. Åstedet

Undersøkelsen viser at det er et forbedringspotensial ved sikring og fotografering av åstedet, samt i å undersøke om det foreligger overvåkningsbilder på offentlige steder, eller bilder, lyd- eller videooptak fra privatpersoner fra åstedet som er relevant for avgjørelsen av skyld- eller straffespørsmålet i saken.

Av de 50 % av sakene hvor sikring av åstedet ble ansett som aktuelt av undersøkende statsadvokat, ble sikringen vurdert å være tilstrekkelig i 62 %. Fotografering av åstedet ble ansett som aktuelt i 63 % prosent av sakene, og var utført på tilstrekkelig vis i 54 % av disse.

Undersøkelse, og eventuelt sikring, av overvåkningsvideo eller andre lignende bevismidler ble ansett som aktuelt i 44 % av sakene. Det var tilstrekkelig utført i 53 %. Videooptak av en voldshendelse kan være et helt sentralt bevismiddel, og det er derfor uheldig at det ikke er en høyere andel "tilstrekkelig"-svar blant de aktuelle sakene på dette punktet. I rapporten fra et statsadvokatembete er det bemerket at politiet ikke innhentet videomateriale, selv om en hadde mottatt opplysninger om at dette forelå, og det var også et eksempel på at en fornærmet selv hadde brakt optak til retten. Det var her til dels store variasjoner mellom politidistriktene, med resultater fra 25 % til 81 %.

Det er noe overraskende at resultatene ikke er jevnere og bedre for disse spørsmålene. Når det gjelder sikring av åstedet, og undersøkelse/sikring av overvåkningsvideo og lignende som mobiltelefoner med private optak, kan det ikke utelukkes at polititjenestepersoner på stedet har tatt skritt som ikke er rapportert, for eksempel at en uten hell har lett etter overvåkningskameraer som kan ha fanget opp relevante bilder. Det er uansett ønskelig at det skrives rapport også om slike negative funn i saken slik for å få notoritet rundt de undersøkelser som er foretatt. Dersom slik sikring ikke er foretatt initielt, bør etterforskningsledelsen sørge for dette i sporsikringsfasen. Dette gjelder også fotografering og innhenting av kart over åstedet.

Det kan være grunn til å vurdere om det skal innarbeides et punkt om undersøkelse av relevant overvåkningsmateriale i tiltakskortet for politiarbeid på stedet i voldssaker, under punktet om "Sporsikring åsted", hvor sikring av overvåkningsmateriale per i dag ikke er nevnt.¹⁶

Når det gjelder fotografering av åstedet, antas det at sakene der dette har vært ansett utilstrekkelig spenner over ulike mangler av forskjellig alvorlighetsgrad, og det kan vanskelig trekkes mer presise læringspunkter ut av det samlede funnet at fotograferingen ble ansett ikke tilstrekkelig i 46 % av sakene der dette ble ansett aktuelt. Statsadvokatene bør være påpasselige med å gi tilbakemelding til etterforskere om hvorledes fotograferingen kunne ha vært gjort på en bedre måte dersom de ved sin løpende saksbehandling kommer over utilstrekkelige åsteds- og fotomapper.

Et statsadvokatembete har bemerket at kartutsnitt, sammen med fotografi, kan være av stor nytte:

Av hensyn til iretteføringen burde det i flere av sakene, uavhengig av sakens alvor, vært innhentet kartutsnitt/enkelt foto av åstedet. Dette gjelder også "utelivssakene" der det ikke er spor av voldshendelsen på åstedet. Dette krever svært lite arbeid og vår erfaring er at mange dommere ønsker slikt materiale fremlagt under hovedforhandlingen. Digitale aktorater innføres i stadig flere domstoler, og fremvisning av kartutsnitt og foto av åstedet kan vises på skjermen til alle aktørene i retten når fornærmede, mistenkte og vitner forklarer seg om hvor de stod og hva de opplevde/observerte da volden skjedde.

4.2.2. Tele/data mv.

Det finnes et generelt punkt i tiltakskortene for politiarbeid på stedet, under elektroniske spor, som sier at tjenestepersoner skal identifisere elektroniske enheter som kan opplyse sakens forhold. Blant de 57 % av sakene der det ble vurdert som aktuelt å spørre involverte og/eller vitner til hendelsen om relevante opptak av lyd/bilde, var dette iverksatt i kun 35 % av sakene. Dette er ikke tilfredsstillende.

Beslaglegging av telefoner (eller andre relevante lagringsmedier) ble ansett som aktuelt i kun 26,5 % av sakene. Det ble registrert at slikt beslag var tatt i 44 % av disse sakene. Sikring av beslaglagte telefoner mot tapping og fjernsletting ble ansett som aktuelt i kun 12 % av sakene, og blant disse sakene var dette foretatt i kun 24 %. Beslaglegging av telefoner (samt andre relevante lagringsmedier) og sikring av telefonene mot manipulering etter beslag ble følgelig kun foretatt i et mindretall av sakene der dette ble ansett som aktuelt. Svarene her omfatter en forholdsvis liten andel av de totale sakene som ble undersøkt (ettersom etterforskingsskrittene ikke ble ansett som aktuelle i det store flertallet av sakene). Det er derfor grunn til å være noe varsom med å generalisere om politiets arbeid på grunnlag av omtalte svar.

Beslag av lagringsmedier hos vitner og andre tredjepersoner krever i utgangspunktet en beslutning fra påtalemyndigheten dersom besitteren ikke vil gi det fra seg frivillig, jf. straffeprosessloven § 205 første ledd og § 206 første ledd, og slike straffeprosessuelle tvangsmidler er følgelig ikke umiddelbart tilgjengelige for polititjenestepersoner på stedet. Dette utelukker imidlertid ikke at polititjenestepersoner på stedet forsøker å avdekke hvorvidt relevante bevis eksisterer og å avklare om eventuelle besittere er villige til å gi fra seg disse. Ransaking for å avdekke hvorvidt andre personer enn mistenkte/siktede besitter lagringsmedier med bevis av betydning for saken fordrer i utgangspunktet en avgjørelse av retten, eller en avgjørelse av

---

¹⁶ Tilgjengelig i KO:DE, i nettbrettvennlig versjon.

påtalemyndigheten dersom det er fare for opphold, se straffeprosessloven § 195 tredje ledd og § 197 første og annet ledd, noe som også kan medføre at beslaglegging av telefoner mv. ikke er aktuelt i den enkelte sak.

4.2.3. Fornærmede

Når det gjelder straksetterforskning knyttet til fornærmede, er resultatene jevnt over noe bedre. I saker med flere fornærmede har statsadvokatene besvart spørsmålene én gang for hver fornærmet. Det samlede antallet fornærmede (og følgelig det samlede antallet sett med fornærmede-spørsmål som er besvart) er 624.

I 68 % av tilfellene ble det vurdert som aktuelt å sikre spor, herunder biologiske spor som fingeravtrykk, DNA og ruspåvirkning, samt fotografi av skader, klesdrakt, sko mv. i sakens initialfase. Dette var foretatt i 67 % av tilfellene der det ble vurdert som aktuelt, og følgelig ikke gjort i en tredjedel av sakene. Spørsmålet var bredt anlagt, og statsadvokatenes svar berodde på en helhetsvurdering. Det kan være av stor betydning for den bevisvurdering som skal gjøres i saken å sikre en god tidsnær beskrivelse av fornærmede, for å belyse den aktuelle hendelsen og skadeomfanget. For eksempel vil påvisning eller fravær av ruspåvirkning hos fornærmede, samt fotografier av vedkommendes tilstand og antrekk før legebesøk kunne være av betydning for å kontrollere holdbarheten av forklaringer avgitt i sakens anledning.

På spørsmål kun om det var tatt tilstrekkelig foto av fornærmedes skader, klesdrakt, sko og lignende, svarte statsadvokatene at dette var aktuelt i 81 % av tilfellene. Blant disse var det foretatt i 76 % av tilfellene.

Når det gjelder beskrivelse av fornærmedes tilstand, herunder ruspåvirkning, ble dette ansett som aktuelt i 73 % av tilfellene. Det ble vurdert som tilfredsstillende utført i 64 % av tilfellene der dette var aktuelt. Det kan være grunn til å tro at beskrivelse av fornærmedes tilstand er utelatt i en del tilfeller der denne ikke ble oppfattet som påfallende eller unormal. Det kan være grunn til å minne om at rapportskriverens observasjoner også i slike tilfeller (for eksempel et "negativt funn" i form av at fornærmede *ikke* ble oppfattet som aggressiv eller beruset) etter omstendighetene vil kunne være av klar relevans ved den senere behandlingen av saken. Blant annet når det gjelder vurderingen av hvilken vekt som skal tillegges ulike involverte personers forklaringer om hendelsesforløpet, vil det være relevant å vite om omstendigheter som er egnet til å påvirke evnen til iakttagelse og verbal kommunikasjon, samt dømmekraft på det aktuelle tidspunktet.

Fornærmedes forklaring ble mottatt på stedet i kun om lag en tredjedel (33,5 %) av tilfellene. I 39 % av tilfellene ble det ansett aktuelt å motta fornærmedes forklaring på stedet, men uten at dette var gjort. Det ble ansett som ikke aktuelt å motta fornærmedes forklaring på stedet i 27 % av tilfellene. Resultatet indikerer at det er et potensial for å opplyse saken bedre gjennom straksavhør av fornærmede. En finner grunn til å bemerke i denne sammenhengen at statsadvokatene som deltok på erfaringsseminaret ved Riksadvokatembetet i august 2018 (etter gjennomført kvalitetsundersøkelse) i det vesentlige roste kvaliteten på straksavhørene som var gjennomgått. I den regionale rapporten fra et av statsadvokatembetene er dette sammenfattet på følgende måte: "Til tross for et mange ganger kaotisk faktum, der parter og vitner var betydelig ruspåvirket, fremsto avhørerne upåvirket av dette og bidro således til å avklare og roe ned betente situasjoner. [...] Det fremheves som meget positivt at politiet i møtet med publikum i sårbare situasjoner, fremstår med trygghet, respekt og autoritet."

Det var tatt opptak av forklaringen i 25,5 % av alle undersøkte tilfeller, og det var ikke tatt i 14 %. Lydopptak ble ansett som ikke aktuelt i 60 % av de undersøkte tilfellene.

Blant de 25 % av tilfellene der det ble ansett som aktuelt å foreholde formalia for fornærmede i forbindelse med forklaring på stedet, ble dette utført på tilstrekkelig vis i 78 %. Statsadvokatene var i denne forbindelse instruert om å høre på eventuelle lydopptak av forklaringen, og svarene støtter seg med andre ord ikke utelukkende på det tjenestepersonen har protokollert fra avhøret. I henhold til veilederen for kvalitetsundersøkelsen skulle foreholdelsen anses tilstrekkelig dersom en ikke ville få problemer med å bruke avhørene i konfrontasjonsøyemed i retten. Den forholdsvis høye andelen "ikke aktuelt"-svar kan skyldes at noen statsadvokatembeter opplevde vanskeligheter med å få innhentet lydopptak fra politidistriktet som knyttet seg til sakene som skulle undersøkes, og dermed ikke fikk anledning til å foreta denne vurderingen.

Statsadvokatene ble også bedt om å vurdere særskilt om det var tilstrekkelig samsvar mellom innholdet i protokollatet fra avhøret og hva som fremgikk av et eventuelt lydopptak når det gjelder formalia. Dette spørsmålet ble besvart med "ikke aktuelt" i 77 % av tilfellene, hvorav en del av svarene må antas å skyldes at det ikke lot seg gjøre å innhente lydopptaket. Blant de resterende 23 % av tilfellene ble samsvaret vurdert som tilstrekkelig i 87 % av tilfellene.

Det kan ha betydning for den videre fremdriften i saken å få innhentet samtykke til opphevelse av taushetsplikt på et tidlig stadium, slik at det kan anmodes om eventuell bistand fra aktører utenfor politiet uten opphold. Dette ble vurdert som ikke aktuelt i 40 % av de undersøkte tilfellene. Blant de sakene der dette ble ansett som aktuelt, var det gjort i 68 %.

Det vil i mange tilfeller være viktig å spørre fornærmede om de vet hvor eventuelle bevis i saken kan finnes, ettersom de kan komme til å unnlate på eget tiltak å nevne dette for politiet under avhør på stedet. Dette ble vurdert som ikke aktuelt i 57 % av tilfellene. I sakene der dette var ansett som aktuelt var det kun gjort i et mindretall (43 %), og det var følgelig utelatt i over halvparten. Hvorvidt denne form for spørsmål er hensiktsmessig, og eventuelt hvorledes det skal stilles, må vurderes etter omstendighetene i den enkelte sak, men resultatene i denne undersøkelsen tilsier at det vil kunne være noe å vinne på å minne politiet om viktigheten av slike etterforskingsskritt.

4.2.4. Mistenkte/siktede

Når det gjelder sporsikring knyttet til mistenkte eller siktede i sakene, synes resultatene å være noe mindre gode enn tilsvarende spørsmål knyttet til fornærmede (omtalt ovenfor). Det samlede antallet mistenkte/siktede (og følgelig det samlede antallet sett med mistenkte/siktede-spørsmål som er besvart i kvalitetsundersøkelsen) er 754. Det er ikke skilt mellom mistenkte og siktede i undersøkelsen, og i den følgende gjennomgangen benyttes for enkelthetsens skyld kun mistenkte.

Sikring av spor, biologiske spor som fingeravtrykk, DNA og ruspåvirkning, samt foto av skader, klesdrakt og lignende ble vurdert som ikke aktuelt i 48 % av tilfellene. Bakgrunnen for at andelen hvor dette ble ansett som ikke aktuelt er noe høyere for mistenkte enn fornærmede, kan være at det i en del tilfeller ikke var kjent gjerningsperson. Blant de aktuelle sakene var det utført tilstrekkelig i 55 % av tilfellene.

Vurdering av beskrivelse av mistenktes tilstand, herunder ruspåvirkning, ble vurdert som "ikke aktuelt" i 44 % av tilfellene. Blant sakene der det ble ansett aktuelt, var det tilstrekkelig i 57 % av tilfellene.

I kun 14 % av de undersøkte tilfellene ble det mottatt forklaring fra mistenkte på stedet. Det ble ansett ikke aktuelt i 36 %. I veilederen til spørsmålet er det henvist til det tilsvarende spørsmålet for fornærmede. Det

fremgår da av sammenhengen at det skal svares "ikke aktuelt" dersom mistenkte for eksempel er fraktet til sykehus eller har forsvunnet fra åstedet. Å motta forklaring fra mistenkte ble ansett som aktuelt, men ikke gjort, i hele 50 % av tilfellene. Med tanke på at mistenktes forklaring gjerne vil kunne være av stor bevismessig betydning, og at risikoen for tilpasning av forklaringer med utsagn fra vitner og lignende øker jo lenger tid som går før mistenkte avgir forklaring, er dette en for høy prosentandel. Noe av forklaringen kan skyldes antallet saker relatert til utelivsvold, hvor mistenktes eventuelle rus og påvirkningsrad kan være årsaken.

I det store flertallet av tilfellene (80 %) ble det ansett "ikke aktuelt" med lydopptak av mistenktes forklaring. Dette antas å skyldes at forklaring ikke ble tatt eller ikke kunne tas. Blant tilfellene der lydopptak ble ansett aktuelt var det tatt i 51 % av tilfellene, som viser rom for forbedring.

I hele 89 % av tilfellene ble det ansett "ikke aktuelt" å vurdere om det var tilstrekkelig ivaretagelse av formalia ved eventuell forklaring avgitt på stedet. Statsadvokatene var i denne forbindelse instruert om å lytte til eventuelle lydopptak av forklaringen, og svarene støtter seg med andre ord ikke utelukkende på det tjenestepersonen har protokollert fra avhøret. I henhold til veilederen for undersøkelsen skulle foreholdelsen anses tilstrekkelig dersom påtalemyndigheten ikke ville få problemer med å bruke avhørene i konfrontasjonsøyemed i retten. Den høye andelen "ikke aktuelt"-svar på dette spørsmålet kan skyldes at det i mange saker ikke var kjent gjerningsperson, at lydopptak ikke forelå eller ikke lot seg innhente til statsadvokatens gjennomgang, eller også at samtalen som var gjennomført med mistenkte på stedet ikke var gått over i en avhørssituasjon der foreholdelse av rettigheter ble nødvendig. Blant tilfellene der det var ansett som aktuelt, ble formaliadelen ansett tilstrekkelig i 73 % av sakene. Ettersom dette utgjør kun 8 % av alle undersøkte tilfeller, grunnet den høye andelen "ikke aktuelt"-svar, bør det utvises varsomhet med å generalisere fra dette resultatet.

På spørsmål om det var tilstrekkelig samsvar mellom hva som fremgikk av protokollatet/rapporten fra avhøret og hva som fremgikk av lydopptaket når det gjelder formalia, svarte statsadvokatene "ikke aktuelt" i hele 90 % av tilfellene. Dette antas å skyldes en kombinasjon av at det i mange saker ikke var gjennomført avhør av mistenkte på stedet, og at det ikke forelå lydopptak å vurdere protokollatet opp mot (enten fordi dette ikke var tatt, eller fordi opptaket ikke lot seg innhente fra politidistriktet for statsadvokatens gjennomgang). Ettersom tilstrekkelighetsvurderingene som er mottatt på dette punkt kun gjelder 10 % av alle undersøkte tilfeller, kan de ikke anses representative. Det kan imidlertid bemerkes at det ble vurdert og funnet tilstrekkelig i 9 % av alle undersøkte tilfeller, og ikke tilstrekkelig (slik at en ville kunne få problemer med å bruke avhøret til konfrontasjon i retten) i 1 % av alle undersøkte tilfeller.

I bare 5 % av tilfellene var det innhentet informert samtykke fra mistenkte til opphevelse av taushetsplikt. Dette ble vurdert som ikke aktuelt i 69 % av tilfellene. I 26 % var det vurdert som aktuelt, men ikke gjort.

4.2.5. Særlig om mistenkte/siktede under 18 år

Ivaretagelse av rettighetene til mistenkte/siktede under 18 år krever at politiets og påtalemyndighetens tjenestemenn er særlig oppmerksomme på de spesielle forholdsregler som må tas i slike saker. På bakgrunn av erfaringer fra statsadvokatens fagledelse, særlig inspeksjoner foretatt av Oslo statsadvokatembeter, ble det besluttet å benytte anledningen som kvalitetsundersøkelsen gir til også å vurdere særskilt hvorvidt politiet har overholdt rettighetene til mistenkte/siktede under 18 år og dennes verge. (Som ovenfor vil både mistenkte og siktede for enkelthets skyld i hovedsak omtales som mistenkte i rapporten.)

Av 754 vurderte avhør av mistenkte i initialfasen, var 51 (7 %) av de mistenkte under 18 år.

Politiet skal spørre mistenkte under 18 år om vergenes navn og bopel, jf. påtaleinstruksen § 8-3. I henhold til straffeprosessloven § 232 tredje ledd bør mistenktes verge som regel gis anledning til å være til stede under avhøret og uttale seg. Mistenktes verge var varslet om avhøret i 47 % av tilfellene, men dette var ikke gjort i 16 %. Statsadvokatene svarte "ikke aktuelt" i 37 % av tilfellene, som i henhold til veilederen for kvalitetsundersøkelsen kan bero på at politiet hadde forsøkt å varsle vergen uten hell, og at sakens (lave) alvorlighetsgrad gjorde det akseptabelt at avhøret likevel ble gjennomført uten slikt varsel.

Vergen var til stede under avhøret i 31 %, og ikke tilstede i 31 % av tilfellene der dette ville være aktuelt. Statsadvokatene svarte "ikke aktuelt" i 37 %. I henhold til veilederen for kvalitetsundersøkelsen kan dette bero på at vergen er forsøkt varslet, men man ikke har kommet i kontakt med vedkommende (og at sakens alvorlighetsgrad gjør det akseptabelt at avhøret likevel gjennomføres), eller hvis vergen har gitt uttrykk for at han/hun ikke ønsker å være til stede.

I 4 % av de undersøkte avhørene var det tilstrekkelig notoritet om at *vergen* foreholdes partsrettigheter før, under og etter avhøret. Dette ble vurdert som ikke tilstrekkelig i 55 % av tilfellene, og ikke aktuelt i 41 %. Bakgrunnen for spørsmålet er at det ved tidligere inspeksjoner har vært angitt som et problem at det i stor grad synes å ha vært opp til mistenkte selv å avgjøre om for eksempel vergen bør forlate avhørsrommet dersom mistenkte finner det krevende å snakke om et bestemt tema med vergen tilstede, eller å treffe beslutning om hvorvidt det ønskes forsvarer og i så tilfelle hvilken. Disse partsrettighetene skal utøves av vergen. Resultatene på dette punktet viser at statsadvokatene bør fortsette å vie oppmerksomhet til denne problematikken.

Adgangen – og i enkelte tilfeller plikten – til å oppnevne forsvarer for siktede under 18 år er videre enn for voksne siktede, jf. straffeprosessloven § 98 første ledd annet punktum og § 100 annet ledd første punktum. Rettspraksis fra de senere år viser at domstolene stiller høye krav til politiets vurderinger av om det skal oppnevnes en forsvarer for siktede, og at prøvingsintensiteten for slike vurderinger er høy.¹⁷ Det var oppnevnt forsvarer i 4 % av avhørene i initialfasen med mistenkt/siktet under 18 år. Undersøkende statsadvokat besvarte spørsmålet med "ikke aktuelt" i 37 % av tilfellene, som innebærer at det vurdert etter straffeprosessloven §§ 98 og 100 annet ledd ble ansett forsvarlig ikke å oppnevne forsvarer. I 58 % av tilfellene var dette ansett som aktuelt, men ikke gjort. Dette viser et betydelig forbedringspotensiale her.

I 59 % av avhørene med mistenkt/siktet under 18 år var det gitt tilstrekkelig informasjon om retten til å la seg bistå av forsvarer. Dette ble ansett "ikke aktuelt" i 39 % av tilfellene. I kun ett avhør (2 %) ble dette ansett aktuelt, men ikke gjort.

4.2.6. Vitner

Det ble foretatt tilstrekkelige skritt for kartlegging av mulige vitner i initialfasen i 72 % prosent av alle undersøkte saker. I 19 % prosent av undersøkte saker var det ikke foretatt tilstrekkelige skritt. Det ble vurdert ikke aktuelt i 9 % av sakene.

---

¹⁷ Se høyesterettsavgjørelsene HR-2016-379-A og HR-2017-1894-U.

4.3. Sporsikring

Spørsmålene under denne overskriften gjelder ytterligere arbeid med sporsikring etter det arbeidet som er gjort av første enhet på stedet, eller ved behov for tekniske undersøkelser der politiet ikke har rykket ut til åstedet i forbindelse med handlingen. Undersøkelsen indikerer at manglende sikring av åstedet i initialfasen kan bidra til manglende sikring og dokumentasjon i sporsikringsfasen.

4.3.1. Åstedet

Det ble vurdert som "ikke aktuelt" å vurdere kvaliteten på kriminalteknisk undersøkelse av åstedet i hele 58 % av sakene, noe som kan indikere at det i et flertall av saker enten var utført tilstrekkelige undersøkelser i initialfasen (se overfor i punkt 4.2.1) eller at det som følge av tidsforløp eller åstedets karakter ikke ville være formålstjenlig å gjennomføre nærmere tekniske undersøkelser. Der dette var ansett som aktuelt var det gjennomført tilstrekkelig i 58 % av sakene (24 % av alle undersøkte saker). Det var noe uventet at andelen tilstrekkelig utførte kriminaltekniske undersøkelser ikke var høyere.

I 43 % av de undersøkte sakene var det aktuelt å vurdere hvorvidt det var tilstrekkelig notoritet over beslag, sikring og behandling av spor/bevis funnet på åstedet eller andre steder. Notoritet om beslag, sikring og behandling ivaretar behovet for å kunne gjenfinne analyser av bevis med utgangspunkt i beslagsrapporter, og at det går tilstrekkelig klart frem for eksempel hvor det enkelte bevis er funnet. Notoriteten ble vurdert som tilstrekkelig i 79 % av sakene der dette var aktuelt å vurdere (34 % av alle undersøkte saker).

I flertallet av sakene (56 %) ble det vurdert som ikke aktuelt å vurdere om det var utarbeidet en tilstrekkelig åstedsrapport. Sakene der dette var aktuelt (de resterende 44 %) er der det forelå en åstedsrapport eller der det ville ha vært naturlig å utarbeide dette. I 20 % av undersøkte saker konstaterte statsadvokatene at det var utarbeidet en tilstrekkelig åstedsrapport, mens det ble svart at det ikke var tilstrekkelig åstedsrapport i 24 % av sakene (som utgjør 55 % av de sakene der dette ble ansett aktuelt å vurdere). Det er ikke tilfredsstillende at andelen saker der det ikke var utilstrekkelig åstedsrapport er såvidt høy. Resultatene for spørsmålet som mer spesifikt gjaldt kvaliteten på fotomappe er noe bedre. Blant de 73,5 % av sakene der dette ble ansett som aktuelt, var dette tilstrekkelig utført i 60,5 % av disse.

4.3.2. Fornærmede – innhenting av journaler mv.

Ved rettslig subsumsjon av aktuell handling, bevisvurdering, straffutmåling og avgjørelse av erstatningsspørsmålet vil relevante og tilstrekkelige journaler mv. kunne ha stor betydning. Skader hos fornærmede, omfanget av disse, herunder etterfølgende psykiske og fysiske ettervirkninger og eventuelle sykemeldinger må følges opp ved etterforskning av voldssaker. Det er derfor gledelig å se at slikt materiale er innhentet i 84 % av sakene der det ble ansett som aktuelt. Andelen saker der dette ble ansett som ikke aktuelt er 10 %. Ettersom dokumentasjon for skader og andre helsemessige konsekvenser forholdet har hatt for fornærmede ofte vil være forholdsvis enkle, men samtidig tidskritiske å sikre, og at disse bevisene knytter seg til grunnleggende bevistema ved bedømmelsen av voldssaker, fremstår det likefullt både som ønskelig og mulig å bedre kvaliteten på dette punkt.

4.3.3. Mistenkte/siktede

I om lag halvparten (49 %) av sakene ble det vurdert som aktuelt å utarbeide dokumentasjon for spor sikret på mistenktes person. Dette var tilfredsstillende utført i 59,5 % av de aktuelle sakene.

Det ble vurdert som aktuelt sikre DNA-prøve av mistenkte/siktede i 64 % av sakene. Dette var tilfredsstillende utført i bare 43 %.

Begge disse resultatene som gjelder teknisk sporsikring knyttet til mistenktes/siktetes person viser rom for forbedring, og at det er behov for opplæring og trening i disse metodene i politiet. Rapport om negative funn, for eksempel en begrunnelse for hvorfor sikring av DNA-spor ikke er foretatt, vil kunne være nyttig for vurderingen av hvorvidt en sak er ferdig etterforsket.

4.3.4. Elektroniske spor

I om lag halvparten (50 %) av sakene ble det vurdert som aktuelt å beslaglegge og sikre bevis fra involverte personers mobiltelefoner, datautstyr eller konto på sosiale medier. Dette kommer i tillegg til det som er utført innledningsvis i etterforskningen (punkt 4.2.2 ovenfor), og var tilfredsstillende utført i 55 % av de aktuelle sakene.

I 30 % av sakene ble det vurdert som aktuelt å innhente lydopptak fra telefonsamtaler med relevante nødetater, som akuttmedisinsk kommunikasjonssentral og/eller politiet selv. I det store flertallet (91,5 %) av sakene var dette *ikke* utført. Samlet sett var lydopptak fra telefonsamtaler kun innhentet i 2,5 % av alle undersøkte saker. Med tanke på at slike lydopptak som regel vil utgjøre et tidsnært bevis hvor det direkte tilkjenneris hvordan innringeren opplever hendelsen, og som er lite tidkrevende å sikre, vil det regelmessig være grunn til å innhente slikt materiale. Erfaringsmessig kan avspilling av slike opptak ha stor bevisverdi under irettføringen. Tilsvarende gjelder eventuelle opptak ved lyd, bilder eller video fra åstedet.

Der det var sikret relevante elektroniske spor, ble det vurdert om rapporter om disse sporene var utformet på en måte som var dekkende og hensiktsmessig for påtalemyndighetens og rettens bruk. I spørsmålet lå blant annet en vurdering av om rapporten var utformet på en tilstrekkelig oversiktlig og pedagogisk måte. Vurderingen var aktuell for 23 % av sakene. Statsadvokatene vurderte rapportene som tilfredsstillende i 89,5 % av de aktuelle sakene. Ved tilsvarende spørsmål om rapporter om overvåkningsvideo, bilder, bruk av bankkort mv., var dette aktuelt i omtrent like mange av sakene, 22 %. Rapportene var tilfredsstillende i 78 % av disse sakene.

4.3.5. Biologiske spor

Spørsmålene under denne overskriften knytter seg i hovedsak til notoritet og behandlingen av resultater fra undersøkelser gjort i initialfasen.

I om lag en tredjedel (32 %) av sakene ble det vurdert som aktuelt å utarbeide rapporter om behandlingen, undersøkelsen og analyser som var gjort av DNA, fingeravtrykk og eventuelt andre biologiske spor. Blant disse aktuelle sakene var dette utført tilstrekkelig i 65 %.

Statsadvokatene skulle også undersøke om det blant sakens dokumenter forelå resultat fra rusmiddelundersøkelse av fornærmede og siktede. Resultat fra undersøkelse av fornærmede ble ansett aktuelt i 48 % av sakene, og forelå i kun 11 % av disse. Tilsvarende for undersøkelse av siktede ble ansett aktuelt i 47 % av sakene, og forelå i 26 %. Sett i lys av betydningen av slike holdepunkter for å belyse saken (beskrevet i blant annet avsnitt 4.2.3 ovenfor), fremstår det uklart hva som er årsaken til dette resultatet. Blant annet med tanke på vurderingen av om en sak er ferdig etterforsket, bør det sikres notoritet om

omstendigheter som innebærer negative funn, for eksempel at fornærmede ikke samtykker i rusmiddelundersøkelse eller sikring av DNA-profil.

4.4. Politiavhør

Ved siden av de krav som følger av straffeprosessloven, rettspraksis og påtaleinstruksen, er riksadvokatens rundskriv nr. 2/2016 om politiavhør et sentralt normerende dokument ved vurderingen av kvaliteten ved avhør. Fra innledningen til rundskrivet hitsettes:

Avhør er av sentral betydning ved all etterforskning. Måten avhørene gjennomføres og protokolleres på, innvirker på samfunnets og borgernes tillit til politiet og er en forutsetning for at straffesakene kan behandles effektivt og med høy kvalitet. Et godt avhør bidrar til oppklaring av saken, et dårlig avhør kan i ytterste konsekvens medføre at saken unødige henlegges eller endog foranledige uriktig domfellelse.

Spørsmålene i denne delen av undersøkelsen dreier seg i stor grad om i hvilken grad avhøret er egnet til å belyse hvorvidt vilkårene for straffansvar er til stede. I tillegg er det spørsmål som er ment å få frem om avhører har etterspurt relevant informasjon for tolking av mulige spor på åstedet, om vitner, foranledning til volden og etterfølgende momenter.

For å kunne benytte opplysninger som har kommet frem i avhør til konfrontasjon senere i saken, særlig ved avhør av siktede, er det vesentlig at politiet overholder formalia, herunder foreholder rettighetene til personen som avhøres. Statsadvokatene har lyttet til de deler av lydopptakene der formalia gjennomgås.

Der det er gjennomført flere avhør av samme person (hva enten dette er fornærmede, mistenkte/siktede eller vitne), beror besvarelsen av spørsmålene på det samlede bildet som avhørene gir.

4.4.1. Fornærmede

I saker med flere fornærmede har statsadvokatene besvart spørsmålene én gang for hver fornærmet. Det samlede antallet fornærmede (og følgelig det samlede antallet sett med fornærmede-spørsmål som er besvart i kvalitetsundersøkelsen) er 624.

Fornærmede skal gjøres kjent med anmelder- og vitneansvaret,¹⁸ og fritak fra vitneplikt som gjelder for siktedes nærstående mv.¹⁹ Fornærmede eller etterlatte skal gjøres kjent med adgangen til å få fremmet sivile krav i forbindelse med straffesaken, og eventuelt med adgangen til å kreve erstatning av staten. I saker som nevnt i straffeprosessloven § 107a skal de, før forklaring gis, gjøres kjent med sin rett til bistandsadvokat. Fornærmede har dessuten rett til å ha en tiltroperson tilstede under avhøret med mindre særlige grunner taler mot det.²⁰

Spørsmålet om formalia var gjennomgått i samsvar med lov og instruks var vurdert som ikke aktuelt i 20 % av tilfellene, noe som er en uforutsett høy andel. Der dette ble vurdert som aktuelt å vurdere, ble spørsmålet besvart bekreftende i 87,5 % av tilfellene. Betydningen av at formalia mangler ved avhøret vil kunne variere, men blant annet av hensyn til allmennhetens tillit til politiet er det viktig at personer som avhøres må kunne

---

¹⁸ Se straffeloven kapittel 22.

¹⁹ Se straffeprosessloven § 122 flg.

²⁰ Se påtaleinstruksen § 8-13.

være sikre på å bli foreholdt sine rettigheter i henhold til lovens krav. Selv om undersøkelsen viser at feil på dette punktet bare forekom i et fåtall av sakene, bør det derfor gjennomføres tiltak for å forsøke å heve nivået ytterligere på dette punktet. Feil kan lede til at fornærmede ikke kan konfronteres med sin opprinnelige forklaring når saken skal irettesettes, og kan lede til at saker må henlegges etter bevisets stilling.

Det anerkjennes samtidig at avhøret ofte kan innebære en sterk påkjenning for fornærmede i grove voldssaker, og at politiet gjør en god innsats for å forsøke å gjennomgå formalia på en måte som er tilpasset situasjonen. Dersom en på et senere tidspunkt finner det ønskelig å utvikle en standardisert gjennomgang som avhøreren skulle lese opp mer ordrett for å sikre foreholdelse av formalia ved samtlige avhør, må det tas i betraktning at det kan være behov for å tilpasse formuleringene til personen som er mottaker av budskapet, herunder vedkommendes sinnsstemning. Et slikt tiltak vil formentlig være et område som forvaltning- og utviklingsapparatet for etterforskningsfeltet, under fagområdet "Avhør", vurderer nærmere.²¹

I riksadvokatens rundskriv nr. 2/2016, punkt 6.6, er det gitt følgende instruks om lyd- og bildeopptak av avhør, med virkning fra 1. januar 2017:

Lydopptak

Lydopptak skal så vidt mulig benyttes ved alle avhør. Dersom det ikke foretas lydopptak, skal det gis en begrunnelse for dette i avhørsrapporten.

Bildeopptak

Bildeopptak skal så vidt mulig benyttes ved:

- avhør av fornærmede, mistenkte og siktede i sedelighetssaker, alvorlige voldssaker, familievoldssaker
- vitnekonfrontasjoner, rekonstruksjoner og ved bruk av tegn- eller bilderekonstruksjon
- avhør av «sårbare personer»
- avhør med tegnspråktolk

Dersom det ikke foretas bildeopptak i disse avhørstypene, skal det gis en begrunnelse for dette i avhørsrapporten.

Reservasjonen «så vidt mulig» tar særlig sikte på tilfeller hvor det av tekniske grunner er umulig eller svært vanskelig å gjøre opptak, eller hvor den som ønskes avhørt, nekter å gi forklaring med opptak.

Det forelå lyd- og/eller bildeopptak av avhør i 84 % av tilfellene der det var aktuelt å besvare dette spørsmålet, og ikke aktuelt i 11 % av tilfellene. Her omfattes tilfeller der det lå utenfor politiets kontroll å få avhøret på lyd, for eksempel personen nektet å la seg avhøre dersom det ble tatt opptak. Selv om resultatet er forholdsvis godt, tilsier instruksens formulering "så vidt mulig" at det tas skritt for å sørge for at det tas opptak i flere avhør, slik at fravær av opptak (og manglende begrunnelse for fravær i avhørsrapporten) ikke forekommer annet enn helt unntaksvis.

Statsadvokatene ble bedt om å vurdere om det var tilstrekkelig samsvar mellom hva som fremgår av protokollatet/rapporten og det som fremgår av lydopptaket, når det gjelde overholdelse av formalia. Dette ble

---

²¹ Brev 27. september 2018 fra Politidirektoratet om "Etablering av forvaltnings- og utviklingsapparat for etterforskningsfeltet".

besvart med "ikke aktuelt" i 35 % av tilfellene, som en antar knytter seg til enten at det ikke ble gjennomført ytterligere avhør etter initialfasen, at det ikke ble tatt lydopptak av avhøret, eller at opptaket ikke lot seg innhente for undersøkelsen. Av de aktuelle sakene fant statsadvokatene at det var tilstrekkelig samsvar i 91 % av tilfellene, noe som må sies å være forsvarlig.

Når det gjelder innholdet i avhøret av fornærmede, ble statsadvokatene bedt om å vurdere om en rekke nærmere angitte momenter var tilstrekkelig belyst. Ettersom spørsmålene gjelder dels beslektede temaer, fremstilles dette mest oversiktlig i tabellformat:

Spørsmål/moment	Ja		Nei		Ikke aktuelt
	Alle saker	Aktuelle saker	Alle saker	Aktuelle saker	
Er tid og sted for gjerningen(e) belyst?	86,4 %	97,5 %	2,2 %	2,5 %	11,4 %
Er det spurt etter kontrollerbare opplysninger for å finne tid/sted hvor det er usikkerhet om dette?	30,1 %	85,1 %	5,3 %	14,9 %	64,6 %
Er foranledningen til gjerningen tilstrekkelig belyst?	81,6 %	92,7 %	6,4 %	7,3 %	12 %
Er fornærmedes egen opptreden under den/de aktuelle voldshendelsen(e) tilstrekkelig belyst?	78,8 %	89,6 %	9,1 %	10,4 %	12 %
Er opplysninger om evt. skade på klær og/eller kropp tilstrekkelig belyst?	74,5 %	86,8 %	11,4 %	13,2 %	14,1 %
Er omstendigheter rundt mulig sikring av tekniske spor tilstrekkelig belyst?	30,3 %	65,2 %	16,2 %	34,8 %	53,5 %
Er det tilstrekkelig belyst om det er personer/omstendigheter som er egnet til å belyse foranledningen, handlingen eller etterfølgende momenter?	63,5 %	79,7 %	16,2 %	20,3 %	20,4 %
Er fornærmede avhørt om spor/bevis funnet på åstedet?	16,3 %	57,6 %	12 %	42,4 %	71,6 %
Er fornærmede avhørt/konfrontert med opplysninger fra avhør av mistenkte/siktede og/eller vitner?	17,8 %	36,4 %	31,1 %	63,6 %	51,1 %
Er fornærmede avhørt om eventuelle etterfølgende reaksjoner/skade/ sykdom?	41,3 %	53,6 %	35,7 %	46,4 %	22,9 %
Er fornærmedes sykdom/skade fulgt opp forut for påtalevedtak?	43,4 %	55,4 %	34,9 %	44,6 %	21,6 %

Sammenfatningsvis kan det bemerkes at det i stor grad stilles adekvate spørsmål om fakta om hendelsesforløpet og umiddelbare skader, og at det kan være mulig å belyse saken ytterligere og bedre ved å foreholde fornærmede opplysninger som er fått ved andre etterforskingsskritt, for eksempel ved å spørre om bevis som er funnet av politiet på åstedet og konfrontere fornærmede med opplysninger fra avhør av andre involverte personer. Bakgrunnen for dette kan være at en formålsrettet utspørring om slike temaer krever at avhøreren har hatt anledning til å sette seg godt inn i sakens faktum forut for avhøret slik at han/hun blir oppmerksom på uoverensstemmelser som bør avklares. Resultatet for dette spørsmålet kan imidlertid også skyldes at fornærmede er blitt avhørt før mistenkte og øvrige vitner, og at det ikke har vært ansett nødvendig eller forholdsmessig å innkalle fornærmede på nytt for oppfølgende avhør.

Selv om det særlig relevant under straksetterforskningen, er det grunn til å understreke betydningen av at det også i etterfølgende avhør av fornærmede vurderes om det er behov å avklare muligheter for å sikre spor og eventuelt hvor de er å finne. For mange fornærmede vil det være vanskelig å vite hvilke spor politiet kan gjøre nytte av, og på eget initiativ tenke konstruktivt om muligheter for sporsikring.

Fornærmede bør i større grad spørres om eventuelle etterfølgende fysiske og psykiske reaksjoner og sykdom mv. som skyldes hendelsen. Dette bør være et obligatorisk spørsmål i alle slike avhør. I større grad må det innhentes oppdaterte opplysninger om slike forhold hos fornærmede når saken skal påtaleavgjøres (hvor en vil få avklart hvorledes skaden/sykdom har utviklet seg i mellomtiden, og fått mer sikker informasjon om eventuelle langvarige skadefølger av handlingen).

Når det gjelder spørsmål knyttet til god orden, brukervennlighet og notoritet i rapport fra avhør av fornærmede, fremkommer følgende resultater:

Spørsmål/moment	Ja		Nei		Ikke aktuelt
	Alle saker	Aktuelle saker	Alle saker	Aktuelle saker	
Er rapporten skrevet slik at det fremgår i hvilken rekkefølge opplysningene kom (kronologisk rapport)?	63,1 %	71,6 %	25 %	28,4 %	11,9 %
Er valget av rapportform adekvat i forhold til påtalemyndighetens bruk av rapporten? (kronologisk/tematisk/kombinasjon av dette)	85,7 %	95,4 %	4,2 %	4,6 %	10,1 %
Er det tidshenvisninger til hvor i DVD/lydfil sentrale opplysninger/temaer er omhandlet?	3,8 %	5,1 %	71,2 %	94,9 %	25 %
Er det tilstrekkelig notoritet om eventuell konfrontasjon med mistenktes/vitners forklaringer?	21,6 %	67,5 %	10,4 %	32,5 %	67,9 %
Er det tilstrekkelig notoritet om eventuelle rettelser eller tilføyelser ved gjennomlesing av avhøret?	55 %	72,7 %	20,7 %	27,3 %	24,4 %
Er det tilstrekkelig notoritet om gjennomlesing og vedtagelse av forklaringen?	65,5 %	73,7 %	23,4 %	26,3 %	11,1 %

Sammenfatningsvis kan det bemerkes at det er gjort mye godt arbeid ved avhørene, og at valget av rapportform synes å være adekvat, men at det er ønskelig med forbedret innsats når det gjelder egenskapene ved avhørsrapportene som vurdert ved disse spørsmålene. Særlig sentralt i så måte er funnet av at det i nesten alle aktuelle saker (95 %) manglet tidshenvisninger i avhøret for å finne frem til sentrale opplysninger eller temaer. Slike tidshenvisninger er svært tidsbesparende ved bruk av opptaket på påtalestadiet og ved bruk i retten. Dette ble fremhevet som en mangel ved avhørsrapportene i forrige kvalitetsundersøkelse, og funnet ble fremhevet som et læringspunkt til bruk i fagledelsen.²² Det kan derfor være grunn til å vurdere hvorvidt ytterligere tiltak er nødvendig for å oppnå en bedring på dette punkt. Slike tidshenvisninger vil ha særlig stor betydning dersom rapporten fra avhøret ikke fremstiller opplysningene i samme kronologiske rekkefølge som de fremkom under gjennomføringen av avhøret. Også der avhørsrapporten er skrevet kronologisk, har tidshenvisninger en ikke ubetydelig nytteverdi ved den senere anvendelsen av avhøret.

²² Se side 35 og 48.

En minner for ordens skyld om at opplysninger som hovedregel skal nedtegnes i den rekkefølge som de fremkommer i avhøret, noe som er av betydning for brukervennligheten senere i saken, se riksadvokatens rundskriv nr. 2/2016, punkt 5.3. Det er positivt at valget av rapportform, det vil si om avhøret var nedtegnet kronologisk, tematisk eller en kombinasjon av dette, har blitt ansett adekvat i 95 % av de aktuelle tilfellene.

4.4.2. Mistenkte/siktede

Det samlede antallet mistenkte/siktede (og følgelig det samlede antallet sett med mistenkte/siktede-spørsmål som er besvart i kvalitetsundersøkelsen) er 754. Mistenkte og siktede er behandlet under ett i undersøkelsen, og i den følgende gjennomgangen benyttes for enkelthets skyld i hovedsak kun mistenkte.

Før det foretas avhør av mistenkte skal²³ personen blant annet gjøres kjent med hva saken gjelder og eventuell siktelse som foreligger i saken. Mistenkte skal gjøres kjent med at han eller hun ikke har plikt til å forklare seg. Dersom mistenkte er villig til å avgi forklaring skal vedkommende oppfordres til å forklare seg sannferdig.²⁴

Det skal opplyses om retten til å la seg bistå av forsvarer etter eget valg på ethvert trinn av saken, herunder ved politiavhøret. Mistenkte bør spørres om hvem som ønskes oppnevnt som forsvarer. Politi og påtalemyndighet skal fortløpende vurdere om omstendighetene i saken tilsier at mistenkte bør ha bistand fra forsvarer, selv om vedkommende ikke har benyttet seg av denne retten, jf. straffeprosessloven § 100 annet ledd.

Spørsmålet om formalia var gjennomgått i samsvar med lov og instruks ble vurdert som aktuelt i 69 % av tilfellene. Den høye andelen av "ikke aktuelt"-svar (31 %) kan skyldes at det ikke ble gjennomført flere avhør av mistenkte etter initialfasen, eller at det manglet lydopptak som kunne benyttes ved undersøkelsen. Blant de aktuelle tilfellene var gjennomgangen tilstrekkelig i 92 %. Selv om undersøkelsen viser at feil på dette punktet bare forekom i et fåtall av sakene, bør statsadvokatene vurdere tiltak for å forsøke å heve nivået ytterligere under dette punktet, både av hensyn til muligheten til å benytte avhøret ved konfrontasjon i retten, og av hensyn til allmennhetens tillit til politiets grundighet i møte med mistenkte. Ettersom det gjelder en så vidt liten andel av sakene, antas dette best løst på lokalt nivå uten at det er nødvendig å vurdere tiltak fra sentralt hold. Et særskilt problem som ble rapportert inn fra et statsadvokatembete var at politiet gjennomgående hadde unnlatt å oppfordre personen til å forklare seg sannferdig, jf. påtaleinstruksen § 8-2 første ledd.

På spørsmål om rettighetene var gjennomgått på en måte som gjorde at avhøret etter undersøkende statsadvokats vurdering kunne tillates brukt i konfrontasjonsøyemed i retten, ble dette svart bekreftende i 96 % av de aktuelle tilfellene. Dette innebærer at det heftet slike mangler ved foreholdelsen av rettigheter i 23 (4 %) av de undersøkte avhørene at disse ikke ville kunne brukes. Spørsmålet var ikke aktuelt i 26 % av de undersøkte tilfellene.

Mistenkte var villig til å avgi forklaring i 93 % av de aktuelle tilfellene (87 % av alle undersøkte tilfeller). Det var forsvarer til stede i 10 % av disse (9 % av alle).

Det forelå lyd- og/eller bildeopptak i 78 % av aktuelle tilfeller, dette ble vurdert som ikke aktuelt i 10 %. Om viktigheten av opptak av avhør og instruks fra riksadvokaten om dette vises til punkt 4.4.1. Betydningen av

---

²³ Se påtaleinstruksen § 8-1.

²⁴ Se påtaleinstruksen § 8-2.

opptak kommer ventelig oftere på spissen når det gjelder avhøret av mistenkte, da det i forbindelse med påtaleavgjørelsen og rettergangen ikke sjelden oppstår spørsmål knyttet til mistenktes tilstand under avhøret, nøyaktig hvorledes mistenkte har forklart seg i de mest sentrale delene, samt klargjøring av mistenktes rettigheter og for eksempel hvorvidt mistenkte har gitt uttrykk for at han ikke ønsker å gjøre bruk av retten til å være bistått av forsvarer. Riksadvokaten forutsetter at politidistriktene har utstyr som kreves for å gjennomføre opptak ved avhør av mistenkte, og konstaterer at det er overraskende at andelen saker hvor det foreligger opptak ikke er høyere.

I nær sagt alle aktuelle tilfeller (95 %) var det tilstrekkelig samsvar mellom hva som fremgikk av protokollatet/avhørsrapporten og hva som fremgikk av lydopptaket. Spørsmålet var ikke aktuelt i 38 % av tilfellene.

Når det gjelder innholdet i avhøret av mistenkte, ble statsadvokatene bedt om å vurdere om en rekke nærmere angitte momenter var tilstrekkelig belyst. Ettersom spørsmålene gjelder dels beslektede temaer, fremstilles dette mest oversiktlig i tabellformat:

Spørsmål/moment	<u>Ja</u>		<u>Nei</u>		Ikke aktuelt
	Alle saker	<i>Aktuelle saker</i>	Alle saker	<i>Aktuelle saker</i>	
Er eventuell relasjon til fornærmede tilstrekkelig belyst?	77,5 %	97,3 %	2,1 %	2,7 %	20,3 %
Er foranledningen til gjerningen tilstrekkelig belyst?	79 %	95,7 %	3,6 %	4,3 %	17,4 %
Er de objektive straffbarhetsvilkårene (hendelsesforløpet) tilstrekkelig belyst?	71,7 %	93,3 %	5,2 %	6,7 %	23,1 %
Er subjektive vilkår tilstrekkelig belyst?	66,8 %	87,9 %	9,2 %	12,1 %	24,1 %
Er de nærmere omstendigheter med tanke på eventuelle biologiske eller tekniske spor tilstrekkelig belyst?	23,7 %	71,5 %	9,4 %	28,5 %	66,9 %
Er mistenkte/siktede spurt om han/hun har vitner som ønskes avhørt eller om det er andre etterforskningskritt som ønskes gjort?	30,2 %	37,3 %	50,7 %	62,7 %	19,1 %
Er mistenkte/siktede tilstrekkelig konfrontert med fornærmedes og/eller vitners forklaringer og eventuelle øvrige bevis? (Gitt mulighet til å gjendrive mistanken?)	56,6 %	71,8 %	22,2 %	28,2 %	21,1 %
Er det søkt innhentet kontrollerbare opplysninger som kan være egnet til å styrke eller svekke mistanken?	48,5 %	77,2 %	14,4 %	22,8 %	37,1 %
Dersom det er flere avhør – er det unødige gjentakelser av fri forklaring og/eller samme tema i avhørene?	2,9 %	12,7 %	20,1 %	87,3 %	77 %
Er mistenkte/siktede stilt tilstrekkelige spørsmål for å avklare mistanken mot mulige medvirkere?	30,2 %	70,9 %	12,4 %	29,1 %	57,4 %

Samlet sett viser resultatene at det gjøres meget godt arbeid med å få belyst sentrale omstendigheter knyttet til sakens objektive side, og at resultatet er nesten like godt når det gjelder subjektive vilkår for straff. Det er

også i det vesentlige unngått unødige gjentakelser av fri forklaring i de tilfellene der det er gjennomført flere avhør. Det er ønskelig at mistenkte i større grad konfronteres med øvrige bevis i saken som er i uoverensstemmelse med hans/hennes forklaring. Dette har også betydning for personens adgang til å – om mulig – gjendrive mistanke mot ham/henne, og kan bidra til å opplyse saken. Det er uheldig dersom slik konfrontasjon med bevis skjer først etter at det er truffet en positiv påtaleavgjørelse. I mange tilfeller var det unnlatt å stille tilstrekkelige spørsmål for å avklare mistanke mot mulige medvirkere. Blant annet når det gjelder vold begått på offentlig sted (utelivsvold), som omfatter 45 % av sakene som ble undersøkt, vil det være svært relevant å søke å belyse i hvilken grad andre personer som befant seg på stedet var involvert i hendelsesforløpet.

Svakest resultat i denne gruppen knyttet seg til spørsmålet om mistenkte var spurt om det var vitner han/hun ønsket avhørt, eller om det var andre etterforskningskritt som ble ønsket foretatt i sakens anledning. Dette vil i noen tilfeller gi tilgang til informasjon av betydning som ellers ikke ville kommet frem, og bør være et fast punkt i slike avhør.

Når det gjelder spørsmål knyttet til god orden, brukervennlighet og notoritet i rapport fra avhør av mistenkte, fremkommer følgende resultater:

Spørsmål/moment	<u>Ja</u>		<u>Nei</u>		Ikke aktuelt
	Alle saker	Aktuelle saker	Alle saker	Aktuelle saker	
Er rapporten skrevet slik at det fremgår i hvilken rekkefølge opplysningene kom (kronologisk rapport)?	59,3 %	67,6 %	28,5 %	32,4 %	12,2 %
Er valget av rapportform adekvat i forhold til påtalemyndighetens bruk av rapporten? (kronologisk/tematisk/kombinasjon av dette)	85,4 %	95,1 %	4,4 %	4,9 %	10,2 %
Er det tidshenvisninger til hvor i DVD/lydfil sentrale opplysninger/temaer er omhandlet?	4,0 %	4,9 %	77,5 %	95,1 %	18,5 %
Er det tilstrekkelig notoritet om eventuell konfrontasjon med fornærmedes/vitners forklaringer?	56,4 %	80 %	14,1 %	20 %	29,5 %
Er det tilstrekkelig notoritet om eventuelle rettelser eller tilføyelser ved gjennomlesing av avhøret?	56,3 %	72,8 %	21 %	27,2 %	22,7 %
Er det tilstrekkelig notoritet om gjennomlesing og vedtagelse av forklaringen?	66,2 %	74,4 %	22,7 %	25,6 %	11 %

Samlet sett er resultatene omtrent som ved likelydende spørsmål ved avhør av fornærmede. Men det var bedre notoritet om eventuell konfrontasjon med andre involvertes forklaringer ved avhørene av mistenkte (der det var vurdert som tilstrekkelig i 80 % av aktuelle saker) enn i avhørene av fornærmede (der den tilsvarende andelen var 73 %).

Et særskilt problem som ble omtalt i tilbakemeldinger fra undersøkende statsadvokater var at det ikke ble spesifisert hvorvidt avhørsrapporten var gjennomlest eller opplest og vedtatt. Dette er et gjennomgående funn ved alle avhør som er vurdert i undersøkelsen, og enkelt å rette opp.

4.4.3. Særlig om mistenkte/siktede under 18 år

Gjennomgangen i det følgende kan med fordel sees i sammenheng med gjennomgangen under punkt 4.2.5 om avhør av mistenkte/siktede under 18 år i initialfasen, der det også er gitt ytterligere informasjon om den mindreårige mistenkte/siktedes – samt dennes verges – straffeprosessuelle rettigheter ved politiavhør.

Mistenkte under 18 år på gjerningstidspunktet er angitt i 10 % av avhørene. Dersom en trekker fra sakene der statsadvokatene har besvart spørsmålet om mistenkte var under 18 år med "ikke aktuelt" (formodentlig gjelder dette hovedsakelig i tilfeller med ukjent gjerningsperson), blir prosentandelen med gjerningsperson under 18 år 11 %. Dette innebærer at det samlet ble mottatt 76 undersøkelser av politiavhør foretatt etter initialfasen i saker med mistenkte/siktet under 18 år. Det tallmessige grunnlaget er følgelig mindre enn ved mange av de andre resultatene som gjennomgås i inneværende rapport, og varsomhet må utvises med å generalisere politiets arbeid basert på disse resultatene.

Mistenktes verge ble varslet om avhøret av mistenkte i 91 % av de aktuelle tilfellene. Det var imidlertid bare i 77 % av de aktuelle tilfellene tilstrekkelig notoritet om at vergen var varslet eller forsøkt varslet. I ett tilfelle hadde mistenkte selv fått velge om vergen skulle varsles om avhøret, og som ikke er i henhold til straffeprosessloven. Verge var til stede under avhøret i 64 % av tilfellene.

Det var noe bedre resultater enn i avhør som ledd i straksetterforskningen når det gjelder notoritet om at verge var gitt partsrettigheter før, under og etter avhøret. Dette ble besvart bekreftende i 17,5 % av de aktuelle tilfellene. Problemstillingen var ikke aktuell i 17 % av tilfellene. Dette belyser et betydelige forbedringspotensial i gjennomføringen av avhør av personer under 18 år med verge.

Det ble gitt tilstrekkelig informasjon om retten til forsvarer i avhør i 92 % av de aktuelle tilfellene.

I kun 8 % av tilfellene besvarte undersøkende statsadvokat spørsmålet om det var oppnevnt forsvarer med "ikke aktuelt", som i henhold til veilederen innebærer en vurdering av om det etter straffeprosessloven §§ 98 og 100 annet ledd kan anses forsvarlig ikke å oppnevne forsvarer i saken. Blant sakene der det var aktuelt å oppnevne forsvarer, var dette gjort i kun 9 %, og det var følgelig hele 91 % av sakene der undersøkende statsadvokat mente at det var aktuelt, der forsvarer ikke var oppnevnt. Det er imidlertid en viss tvetydighet i spørsmålsstillingen på dette punktet – nærmere bestemt grensdragningen mellom svaralternativene "ikke aktuelt" og "nei" – som kan ha bidratt til dette resultatet. Når spørsmålsteksten ("Er det oppnevnt forsvarer?") leses isolert, kan det fremstå som at det bes om et rent objektive svar på hvorvidt det var oppnevnt forsvarer eller ikke forut for avhøret. I veilederen til skjemaet går det forholdsvis klart frem at undersøkende statsadvokat bør foreta en faglig vurdering av om det var påkrevet å oppnevne forsvarer i henhold til straffeprosessloven §§ 98 og 100. Et "nei"-svar innebærer da konstatering av en mangel ved gjennomføringen av avhøret som i ytterste konsekvens kan innebære at avhøret ikke kan benyttes som forutsatt til konfrontasjon ved domstolsbehandling. I to av rapportene fra statsadvokatembetene er fremhevet som et læringspunkt fra undersøkelsen at politidistriktet i større grad bør vurdere på eget initiativ om det skal oppnevnes forsvarer for mistenkte/siktede under 18 år. I mange andre rapporter er meget knapp omtale av problemstillingen, eller så er den ikke nevnt uttrykkelig. Denne uklarheten gir grunn til en viss forsiktighet med bruk av disse tallene. Det er imidlertid holdepunkter for, både fra de statsadvokater som har omtalt problemstillingen uttrykkelig, og mer generelt fra statsadvokatenes erfaringer ved fagledelsen overfor politidistriktene, at det er et forbedringspotensial når det gjelder forsvareroppnevning etter politiets initiativ for mistenkte/siktede under 18 år.

4.4.4. Vitner

Som ledd i undersøkelsen er det registrert svar for 1 193 vitneavhør. Det ble registrert 12 saker der det ikke var avhørt vitner.

I de fleste tilfeller (81 % av aktuelle tilfeller) var det gjennomført avhør av de personer som ut ifra sakens opplysninger burde avhøres. Med den betydning vitneavhør kan ha for å belyse voldssaker burde tallet vært høyere.

Før avhøret gjennomføres skal vitnet kjøres kjent med hva det ønskes forklaring om. Avhører skal gjøre vitnet kjent med vilkårene for fritak for vitneplikt som følger av straffeprosessloven § 122 første og annet ledd, og eventuelt også §§ 121, 122 tredje ledd og §§ 123 til 125 dersom forholdene gir grunn til det. Vitnet har ingen plikt til å forklare seg for politiet med mindre det har forklaringsplikt etter straffeprosessloven § 230 første ledd annet punktum. Vitnet skal gjøres kjent med at det følger en straffbelagt forpliktelse om å si den fulle sannhet og ikke legge skjul på noe som angår saken.

Formalia var gjennomgått i samsvar med lov og instruks i 90 % av de aktuelle tilfellene. For dette spørsmålet var det en forholdsvis høy andel "ikke aktuelt"-svar, som en antar har sammenheng med at det ikke forelå lydopptak av avhøret.

Når det gjelder innholdet i vitneavhørene, er det meget positivt at det i 95,5 % av aktuelle tilfeller ble konstatert at de tema vitnet skulle forklare seg om var tilstrekkelig belyst. I 81 % av disse tilfeller var det tilstrekkelig notoritet om eventuelle spørsmål der vitnet ble presentert for eller konfrontert med opplysninger i saken som skrev seg fra andre kilder enn vitnet (fornærmede, mistenkte, andre vitner eller bevis), noe som var aktuelt i 47,5 % av avhørene.

Det ble avdekket et visst forbedringspotensial når det gjelder notoritet om eventuelle rettelser eller tilføyelser ved gjennomlesing av avhøret, som ble vurdert som tilstrekkelig i 74 % av aktuelle tilfeller. Dette var en relevant problemstilling i 83 % av avhørene. I enkelte saker var det utført rettelser uten utheving av skrift, og rettelserne var integrert i innholdet som fremkom i hovedavhøret. Dette medfører at det blir krevende å finne frem til rett sted i lydopptaket for det aktuelle utsagnet, ettersom rettelser gjerne foretas på et senere tidspunkt og lagres som et eget lydspor.

Notoritet om gjennomlesning eller opplesning og vedtagelse av forklaringen var tilstrekkelig i 78 % av de aktuelle avhørene. I likhet med avhør av fornærmede ble det i denne forbindelse kommentert av undersøkende statsadvokater at det i mange tilfeller ikke var spesifisert om avhøret var gjennomlest eller opplest.

4.5. Etterforsningsledelse

Det har stor betydning for påtalemyndigheten, og for øvrige aktører i en eventuell rettssak, at saken er ordnet på en systematisk måte. Statsadvokatene konstaterte at 85 % av sakene var redigert på en tilstrekkelig god måte. Det var tilstrekkelig dokumentorden i 88 % av sakene. Dette fremstår som akseptabelt.

Bruk av etterforsningsplan bidrar erfaringsmessig til å formålsstyre, effektivisere og styrke hypotesetenkningen ved etterforskningen av straffesaker. Man gjør også bedre nytte av etterforskningsressursene dersom etterforskningen skjer på en planmessig måte enn der hvor den er mer ad hoc-

preget. Riksadvokaten har derfor *pålagt* at det utarbeides etterforsningsplan i enkelte alvorlige sakstyper. I riksadvokatens rundskriv nr. 1/2018 er dette oppsummert slik:

Riksadvokatens har gitt direktiver om *etterforsningsplaner for voldtektssaker*, straffeloven §§ 291–294 (2013), *seksuallovbrudd mot barn og i familievoldssaker* (2015) og ved mistanke om *drap* (2017), med mindre den aktuelle saken er så enkel og oversiktlig at etterforsningsplan er helt unødvendig. Bruk av etterforsningsplan anbefales også i andre alvorlige saker. En minner om at ett hovedformål med en slik plan er å sikre bedre styring og kontroll med *saksfremdriften* og hindre at saker blir liggende uten *aktiv oppfølging*.

I vårt saksutvalg gjelder pålegget bare i de sakene som ved oppstart var registrert som mishandling i nære relasjoner, men senere ble omsubsumert til voldskapittelet i straffeloven. Riksadvokaten har videre *anbefalt* utarbeidelse av etterforsningsplan i saker om alvorlige voldslovbrudd.²⁵ I riksadvokatens rundskriv nr. 1/2018 er "alvorlige voldsaker" beskrevet på følgende måte:

Bortsett fra hatkriminalitet, gjelder prioriteringen av vold og overgrep *de alvorlige* overtredelsene. Om den enkelte overtredelse skal karakteriseres som "alvorlig" vil som utgangspunkt bero på en helhetsvurdering. Innen kategoriene volds- og seksuallovbrudd og narkotikakriminalitet skal, som et generelt utgangspunkt, straffbare handlinger som kan medføre høyere straff enn fengsel i 6 år anses som prioritert. Det bør i utgangspunktet ikke tas hensyn til forhøyelse av strafferammen som følge av konkurrens (straffeloven § 79 bokstav a), men dette stiller seg ofte annerledes ved gjentakelse (straffeloven § 79 bokstav b). Forhøyet strafferamme etter straffeloven § 79 bokstav c skal naturlig nok legges til grunn hvis handlingen er utøvet som ledd i aktivitetene til en organisert kriminell gruppe.

I kvalitetsundersøkelsen var det ønskelig å belyse i hvor stor grad etterforsningsplaner benyttes i praksis. Det ble derfor stilt spørsmål om hvorvidt det forelå skriftlig etterforsningsplan i de undersøkte sakene. Dette skulle i utgangspunktet være et rent ja/nei-spørsmål, hvilket er fremhevet i veilederen til spørreskjemaet, men en registrerer at det likevel er svart "ikke aktuelt" i 10 % av sakene. Utover dette er svaret ja for 16 % av undersøkte saker, og nei for 74 %. Funnet kan ikke sies å være overraskende, men det er utvilsomt ønskelig med økt bruk av etterforsningsplaner, også der det ikke er pålagt.

Det ble også stilt spørsmål om det forelå etterforsningsplan i henhold til pålegg eller anbefaling fra riksadvokaten. Av de 23 % av sakene der dette var aktuelt, manglet etterforsningsplan i hele 78 % av sakene (18 % av alle saker), noe som klart ikke er tilfredsstillende.

Der det forelå etterforsningsplan var det spørsmål om planen oppfyller de krav som følger av riksadvokatens brev²⁶ og Politidirektoratets retningslinjer for bruk av etterforsningsplan. En stiller seg undrende til at spørsmålet er besvart med ja/nei for kun 79 saker (og "ikke aktuelt" for 508 saker), når det i et tidligere spørsmål fremgår at det forelå etterforsningsplan i 96 saker. Av de 79 etterforsningsplanene hvor innholdet er vurdert, er dette funnet tilfredsstillende i 54 % av sakene, og her indikeres et klart behov for bedring.

Ettersom etterforsningsplanens formål blant annet er å sikre styring og kontroll med fremdrift av sakene, og saksbehandlingstiden i over halvparten av de undersøkte sakene overskrider 90 dagers fristen, vil riksadvokaten vurdere om det er grunnlag for å utvide plikten til å utferdige etterforsningsplaner i voldsaker

²⁵ Riksadvokatens brev av 30. mars 2015 til statsadvokatembetene, politimestrene og sjefen for Kripfos.

²⁶ Brev av 8. november 2013 og 30. mars 2015.

med frist. En har merket seg at bruk av etterforsningsplan og hypotesetenkning var et tema i Politihøgskolens plan for obligatorisk årlig opplæring for etterforskere og etterforsningsledere. Av planens omfang på om lag 16 timer per deltager, er dette temaet viet om lag 12 timer i planen (per våren 2018). Dette bør gi grunn til optimisme med tanke på omfanget av og kvaliteten i politiets bruk av etterforsningsplan i tiden fremover.

Notoritet omkring beslutning om bruk av tvangsmidler, og beslutningsgrunnlaget for dette, var gjennomgående betryggende i de sakene der dette var aktuelt (henholdsvis 94 % og 93 %). Høyesteretts avgjørelse HR-2017-1677-A, der en politiadvokat var tiltalt for grov uforstand i tjenesten, jf. straffeloven 1902 § 325 første ledd, for å ha utferdiget en uhjemlet pågrepelsesbeslutning, illustrerer at notoritet også omkring beslutningsgrunnlaget er av stor betydning. Det er derfor positivt at notoritet om grunnlaget ble vurdert som tilstrekkelig i et overveldende flertall av sakene. Det var eksempler fra undersøkelsen hvor ansvarlig påtalejurist ble kjent med saken sent, slik at pågrepelsesbeslutning, og eventuell beslutning om ransaking og beslag ble utferdiget på et uforholdsmessig sent stadium av saken.

Statsadvokatene ble bedt om å gi en totalvurdering av om etterforskingen samlet sett fremstod tilstrekkelig formålsstyrt, jf. straffeprosessloven § 226. Det ble ikke angitt nærmere vurderingstemaer for besvarelsen av dette spørsmålet, men et moment ved vurderingen vil normalt være om etterforskingsskrittene er innrettet mot de hypoteser som fremstår som relevante på grunnlag av funn underveis i saken, og om etterforskerne anses å ha tilstrekkelig god oversikt over prosessen. Spørsmålet ble besvart bekreftende i 80 % av aktuelle saker. Det er noe uklart hvorfor det i 10 av sakene er svart "ikke aktuelt", men dette antas å skyldes at sakene ikke har foranlediget etterforsking av betydning.

I saker der det var mer enn én mistenkt (40 % av alle undersøkte saker), ble det vurdert om den var tilstrekkelig etterforsket til å avklare et mulig medvirkningsansvar. Dette ble besvart bekreftende i 77. I voldssaker vil det ikke sjelden kunne oppstå spørsmål om personer som var tilstede under hendelsen kan anses å ha solidarisert seg med en eller flere gjerningspersoner og styrket disses forsett, slik at det utløses et strafferettslig medvirkningsansvar.²⁷ Når det først er iverksatt etterforsking av voldshendelsen, er det uheldig dersom denne ikke er egnet til å fange opp mulige medvirkere som er kjent for politiet. Når 23 % av de aktuelle sakene ikke var tilstrekkelig etterforsket i dette henseende gir det utvilsomt grunn til å rette økt oppmerksomhet mot denne problemstillingen ved fremtidig fagledelse av politiet.

I 82,5 % av aktuelle saker ble saken ansett tilstrekkelig etterforsket til å avgjøre den med en strafferettslig reaksjon, herunder forvaring eller særreaksjon. Spørsmålet ble ansett ikke aktuelt i 15,5 % av sakene. Det var en hypotese at man ved etterforsking ikke viet tilstrekkelig oppmerksomhet mot blant annet mulige særreaksjoner og mistenktes tilregnelighet. Resultatet på dette punkt er forholdsvis godt, men synliggjør et visst forbedringspotensial.

Et klart funn i denne kategorien av spørsmål er at sakene i begrenset grad var tilstrekkelig etterforsket til å avgjøre eventuelle erstatningskrav fra fornærmede. Det vises til punkt 4.3.2 og omtalen der om innhenting av journalopplysninger. Spørsmål om dette ble besvart bekreftende i 67 % av de sakene der dette ble ansett som en aktuell problemstilling (59 % av alle undersøkte saker). Bakgrunnen for dette kan være at fornærmede/etterlatte ikke er spurt om han/hun begjærer at sivile rettskrav som springer ut av voldshandlingen (krav om erstatning/oppreisning) tas med i straffesaken, jf. straffeprosessloven § 427 første ledd, jf. § 3. Avklaringen av fornærmedes/etterlattes eventuelle sivile rettskrav er ikke uttrykkelig nevnt i oppstillingen av etterforskingens formål i straffeprosessloven § 226 første ledd, og det behøver ikke

---

²⁷ Jf. blant annet Høyesteretts avgjørelse HR-2018-387-U

nødvendigvis å utgjøre en mangel ved etterforskningen at en ikke har forfulgt bevistema som utelukkende knytter seg til sivile rettskrav. Men det vil som regel ha stor betydning for den enkelte fornærmede å få fremmet slike krav i straffesaken, og det må i alminnelighet antas å være sjeldent at dette medfører vesentlig økt arbeidsbyrde knyttet til etterforskningen og irettføringen av voldssaker. Fornærmede og etterlatte bør i det minste gjøres kjent med muligheten til å begjære at sivile rettskrav medtas i straffesaken etter straffeprosesslovens regler.

4.6. Fremdrift

Det har stor betydning for alle som involveres i en straffesak at etterforskningen og påtalearbeidet gjøres uten unødige forsinkelser. Det har vært økt oppmerksomhet om "liggetid", dvs. total inaktivitet og lang saksbehandlingstid og hvordan domfelte skal kompenseres for den økte belastningen dette innebærer, i nyere rettspraksis.²⁸ Det er vesentlig å avdekke årsaker til inaktivitet og/eller unødig lang saksbehandlingstid. Spørsmålene i denne delen av undersøkelsen var rettet inn mot å avklare mulige årsaker til utilfredsstillende fremdrift. Dårlig fremdrift kan inngå i vurdering av om den totale saksbehandlingstiden er blitt unødig lang.

Saksbehandlingsfristen på 90 dager var overholdt i 43 % av oppklarte saker, og oversittet i 57 %. Spørsmålet var ikke aktuelt for 13 % av sakene. Fristoverskridelsen varierte til dels betydelig mellom politidistriktene. Eksempelvis var fristen overholdt i ca. 30 % av sakene ved de to største politidistriktene Oslo og Øst, mens ca. 78 % av sakene ved Sør-Øst var avgjort innen frist. Det er all grunn til å vurdere nærmere hva som er årsaken til de individuelle forskjellene mellom distriktene.

I 29 % av aktuelle saker tilsa hensynet til kvaliteten på etterforskningen at fristen ikke kunne overholdes. For det store flertallet (71 %) ble ikke forsvarlig behandling ansett å kreve lenger tid enn 90 dager. Spørsmålet ble ansett som ikke aktuelt i 49 % av sakene hvor det ikke forelå fristbrudd.

I 89 % av aktuelle saker (56 % av alle saker) var anmodninger om ekstern bistand sendt innen rimelig tid. Dette er positivt og har ikke ubetydelig innvirkning for muligheten til å ferdigstille etterforskningen innen fristen på 90 dager. Purring på eksterne rapporter ved lang ventetid eller fristoversittelser var aktuelt i 8 % av sakene, og det forelå tilstrekkelig notoritet om dette i halvparten av de aktuelle sakene (4 % av alle undersøkte saker). Selv om tallmaterialet her neppe er tilstrekkelig til å generalisere om politiets arbeid, gir dette en indikasjon til bruk i fagledelsen om at rettidigheten av eksterne rapporter mv. kan følges opp noe tettere, samt at det bør sikres notoritet om at det er gjort.

Henvendelser fra forsvarer og eventuell bistandsadvokat ble besvart innen rimelig tid, og med tilstrekkelig notoritet i 82 % av sakene der dette var aktuelt. Resultatet anses nokså tilfredsstillende.

Det ble konstatert "liggetid" (total inaktivitet i saken) i 31 % av aktuelle saker, noe som må sies å være en for høy andel. Hva som er årsaken til at en sak er blitt liggende ubehandlet vil i mange tilfeller kunne ha betydning for straffutmålingen i saken. For at møtende aktor skal kunne gi retten et tilstrekkelig avgjørelsesgrunnlag på dette punktet, er det viktig at forklaringen fremgår av sakens dokumenter. Det er derfor meget uheldig at det i 76 % av aktuelle saker (26 % av alle undersøkte saker) *ikke* fremgikk hva som var årsaken til at den var blitt liggende ubehandlet i en periode. Det vil være hensiktsmessig dersom opplysninger om dette fremgår av påtegninger fra politiet til statsadvokaten eller i egne dokumenter i saken, og således lett tilgjengelig. Dette er et klart læringspunkt i undersøkelsen, og vil eksempelvis fremgå av en etterforskningsplan når slik plan foreligger.

²⁸ Se blant annet Høyesteretts storkammeravgjørelse HR-2016-225-S, avsnittene 32-35.

Det ble stilt fire spørsmål i undersøkelsen som var rettet inn mot å avklare om manglende fremdrift skyldes spesifikt angitte årsaker (prosenttall er andel ja-svar i aktuelle saker for spørsmålet):

- Venter på resultatet av analyse fra Kripos: 2,4 %
- Venter på dataanalyse (databeslag, telefonanalyse mv.): 1,5 %
- Venter på legeerklæring eller lignende: 14,1 %
- Venter på svar fra andre eksterne aktører: 12,8 %

Det er også andre forhold som kan bidra til å forklare fristoverskridelsene ved politidistriktene. Enkelte embeter har pekt på at det kan ha sammenheng med den pågående politireformen, og at en ny organisasjonsmodell i politiet etter alt å dømme vil bedre dette.

4.7. Påtale

Der det forelå siktelse, var den i 91 % av aktuelle saker subsumert under riktig lovbestemmelse og straffalternativ. Spørsmålet var ikke aktuelt i 23 % av sakene. Siktelsesgrunnlaget var tilstrekkelig utformet i 89 % av sakene. Resultatene på dette punkt må anses nokså tilfredsstillende. Når det gjelder konkrete mangler har statsadvokatene notert blant annet at forhold der vilkårene for grov kroppsskade var oppfylt, var subsumert som simpel kroppsskade, og omvendt. For eksempel avdekket statsadvokatene tilfeller subsumert som simpel kroppsskade til tross for at gjerningspersonen hadde benyttet flaske og/eller glass som slag- eller stikkvåpen mot formærmedes hoderegion, og dermed forårsaket et stort skadepotensial.

43 % av sakene var oversendt statsadvokaten med innstilling. Blant disse ble oversendelsespåtegningen vurdert å inneholde alle nødvendige opplysninger i 77 % av tilfellene. Dette synliggjør et forbedringspotensial som kan være egnet til å bidra til effektivisering av statsadvokatenes påtalebehandling. Hvilke krav som stilles må rimeligvis antas å variere noe fra embete til embete. Dette kan innebære at det er anvendt noe ulike vurderingskriterier ved gjennomgangen. Uansett forutsettes det at politiadvokatene forholder seg til tilbakemeldinger fra statsadvokatembetet i sin region. Det er viktig at statsadvokatene i dialogen med politidistriktet er tydelige med hensyn til hvilken informasjon som bør fremgå av oversendelsespåtegningen. Enkelte embeter har gitt egne direktiver om dette, som statsadvokaten må kunne forutsette at politidistriktene etterlever.

Som nevnt i kapittel 3 noterte statsadvokatene seg egne erfaringer som var relevant for fagledelsen av politidistriktet utover de temaer som var nevnt i spørreskjemaet for undersøkelsen. Det ble avdekket mangler som det enkelte embetet vil følge opp overfor politidistriktet i sin region. Det ble rapportert om ett tilfelle der en henleggelse ble omgjort av den undersøkende statsadvokaten.

5. Vurdering av resultatene og læringspunkter til fagledelsen

Det er gjennomgått mye svært godt etterforskningsarbeid. I lys av resultatene finner en særlig grunn til å fremheve det gode nivået på det arbeid som gjøres for å gjennomføre straksavhør på stedet på en respektfull og profesjonell måte, og avhør som er gjennomført senere i saken. Ettersom formålet med undersøkelsen er å avdekke potensiale for å løfte kvaliteten i straffesaksbehandlingen, ligger det i sakens natur at oppmerksomheten rettes mot de resultatene der en ikke har funnet kvaliteten god nok.

Ved vurderingen av resultatene må det til en viss grad tas høyde for at det er variasjon i alvorlighetsgraden i sakene som omfattes av undersøkelsen, mens det er de samme kvalitetsindikatorerne som er benyttet for alle saker. Det er å forvente at ikke alle sakene som er omfattet av undersøkelsen er blitt behandlet likt i alle henseender, og kvaliteten på etterforskningen av en sak kan samlet sett ligge på et adekvat nivå selv om det på enkelte punkter er avdekket at etterforskingsskrittet ikke er utført på tilstrekkelig vis. Dette må også sees i lys av politidistriktenes behov for å prioritere ressurser mellom flere tidskriske oppgaver og saker av ulik alvørsgrad.

Der det er konstatert at et aktuelt etterforskingsskritt ikke er utført på tilstrekkelig eller tilfredsstillende vis, kan ikke trekkes sikre konklusjoner om hvilken konsekvens det har hatt i den enkelte sak. Generelt innebærer imidlertid en slik konstatering en risiko for at saken ikke blir så godt opplyst som den ellers ville vært, eventuelt at bevis som er sikret i saken ikke vil kunne benyttes som forutsatt ved påtaleavgjørelsen og iretteføringen av saken. Undersøkende statsadvokater har pekt på at selv om det er avdekket feil og mangler ved etterforskningen basert på kvalitetsindikatorerne, så ga etterforskningen tilstrekkelig grunnlag for en tiltalebeslutning. I rapporten fra et statsadvokatembete ble dette beskrevet slik: "Vi oppfattet det som et problem ved undersøkelsen at "riktige" svar under de enkelte spørsmål, i neste omgang kunne gi dårligere skåring enn totalinntrykket av saken ga grunnlag for. Dette blir særlig påfallende dersom saken – tross svakheter – har ledet til fellende dom." Det er også blitt påpekt av statsadvokater at der etterforskingsskritt først var gjennomført, så var det gjort med gjennomgående god kvalitet.

Med et realistisk blick på ressursituasjonen i politidistriktene er det særlig læringspunktene om hva som kan forbedres uten nevneverdige endringer i ressursbruken som bør vies størst interesse på kort sikt.

5.1. Initialfasen

- Med tanke på de følgefeil det kan ha i initialfasen dersom saken kodes feil ved oppstart, bør det vies oppmerksomhet lokalt mot å avklare hva som forårsaker feilkoding i voldssaker. 29 % feilkoding ved sakens oppstart fremstår som for høyt. Fra et statsadvokatembete ble det bemerkt at feilkoding ofte avhjelpes ved at den enkelte polititjenesteperson likevel behandler saken med en innsats tilpasset sakens realiteter, til tross for feilkoding. Det er positivt dersom årvåkenhet og god innsats fra den enkelte innebærer at følgefeil kan unngås, men det bør i alle tilfeller være et klart siktemål å unngå feilkoding, også av hensyn til politiets statistikk mv.

Åstedet og telefon/data:

- Det bør som det klare utgangspunkt undersøkes om det foreligger overvåkningsvideo fra offentlig sted eller bilder, lyd eller videofilm fra private opptak eller andre lignende bevismidler. Dette kan være et potensielt avgjørende bevismiddel i voldssaker, og det bør derfor være fast rutine å undersøke dette og rapportere evt. "negative funn".
- De involverte i saken og/eller vitner bør spørres om det finnes relevant lyd-/bildeopptak av hendelsen. På denne måten kan man med et enkelt spørsmål forbedre mulighetene for å avdekke gode bevis.
- Det ligger et forbedringspotensial i å sikre fotografi av åstedet. Bruk av kartutsnitt i rapporten vil i de fleste tilfeller kunne være av nytte ved den senere behandlingen av saken, herunder iretteføringen.

Fornærmede:

- Beskrivelse av tilstanden til fornærmede, herunder ruspåvirkning, bør bli bedre. Også "negative funn" kan være av interesse.
- Fotografering av fornærmedes skader, klesdrakt, sko og lignende var stort sett tilfredsstillende utført.
- Det fremstod relevant å ta imot forklaring på stedet fra fornærmede i mange saker der dette ikke var gjort. Slike tidsnære forklaringer kan ha stor bevismessig betydning i saken, og dette bør være en prioritert oppgave i initialfasen.
- Det kan som kjent være viktig for sakens fremdrift å anmode om legeuttalelser mv. så tidlig som mulig. Undersøkelsen viste et forbedringspotensial i å innføre slik innhenting som et trinn i initialfasen.

Mistenkte/siktede:

- I nær halvparten av sakene hvor det fremstod som et aktuelt etterforskingsskritt var mistenkte/siktede ikke avhørt på stedet. Med tanke på bevisverdien av tidsnære forklaringer, og effektivitetsgevinsten som ligger i å få opplyst saken på et tidlig stadium, bør det vies oppmerksomhet til å bedre straksetterforskningen på dette punktet. Der det var tatt forklaring var det tatt opptak i om lag halvparten av tilfellene, noe som også bør kunne forbedres med forholdsvis enkle midler.
- Nivået på foreholdelse av rettigheter før avhør var forholdsvis godt.
- Det bør rettes oppmerksomhet mot å sikre notoritet for ivaretagelse av partsrettigheter, før, under og etter avhør, og vurderinger som gjøres i forbindelse med oppnevning av forsvarer (eller unnlattelse av dette), i saker med mistenkt/siktet under 18 år.

5.2. Sporsikring

- Sikring av DNA-prøve av mistenkte/siktede ble tilfredsstillende utført i mindretallet av saker der dette ble ansett aktuelt, noe som synliggjør et forbedringspotensial.
- Beslag og sikring av bevis fra involverte personers telefoner/data/sosiale medier ble tilfredsstillende utført i 55 % av de sakene der dette ville være aktuelt, noe som synliggjør et forbedringspotensial.
- Det er i det vesentlige tilstrekkelig god notoritet om beslag, sikring og undersøkelser av bevis funnet på åstedet og andre steder.
- Blant sakene der det ville være aktuelt å innhente lydopptak fra telefonsamtaler med nødetater var dette gjort i kun 8,5 % av tilfellene. Avspilling av slike opptak kan ha stor bevisverdi og det er forholdsvis enkelt å sikre dette beviset. Det er grunn til å innføre dette som et fast trinn i etterforskingen, med mindre bevisbildet i saken er så vidt klart at lydopptaket blir overflødig.
- Der det var ansett aktuelt å lage rapport fra gjennomgang av elektroniske spor, var dette gjort på en tilfredsstillende måte i de aller fleste saker.
- Resultat fra rusmiddelundersøkelse av fornærmede og mistenkte/siktede forelå i et fåtall av sakene der dette ble ansett som aktuelt (fornærmede: 11 % av aktuelle saker; mistenkte/siktede: 26 % av aktuelle saker). Det er grunn til å undersøke nærmere hva som er bakgrunnen for disse lave prosenttallene, og sette i verk tiltak for å bedre situasjonen.

5.3. Politiavhør

- Innholdet i avhørene som ble gjennomgått viser at relevante bevistemaer i saken jevnt over ble godt belyst. Dette gjelder i avhør av fornærmede, mistenkte/siktede og vitner.
- Både fornærmede og mistenkte/siktede ble i for liten grad spurt om eller konfrontert med opplysninger fra avhør av andre eller andre bevis i saken, og det var mangler i notoritet knyttet til konfrontasjon med opplysninger gitt av andre i saken.
- Det kan i større grad stilles spørsmål til involverte personer om hvor eventuelle bevis kan finnes.
- I det store flertallet av avhørsrapporter manglet tidshenvisninger til opptak for sentrale utsagn/temaer i avhøret. Dette forelå i kun 5 % av aktuelle avhør av fornærmede og 5 % av aktuelle avhør av siktede/mistenkte. Dette var fremhevet som en mangel også i rapporten fra kvalitetsundersøkelsen 2016, noe som indikerer at sterkere tiltak må til for å oppnå en endring på dette punktet.
- Det er et forbedringspotensial i å stille fornærmede uttrykkelig spørsmål i avhør om eventuelle etterfølgende reaksjoner/skader/sykdom knyttet til hendelsen (gjort i 54 % av aktuelle saker), og følge opp sykdoms-/skadebildet forut for påtalevedtaket (gjort i 55 % av aktuelle saker). Dette forutsettes å kunne implementeres uten nevneverdig merarbeid.
- Når det gjelder avhør av mistenkte/siktede lå det et klart forbedringspotensial i å spørre vedkommende om det var vitner som ønskes avhørt eller om andre etterforskingsskritt ønskes gjort, dette var gjort i kun 37 % av saker der dette ble ansett som aktuelt.

- I saker med mistenkt/siktet under 18 år:
  - I kun 17,5 % av aktuelle tilfeller var det tilstrekkelig notoritet om at *vergen* var gitt partsrettigheter før, under og etter avhøret. Dette må bli bedre.
  - Blant sakene der det var aktuelt å oppnevne forsvarer, ble dette bare gjort i 9 % av tilfellene. Her er det en feilkilde som kan forklare et tilsynelatende uakseptabelt resultat (se punkt 4.4.3 ovenfor), men resultatet gir i alle tilfeller grunn til å vie særskilt oppmerksomhet til oppnevning av forsvarer på eget initiativ, jf. straffeprosessloven §§ 98 og 100.

5.4. Etterforsningsledelse, fremdrift og påtale

- Statsadvokatene må vie mer oppmerksomhet til spørsmålet om det foreligger etterforsningsplan i saker der dette er anbefalt eller pålagt av riksadvokaten. Resultatene på dette punkt er ikke tilfredsstillende. Det er også synliggjort et forbedringspotensial i at de foreliggende etterforsningsplanene i omtrent halvparten av tilfellene ikke var gode nok.
- I om lag en tredjedel av aktuelle saker var saken ikke tilstrekkelig etterforsket til å avgjøre eventuelle erstatningskrav fra fornærmede. Selv om det ikke er et formål med etterforskningen etter straffeprosessloven § 226 å samle tilstrekkelig bevis for å avgjøre et eventuelt sivil rettskrav i anledning den straffbare handlingen, kan det være grunn til å rette oppmerksomhet mot hvorvidt fornærmede i tilstrekkelig grad er spurt om en ønsker krav medtatt i saken, da dette vil kunne ha stor velferdsmessig betydning for den enkelte fornærmede.
- Der saken har blitt liggende ubehandlet i noe tid, bør årsaken til dette fremgå av påtegning fra politiet til statsadvokaten eller i egne dokumenter i saken, slik at informasjon om dette er lettere tilgjengelig ved iretteføringen av saken.
- Siktelsene var i et meget stort flertall av sakene blitt subsumert under riktig straffebud og alternativ, og grunnlaget i siktelser var tilfredsstillende utformet, noe som er meget positivt.
- Statsadvokatene bør være tydelige overfor politidistriktet med hensyn til hvilken informasjon som bør fremgå av oversendelsespåtegningen på påtalestadiet av saken. Undersøkelsen avdekket at enkelte politidistrikter kan bli bedre til å følge direktiver som allerede er gitt av statsadvokatene i regionen om innholdet i oversendelsespåtegningen.

6. Intern oppfølging av undersøkelsen og veien videre

6.1. Intern oppfølging

Det ble gjennomført et erfaringsseminar etter gjennomført undersøkelse, men før statsadvokatene hadde skrevet sine regionale rapporter, ved Riksadvokatembetet 24. august 2018. Formålet var å innhente erfaringer knyttet til ressursbruk og metoden for kvalitetsundersøkelsen.

Flere statsadvokater rapporterte at det hadde vært problemer med å få tilgang til lyd-/billedopptak som skulle finnes i saken, noe som forsinket undersøkelsen og i enkelte tilfeller hindret statsadvokaten i å besvare spørsmål.

Tilbakemeldingene fra statsadvokatembetene tilsier at antallet saker som trekkes ut til undersøkelse neppe bør økes, med tanke på arbeidsbelastningen gjennomgangen innebærer. På den annen side vil det gi et bedre grunnlag for å utlede generaliserbare innsikter om det aktuelle politidistriktets arbeid med disse sakstypene dersom antallet undersøkte saker er høyere (slik at det tallmessige grunnlaget blir mer robust for de lokale funnene). Dette er et dilemma med tanke på at en ønsker å undersøke mange ulike aspekter ved etterforskningen og påtalearbeidet, men samtidig ønsker å ha et tilstrekkelig grunnlag for å trekke konklusjoner om læringspunkter nasjonalt og lokalt.

En mulig fremgangsmåte som vil gi et mer robust tallmessig grunnlag som kan være aktuell å prøve ut ved en senere kvalitetsundersøkelse, er å begrense undersøkelsen til en bestemt fase av saken eller en bestemt type etterforskingsskritt. Det ligger imidlertid i sakens natur at en som følge av en slik tilnærming ville begrenset vesentlig omfanget av temaer som kan berøres, og at overføringsverdien til fagledelsen dermed ville bli snevrere.

Den tekniske løsningen ble i det vesentlige opplevd som tilfredsstillende, med unntak av enkelte små tekniske problemer eller feil i skjemaet. Veilederen som ble benyttet sammen med spørreskjemaet fra Riksadvokatembetet, ble oppfattet som god og nyttig for deltagerne.

Det ble påpekt at bruk av skjønnsmessige kriterier i spørsmålsstillingen, i dette tilfellet hvorvidt et etterforskingsskritt er utført "tilstrekkelig" eller var "ikke aktuelt", innebærer at svarene til en viss grad blir personavhengige for den enkelte statsadvokat som gjennomgår saken, og at det kan oppstå tvil ved besvarelsen. I enkelte tilfeller opplevde statsadvokater at de gikk tilbake og endret besvarelsen i saker, etter at de hadde justert skjønnet litt. Ved enkelte embeter utarbeidet man noen supplerende kriterier (i tillegg til veilederen) for å ensrette skjønnsutøvelsen i vurderingen av "tilstrekkelig" blant statsadvokatene som deltok lokalt. Dette er en balansegang mellom effektivitet/harmonisering og tilstrekkelig rom for skjønnsutøvelse fra statsadvokatenes side, som må vurderes nøye ved utformingen av fremtidige kvalitetsundersøkelser.

En fikk tilbakemeldinger fra flere statsadvokatembeter om at det i fremtiden kan være ønskelig å legge gjennomføringen bort fra sommermånedene, ettersom ferieavvikling ved embetet og i politidistriktet i noen tilfeller gjorde det mer krevende å få gjennomført undersøkelsen.

6.2. Veien videre – planlagt formidling og nyttegjøring av funnene i kvalitetsundersøkelsen

Som et ledd i kvalitetsundersøkelsen innkaller statsadvokatene politidistriktet til et evalueringsmøte hvor formålet er å gjennomgå funnene fra undersøkelsen, identifisere eventuelle læringspunkter samt legge til rette for at politidistriktet kan bruke undersøkelsen til å heve kvaliteten på etterforskning og påtalehåndtering av de prioriterte voldssakene. En representant for Riksadvokatembetet vil delta på møtene i hvert politidistrikt. På denne måten blir det et forholdsvis ensartet felleselement i hele politi-Norge i den fagledelsen som gjøres på grunnlag av funnene i denne kvalitetsundersøkelsen. Denne måten å følge opp rapporten på overfor politidistriktene antas også å være noe tidsbesparende for det enkelte statsadvokatembete, sammenlignet med en løsning der det fullt ut overlates til det enkelte statsadvokatembete å planlegge og gjennomføre oppfølging av funnene i kvalitetsundersøkelsen overfor politidistriktene. Den valgte løsningen kan også ses i lys av NOU 2017: 5 *Påtaleanalysen*, kapittel 12.3.2, der det indikeres at det er ønskelig med en utvikling i retning av at fagledelsen forankres ved Riksadvokatembetet, blant annet av hensyn til forskjellene mellom statsadvokatembetene når det gjelder tilgjengelige ressurser som kan benyttes til fagledelsesarbeid.

Det forutsettes også at relevante læringspunkter, tilpasset etter funn som er beskrevet i de regionale rapportene og statsadvokatenes generelle erfaringer med politidistriktet, benyttes aktivt blant annet ved påtalemøter samt i dialog med ledelsen i politidistriktet. En antar at implementeringen av tiltak på grunnlag av rapporten bør gjøres i samarbeid med politidistriktet, slik at dette kan inntas i distriktets opplæringsplaner med videre. Statsadvokatene bør tilstrebe å være tilgjengelige for å holde foredrag og lignende om rapportens læringspunkter dersom dette etterspørres.

Flere statsadvokater har gitt tilbakemelding om at flere av momentene og spørsmålene som er utviklet i forbindelse med kvalitetsundersøkelsen kan tjene som en standard sjekklister for etterforskningen av voldssaker, særlig når det gjelder sporsikring og gjennomføring av avhør. Utvikling av en rutinebeskrivelse eller tiltakskort for etterforskning av voldssaker med utgangspunkt i dette fremstår som et relevant tiltak for å ta tak i en rekke av de læringspunkter som er beskrevet ovenfor.

Et statsadvokatembete bemerket i sin rapport at implementering av Felles straffesaksinntak (FSI) vil kunne bidra i positiv retning med tanke på sakenes retningsstyring, prioritering, initiale opplysning og plan for etterforskningen. Det vil være ønskelig at statsadvokatene vier særlig oppmerksomhet til eventuelle nye problemstillinger i fagledelsen som oppstår som følge av innføringen av FSI.

7. Statsadvokatembetenes regionale rapporter inntas fra side 45 til og med side 172

AGDER STATSADVOKATEMBETER

Statsadvokatenes kvalitetsundersøkelse 2018 – voldssaker med frist.

Rapport til riksadvokaten fra Agder statsadvokatembeter av 17. september 2018

1. Innledning

Statsadvokatene i Agder gjennomførte i perioden 4.–26. juni 2018 en kvalitetsundersøkelse av etterforskning og påtalearbeid i voldssaker med frist som en del av riksadvokatens koordinerte landsomfattende kvalitetsundersøkelse. Ved riksadvokatens brev av 14. desember 2017, ble statsadvokatene bedt om å analysere funnene i kvalitetsundersøkelsen innenfor deres region.

2. Forberedelse og gjennomføringen av undersøkelsen

Ved bestillingsbrev til Agder politidistrikt datert 7. mai 2018, har vi innhentet de 40 siste påtaleavgjorte prioriterte voldssakene regnet tilbake i tid fra 30. april 2018. Bestillingsbrevet følger vedlagt. Politidistriktet oversendte sakene i henhold til bestillingen.

Statsadvokat Dennis Danielsen og førstestatsadvokat Erik Erland Holmen ved embetet deltok i arbeidet, og vi estimerer at det er medgått 26 dagsverk til forberedelse og gjennomføring av undersøkelsen. En viktig del av forberedelsen var å "rydde plass" i kalenderen slik at vi mest mulig uforstyrret kunne gjennomføre undersøkelsen. Vi fikk overlevert utskriftene av BL sakene i "papir" og fikk elektronisk tilgang i BL til de samme sakene. Vi fordelte sakene med 20 til hver.

Selve undersøkelsen innebar at vi ved gjennomgangen av hver sak elektronisk skulle krysse av for svarene "ja", "nei" eller "uaktuelt" for et stort antall forhåndsbestemte "sjekkpunkter"/spørsmål i Survey Exact.

Hver deltaker arbeidet med "sine" saker på eget kontor, men vi hadde hyppige kortvarige "samarbeidsmøter" under undersøkelsen. Vi oppfattet undersøkelsen som arbeidskrevende, især gjennomlytting av lydfiler tok tid. De første sakene vi gjennomgikk tok svært lang tid å gjennomgå opp mot de mange temaer og spørsmål som undersøkelsen la opp til. Arbeidet gikk lettere etter hvert men vi hadde i enkelte saker problemer med å spille av lydfiler. I noen få saker var det ikke lydfiler tilgjengelig i saken og vi måtte bruke tid på å få etterforskere i saken til å oversende disse. Til tross for dette var det i et par saker umulig å få frem lyd.

Vi stilte oss innledningsvis spørsmål om ikke undersøkelsen inneholdt for mange temaer/spørsmål. Vår tilbakemelding etter gjennomført undersøkelse er likevel at det var nødvendig med så grundig undersøkelse av sakene.

Etter innsending av de elektroniske svarene har vi mottatt statistikk med resultater fra undersøkelsen fra SurveyXact.

3. Hovedfunn – gjennomgang av resultatene i regionen

3.1. Overordnede resultater

Sakene som ble undersøkt er kategorisert på følgende måte:

Koding i Strasak:

1752 – Grov kroppskrenkelse	12 saker
1753 – Grov kroppskrenkelse, med følge død	0 saker
1754 – Kroppsskade	23 saker
1755 – Grov kroppsskade	5 saker
1756 – Grov kroppsskade, med følge død	0 saker

Type vold:

Utelivsvold	24 saker
Relasjon	7 saker
Vold mot barn	2 saker
Hatkriminalitet	0 saker
Annet	8 saker

Summen av saker fordelt på "type vold" er 41. Grunnen til det er at en av de 40 sakene inneholdt elementer fra to voldstyper.

Når anmeldelse mottas blir saken "kodet" av politiet. Vår gjennomgang viser at politiet har satt riktig kode i 34 av 40 saker ved sakens start.

Når etterforskningen gjennomføres vil det i en del tilfeller være aktuelt å endre koden, for eksempel fordi det viser seg at fornærmede fikk en alvorlig skade under en hendelse som innledningsvis ble kodet som kroppskrenkelse.

Vår gjennomgang viser at politiet i 38 av 40 saker kodet riktig da saken ble påtaleavgjort av politiet. I en av de 2 feilkodede sakene ble koden korrekt satt til 0652 – ordensforstyrrelse – innledningsvis. Til tross for dette ble koden opprettholdt etter at det var klart at det dreide seg om kroppsskade.

Vårt helhetsinntrykk er etter dette at politiet treffer godt på kodebruk i voldssakene.

Av hensyn til valg av etterforskningsskritt er det av interesse å undersøke hvor lang tid som går fra voldshendelsen til anmeldelse. Størsteparten av sakene, 28 av 40, ble anmeldt under 1 døgn etter voldshendelsen. I flere av disse sakene var politiet på åstedet svært kort tid etter voldshendelsen. Kun 1 av 40 saker ble anmeldt mer enn 15 dager etter voldshendelsen.

I flesteparten av sakene hadde derfor politiet gode muligheter for etterforskning av "ferske saker", hvilket selvsagt øker sannsynligheten for oppklaring av saken. I hele 33 av 40 saker var gjerningspersonen oppgitt da etterforskningen startet. Av de sakene vi gjennomgikk endte de aller fleste, 35 av 40 saker, med tiltalebeslutning. Kun en sak ble henlagt. En sak ble avgjort med begjæring om tilståelsesdom, mens de tre siste i utvalget fikk annen reaksjon.

Saksutvalget gjelder voldssaker med frist der kravet over år har vært gjennomsnittlig saksbehandlingstid under 90 dager. Målkravet er endret til at 80 % av sakene skal påtaleavgjøres innen 90 dager. I saksutvalget på 40 saker er 22 saker, dvs 55 % påtaleavgjort av politiet innen fristen. På grunn av sakens art/kompleksitet kan det selvsagt forsvares lengre saksbehandlingstid enn 90 dager i enkelte voldssaker med frist. Vi må likevel konkludere med at en rekke av sakene uten måloppnåelse var forholdsvis enkle og oversiktlige og klart burde ha vært behandlet raskere av politiet. Påtalesjef Terje Kaddeberg Skaar har i

skrivende stund opplyst at hittil i år er 52,6 % av alle politidistriktets voldssaker med frist påtaleavgjort av politiet innen fristen.

Vi konkluderer derfor med at politiet har et forbedringspotensiale hva angår tidsbruk i sakstypen. Dette temaet behandles også senere i rapporten.

Hvilket trinn som skal foreta den endelige påtaleavgjørelsen avhenger av kompetansefordelingen i påtalemyndigheten. Statsadvokatene i Agder foretok endelig påtaleavgjørelse, typisk utferdigelse av tiltalebeslutning, i 22 av de 40 sakene i saksutvalget. Politiet foretok endelig påtaleavgjørelse i de 18 resterende sakene.

Statsadvokatene har en alminnelig saksbehandlingsfrist på 30 dager i alle påtalesakene, og målet er at minst 90 % av påtalesakene skal behandles innen denne fristen. Et unntak fra dette er 15 dagers saksbehandlingsfrist i "ungdomssakene", som må sees i sammenheng med politiets 42 dagers frist. I voldssaker med frist vil sistnevnte frister på 15/42 dager kun gjelde hvis lovbrøyteren var under 18 år på gjerningstiden.

Undersøkelsen viser at statsadvokatene påtaleavgjorde 16 av totalt 22 saker innen 15 dager. Ytterligere 4 ble behandlet innen 30 dager. Dette betyr at 91% av disse sakene hadde måloppnåelse innenfor statsadvokatenes "saksbehandlingsfrist". Statsadvokatene rapporterer ikke på saksbehandlingstid spesifikt for voldssaker gjennom året. Statsadvokatenes måloppnåelse for påtaleavgjørelse i alle sakstyper ligger hittil i år over 90 %.

Utover hittil gjennomgåtte "parametre" konsentrerer kvalitetsundersøkelsen seg om 6 grupper av kvalitetsmarkører. Disse er etterforskningens *initialfase*, *sporsikringen* i sakene, *politiavhørene* i sakene, *etterforskningsledelsen* av saken, *fremdriften* av sakene og *påtale* i sakene. Hver gruppe av kvalitetsmarkører består av en rekke "sjekkpunkter"/spørsmål. Sjekkpunktene/spørsmålene i sum favner vidt, slik at ulike sjekkpunkter, ut fra sakens art og omstendigheter, vil være aktuelle i de 40 sakene vi har gjennomgått. Vi velger derfor å konsentrere oss om å rapportere på våre funn i de sjekkpunktene vi mener er mest aktuelle i saksutvalget vårt.

3.2. Initialfasen

Mange av sakene i saksutvalget gjaldt "utelivsvold", typisk vold med begrenset kroppsskade på uomtvistet sted på gaten i en av distriktets byer, gjerne med vitner til stede. Politiet har derfor ikke innledningsvis lagt arbeid i sikring av åstedet/utarbeidet fotomappe av dette. Foto av fornærmedes skader foreligger ofte i sakene. At foto tas i initialfasen sikrer bevis for skaden før legebehandling. I en rekke av sakene foreligger også foto av mistenkte. Fotografier av ferske skader på for eksempel hender kan indikere voldsbruk og fotografi i helfigur er viktige å sikre når vitner senere i etterforskningen blir bedt om å beskrive mistenkte.

Et hovedfunn i kvalitetsundersøkelsen, som jeg kommer tilbake til, er at politiet på en god måte tilpasser etterforskningsinnsatsen til sakens alvor og kompleksitet. Politiet har derfor foretatt sikring av åsted og utarbeidet fotomappe av dette allerede under initialfasen, i de alvorlige sakene.

Etterforskning av svært alvorlige saker, bla drap, har tidligere vist at det i byer kan være "tett" mellom oppsatte overvåkingskameraer som fanger hendelser av interesse for etterforskningen.

I enkelte av "utelivssakene" vi gjennomgikk burde politiet ha undersøkt om det fantes overvåkingsvideo av voldshendelsen. I det minste burde det ha fremgått av saken hvorvidt slik innhenting var forsøkt eller uaktuelt på aktuelt åsted.

I enkelte av sakene burde beslaglagte telefoner være sikret for tapping/fjernsletting.

I mange av "utelivssakene" er både fornærmede og mistenkte påvirket av alkohol eller andre rusmidler. Graden av påvirkning har bla betydning for den påvirkedes evne til iakttagelse, dømmekraft og troverdighet. I 9 av 24 aktuelle saker der dette var tema savnet vi at politiet i initialfasen beskrev fornærmedes ruspåvirkning. Tilsvarende var det i 4 av 21 saker vi savnet tilsvarende beskrivelse av mistenktes ruspåvirkning.

I saksutvalget var det til sammen 52 mistenkte/siktede, 15 av disse var under 18 år. I initialfasen ble 5 av de mistenkte/siktede avhørt. I alle disse sakene ble vergen varslet. I flere av disse sakene er det en mangel at det ikke er notoritet om at vergen gis opplysninger om vergens partsrettigheter. Politiet må påse at dette blir gjort, og at notoriteten sikres. Dette temaet behandles også senere i rapporten.

3.3. Sporsikring

Et hovedfunn er at politiet tilpasser etterforskningen til sakens alvor og kompleksitet, jfr ovenfor. Betydelig etterforskningsinnsats i saker som ikke trenger det, vil være feil bruk av knappe etterforskningsressurser.

Vår konklusjon er at politiet har utarbeidet åstedrapport og fotomappe i de riktige sakene. Politiet har også foretatt annen sporsikring i aktuelle saker.

Av hensyn til irettføring burde det i flere av sakene, uavhengig av sakens alvor, vært innhentet kartutsnitt/enkelt foto av åstedet. Dette gjelder også "utelivssakene" der det ikke er spor av voldshendelsen på åstedet. Dette krever svært lite arbeid og vår erfaring er at mange dommere ønsker slikt materiale fremlagt under hovedforhandlingen. Digitale aktorater innføres i stadig flere domstoler, og fremvisning av kartutsnitt og foto av åstedet kan vises på skjermen til alle aktørene i retten når fornærmede, mistenkte og vitner forklarer seg om hvor de stod og hva de opplevde/observerte da volden skjedde.

Vår konklusjon er likevel at sporsikringen i de fleste sakene er tilstrekkelig.

3.4. Politiavhør

a. Avhør av fornærmede.

Før avhøret av fornærmede starter skal fornærmede gjøres kjent med sine rettigheter/plikter.

De mest aktuelle rettigheter/plikter er anmelder og vitneansvaret, jfr. Strpl. § 234, retten til å ha med seg en "tiltropsperson", jfr påtaleinstruksen § 8-13, retten til bistandsadvokat (Gjelder dersom vilkårene er oppfylt-strpl. § 107a, jfr påtaleinstruksen §8-7) samt retten til å nekte å forklare seg på bakgrunn av strpl.§§ 122 og 123 (Må vurderes konkret i den enkelte sak, jfr § 235).

I nær alle saker har fornærmede før avhøret fått tilstrekkelige opplysninger om sine rettigheter/plikter.

I en av sakene er det ikke samsvar mellom de rettigheter/plikter fornærmede fikk opplysning om på lydfilen, og de rettigheter/plikter som er nedtegnet i avhørsrapporten. Fornærmede i en annen sak forklarte seg i avhøret om at han av siktede var beskyldt for seksuelt overgrep forut for voldsepisoden. Fornærmede burde på dette stadiet av avhøret ha blitt gjort kjent med sine rettigheter til ikke å forklare seg, jfr strpl. §§122/123.

Hovedinntrykket er at politiet i avhørene av fornærmede i tilstrekkelig grad prøver å få belyst forholdet mellom fornærmede og mistenkte, foranledningen til voldshendelsen, selve voldshendelsen, skadene og andre rettsrelevante faktum.

Valget av avhørsform (kronologisk/tematisk/kombinasjon av dette) i sakene vi gjennomgikk var adekvate i forhold til påtalemyndighetens bruk av avhørsrapportene.

I flere av sakene savnet vi at fornærmede i avhør ble konfrontert med viktige opplysninger fra avhør av mistenkte/vitner. Forutsetningen for slike konfrontasjoner er at avhører er godt kjent med innholdet i alle foreliggende avhør, jfr nedenfor. I en sak var et tema i saken påstand om at fornærmede i forkant av voldshendelsen skulle ha begått seksuelt overgrep mot siktede, jfr ovenfor. Fornærmede nevnte selv og bestred denne påstanden da han ble avhørt om volden. Da mistenkte avga forklaring til politiet dagen etter fornærmede ble avhørt, forklarte han seg relativt detaljert om det angivelig seksuelle overgrepet fra fornærmedes side. Fornærmede burde ha blitt konfrontert med mistenktes forklaring i et nytt avhør.

I de tilfeller konfrontasjoner var gjennomført var det i rapportene tilstrekkelig notoritet om dette.

Omfanget og utviklingen av fornærmedes skader/traumer/sykemelding kan ha betydning både for valg av lovbud i tiltalebeslutningen, straffeutmålingen og erstatningsutmålingen. I 9 av 28 aktuelle saker var ikke fornærmede avhørt om eventuelle etterfølgende skader/reaksjoner/sykdom. I 12 av 22 aktuelle saker var ikke fornærmedes sykdom/skade fulgt opp tilstrekkelig forut for påtalevedtak. I en sak var fornærmedes skader kun tema i innledende avhør. Voldsutøvelsen ble begått den 8.10.17 og tiltale utferdiget den 5.1.18, innenfor 90 dagers fristen. Bistandsadvokat fremmet oppreisningserstatning med 25000. Da dommen falt den 1.2.18 reduserte tingretten oppreisningserstatningen til 5000 kroner bla på grunn av manglende opplysninger om sykemeldinger. Fornærmede var sykemeldt frem til 22.2.18. I denne saken burde politiet før påtalevedtak kontaktes fornærmede med henblikk på skadens omfang og dokumentasjon på vedvarende sykemeldinger.

I 31 av de 40 sakene vi undersøkte er det lydopptak av de fornærmedes forklaringer.

I den store majoritet av avhørsrapportene finnes ikke tidshenvisninger til hvor i lydfilen sentrale opplysninger/tema er omhandlet. I de tilfeller påtalejuristen og/eller forsvarer/bistandsadvokat ønsker å få avspilt selve lydavhøret på et sentralt punkt må derfor mye av lydavhøret gjennomlyttes for å finne temaet. Dette fremstår som tidkrevende.

I henhold til påtaleinstruksen § 8-14, 4. ledd skal fornærmedes forklaring leses opp til vedtakelse. Dersom fornærmede ønsker det, kan gjennomlesing tre i stedet for opplesning,

En gjennomgående feil i avhørsrapportene er at det ikke er notoritet om fornærmede har fått opplest eller har gjennomlest forklaringen. En vanlig variant i sakene er "Opplest/gjennomlest og vedtatt". Kravet må være at det i rapporten angis hvilket alternativ som ble brukt.

b. Avhør av mistenkte/siktede.

Også mistenkte/siktede skal før avhøret starter gjøres kjent med sine rettigheter/plikter. Aktuelle rettigheter er retten til ikke å forklare seg, jfr strpl. § 232, retten til forsvarerbistand etter eget valg på ethvert trinn av saken, jfr påtaleinstruksen § 8-1 og retten til å nekte å forklare seg på bakgrunn av strpl. §§ 122 og 123 (Må vurderes konkret i den enkelte sak).

Idet store flertall av saker har mistenkte blitt gjort kjent med sine rettigheter/plikter.

I en av sakene ble siktede, som var samboer med fornærmede, på lydfilen gjort kjent med sin rett til å nekte å svare på spørsmål som kan utsette ham selv for straff. Avhørsrapporten beskriver at han også ble gjort kjent med at han også kan nekte å svar på spørsmål som kan utsette nærmeste for straff (strpl §§ 122/123). Det manglende samsvar vil kunne reise spørsmål om hvilke rettigheter siktede i realiteten ble gjort kjent med. Siktede forklarte seg i avhøret om samboerens omfattende straffbare narkotikamisbruk.

I en annen av sakene fremgår det av lydfilene at de siktede får opplyst at de har plikt til å forklare seg til retten, og at de der vil få spørsmål om hvorfor de ikke ville forklare seg til politiet. Dette til tross for at loven ikke pålegger en mistenkt/siktet forklaringsplikt om et påklaget forhold.

Som for avhørene av fornærmede er det en gjennomgående mangel med avhørsrapportene av mistenkte/siktede at det ikke er notoritet om avhøret ble opplest eller gjennomlest.

I det store flertall av sakene foreligger lydopptak av avhørene av mistenkte/siktede.

Som for avhørene av fornærmede, jfr ovenfor, er det heller ikke i avhørsrapportene av mistenkte/siktede tidshenvisninger til hvor i lydfilen sentrale opplysninger/tema er omhandlet.

Gjennomlytting av store deler av lydfilen vil være tidkrevende hvis påtalejurisen og/eller forsvarer/bistandsadvokat søker etter et tema omhandlet i avhørsrapporten. Egen gjennomlytting av hele lydfilene var ikke tema for vår undersøkelse, men i enkelte saker lyttet vi gjennom store deler av enkelte lydfiler.

I en sak fremgår det ikke av avhørsrapporten at mistenkte ble konfrontert med fornærmedes foreliggende forklaring om at han skulle ha slått fornærmede mange slag mot ansikt med knyttet neve. På lydfilen fremgår at mistenkte viser frem sine hender, sier at det ikke er noen skader av hendene, og at det foreligger bilder av hendene. På lydopptaket gir mistenkte opplysning om at fornærmede gikk til angrep først. Slike opplysninger fremgår ikke av avhørsrapporten.

I en annen sak forelå en relativt kortfattet avhørsrapport. Gjennomlytting av lydfilen gav langt flere relevante opplysninger om saken. Det ligger i kortene at både aktor og forsvarer vil ha interesse i å vite om slike opplysningene før de møter i retten.

Hovedinntrykket er at politiet i avhørene av mistenkte/siktede i tilstrekkelig grad etterspør avhørtes forhold til fornærmede, foranledningen til den påståtte voldshendelsen, og forhold som har betydning for subjektive og objektive vilkår for straff. Avhørene er derfor i det vesentlige innholdsmessig gode nok.

Som for avhørene av fornærmede, jfr ovenfor, savnet vi i noen saker at mistenkte/siktede ble konfrontert med innholdet i fornærmede/vitners forklaringer.

Etterforskningen av en straffesak skal søke å klarlegge både det som taler mot mistenkte og det som taler til fordel for ham, jfr strpl. § 226, nest siste ledd. I et stort flertall av avhørsrapportene fremgår ikke at mistenkte har fått spørsmål om han har vitner som ønskes avhørt eller om det er andre etterforskningsskritt som ønskes utført. Det er statsadvokatens syn at slike spørsmål rutinemessig bør stilles mistenkte/siktede og at det er notoritet om dette. Den mistenkte forklarer seg oftest uten forsvarer til stede, og det kan ikke forventes at han/hun der og da er seg bevisst at det kan anmodes om etterforskningsskritt.

I saksutvalget på 40 saker var det 15 mistenkte/siktede under 18 år, jfr ovenfor. Hvis mistenkte/siktede er under 18 år gjelder en del særregler. Vergen bør som regel gis anledning til å være til stede under avhøret og uttale seg, jfr strpl. § 232. Vergene skal som regel også få uttale seg om forsvarerspørsmålet, jfr påtaleinstruksen § 8-3, 3. ledd. Det er vergen som eventuelt velger forsvarer, jfr strpl § 94, 2. ledd, og det fremgår av strpl. § 83 at også vergen har partsrettigheter i saken.

Et gjennomgående funn er at politiet varsler mistenktes verger om avhørene og at det er notoritet om at så er gjort. I 9 av 15 aktuelle saker er verge også til stede under avhøret. I alle 15 aktuelle saker er det gitt tilstrekkelig opplysninger om retten til forsvarer.

En mangel ved de aller fleste sakene er at det ikke er notoritet om vergen ble gjort kjent at vedkommende har partsrettigheter i saken. Vergene bør rutinemessig gjøres kjent med dette, og det bør fremgå at av avhørsrapporten at slik informasjon er gitt.

c. Avhør av vitner.

Vitnet skal før avhøret gjøres kjent med sine rettigheter/plikter. Aktuelle rettigheter/plikter er vitneansvaret, og vitnets rett til å nekte å forklare seg i medhold av strpl. §§ 122 og 123 jfr § 235 (Må vurderes konkret i den enkelte sak).

Vår undersøkelse innbefattet gjennomgang av avhør av til sammen 71 vitner i de 40 sakene.

Vi konkluderer med at politiet i det alt vesentlige har avhørt de vitner som var aktuelle i sakene. De temaer vitnene skulle/burde forklare seg om er gjennomgående tilstrekkelig belyst i avhørene. Innholdsmessig er således de fleste avhørene gode nok.

Som i avhørene av de fornærmede og de mistenkte/siktede, er det i mange av vitneavhørsrapportene mangelfull notoritet om avhøret ble opplest eller gjennomlest.

Heller ikke i vitneavhørsrapportene forefinnes henvisning til tidspunkt i lydfilen der viktige temaer belyses.

3.5. Etterforskningsledelse

Det forelå ikke etterforskningsplan i sakene vi gjennomgikk. Sakene var ikke av en slik art at etterforskningsplan var pålagt ved instruks. Vi kan heller ikke se at sakene lå slik an at politiet på eget initiativ burde ha utferdiget etterforskningsplan.

Sakene var redigert på en tilstrekkelig god måte, og dokumentorden i sakene fremstod som god.

I 22 av sakene var det benyttet tvangsmidler, og i det store flertallet av disse var det tilstrekkelig notoritet om beslutningen om tvangsmidler og selve beslutningsgrunnlaget.

Etterforskningen i sakene må vurderes som tilstrekkelig formålsstyrt. De fleste sakene var tilstrekkelig etterforsket for avgjørelse av strafferettslige reaksjoner og eventuelle erstatningskrav fra fornærmede.

3.6. Fremdrift

De 40 sakene vi gjennomgikk var "fristsaker", jfr ovenfor. Viktige forutsetninger for at "90 dagers fristen" skal nås er hurtig iverksettelse og gjennomføring av etterforskningskritt. Liggetid må unngås hos etterforsker og påtalejurist.

Som tidligere nevnt er 22 av 40 av sakene påtaleavgjort innen fristen. I 5 av sakene som ble påtaleavgjort etter fristen konkluderer vi at fristoverskridelsen skyldes hensynet til kvaliteten på etterforskningen. Dette er legitime og fullt forsvarlige fristoverskridelser.

Sakene viser at etterforskerne har bevissthet om tidsfristen. Anmodninger om ekstern bistand/legeerklæringer sendes raskt, og mottas som regel relativt raskt, innenfor fristen.

I over halvparten av de 40 sakene er det likevel liggetid. Dette innebærer at tiden går uten aktivitet som kan spores i sakens dokumenter. En del av sakene har blitt liggende for lenge hos påtalejuristene før påtaleavgjørelse. Dette kan indikere for lav påtalekraft og/eller mangelfull prioritering av sakene. En rekke av sakene med fristoverskridelse var forholdsvis enkle og burde ha vært ferdigstilt og påtaleavgjort tidligere.

3.7. Påtale

Vi konkluderer med at politijuristene i siktelsene/tiltalebeslutningene i saksutvalget har subsumert voldshendelsen under riktig lovbestemmelse og straffalternativ.

Grunnlaget (beskrivelsen av det konkrete straffbare forhold) i siktelsene/tiltalebeslutningene er i nær alle saker tilstrekkelig utformet.

Hvis det er statsadvokaten som skal utferdige tiltale skal påtalejuristen utferdige siktelse og oversende saken med innstilling på påtegningsark.

I alle sakene i saksutvalget som ble oversendt statsadvokatene med innstilling inneholdt oversendelsespåtegningen alle nødvendige opplysninger.

4. Analyse og vurdering av resultatene i regionen

Jeg vil i denne delen av rapporten foreta en analyse og vurdering av de funn som hittil er omhandlet i rapporten.

Politiet har i de aller fleste sakene kodet saken riktig; både ved sakens start og ved påtaleavgjørelsen.

Et hovedfunn er at politiet på en god måte har tilpasset etterforskningsinnsatsen til sakenes alvor og kompleksitet. De alvorligste sakene er etterforsket meget grundig, de mindre alvorlige grundig nok, men heller ikke mer. Det er knapphet på etterforskningsressurser og politiet har ikke gått i gang med betydelig etterforskningsinnsats i saker dette ikke var nødvendig.

Hva angår *sporsikring* har politiet utarbeidet åstedsrapporter og fotomapper i aktuelle saker.

Sporsikringen er i de fleste saker tilstrekkelig.

Selv i enkle saker med utelivsvold, der åstedet er uomtvistet og ikke inneholder spor etter voldshendelsen, bør det regelmessig innhentes et kartutsnitt/enkelt foto av åstedet som kan presenteres for dommerne under hovedforhandlingen. Digitale aktorater innføres i stadig flere domstoler, og foto av åstedet kan vises på skjermen til alle aktørene i retten når mistenkte/fornærmede/vitner forklarer seg om hvor de stod og hva de opplevde/observerte da volden skjedde.

I en del saker savnet vi en beskrivelse av fornærmedes og mistenktes eventuelle ruspåvirkning.

Overvåkingskameraer står tett i enkelte bystrøk, og vi savnet i flere saker notoritet om politiet hadde undersøkt om det var kameraer med opptak av voldshendelsen.

Ved beslag av mobiltelefoner bør det påses at disse er sikret mot fjernsletting.

I politiavhørene får de aller fleste fornærmede, mistenkte/siktede og vitner tilstrekkelig informasjon om sine rettigheter og plikter. En viktig konsekvens av dette er at avhørene helt eller delvis kan leses opp under hovedforhandlingen hvis avhørte nekter å forklare seg, eller helt eller delvis forklarer seg annerledes i retten enn i politiavhørene.

I saker der mistenkte/siktede er under 18 år blir verge kontaktet før avhør. I en rekke av sakene er vergen til stede under avhøret. En gjennomgående mangel ved slike saker er at det ikke fremgår at vergen har blitt gjort kjent med at også vergen har partsrettigheter. Slik informasjon bør gis og det bør fremgå av avhørsrapporten at slik informasjon er gitt.

Innholdsmessig er de aller fleste avhørene av de fornærmede, mistenkte og vitner gode nok opp mot de temaer som skal belyses i saken.

I flere av avhørene savnet vi at tjenestemannen konfronterte avhørte med allerede foreliggende opplysninger i saken. Forutsetningen for konfrontasjoner er at avhører setter seg godt inn i saken før avhøret. I en sak, der samme tjenestemann tok de sentrale avhør, var konfrontasjonene svært gode. Avhør i enkelte andre saker der vi savnet konfrontasjoner kan tyde på at tjenestemannen ikke hadde satt seg godt nok inn i saken før avhøret.

Omfanget og utviklingen av fornærmedes skader /traumer/sykemelding kan ha betydning for valg av lovbud i tiltalebeslutningen, straffutmålingen og erstatningsutmålingen. I en rekke av sakene var ikke fornærmedes sykdom/skade fulgt opp tilstrekkelig før påtalevedtak. Politiet bør før påtalevedtak kontakte fornærmede for å få status på skaden/sykemeldingen.

I et stort flertall av avhørene av mistenkte/siktede fremgår ikke at avhørte har fått spørsmål om han/hun har vitner som ønskes avhørt, eller andre etterforskningskritt som ønskes utført. Det er vårt syn at slike spørsmål rutinemessig bør stilles mistenkte/siktede, jfr politiets plikt til også å kartlegge forhold som taler for mistenkte/siktede, jfr strpl. § 226, nest siste ledd.

De fleste avhør tas opp på lyd. En stor fordel med dette er at aktor, forsvarer og bistandsadvokat på en langt bedre måte enn før får tilgang på selve "avhørssituasjonen".

I de fleste avhørsrapportene er det ikke henvisninger til hvor i lydfilene sentrale opplysninger/tema er omhandlet. Hvis de nevnte aktørene vil undersøke om lydfilen inneholder mer utdyping av et sentralt tema, må store deler av lydfilen gjennomlyttes. Dette vil være svært tidkrevende i mange saker.

I enkelte saker gjennomlyttet vi store deler av noen lydfile, og fant opplysninger av interesse for aktørene, som ikke fremgikk av avhørsrapporten. Hvis lydfilene generelt benyttes som kilde til relevante saksopplysninger, vil aktørenes forberedelser til hovedforhandlinger kunne bli vesentlig mer tidkrevende enn før.

En systematisk feil ved avhørene er at det ikke er notoritet om avhøret ble opplest eller gjennomlest. En vanlig variant er "Opplest/gjennomlest og vedtatt". Det må sikres notoritet om hvilket alternativ som ble gjennomført.

Etterforskningsledelse var også tema i undersøkelsen, jfr ovenfor. Vi har konkludert med at etterforskningen i sakene må vurderes som tilstrekkelig formålsstyrt. Sakene gir notoritet om beslutninger om tvangsmidler og selve beslutningsgrunnlaget.

Som nevnt påtaleavgjorde politiet 22 av de 40 sakene innen fristen på 90 dager. I 5 av sakene som ikke hadde fristoppnåelse skyldtes tidsbruken hensynet til etterforskningen. Dette er legitime og fullt forsvarlige fristoverskridelser.

I over halvparten av de 40 sakene var det liggetid, dvs periode uten aktivitet som kan spores i sakens dokumenter. Herunder ble en del av sakene liggende for lenge hos påtalejuristene før påtaleavgjørelse. En rekke av sakene med fristoverskridelser var enkle, og burde ha vært ferdigstilt og påtaleavgjort tidligere. Liggetid hos påtalejuristene indikerer for lav påtalekraft og/eller manglende prioritering.

Vår undersøkelser av *påtaleavgjørelsene* viser at politijuristene har subsumert voldshendelsene under riktig lovbestemmelse og straffalternativ, og ved innstilling til statsadvokaten inneholder oversendelsespåtegningen alle nødvendige opplysninger.

5. Forslag til tiltak og bruk av funnene i statsadvokatens fagledelse i politidistriktet

Som det fremgår ovenfor har kvalitetsundersøkelsen avdekket at det foreligger et forbedringspotensiale i politiets etterforskning av voldssaker med frist. Etter en så grundig kvalitetsundersøkelse er dette som forventet.

Gjennomføring av kvalitetsundersøkelser som påviser mangler i etterforskningen har lite for seg om de ikke fører til bedre etterforskning. Det er vår erfaring at den skriftlige informasjonsflommen i politiet og påtalemyndigheten er svært stor, og at mye derfor ikke blir lest. Presentasjoner av relevant faglig stoff bør derfor formidles både skriftlig og muntlig, med tilhørende dialog.

Både politiledelsen og de tjenestemenn som utfører etterforskning og påtalearbeid i den enkelte sak har ansvaret for høy kvalitet og rask saksbehandling i voldssaker med frist.

Funnene i rapporten må derfor presenteres på egnet måte for forskjellige nivåer i politiet og påtalemyndigheten.

Funnene vil bli presentert for alle statsadvokatene i Agder. Innholdet i nærværende rapport vil deretter bli brukt som bakgrunnsmateriale for løpende sakskontroll av voldssaker med frist som behandles av statsadvokatene. En rekke av funnene vil også kunne få betydning for statsadvokatenes kontroll av andre sakstyper.

Nærværende rapport, og den nasjonale rapporten, vil bli presentert for politidistriktets ledergruppe på 12 personer, samt annet nøkkelpersonell på FEFE, av representant fra riksadvokaten og undertegnede i Kristiansand den 5. desember 2018. På denne presentasjonen deltar opplæringsansvarlig i politidistriktet og gruppelederne for politijuristene. Et tema på denne samlingen vil være gjennomgang av funnene. Et annet tema blir hvordan politiet vil bruke funnene for å sikre etterforskning med bedre kvalitet og raskere behandling av voldssaker med frist. Tema blir også hvordan statsadvokatene bør bruke funnene i sin fagledelse av politiet.

Statsadvokatene vil deretter presentere rapporten og funnene på dagseminar med politiets påtalejurister den 7. desember 2018 i Kristiansand. Påtalejuristene er etterforskningsledere og har i konkret sak ansvar for hurtig etterforskning med god kvalitet.

Vår videre plan er at statsadvokatene skal presentere rapporten og funnene på til sammen 4 fagdager/storparoler ut over vinteren/våren 2019 på GDE tjenestestedene i Mandal, Kristiansand og Arendal. Målet er at disse presentasjonene treffer flest mulig av de tjenestemenn som utfører PPS/ordinær etterforskning i sakstypen.

Kristiansand 17. september 2018

Erik Erland Holmen
førstestatsadvokat

HEDMARK OG OPPLAND STATSADVOKATEMBETER

1. Innledning

Hedmark og Oppland statsadvokatembeter gjennomførte i perioden medio mai – ultimo juni 2018 en kvalitetsundersøkelse av etterforskingen og påtalearbeidet i voldssaker med frist som en del av riksadvokatens koordinerte landsomfattende kvalitetsundersøkelse. Ved riksadvokatens brev av 14. desember 2017, ble statsadvokatene bedt om å analysere funnene i kvalitetsundersøkelsen innenfor deres region.

2. Forberedelse og gjennomføringen av undersøkelsen

Ved bestillingsbrev til Innlandet politidistrikt datert 9. mai 2018, har en innhentet de 40 siste påtaleavgjorte prioriterte voldssakene regnet tilbake i tid fra 30. april 2018. Bestillingsbrevet følger vedlagt. Politidistriktet oversendte 40 saker som ble påtaleavgjort mellom 13. november 2015 og 18. april 2018. Ettersom enkelte av saksnumrene var vedleggssaker til noen av sakene som inngikk i saksutvalget, ble det innhentet ytterligere noen saker slik at vi kun behandlet hovedsaker. Som følge av dette endte vi opp med ett saksnummer mer enn forutsatt, slik at vi har behandlet 41 hovedsaker.

Sakene var i det vesentlige jevnt fordelt på de ulike tjenestestedene i Innlandet politidistrikt.

To statsadvokater ved embetet deltok i arbeidet, og det er medgått ca. 20 dagsverk til forberedelse og gjennomføringen undersøkelsen.

Grunnet ferieavvikling og et lengre aktorat, var vi nødt til å begynne arbeidet alt i mai måned, og gjøre brorparten av arbeidet før midten av juni.

Det var fra sentralt hold forutsatt at arbeidet med kvalitetsundersøkelsen skulle utføres samtidig ved alle embetene, og da i juni måned. Ettersom vi hadde behov for å starte tidligere, fikk vi tilgang til SurveyXact allerede 14. mai, hvilket lettet vårt arbeid betraktelig.

Statsadvokatene som utførte undersøkelsen satt sammen i begynnelsen. Det var et suksesskriterium, da vi fikk drøftet oss gjennom problemstillinger og avkrysningsvalg. Etter hvert ble det nødvendig å sitte hver for seg. Enkelte av avhørene fulgte ikke med på DVD/CD, og noen av linkene til digitalt lagrede avhør fungerte ikke. Dette forsinket prosessen, slik at vi ikke ble ferdig innen tidsfristen vi internt hadde satt for arbeidet. De siste sakene ble derfor slutført ultimo juni.

Statistikk med resultater fra undersøkelsen i regionen ble mottatt fra SurveyXact den 7. august 2018.

Den tekniske gjennomføringen var etter vår mening god. Det var tidseffektivt og enkelt å fylle inn svarene på undersøkelsen digitalt. Dersom vi manglet informasjon, typisk fordi vi ikke hadde lydavhørene i en sak, svarte vi "ikke aktuelt" for å komme videre i undersøkelsen og gjøre ferdig det vi kunne. Når vi så fikk tilgang til lydavhøret, gikk vi tilbake og endret svarene. Dette mener vi var en praktisk og effektiv måte å jobbe på.

3. Hovedfunn – gjennomgang av resultatene i regionen

3.1. Overordnede resultater

Sakene som ble undersøkt er kategorisert på følgende måte:

Koding i Strasak:

1752 – Grov kroppskrenkelse	9
1753 – Grov kroppskrenkelse, med følge død	0
1754 – Kroppsskade	22
1755 – Grov kroppsskade	9
1756 – Grov kroppsskade, med følge død	1

Type vold:

Utelivsvold	32
Relasjon	8
Vold mot barn	0
Hatkriminalitet	0
Annet	1

Riktig koding ved sakens oppstart?

61 % av sakene var riktig kodet ved sakens oppstart. I den grad man kan si at det er avdekket avvik for de resterende sakene, går det i all hovedsak på valget mellom grov og simpel kroppsskade og grov kroppskrenkelse og kroppsskade. Undersøkelsen gir ikke holdepunkter for å trekke noen konklusjoner om årsaker til at riktig kode ikke er benyttet i 39 % av sakene ettersom kodingen gjøres ut fra den informasjonen som er tilgjengelig på tidspunktet for registrering av saken.

Riktig koding ved sakens påtaleavgjørelse?

87,8 % korrekt. I 5 saker er avgjørelsen vurdert å være feil. Feilene knytter seg til subsumsjon, altså valg av straffebud ut fra det faktum som finnes bevist. Heller ikke her kan man trekke noen konklusjoner. Undersøkelsen gir for eksempel ikke kunnskap om en sak kodes om før den henlegges. Tallene er imidlertid ganske sammenfallende med svarene i spørsmålet i Del 6: "Er evt. siktelse subsumert under riktig lovbestemmelse og straffalternativ?". Dette kan indikere at skjønnet ved subsumsjonen utøves noe ulikt, uten at man si noe om årsaken eller virkningen av dette.

Tid fra gjerning til anmeldelse

61 % av sakene ble anmeldt etter mindre enn ett døgn. Dette har sammenheng med at det store flertall av saker i utvalget er utelivsvold, hvor politiet ofte er i bybildet/ blir tilkalt, eller fornærmede anmelder påfølgende dag. I sakene hvor det er relasjon mellom anmeldte og fornærmede, er det et større innslag av sene anmeldelser.

Prosenttall for ulike typer saksavgjørelser (henlagt, påtaleunntatelse, forelegg, tilståelsesdom, tiltale, annet)

63,4 % av sakene endte med tiltale, 4,9 % med forelegg, 2,4 % med påtaleunntatelse og 19,5 % ble avgjort ved konfliktråd (kategorien "annet"). Summert gir det over 90 % positiv påtaleavgjørelse, og litt under 10 % henleggelse. Det lave antallet henleggelse har nok blant annet sammenheng med at det er få saker med ukjent gjerningsmann.

Prosenttall for ulike svaralternativer mht. tid fra anmeldelse til påtaleavgjørelse (040-kode eller henleggelse)

Kun en tredjedel av sakene var avgjort innen 90-dagersfristen. Den største gruppen ble avgjort mellom 90 og 180 dager etter anmeldelse. Liggetid er ikke en hovedårsak til at fristen ikke overholdes i større grad. Vi har avdekket liggetid i 17 % av sakene. I en viss utstrekning skyldes saksbehandlingstiden at man venter på legeerklæringer og andre svar fra eksterne aktører. I omtrent halvparten av sakene er det vår oppfatning at hensynet til kvaliteten på etterforskningen tilsier at tidsbruken er nødvendig.

Avviket mellom de 17 % av sakene hvor det er konstatert liggetid, og de knapt 49 % hvor kvaliteten på etterforskningen ikke kan forklare den manglende fristoppnåelsen (se spm. 101) forklares med at det er en del saker hvor fremdriften ikke er god nok, uten at det er direkte liggetid.

Prosenttall for svaralternativer: Hvis endelig påtaleavgjørelse er tatt av riksadvokat/statsadvokat – hvor lang tid går det fra politiets 040-kode til endelig påtaleavgjørelse?

Vel 85 % av sakene avgjøres innen 30 dager, og 66,7 % innen 15 dager. Hensett til statsadvokatembetenes frist for saksbehandling på 30 dager, er ikke måloppnåelsen god nok.

Prosenttall for svaralternativer: Nivå for påtaleavgjørelsen

I sakstilfanget er nivået for påtaleavgjørelse likelig fordelt mellom politiet og statsadvokatembetet. Ingen av sakene er avgjort ved riksadvokatembetet.

3.2. Initialfasen

Hovedinntrykket er at initialfasen i disse sakstypene håndteres godt. I noen saker har vi sett at for eksempel fornærmede eller vitner har fortalt at politiet har vært på stedet uten at det er andre spor av politiets tilstedeværelse i saken. Dette gjelder saker hvor anmeldelse er inngitt av fornærmede i ettertid, altså ikke avgitt av politiet. Det betyr ikke nødvendigvis at det skulle vært skrevet rapport initialt, men etterforsker som tar imot forklaringen burde, i samarbeid med den som leder etterforskningen, vurdere om rapporter fra patruljene skal innhentes i etterkant.

Validiteten av funnene svekkes ved at kategorien "ikke aktuelt" gjennomgående er høy, så resterende tall blir små.

Hovedtrekkene er at åstedsarbeidet er godt, men at det i noen grad svikter med å sikre innhold på mobiltelefoner.

Andelen saker med avhør av fornærmede og siktede på stedet er lavt. Her er det rom for forbedring. I de sakene hvor straksavhør er tatt, er det i for stor del av sakene ikke gjort lydopptak.

3.3. Sporsikring

I en stor del av sakene i sakstilfanget var ikke åstedsundersøkelse eller annen sporsikring sentralt, dette da mange av sakene var utelivsvold med kjent åsted og gjerningsmann. Andelen "ikke aktuelt" var derfor høy.

I sakene hvor det var aktuelt, var imidlertid sporsikring på åstedet gjennomgående godt. Særlig arbeidet med fotomapper og åstedsrapport var tilfredsstillende.

I negativ retning utpeker det seg for lave tall for rusmiddelundersøkelse av både siktede og fornærmede.

3.4. Politiavhør

Avhør er kvalitetsmarkøren som utmerker seg mest i positiv retning. Kvaliteten er gjennomgående god.

Statsadvokatene opplever at avhører gjennomgående foreholder rettigheter grundig, og på en måte som virker avpasset til den enkelte fornærmede, siktede eller vitne.

Det er i de færreste avhør at det glipper med hensyn til å stille relevante spørsmål/følge opp relevante temaer. Det er godt fokus på "kjernetemaene": de objektive og subjektive straffbarhetsvilkår.

Det er kun i fire saker at mistenkte var under 18 år. I tre av sakene var de særlige rettighetene ivaretatt. I den fjerde saken ble avhør av en mindreårig mistenkt tatt ute på stedet (straksavhør) uten at verger var varslet og hvor det var den umyndige mistenkte selv som tok stilling til om verger skulle varsles.

I negativ retning skal det bemerkes at fornærmede i for liten grad er foreholdt/konfrontert med opplysninger fra siktede og vitner. Her er tallene så store at funnet anses som valid. Fornærmede spørres også i for liten grad om skader og konsekvenser.

I forrige kvalitetsundersøkelse var det et funn at det var for lite notoritet om rettelser/tilføyelser og gjennomlesning/vedtakelse. Også ved årets undersøkelse er dette utilstrekkelig i rundt 20 % av de undersøkte sakene.

3.5. Etterforsningsledelse

Etterforskningsplan er ikke obligatorisk i de sakskategoriene som undersøkelsen omfatter. Under punkt 3.6 nedenfor peker vi på at det er for dårlig fremdrift i for mange saker. I 19,5 % av sakene har vi funnet at etterforskningen ikke er tilstrekkelig formålsstyrt. Dette knytter seg til flere faktorer. Det at fornærmede i for liten grad er foreholdt/konfrontert med opplysninger fra siktede og vitner som nevnt ovenfor er eksempel på dette. Det samme er innhenting av legejournaler, sakkyndige uttalelser som nevnes nedenfor.

Slik vi vurderer det, er det en sammenheng mellom manglende fremdrift og manglende formålsstyring av etterforskningen. Den høye andelen positive påtaleavgjørelser indikerer imidlertid at dette ikke har hatt noen nevneverdig betydning for kvaliteten i etterforskningen. Samtidig er det vår generelle oppfatning at en formålsstyrt etterforskning vil være mindre ressurskrevende enn en mer ad hoc-preget etterforskning. Vi vil derfor tilrå at etterforskningsplaner benyttes i flere saker.

Vi vil fremheve betydningen av at påtaleleddet involveres for å oppnå en formålsstyrt etterforskning, i tråd med nasjonal straffesaksinstruks pkt. 2.3.3.

3.6. Fremdrift

Saksbehandlingsfristen på 90 dager ble overholdt i kun 29,3 % av sakene. Etter statsadvokatenes oppfatning er måloppnåelsen for dårlig.

Undersøkelsen viser at omtrent halvparten av bruddene på saksbehandlingsfristen kan forklares med at saken har krevd den medgåtte tiden. I de øvrige tilfellene er det for det meste eksterne faktorer som forklarer tidsbruken, eksempelvis at politiet har ventet på legeerklæringer eller svar fra andre eksterne aktører. Et inntrykk vi sitter igjen med, er at arbeidet med å innhente nødvendige fritak fra taushetsplikt og legeerklæringer med fordel kunne vært påbegynt tidligere i etterforskningsfasen.

Det er positivt at politiet i saksutvalget for det meste har besvart henvendelser fra forsvarer og bistandsadvokater innen rimelig tid.

3.7. Påtale

Undersøkelsen viser høy måloppnåelse ved valg av lovbud og utforming av grunnlag. I et fåtall saker var siktelsen ikke riktig subsumert, eksempelvis ved at forhold som fyller vilkårene for grov kroppsskade, er subsumert som simpel kroppsskade, eller omvendt.

4. Analyse og vurdering av resultatene i regionen

Hovedinntrykket er at etterforskningen på saksfeltet er god, hvilket gjenspeiles i en høy prosent positive påtaleavgjørelser.

Vi vil spesielt fremheve måten rettighetene til den avhørte blir presentert av avhører. Man kunne tenke seg at dette for enkelte etterforskere ville bli et "rutinetrinn" som man fort gjorde seg ferdig med før man ga seg i kast med å finne ut hva som har skjedd. Det er imidlertid tydelig at det er fokus på at den som blir avhørt faktisk skal forstå sine rettigheter og plikter, og det gjøres på en måte som i de fleste saker fremstår som godt "kalibrert" til den enkelte avhørte.

Innholdsmessig spenner de fleste avhør fra å være tilfredsstillende til gode.

En svakhet ved våre tall, som allerede er påpekt innledningsvis, er at tallene man sitter igjen med etter at kategorien "ikke aktuelt" er trukket fra, i mange tilfelle er så små, at funnene blir statistisk lite valide.

Enkelte svar har imidlertid så vidt store tall som underlagsmateriale, at de gir en pekepinn. Vi finner blant annet at andelen avhør hvor den avhørte ikke konfronteres med motstridende eller supplerende opplysninger fra andre implisertes avhør er for stor, og at det fremdeles er rom for forbedring når det gjelder notoritet i avhørsrapportene for tilføyelser/rettelser og opplesing/vedtakelse.

Fremdriften i sakene er ikke tilfredsstillende. Formålsstyringen av etterforskningen av sakene bør kunne forbedres. Vi vil anta at økt bruk av etterforskningsplan, sammenholdt med tidlig og aktiv involvering fra påtaleansvarlig, vil bidra positivt i så måte. Politidistriktet bes ha særlig fokus på såkalte "tidstyver" som gjør at etterforskningen tar lengre tid enn nødvendig, som for eksempel ved innhenting av legerklæringer, sakkyndige uttalelser mv.

Politidistriktet har et potensial for forbedring når det gjelder antall avhør som kan tas på stedet, og at avhørene som tas, sikres med lydopptak. Det er viktig at prosedyrer og retningslinjer som er tilgjengelig på KO:DE, Politiarbeid på stedet, er innarbeidet og følges.

Rusmiddelundersøkelser av både siktede og fornærmede kan med fordel benyttes i flere saker. Det samme gjelder sikring av innhold på mobiltelefoner, samt sikre at innhold på mobiltelefoner ikke kan fjernes.

Selv om det kun er avdekket ett tilfelle hvor varsling av verge ved mindreårige mistenkte ikke er tilstrekkelig ivarettatt, ber vi om at det rettes særlig fokus mot dette. Prosessuelle feil her kan få stor betydning for hvorvidt forklaringen kan benyttes som bevis senere, jf. HR-2017-1894-U.

Det er avdekket noen tilfeller hvor sakene er avsluttet med kode 044 Konfliktråd, hvor det blant annet ikke er utferdiget siktelse i henhold til riksadvokatens rundskriv 4/2008 side 5. Ved ett tilfelle er konfliktråd brukt i direkte strid med riksadvokatens retningslinjer. Disse forholdene følges opp særskilt overfor politidistriktet.

5. Forslag til tiltak og bruk av funnene i statsadvokatens fagledelse i politidistriktet

Det er ikke gjort negative funn som er så gjennomgående og/eller dramatiske at det foranlediger større tiltak. De funnene som er nevnt ovenfor og som er av mindre alvorlighet, vil bli fulgt opp overfor politidistriktet dertil egnede fora.

Statsadvokatene vil sammen med Katharina Rise fra riksadvokatembetet gjennomgå funnene med Innlandet politidistrikt 7. desember 2018. Her vil representanter fra politidistriktets ledelse være representert. Vi ser videre for oss å presentere funnene direkte for påtalejurister, etterforskere og ikke minst ordenspersonell som faktisk utøver initialfasen i mange av utelivsvoldsakene. Vi vil følge dette opp i våre samarbeidsmøter med politidistriktet.

Jo Christian Jordet
statsadvokat

Thorbjørn Klundseter
statsadvokat

HORDALAND, SOGN OG FJORDANE STATSADVOKATEMBETER

1. Innledning

Hordaland, Sogn og Fjordane statsadvokatembeta gjennomførte i juni 2018 en kvalitetsundersøkelse av etterforskingen og påtalearbeidet i voldssaker med frist som en del av riksadvokatens koordinerte landsomfattende kvalitetsundersøkelse. Ved riksadvokatens brev av 14. desember 2017, ble statsadvokatene bedt om å analysere funnene i kvalitetsundersøkelsen innenfor deres region.

2. Forberedelse og gjennomføringen av undersøkelsen

Ved bestillingsbrev til Vest politidistrikt datert 24.04.2018 ble det innhentet de 60 siste påtaleavgjorte prioriterte voldssakene regnet tilbake i tid fra 30. mars 2018. Av disse var 45 saker etterforsket og påtaleavgjort i tidligere Vest politidistrikt, 15 saker i tidligere Sogn og Fjordane politidistrikt. Bestillingsbrevet følger vedlagt, vedlegg 1.

Politidistriktet oversendte saker som ble påtaleavgjort mellom 2013 og 2018. Det må presiseres at det var kun 1 sak fra 2013 og 1 fra 2014, i begge sakene ble det dom for legemsbeskadigelse med døden til følge (i den fra 2014 var det tiltale for drap).

Vi mottok først 45 saker fra Vest politidistrikt, samt 15 saker fra Sogn og Fjordane. Av de 45 sakene vi fikk fra Vest var det ikke mulig å bruke alle som grunnlag for undersøkelsen. Det viste seg at flere saker var delsaker, hvor det typisk var opprettet flere saker (saksnumre) mot flere gjerningspersoner som gjaldt samme forhold. Det tok imidlertid noe tid før vi kunne se koblingen mellom sakene, gjerne etter at vi hadde gjennomgått en av dem. Vi valgte også å returnere noen saker som var henlagt under henvisning til ukjent gjerningsperson der det var foretatt lite etterforskning idet mange i den kategorien ikke ville ivareta formålet med undersøkelsen.

Vi hentet inn sakene etter et "tilfeldighetsprinsipp", der det kun ble tatt utgangspunkt i saksavgjørelsesdatoer. Dette førte imidlertid til at vi ved gjennomgang av de mottatte sakene oppdaget at sakstilfanget ble "skjevt" i forhold til de statistikkgrupper som skulle undersøkes og saksavgjørelseskodene. Dette førte i neste omgang til merarbeid både hos oss og i politiet. Vi ønsket saker med et bredere spenn og at det var gjennomført etterforskning av et visst omfang, herunder saker med flere involverte hvor det var truffet felles påtaleavgjørelse (f.eks. felles tiltalebeslutning). En praktisk konsekvens av dette var at dokumentomfanget ble omfattende, billedlig sagt "ca 2 meter dokumenter", med tilsvarende behov for tid til gjennomgangen. Oppfølgingen/utvelgelsen ble gjort i fellesskap.

Vi mener at de to sakene som var kodet med døden til følge ikke burde vært med i undersøkelsen, fordi saks-kategorien ikke er representativ for de øvrige saker i undersøkelsen, og forårsaker avvik i statistikken hva gjelder art og omfang av etterforskingen, saksbehandlingstid mv.

Vi var 2 statsadvokater ved embetet som utførte arbeidet, og en estimerer at det er medgått ca 40 dagsverk til forberedelse og gjennomføring av undersøkelsen. I tillegg kommer 2 dagsverk for hver av oss til møter hos Riksadvokaten (i hhv mai og august). Det er videre ikke medtatt i regnskapet medgått tid for den ene av oss i forkant av undersøkelsen, som gjaldt utarbeiding av undersøkelsen. Vi har heller ikke tatt med tid som medgår til skriving av rapport fra undersøkelsen, og senere oppfølging av resultatene mv. Vi har ikke

tidsregistrert arbeidet, noe en i ettertid ser at burde vært gjort. Det viste seg raskt at anslaget om ca 3 saker pr dag ikke lot seg gjennomføre. En del av tidsbruken hadde sammenheng med utfordringer med manglende lydavhør – DVDer manglet og/eller linker i avhørene virket ikke.

Vi var i utgangspunktet skjermet mot innkommende nye saker, men det var i begge porteføljer saker/gjøremål som krevde oppfølging underveis, og som krevde en god del tid. Vi hadde ikke et felles kontor som vi kunne jobbe på, som følge av manglende IKT utstyr på det eneste aktuelle (møte-)rom. Tidspunktet på året er i seg selv en utfordring på grunn av høyt trykk i flere saker i forkant av ferieavvikling mv. Når det gjelder tekniske hjelpemidler, hadde vi begge to skjermer tilgjengelig. Vi kunne imidlertid med fordel begge hatt ytterligere en skjerm hver tilgjengelig.

Når det gjelder antall statsadvokater som deltok, mener vi at 2 var nok. Med tanke på antall saker og fordeling av disse, ga dette et godt vurderingsgrunnlag.

Statistikk med resultater fra undersøkelsen i regionen ble mottatt fra SurveyXact den 6.8.2018. Begge statsadvokatene var fortsatt på ferie på dette tidspunktet.

Vi var fornøyd med selv å føre resultatene i Survey Xact. Vi kunne ønske at en kunne hoppe **frem** og tilbake i skjemaet (se over mht. lydavhør mv). Vi opplevde ved enkelte anledninger at svar på en sak ble borte (ikke var registrert). Tidvis kunne en miste kontakt med Survey Xact - f.eks. var kommet til s. 4, men når skjemaet kom tilbake var vi satt tilbake til f.eks. s 2.

Veilederen til undersøkelsen var grei. Det vil alltid være problemstillinger som ikke er behandlet i en veileder. Derfor var det svært nyttig at samtlige deltakere i undersøkelsen gjennomførte den til samme tid. Under gjennomføringen fikk vi god støtte fra Riksadvokaten/kolleger.

Hva gjelder den generelle utforming av spørsmål og svaralternativer mener vi at det var for mange spørsmål, og hvor det tidvis var vanskelig å skille mellom dem. Kanskje færre spørsmål tidvis kunne være like opplysende. "Riktige" svar på ett eller flere enkeltspørsmål, kunne tidvis gi et skjevt bilde av kvaliteten sammenlignet med totalinntrykket av hele saken. Den praktiske påtaleavgjørelsen bygger på et totalinntrykk.

Vår oppfatning er at svaralternativene ikke var optimale. Det burde vært mulig å differensiere bedre, gjerne ved bruk av glideskala 1 – 5, i tillegg til "ikke aktuell". Vi tenker oss at "ikke aktuell" gjerne ble hyppigere brukt enn det som var representativt for sakene, noe som kan ha påvirket validiteten av resultatene.

Det bemerkes at søylediagrammene og skivediagrammene gir ulike bilder av sakens kvalitet på det aktuelle området. Vi nevner spørsmål nr. 1.2, hvor 90,2 % av svarene er "ikke aktuelt", hvilket bør forstås som at det ikke var naturlig eller mulig å foreta sikring mot fjernsletting, men der skivediagrammet kan gi inntrykk av at det i ca 67 % av tilfellene ikke ble gjort.

Innvendinger til spørsmålene og den regionale rapporten er langt på vei de samme, idet vi føler at det mangler synliggjøring av totalinntrykket fra de undersøkte sakene. Dette medfører praktiske og pedagogiske utfordringer ved senere presentasjon av resultatene av undersøkelsen. For oss som foretok undersøkelse føles dette også som en mangel.

3. Hovedfunn – gjennomgang av resultatene i regionen

3.1. Overordnede resultater

Sakene som ble undersøkt er kategorisert på følgende måte:

Koding i Strasak:

1752 – Grov kroppskrenkelse	8 saker (13,1 %)
1753 – Grov kroppskrenkelse, med følge død	1 sak (1,6 %)
1754 – Kroppsskade	44 saker (72,1 %)
1755 – Grov kroppsskade	7 saker (11,5 %)
1756 – Grov kroppsskade, med følge død	1 sak (1,6 %)

Type vold:

Utelivsvold	29 saker (47,5 %)
Relasjon	7 saker (11,5 %)
Vold mot barn	0
Hatkriminalitet	0
Annet	25 saker (41 %)

Registeropplysninger:

- Riktig koding ved sakens oppstart? 40 ja (65%), 21 nei (34,4 %)
- Riktig koding ved sakens påtaleavgjørelse? 58 ja (95,1%), 3 nei (4,9 %)
- Tid fra gjerning til anmeldelse
  - <1 døgn 41 (67,2 %)
  - 1-14 døgn 19 (31,1 %)
  - >15 døgn 1 (1,6 %)
- Prosenttall for ulike typer saksavgjørelser (henlagt, påtaleunntatelse, forelegg, tilståelsesdom, tiltale, annet)
  - o Henlagt 32 saker (52,5 %)
  - o Påtaleunntatelse 1 sak (1,6 %)
  - o Forelegg 0
  - o Tilståelsesdom 3 saker (4,9 %)
  - o Tiltale 22 saker (36,1 %)
  - o Annet 3 (4,9 %)
- Prosenttall for ulike svaralternativer mht. tid fra anmeldelse til påtaleavgjørelse (040-kode eller henleggelse)
  - o 1 – 30 dager 4 saker (6,6 %)
  - o 31-90 dager 23 saker (37,7 %)
  - o 91-180 dager 22 saker (36,1 %)
  - o 181-365 10 saker (16,4 %)
  - o >365 dager 2 saker (3,3 %)
- Prosenttall for svaralternativer: Hvis endelig påtaleavgjørelse er tatt av riksadvokat/statsadvokat – hvor lang tid går det fra politiets 040-kode til endelig påtaleavgjørelse?
  - o 1 – 15 dager 7 saker (58,3 %)
  - o 16 – 30 dager 1 sak (8,3 %)
  - o 31 - 60 dager 4 saker (33,3 %)
- Prosenttall for svaralternativer: Nivå for påtaleavgjørelsen
  - o RA 2 saker (3,3%)
  - o SA 11 saker (18%)
  - o Politi 48 saker (78,7%)

3.2. Initialfasen

Det er mye bra arbeid i denne fasen av saken. Slik vi vurderer det er dette en meget viktig fase i arbeidet. Hvordan saken starter opp vil ofte være sterkt styrende for sakens videre skjebne, hvilket innebærer at selv små forbedringer ofte vil få stor betydning for saksresultatet. Dette er samtidig ofte en svært "sårbar fase". Det vi da tenker på er bla der politiet kommer til åstedet er det ikke sjelden et noe uoversiktlig åsted som møter dem og det vil kunne være andre hendelser som krever oppmerksomhet samtidig. Annet eks er at dersom det har vært involvert flere patruljer ved samme hendelse, har manglende koordinering av innsatsen ført til mangelfull sporsikring, f.eks. hva gjelder oversikt over impliserte og vitner.

Vi ser at anmeldelsene inneholder ofte tilstrekkelige opplysninger til å få nødvendig innledende informasjon. Tidvis er informasjonen tilstrekkelig til at saken på det nærmeste er ferdig etterforsket, dog slik at det gjenstår å innhente f.eks. legeerklæringer, rusundersøkelser mv. Eventuelle supplerende avhør vil ofte kunne begrenses til oppfølgende spørsmål i forlengelse av siktedes avhør e.l.

Vårt inntrykk er at flere av sakene som endte med henleggelse, kanskje kunne fått et annet utfall dersom det hadde vært utvist større grad av kreativitet og nysgjerrighet i denne fasen.

Det må videre nevnes at for denne delen av undersøkelsen er tallmaterialet vi arbeidet med relativt lite (61 saker). I denne fasen av undersøkelsen er svaralternativet "Ikke aktuelt" brukt relativt ofte – i snitt i over 50% for hvert spørsmål (dog med en ikke ubetydelig indre variasjon).

Andre forbedringspunkter er:

Sporsikring:

- Mangelfull fotografering av åstedet. Dette er viktig av hensyn til videre etterforskning, påtalemessig behandling og domstolenes behandling. Dette er ønskelig i alle saker, (enten det gjelder sentrale byområder eller utkantsteder).
- Ofte/alltid fotografere de impliserte (mtp. merker etter vold eller fravær av dette, men også for å si noe om vedkommendes (psykiske) tilstand. Fotografering gir videre opplysninger om påkledning, sko mv
- Opplysninger om undersøkelser av aktuelle overvåkningskamera – ofte er det flere kamera.
- Ikke spurt etter mobiltelefoner (uklart om det ikke ble gjort eller om det ikke var aktuelt).
- Rusundersøkelser kan med fordel gjøres oftere – bør i det minste beskrives oftere.

Avhør på stedet:

- Avhøret kan være det viktigste (og tidvis eneste) avhøret av fornærmede og/eller mistenkte – og blir derfor svært viktige.
- I forhold til avhør av fornærmede kan nevnes:
  - o Lydopptak av avhøret – vi erfarte at vi i flere saker ikke fikk tilgang til disse.
  - o I enkeltsak ikke spurt om kjennskap til eventuelle spor av betydning, f.eks. om eventuell kontakt på sosiale medier i forkant av hendelsen
  - o Ikke spurt om evt. erstatningskrav i saken
  - o Ikke gjort kjent med at det er frivillig å forklare seg, påt.instr. § 8-10
  - o Ikke oppfordret til å forklare den rene og fulle sannhet, påt.instr. § 8-10
- I forhold til mistenkte kan nevnes:
  - o Lydopptak av avhøret mangler for ofte (se analysen)
  - o Mangler samtykke til opphevelse av taushetsplikt.
  - o Varsling av verge der mistenkte er under 18 år, rett til forsvarer mv
  - o I enkeltsak – ikke ransaket før avhør på stedet, og ikke oppdaget at han tok lydopptak fra avhøret på sin mobiltelefon
  - o Vitner: Kartlegging av disse kan bli bedre.

Påtalejuristen

- Vårt inntrykk er at jourhavende jurist ofte varsles sent og tidvis ikke varsles. Dette er uheldig idet det bla fører til at personer med mistenktstatus ikke pågripes og ransakes så tidlig som ønskelig, og spor dermed går tapt.
- Videre er det i for mange saker ikke utarbeidet skriftlig siktelse ifm pågripelsen, kun rapport om pågrepet person.

Mottak av anmeldelse/forklaring

- Dersom en person møter frem for å anmelde, men det av ulike grunner ikke kan tas imot mer enn en kort anmeldelse, må man ha rutiner som sikrer videre oppfølging av vedkommende (nytt avhør mv).

3.3. Sporsikring

Som for initialfasen bør nevnes at det i snitt ble besvart at det var "ikke aktuelt" for over 55 % av sakene, men at det også her var store variasjoner for de ulike spørsmålene (variasjon mellom 21 og 89 %).

Momenter nevnt under pkt. 3.2 inngår også her, særlig nevnes foto av åstedet og impliserte, innhenting av evt. mobilspor, evt lydopptak av kontakt med nødetatene og rusmiddelundersøkelser (både for fornærmede og siktede). Legeerklæringer bør innhentes oftere, samt at disse må oppdateres ved behov. Det er et forbedringspotensiale mht å sikre DNA prøve av mistenkte

Notoriteten i de sakene der det er fortatt beslag, sikring og behandling av spor/bevis som er funnet på åstedet/andre steder er god.

I de sakene der det er utarbeidet rapporter om elektroniske spor og biologiske spor er disse hensiktsmessige ift sakene og gode.

3.4. Politiavhør

Hovedinntrykk er at det er gjennomgående god kvalitet. Det bør nevnes at mange – ikke minst unge tjenestepersoner gir et godt inntrykk (både bedømt ut fra lydavhøret og det skrevne protokollatet).

Som for de to tidligere fasene bør det også her nevnes noe om bruken av svaralternativet "Ikke aktuelt" – som for dette temaet anvendes mindre hyppig enn for de to ovenstående. I snitt ble svaralternativet "ikke aktuelt" brukt i 24% av sakene, men også her med ikke ubetydelig indre variasjon mellom spørsmålene.

Noen forbedringspunkter må nevnes:

Ad. rettigheter

Det glemmes ofte å oppfordre mistenkte til å forklare seg sannferdig, jf. påt.instr. § 8-2, 1.ledd

Tilsvarende unnlates dette ofte ifht. vitner, jf. påt.instr. § 8-10, siste ledd, herunder plikten til å forklare den fulle sannheten, og ikke legge skjul på noe.

Fornærmede informeres sjelden om retten til å ha med tiltroperson, påt.instr. § 8-13, 3. ledd.

Ofte fremgår det ikke hvilke alternative former for gjennomgang av avhøret som ble benyttet, men det står bare listet opp "Opplest/gjennomlest/vedtatt". Dette fremgår ofte ikke av lydavhøret, som tidvis stanses før gjennomlesning. Vi antar dette vil fremgå når alle avhør tas på lyd. Det kreves svært lite tilleggsarbeid å tilføye "to ord" om hvilken gjennomgangsform som ble valgt – og det er en rimelig forventning at dette gjøres. Hvis det er noe særskilt knyttet til dette spørsmålet må det skrives merknader i avhøret eller evt en egenrapport.

I oppfølgende avhør ser vi tidvis at de ikke på ny foreholdes sine rettigheter.

Ad. innhold i avhørene:

Tidvis savnes en mer aktiv og kritisk tilnærming til forklaringene. "Bore litt mer i faktum/gnage litt" (jf. ønske om nysgjerrighet og kreativitet i initialfasen)

Spørsmål knyttet til de faktiske forhold er ofte best belyst. Vi kunne ønske et noe større fokus rettet mot spørsmål av betydning for det subjektive straffbarhetsvilkåret. Dette gjelder både selve handlingen, men også personlige forutsetninger (av betydning for spørsmål om tilregnelighet). Vi mener også at det er av verdi å få kjennskap til fornærmedes fysiske og psykiske helsetilstand.

Avhør av fornærmede: I for få av disse avhørene (ca halvparten) er det ikke konfrontert med opplysninger fra avhør av mistenkte/siktede og vitner- her er det et forbedringspotensiale. Det samme gjelder eventuelle etterfølgende reaksjoner/skader/sykdom – og at dette også følges opp forut for påtaleavgjørelsen. Vi har funnet at i de aktuelle sakene er måten avhørsrapporten er skrevet på adekvat i det alt vesentlige selv om den ikke er skrevet kronologisk. Vi savner imidlertid tidshenvisninger i rapporten til hvor vi finner sentrale sentrale opplysninger. Videre er det i for mange saker ikke tilstrekkelig notoritet om evt rettelsel/tilføyelser ifm gjennomlesning av avhøret – og gjennomlesning og vedtakelse av avhøret.

Avhør av mistenkte: I avhør av de under 18 år er det gjennomgående bedre oppfølging mht vergene enn det en ser i avhør i initialfasen. Vergenes partsrettigheter har vi ikke funnet er gjort kjent i noen av de (3) sakene vi hadde.

I de sakene vi har sett på er det gjennomgående at man spør mistenkte for sjelden om det er andre vitner som ønskes avhørt eller evt andre etterforskningskritt utført. Spørsmål for å avklare evt mistanke mot andre medvirkere blir ofte for dårlige. Når det gjelder valg av rapportform er våre erfaringer den samme som for fornærmede, se over.

Vi ser at i det vesentlige er de tema vitnene skal forklare seg om tilstrekkelig belyst. Vi har imidlertid funnet at i 43% av sakene har vi ansett at ytterligere vitner burde vært avhørt – hvilket vi anser som en relativt høy andel – dette var noe overraskende (etterpåklokskap?). Når det gjelder rettelsel i avhøret samt vedr gjennomlesning og vedtakelse er det samme merknader som ifm de fornærmede.

Tidshenvisning i lydopptak

Mangler som oftest tidshenvisning til lydopptaket. Det bemerkes at behovet øker i takt med lengden på avhøret.

3.5. Etterforsningsledelse

I sakene vi har gjennomgått er 80 % av sakene redigert på en tilstrekkelig god måte og i over 90 % av sakene er det tilstrekkelig dokumentorden.

Et forbedringspunkt gjelder saksdeling, og oppretting av delsaker, i saker der det er flere gjerningspersoner. Vi har sett eksempler på at sakene deles og avgjøres separat, uten at det synes å være noen synlig grunn til dette.

Vi ser at for ofte er ikke saken tilstrekkelig etterforsket til å avgjøre evt erstatningskrav fra fornærmede.

Vi vil i tillegg bemerke at vi i disse sakene synes vi ser for lite spor av etterforsningsledelse. Vi tar utgangspunkt i at sakene i sin kjerne har et relativt "enkelt" saksforhold, men savner tidvis avgrensning når det gjelder å bestemme antall vitner.

Det er også et inntrykk at den påtaleansvarlige kommer sent inn i saken.

Hva gjelder etterforskningsplaner (evt. indicia-prosjekter mv), har vi sett det i mange saker. Mht skriftlig etterforskningsplan så foreligger dette i 21 % av sakene, der det foreligger plan oppfyller den i 67 % av tilfellene de krav som stilles. Det vi har reflektert over er at disse ofte er relativt innholdsløse. Med dette mener vi at de har ofte et relativt standardisert innhold og/eller lite saksspesifikt innhold. Det er videre relativt sjelden at de oppdateres underveis. I de enkleste sakene vil gjerne en huskeliste være tilstrekkelig som grunnlag for systematikk.

Et forbedringspunkt gjelder saksdeling, og oppretting av delsaker, i saker der det er flere gjerningspersoner. Vi har sett eksempler på at sakene deles og avgjøres separat, uten at det synes å være noen synlig grunn til dette.

3.6. Fremdrift

Etterforskningen i initialfasen er ofte god. Etter dette ble mange saker liggende ubehandlet i lengre tid før etterforskningen fortsatte. En del av sakene var deler av et sakskompleks og ble derfor liggende i perioder i påvente av at øvrige saker skulle bli klare for påtaleavgjørelse.

I 22 % av sakene ble det ansett å være liggetid og i 73 % av sakene der dt var liggetid fremgår det ikke hva som er årsaken til denne. Det er også klart i vårt saksutvalg at liggetiden ikke skyldes at man venter på analyseresultater fra Kripos (det var ikke tilfelle i noen av sakene vi undersøkte), at man venter på dataanalyse, legerklæringer el.l.

Vi så at anmodninger om ekstern bistand i 92 % av tilfellene ble sendt innen rimelig tid og at det også pures innen rimelig tid på disse.

Kun i 40 % av sakene ble saksbehandlingsfristen på 90 dager overholdt. I 85 % av sakene fant vi ikke at manglende overholdelse av saksbehandlingsfristen skyldtes hensynet til kvaliteten på etterforskningen.

3.7. Påtale

Vi mener at påtale burde ha tid og anledning til å være inne i sakene på et tidlig tidspunkt og følge opp etterforskningen underveis. I mange saker kommer påtale sent inn.. Vi har som nevnt i flere saker undret oss over hvorfor ikke det på et tidlig tidspunkt ble besluttet pågripelse av og ransaking hos mistenkte. I andre saker, der en eller flere personer ble pågrepet, mangler det skriftlig pågripelsesbeslutning. (Vi finner alltid rapport om pågrepet person, men savner beslutning om opprettholdelse av pågripelsen).

Generelt er politiets siktelsler godt utformet. Det som kan gjøres bedre er i forhold til medvirkningshandlinger, både med hensyn til lovsitat og gjerningsbeskrivelse. I enkelte saker måtte det foretas subsumsjonsendringer fra mildere til strengere straffebud.

I 91 % av sakene som sendes til statsadvokaten med innstilling inneholdt påtegningen alle nødvendige opplysninger.

Anvendelse av konfliktråd som reaksjon bør undergis en særlig grundig vurdering. (Vi tenker her ikke på saker som overføres til konfliktrådet som del av reaksjonsformen ungdoms-oppfølging).

3.8 Hovedfunn – tilleggsmærknader:

Vi oppfattet det som et problem ved undersøkelsen at "riktige" svar under de enkelte spørsmål, i neste omgang kunne gi dårligere skåring enn totalinntrykket av saken ga grunnlag for. Dette blir særlig påfallende dersom saken – tross svakheter – har ledet til fellende dom.

4. Analyse og vurdering av resultatene i regionen

Undersøkelsen sett under ett ga oss i hovedsak ingen overraskelser. Distriktet vårt er sammensatt, dels bysentrum, og dels distriktssteder.

Vi finner både svært gode, middels og enkelte dårlig etterforskede saker. Majoriteten av sakene er totalt sett godt nok etterforsket. I de sakene som kunne vært bedre fremstår tidsfaktoren som sentral. Gjennomgående er overgangen mellom initialfasen og etterforskningsfasen et kritisk punkt for fremdriften, et annet er saksbehandlingstiden hos påtale. Slik vi ser det skyldes ikke tidsbruken kvaliteten på etterforskningen eller behovet for å innhente opplysninger (analyse mv) fra eksterne.

Vi har avdekket at det i initialfasen med fordel kan gjøres bedre arbeid med å dokumentere åstedet, persongalleriet og sikre beslag (mobiltelefoner mv).

I forbindelse med politiavhørene vil vi følge opp med å instruere vedr. rettigheter til mistenkte, fornærmede og vitner. Likeledes vil vi sette fokus mot viktigheten av å stille relevante spørsmål av betydning for det subjektive straffbarhetsvilkåret.

Vi ser et forbedringspotensiale hva gjelder utforming av siktelsler – særlig beskrivelsen av medvirkningsansvaret.

Vi savner tidvis den "gamle førstebetjenten" med et helhetlig ansvar med å sikre et godt resultat.

Vi har ikke funnet systematiske feil og mangler, men noen forbedringspunkter..

Vi har hatt stor nytte av å behandle saker fra gamle Sogn og Fjordane pd. Vi overtok distriktet i mars 2018 og hadde begrenset kunnskap om distriktet og saksbehandlingen der.

Her som ved annen saksbehandling ser vi utfordringer knyttet til avgrensning av sakene. Tidvis er etterforskningen for omfattende andre ganger for begrenset. Ofte vil initialfasen være styrende for utfallet av saken og kvaliteten i den.

5. Forslag til tiltak og bruk av funnene i statsadvokatens fagledelse i politidistriktet

I de nasjonale undersøkelser/inspeksjoner kan det være formålstjenlig med flere emnekategorier, slik som i undersøkelsen her.

For lokale inspeksjoner mener vi imidlertid at det er mest egnet med delinspeksjoner.

Når det gjelder hva som er godt og hva som kan bli bedre, viser vi generelt til det som fremgår over.

Vårt inntrykk er at overgangen mellom politiarbeidet på stedet og den videre etterforskningen har et forbedringspotensiale. Hvordan en skal få dette bedre har vi ikke noe klart svar på, men det må fokuseres på problemstillingen og liggetid her er egentlig ikke akseptabelt. Vi antar at hvis det etableres som rutine at når FSI videresender en sak må det følge med forslag til plan for den videre etterforskningen. Etterforskningsavsnittene/GDE burde ha en etterforsker, som sammen med påtaleansvarlig tar imot saken og

vurderer forslagene fra FSI, fordeler saken videre og følger opp med frist. I tillegg bør det være ukentlig oppfølging av disse sakene.

Følgende forhold bør vies særlig oppmerksomhet:

- Åsted, og sporsikring. Særlig foto og videoopptak, og spørsmål vedr. bruk av sosiale medier før og under hendelsen
- Tidlig kontakt med påtaleleddet for å vurdere pågripelse og ransaking
- Formaliteter i avhørene (her bør det ikke være rom for avvik)
- Tidshenvisning til lydavhøret (hvis avhøret er av et visst omfang)
- Valg av subsumsjon

Formidling av våre erfaringer etter undersøkelsen:

- Politiets ledelse, sammen med Riksadvokaten. Tidspunkt: **Tirsdag 11. desember kl 09.00.**
- Påtale i politiet
- Etterforskere i politiet som dette vil være relevant for
- Patruljene v/lederne
- Egne kollegaer

Våre erfaringer gir også grunnlag for ytterligere lokale inspeksjoner hvor temaene bla bør være:

- Rettigheter i avhør
- Overgangen mellom FSI/GDE
- Rutiner vedrørende kontakt patrulje/jourhavende
- Forhold ifm initialfasen – sporsikring
- Portefølgestyling – påtale

Bergen 28. september 2018

Ellen Cathrine Greve

Magne Kvamme Sylta

MØRE OG ROMSDAL STATSADVOKATEMBETER

1. Innledning

Møre og Romsdal statsadvokatembeter gjennomførte i perioden mai – juni en kvalitetsundersøkelse av etterforskningen og påtalearbeidet i voldssaker med frist. Undersøkelsen var en del av riksadvokatens koordinerte landsomfattende kvalitetsundersøkelse.

Ved riksadvokatens brev av 14. desember 2017 ble statsadvokatene bedt om å analysere funnene i kvalitetsundersøkelsen innenfor deres region.

2. Forberedelse og gjennomføringen av undersøkelsen

Ved brev av 1. mai 2018 til politimesteren i Møre og Romsdal innhentet man de 40 siste påtale-avgjorte prioriterte voldssakene frem til 30. april 2018, jf. vedlagte kopi av brevet. Politidistriktet oversendte 40 saker som ble påtaleavgjort i den aktuelle periode. Ved statsadvokatens gjennom-gåelse ble åtte av sakene ikke ansett egnet for undersøkelse. Ut fra en samlet vurdering fant man at de resterende 32 saker i tilstrekkelig grad gav et representativt bilde av sakene.

Tre statsadvokater ved embetet deltok i arbeidet, og man antar at det er medgått cirka 20 dags-verk til forberedelse og gjennomføringen undersøkelsen. De tre statsadvokatene fordelte sakene likt. Det oppstod endel problemer med tilgang til lydfilene, men dette løste seg – dog slik at det forårsaket endel mer tidsbruk.

Statistikk med resultater fra undersøkelsen i regionen ble mottatt fra SurveyXact den 6. august 2018.

Tilknyttet undersøkelsen reiste vi spørsmål bl.a. om avhør foretatt på sykehus etter transport av fornærmede rett etter voldshendelsen fremdeles var etterforskning på stedet. Dette ble raskt og bekreftende besvart.

3. Hovedfunn – gjennomgang av resultatene i regionen

3.1. Overordnede resultater

Sakene som ble undersøkt er kategorisert på følgende måte:

Koding i Strasak:

1752 – Grov kroppskrenkelse	5
1753 – Grov kroppskrenkelse, med	0

følge død	
1754 – Kroppsskade	23
1755 – Grov kroppsskade	4
1756 – Grov kroppsskade, med følge død	0

Type vold:

Utelivsvold	17
Relasjon	4
Vold mot barn	1
Hatkriminalitet	0
Annet	11

Koding

Når det gjelder koding, viser resultatene at 68,8 % av sakene var riktig kodet ut fra opplysningene ved sakens oppstart. På tidspunktet for påtaleavgjørelse var resultatet 93,8 %.

Tid fra gjerning til anmeldelse

14 saker gjaldt forhold som var skjedd siste døgn, mens de resterende lå i perioden ett til mer enn 15 døgn forut.

Prosenttall for ulike saksavgjørelser

Sakene delte seg omtrent på midten når det gjaldt henleggelse eller tiltale; 15 saker (46,9 %) var henlagt mens 16 (50 %) var tiltalesaker. Videre var det én tilståelsessak, men ingen påtale-unnløtelser eller forelegg.

Prosenttall for ulike svaralternativer mht. tid fra anmeldelse til påtaleavgjørelse

Kun 8 saker (25 %) var avgjort i tidsintervallet én til 30 dager. Hovedtyngden av sakene lå i tids-intervallet 31 – 90 dager, nemlig 13 saker (40,6 %). 6 saker (18,8 %) befant seg i intervallet 91 – 180 dager, 3 saker (9,4 %) lå i intervallet 181 – 365 dager mens 2 saker (6,3 %) var over ett år gamle.

Prosenttall for svaralternativer: Hvis endelig påtaleavgjørelse er tatt av riksadvokat/ statsadvokat – hvor lang tid går det fra politiets 040-kode til endelig påtaleavgjørelse?

Det dreide seg om fire saker. Tre saker (75 %) ble avgjort i intervallet én til 15 dager, mens én sak ble avgjort i tidsfasen over 60 dager (25 %).

Prosenttall for svaralternativer: Nivå for påtaleavgjørelsen

Ingen saker ble avgjort av riksadvokaten, 7 saker (21,9 %) lå på statsadvokatnivået mens 25 saker (78,1 %) var avgjort av politiet.

3.2. Initialfasen

I de 10 saker der dette var aktuelt, var åstedet tilstrekkelig sikret i syv av sakene (70 %). For de 11 sakene der fotografering var aktuelt, ble dette innfridd i syv saker (63,6 %). I 8 saker oppstod spørsmålet om sikring av overvåkingsvideoer e.l. Dette ble gjort i fire saker (50 %).

Dette synes å frembringe at *rutiner for sikring av åstedet* har et forbedringspotensial.

3.3. Sporsikring

I 12 saker var det aktuelt å spørre etter mulig opptak fra involverte, noe som ble gjort i åtte av sakene (66,7 %). Beslag av lagringsmedier ble foretatt i de fire saker der dette var aktuelt.

Sikring av spor fra fornærmede var aktuelt i 15 saker, og ble gjennomført i 12 av disse (80 %). Av 17 saker ble det sikret relevante fotografier av fornærmede i 13 (76,5 %). I de 16 saker der dette var aktuelt, ble det gitt beskrivelse av fornærmedes tilstand i 14 (87,5 %).

I 6 av 19 saker ble det mottatt forklaring på stedet fra fornærmede (31,6 %).

3.4. Politiavhør

Avhørene frambragte i hovedsak mangler tilknyttet formalia, særlig av vitner. Det manglet også tydelig forespørsel til mistenkte om ønske om etterforskningskritt – i 24 aktuelle saker var dette et tema kun i 7 saker. Avhørene manglet referanse til lydopptaket.

3.5. Etterforsningsledelse

Det synes å ha vært tilfredsstillende ledelse, bortsett fra at man savnet oppfølgende avhør av fornærmede i ni av 12 saker der dette ble ansett relevant. Etterforskningsplaner manglet, men i sakene kan man ikke se at dette fikk stor betydning for kvalitet eller resultat.

3.6. Fremdrift

Fremdriften var ikke god nok. Av 31 saker var det liggetid i 14 (43,8 %). Det fremkommer ingen adekvat forklaring på dette, se nedenfor om ressursituasjonen.

3.7. Påtale

Det fremgår i hovedsak at sakene har hatt adekvat påtalestyring hensett til typen sak i det enkelte tilfelle.

4. Analyse og vurdering av resultatene i regionen

Det ble ikke avdekket vesentlige mangler ved etterforskningen, eller forhold av betydning som knyttet seg til ledelsen av denne. Ett hovedmoment her er imidlertid at man i flere saker savnet et oppfølgende avhør av fornærmede der mistenkte kom med konkrete påstander om f.eks. foranledningen til vold eller motivasjonen for fornærmedes anmeldelse.

Ved politiavhørene fant man endel svakheter, i hovedsak slike som ikke ville ledet til bevis-avskjæring, men allikevel uklarerheter tilknyttet særlig formaning av fornærmede og vitner.

Dette gjaldt fravær av opplysning om straffbarhet ved uriktig forklaring. I endel saker var det også utilfredsstillende referat fra lydavhøret – oftest idet dette ble for kortfattet. Som bemerket, var det ikke tidsreferanser i avhørene, noe som vanskeliggjør den praktiske bruk både ved gjennomgåelse og avspilling i retten.

Når mistenkte ikke er spurt om etterforskningskritt som ønskes er dette et forhold som iallefall kan virke forsinkende på etterforskningen, samt skape uklarheter som ikke er nødvendige, typisk rundt den generelle kvalitet på etterforskningen. Dette er et moment som knytter seg til objektivitetskravet.

Ut fra statsadvokatenes kjennskap til politidistriktet, ved dette også ressursituasjonen, har man ikke funnet noe som fremstår som overraskende.

Dog har undersøkelsen gitt verdifull innsikt som kommer til nytte både i saksinstruksjon og senere fagledelse. Dette gjelder særlig oppmerksomhet rundt avhør og avhørssituasjoner.

5. Forslag til tiltak og bruk av funnene i statsadvokatens fagledelse i politidistriktet

Statsadvokaten vil rette særlig oppmerksomhet inn mot politiavhør, gjennomføring og generell kvalitet. Dette blir ivaretatt dels ved gjennomgåelsen av undersøkelsen, dels ved påtalemøtet i

år. I politidistriktet her er og har det imidlertid særlig vært et problem tilknyttet selve ressurs-situasjonen i etterforskningsenhetene, noe som påvirker kvalitet og fremdrift. Vår erfaring med politidistriktet er et meget godt potensial for høy kvalitet i etterforskningen.

Jogeir Nogva

NORDLAND STATSADVOKATEMBETER

1. Innledning

Nordland statsadvokatembeter gjennomførte i perioden juni til august 2018 en kvalitetsundersøkelse av etterforskningen og påtalearbeidet i voldssaker med frist som en del av riksadvokatens koordinerte landsomfattende kvalitetsundersøkelse. Ved riksadvokatens brev av 14. desember 2017, ble statsadvokatene bedt om å analysere funnene i kvalitetsundersøkelsen innenfor deres region.

2. Forberedelse og gjennomføringen av undersøkelsen

Ved bestillingsbrev til Nordland politidistrikt datert 28. mai 2018 har en innhentet de 42 siste påtaleavgjorte prioriterte voldssakene regnet tilbake i tid fra 30. april 2018. Politidistriktet ved påtaleleder fikk allerede 9. mai en e-post hvor bestillingen av saker ble gitt slik at arbeidet med å innhente sakene ble startet før det formelle bestillingsbrevet ble sendt. Bestillingsbrevet og e-posten følger vedlagt. Politidistriktet oversendte 42 saker som oppfylte kravene.

Alle de fire statsadvokatene ved embetet deltok i arbeidet, og en estimerer at det er medgått rundt 30 dagsverk til forberedelse og gjennomføring av undersøkelsen. Det var opprinnelig planlagt at statsadvokatene skulle sitte sammen ved gjennomgangen av sakene, men på grunn av beramminger av hovedforhandlinger, ferieavvikling mv ble undersøkelsen stort sett gjennomført av hver enkelt statsadvokat for seg selv. Embetet hentet inn alle sakene fysisk fordi man antok at det var nødvendig å ha DVD-platene med lydopptak av avhørene. Vår erfaring var imidlertid at linkene i avhørene i BL stort sett fungerte slik de skulle. Det var derfor strengt tatt ikke nødvendig å innhente sakene fysisk.

Statistikk med resultater fra undersøkelsen i regionen ble mottatt fra SurveyXact den 22. august 2018.

Det bemerkes at erfaringen er at det var krevende å gjennomføre undersøkelsen. Metoden og den tekniske løsningen var veldig bra, og oppfølgingen fra riksadvokaten, herunder veilederen, var til stor hjelp. Opplegget med forberedende møte hos riksadvokaten og informasjon på forhånd fungerte utmerket. Embetet hadde planlagt å gjøre undersøkelsen i mai/juni, dvs før ferien, men på det tidspunktet var ikke utvalget av saker klare, slik at undersøkelsen gikk inn i ferietiden. Hvis mulig bør ferietiden unngås ved neste undersøkelse.

Det var flere spørsmål hvor statsadvokatene måtte vurdere om etterforskningen var «tilstrekkelig». En utfordring er å få en omforent oppfatning av hva som er «tilstrekkelig». En mulighet er at det velges ut eksempelvis 10 % av sakene ved hvert embete som blir gjennomgått sentralt, og så sammenlignes den sentrale gjennomgangen av sakene med det enkelte embetes gjennomgang. Dersom resultatene ved en slik gjennomgang er samsvarende kan man med større sikkerhet konkludere med at svarene er relevante.

3. Hovedfunn – gjennomgang av resultatene i regionen

3.1. Overordnede resultater

Sakene som ble undersøkt er kategorisert på følgende måte:

Koding i Strasak:

1752 – Grov kroppskrenkelse	8
1753 – Grov kroppskrenkelse, med følge død	1
1754 – Kroppsskade	28
1755 – Grov kroppsskade	5
1756 – Grov kroppsskade, med følge død	0

Type vold:

Relasjon	7
Vold mot barn	0
Hatkriminalitet	0
Annet	21

I over 80 % av sakene var det riktig kode ved sakens begynnelse. Ved påtaleavgjørelsen var det kun 2 av 42 saker som hadde feil kode.

Noe over 60 % av sakene er anmeldt innen et døgn, kun 2 saker (ca 5 %) ble anmeldt over 15 døgn etter anmeldelse.

I underkant av halvparten (45 %) av sakene ble henlagt, like mange endte i tiltale (45 %), og kun en sak med tilståelsesdom (2,5 %) og en med påtaleunntatelse (2,5 %)

Ca 10 % av sakene var påtaleavgjort innen 30 dager, 33 % mellom 30 og 90 dager, 45 % mellom 90 og 180 dager, og 12 % over 181 dager. Ingen saker over et år.

I saker hvor påtaleavgjørelser er tatt av statsadvokaten (16 saker) var 75 % av sakene påtaleavgjort innen 30 dager. Ingen saker ble påtaleavgjort av riksadvokaten, 43 % ble avgjort av statsadvokaten, og 57 % av politiet.

(Det er viktig å merke seg at de prosenter som oppgis gjelder de saker hvor det enkelte spørsmålet er aktuelt. I mange tilfeller vil det være slik at spørsmålet ikke er aktuelt i den foreliggende sak. Prosentsatsen er utregnet for de sakene hvor spørsmålet er aktuelt. Dette betyr at man ved prosentsatsene som oppgis ser bort i fra de saker hvor spørsmålet ikke er aktuelt. Der hvor antallet saker hvor spørsmålet ikke er aktuelt er svært høyt, vil ikke svarene på disse spørsmålene bli omtalt i rapporten. Eksempelvis var det kun 4 U18 saker i utvalget og det er neppe nok til å trekke generelle konklusjoner.)

3.2. Initialfasen

Undersøkelsen viser at i omlag 40 % av sakene er det ikke foretatt tilstrekkelig sikring av åstedet, det mangler foto av åstedet og det er ikke sikret overvåkningskameraer mv knyttet til åstedet. Videre ble de involverte i over 70 % av sakene ikke spurt om det var bevis i form av lyd/bilde/foto og i 50 % av sakene ble ikke de aktuelle mediene beslaglagt. I de beslaglagte telefoner ble om lag 70 % ikke sikret mot fjerntapping.

I initialfasen er det viktig å få en beskrivelse av hvordan fornærmede og mistenkte fremstår mht tilstand, herunder ruspåvirkning. I nær 50 % av sakene er ikke fornærmedes tilstand (ruspåvirkning) tilstrekkelig beskrevet. Situasjonen er bedre når det gjelder mistenkte hvor det i 80 % av sakene er en tilstrekkelig beskrivelse av tilstanden. Imidlertid er det i 36 % av sakene ikke sikret tilstrekkelig spor (DNA mv) på mistenkte og hans klær. Fornærmede blir heller ikke spurt om hvor eventuelle bevis kan finnes i over 55 % av sakene.

Det spørres for sjeldent etter samtykke til opphevelse av taushetsplikt både når det gjelder fornærmede (i ca 30 % av sakene) og mistenkte (i underkant av 70 % av sakene).

Som nevnt var bare 4 av sakene U18-saker. Resultatene er neppe egnet til generalisering.

3.3. Sporsikring

Det viser seg at i nær halvparten av sakene er det ikke gjort en tilstrekkelig kriminalteknisk undersøkelse. Notoritet knyttet til beslag mv er derimot god (i 90 % av sakene). Det er heller ikke utarbeidet en tilstrekkelig åstedrapport i nær 40 % av sakene, og fotomapper mangler i 35 % av sakene. I halvparten av saken er det ikke sikret DNA fra mistenkte. Et interessant funn er at det ikke er innhentet lydopptak med nødetatene (i alle 7 saker hvor det var aktuelt).

Rapporter knyttet til elektroniske spor viser seg å være dekkende for påtalemyndigheten og rettens bruk, men det var kun 2 saker med slike rapporter, dvs i de resterende 40 saker var det ikke aktuelt med slike rapporter.

Rusmiddelundersøkelser er ikke innhentet for fornærmede i 85 % av sakene og i 67 % for siktede.

3.4. Politiavhør

I rundt 90 % av sakene er formalia gjennomgått på tilstrekkelig måte både når det gjelder fornærmede og mistenkte. For vitner er tilsvarende tall i underkant av 80 %.

Det er godt samsvar mellom det fornærmede og mistenkte forklarer og det som er protokollert i avhørsrapporten - for begge over 90 % av sakene.

Også tid og sted for gjerningen og foranledningen til gjerningen er tilstrekkelig belyst i over 90 % av sakene både når det gjelder fornærmede og mistenkte. I alle sakene er relasjonen til fornærmede tilstrekkelig belyst (100 %), samt de objektive (100 %) og de subjektive straffbarhetsvilkårene (97 %).

Derimot er mistenkte i nær 70 % av sakene ikke spurt om det er etterforskingsskritt (vitneavhør eller andre bevis) som ønskes innhentet. Mistenkte er heller ikke tilstrekkelig konfrontert med vitners forklaringer eller andre bevis i 57 % av sakene.

I over 40 % av saken er ikke fornærmede spurt om etterfølgende reaksjoner, skader eller sykdom.

I nær 100 % av sakene er det ikke gitt tidsanvisning på hvor i DVD/lydavsøret sentrale opplysninger fremkommer. Dette gjelder både avhørene av fornærmede og av mistenkte.

I omlag halvparten av sakene til både fornærmede og mistenkte er det ikke tilstrekkelige notoritet knyttet til gjennomlesning og vedtakelse av forklaringen. For vitner er det manglende notoritet i omlag 40 % av sakene.

3.5. Etterforskningsledelse

Undersøkelsen viser at sakene er redigert på en tilstrekkelig god måte og at dokumentorden er god. (Over 90 % på begge disse parameterne.)

Det brukes ikke etterforskningsplan i over 90 % av sakene, også i saker hvor det er pålegg eller anbefaling fra riksadvokaten er det ikke brukt etterforskningsplan (det mangler i 95 % av sakene).

Etterforskningen fremstår som målstyrt i nær 90 % av sakene.

I alle sakene hvor det var aktuelt er saken etterforsket tilstrekkelig for å avklare medvirkningsansvar. I over 90 % av sakene var saken tilstrekkelig etterforsket til å avgjøre reaksjonsfastsettelsen (herunder forvaring og særreaksjon). Når det gjelder etterforskningen knyttet til fornærmedes eventuelle erstatningskrav, var etterforskning tilstrekkelig i omlag 75 % av sakene.

3.6. Fremdrift

I alle sakene var anmodning om ekstern bistand sendt innen rimelig tid. Også henvendelser fra forvarer og bistandsadvokat er besvart tilstrekkelig og innen rimelig tid i alle sakene hvor dette var aktuelt.

Det var liggetid i overkant av 10 % av sakene, og i halvpartene av disse var det ikke oppgitt noen årsak til liggetiden.

Manglende framdrift i sakene skyldes ikke i noen av sakene at politiet venter på analyser hos Kripos eller at databeslag ikke er analysert. Derimot skyldes manglende framdrift at politiet venter på legeerklæring i over 30 % av sakene hvor det er liggetid.

Saksbehandlingstiden på 90 dager for oppklarte saker er overholdt i ca 55 % av sakene.

3.7. Påtale

Nær 90 % av sakene var subsumert under riktig lovbestemmelse. I alle sakene var siktelsene tilstrekkelig utformet. Oversendelsespåtegningen til statsadvokaten inneholdt de nødvendige opplysninger i 90 % av sakene.

4. Analyse og vurdering av resultatene i regionen

Vårt hovedinntrykk er at politiets etterforskning og påtaleavgjørelse i voldssaker med frist i hovedsak er god, men med rom for forbedring innenfor visse områder.

I initialfasen er det etter vår oppfatning et klart potensiale for forbedring når det gjelder åstedssikring, særlig utarbeidelse av illustrasjonsmapper (foto), og sikring av overvåkningskameraer mv. knyttet til åstedet. Politiet bør i større utstrekning spørre særlig fornærmede og vitner om det finnes bevis i form av lyd, bilde eller foto.

Beskrivelse av fornærmedes tilstand med tanke på rus kan klart bli bedre, og rutinemessig innhenting av samtykke til opphevelse av taushetsplikt, særlig fra mistenkte, bør tilstrebes. Videre bør politiet i større grad enn i dag innhente rusmiddelundersøkelser både av fornærmede og mistenkte.

Når det gjelder sporsikring påpekes spesielt at det ikke var innhentet lydopptak fra samtaler med nødetatene i de sakene hvor dette var aktuelt. Slike samtaler er tidsnære bevis som kan inneholde viktig informasjon av betydning for saken, og bør innhentes i de tilfeller der de forefinnes.

Vår oppfatning er at formalia og straffeprosessuelle rettigheter ble foreholdt både fornærmede, mistenkte og vitner på tilfredsstillende måte. Tid og sted for gjerning, foranledning, relasjon mellom partene og beskrivelse av subjektive/objektive straffbarhetsvilkår er godt belyst i avhør.

Innenfor området avhør mener vi imidlertid at det er et rom for forbedring særlig ved at mistenkte i større utstrekning bør spørres om det er etterforskingsskritt som ønskes utført, og fornærmede må i større grad spørres om etterfølgende reaksjoner, skader eller sykdom som følge av handlingen.

Et gjennomgående funn, som også ble påpekt i kvalitetsundersøkelsen 2016, er at det i alle saker ikke er tidshenvisning i avhør av fornærmede/mistenkte til hvor i lydavhøret/DVD sentrale opplysninger fremkommer. Det er dessuten fortsatt et stort rom for forbedring når det gjelder sikring av notoritet knyttet til om et avhør av fornærmede/mistenkte/vitne er gjennomlest og vedtatt, eller opplest og vedtatt. Også dette ble påpekt i kvalitetsundersøkelsen 2016.

Vi mener at politiet i større grad enn pr. i dag bør benytte seg av etterforskningsplaner, selv om denne sakstypen i utgangspunktet ikke er omfattet av riksadvokatens direktiver om etterforskningsplaner. Det vises til riksadvokatens rundskriv nr. 1/2018 pkt. IV.3 side 5, hvor det anbefales bruk av etterforskningsplan også i andre alvorlige saker (enn voldtekt, seksuallovbrudd mot barn, familievoldssaker og drap), bl.a. fordi ett hovedformål med en slik plan er å sikre bedre styring og kontroll med saksfremdrift og hindre at saker blir liggende uten aktiv oppfølging. For Nordland ble 45 % av sakene avgjort mellom 90 og 180 dager (riksadvokatens sentrale retningslinjer er at det ikke skal gå mer enn 90 dager fra anmeldelse til påtalevedtak), og 12 % over 181 dager.

5. Forslag til tiltak og bruk av funnene i statsadvokatens fagledelse i politidistriktet

Flere av funnene i undersøkelsen er av en slik karakter at de med enkle tiltak hos politiet kan forbedres. Eksempelvis vil funnene knyttet til mangler ved spørsmål om samtykke til innhenting av taushetsbelagt informasjon, at mistenkte og fornærmede ikke blir spurt om det er etterforskingsskritt som bør foretas, manglende notoritet ved gjennomlesning av avhøret, at det ikke blir sikret bevis (rusmiddelundersøkelse) og heller ikke spurt om eller beskrevet i avhøret hvordan fornærmede fremsto med hensyn til rus kunne forbedres ved at etterforskerne gjøres oppmerksom på at dette er mangler i mange saker. Dette er områder som vil bli tatt opp ved gjennomgang av undersøkelsen.

Nordland statsadvokatembeter har tidligere brukt spørsmålene fra kvalitetsundersøkelsen 2016 ved evaluering av enkeltsaker i forbindelse med aktorater utført av statsadvokatene. Dette har vist seg å være vellykket, og det planlegges å bruke spørsmålene fra årets undersøkelse ved fremtidige evalueringer.

Undersøkelsen omfattet 42 saker. Som nevnt er det for eksempel ikke riktig å trekke konklusjoner i U18-sakene basert på de få sakene (4 saker) som omfattet person under 18 år. Her vil man måtte bruke den nasjonale undersøkelsen.

Politidistriktet bør ha som ledd i etterutdanningen og undervisning av etterforskere fokus mot de mangler som er påpekt i punkt 4. Det er grunn til å anta at de funn som er påpekt der også gjør seg gjeldende i andre sakstyper enn voldssaker.

Embetsleder vil også i de kvartals vise møtene med ledelsen i politidistriktet jevnlig ta opp de forhold som er påpekt i rapporten.

Bodø, 17. september 2018

Erik Thrones
statsadvokat

Thor Erik Høiskar
statsadvokat

OSLO STATSADVOKATEMBETER: OSLO POLITIDISTRIKT

1. Innledning

Oslo statsadvokatembeter gjennomførte i perioden 4. juni – 22. juni 2018 en kvalitetsundersøkelse av etterforskingen og påtalearbeidet i voldssaker med frist som en del av riksadvokatens koordinerte landsomfattende kvalitetsundersøkelse. Ved riksadvokatens brev av 14. desember 2017, ble statsadvokatene bedt om å analysere funnene i kvalitetsundersøkelsen innenfor deres region.

2. Forberedelse og gjennomføringen av undersøkelsen

Ved bestillingsbrev til Oslo politidistrikt datert 24. mai 2018, har en innhentet de siste 90 påtaleavgjorte prioriterte voldssakene regnet tilbake i tid fra 30. april 2018. Bestillingsbrevet følger vedlagt. Mange av sakene var større komplekser med flere saksnummer. I den utstrekning saksforholdet var det samme (f. eks. fordi det var flere siktede) ble sakskomplekset kun gjennomgått en gang. Totalt antall saker som ble gjennomgått i oslo pd er derfor ikke 90, men 85.

Det var totalt 6 statsadvokater ved embetet som deltok i arbeidet, som gikk over tre arbeiduger. Vi estimerer at det er medgått ca. 100 dagsverk til forberedelse og gjennomføringen undersøkelsen. (Vårt bidrag til arbeidsgruppen er da ikke medregnet). Det var innredet et eget møterom med nødvendige tekniske fasiliteter for de som jobbet med kvalitetsundersøkelsen. Alle sakene ble gjennomgått digitalt (via BL).

Ressursmessig ga det en god gevinst at alle satt sammen slik at spørsmål som dukket opp, særlig i starten av undersøkelsen, raskt ble diskutert og man kom til en omforent løsning på spørsmålet. Veilederen var nyttig og informativ.

3. Hovedfunn – gjennomgang av resultatene i regionen

3.1. Overordnede resultater

Sakene som ble undersøkt er kategorisert på følgende måte:

Koding i Strasak:

1752 – Grov kroppskrenkelse	26
1753 – Grov kroppskrenkelse, med følge død	0
1754 – Kroppsskade	38

1755 – Grov kroppsskade 23

1756 – Grov kroppsskade, med følge død 0

Type vold:

Utelivsvold 45

Relasjon 18

Vold mot barn 0

Hatkriminalitet 1

Annet 22

Riksadvokaten har ønsket informasjon på overordnet nivå om funnene med hensyn til de følgende registeropplysningene som plottes inn innledningsvis i skjemaet. Vi har oppfattet dette dithen at det er ønskelig at resultatene for følgende spørsmål ønskes inntatt i rapporten:

Riktig kode ved sakens oppstart?	Antall	Andel
Ja	64	75,3 %
Nei	21	24,7 %

Riktig kode ved sakens påtaleavgjørelse?	Antall	Andel
Ja	81	95,3 %
Nei	4	4,7 %

Tid fra gjerning til anmeldelse	Antall	Prosent
<1 døgn	72	84,7 %
1-14 døgn	10	11,8 %
>15 døgn	3	3,5 %

Saksavgjørelse	Antall	Andel
Saken er henlagt	3	3,5 %
Påtaleunntatelse	0	0,0 %
Forelegg	0	0,0 %
Tilståelsesdom	1	1,2 %
Tiltale	69	81,2 %
Annet	12	14,1 %

Tid fra anmeldelse til påtaleavgjørelse (040 eller henleggelse)	Antall	Andel
1 til 30 dager	6	7,1 %
31 til 90 dager	20	23,5 %
91 til 180 dager	28	32,9 %
181 dager til 365 dager	24	28,2 %
Over 365 dager	7	8,2 %

Hvis endelig påtaleavgjørelse er tatt av riksadvokat/statsadvokat ? hvor lang tid går det fra politiets 040 kode til endelig påtaleavgjørelse? (Gjelder ikke klagesaker)	Antall	Andel
1 til 15 dager	25	51,0 %
16 til 30 dager	10	20,4 %
31 til 60 dager	6	12,2 %
Mer enn 60 dager	8	16,3 %

Nivå for påtaleavgjørelsen:	Antall	Andel
Riksadvokat	0	0,0 %
Statsadvokat	49	57,6 %
Politi	36	42,4 %

Når det gjelder svaret "annet" under saksavgjørelse knyttet det seg bl. a. til saker som var påtaleavgjort i politiet og sendt til statsadvokaten, emn sendt tilbake herfra til ytterligere etterforskning.

Vi bemerker også at antallet tiltaler er betydelig større hva oppklaringsprosenten i voldssaker skulle tilsi. Vi understreker at oversendelsen av saker baserte seg på tilfældighetsprinsippet.

3.2. Initialfasen

Sakene som var sendt inn fra Oslo politidistrikt viste en del variasjon med hensyn til antall mistenkte, fornærmede og vitner. Flere større sakskomplekser inngikk derfor i undersøkelsen. I de sakene hvor det var foretatt etterforskning på stedet, «straksetterforskning», viste disse i til dels meget god kvalitet både med hensyn til de avhør som ble gjennomført og den bevissikring som ble foretatt. Det var ikke noe i undersøkelsen som tydet på at man i initialfasen ikke evnet å tenke tilstrekkelig åpent og bredt. Det var heller ikke noe i undersøkelsen som tyder på at politiet på dette stadium hadde laget seg en sikker hypotese om hendelsesforløpet.

Åstedet - initialfasen

Undersøkelsen viste at sikringen av overvåkingsvideoer skjedde i stort omfang, dvs i over 80% av de aktuelle tilfellene. Innhenting av bevismaterialet via overvåkningskameraer er av stor bevismessig verdi i etterforskningen. Parter og vitners forklaringer blir klart lettere å etterprøve, samt at visualiseringen viser en situasjonsvirkelighet som vanskelig lar seg beskrive fullt ut muntlig eller skriftlig. Under en eventuell senere hovedforhandling vil avspillingen av denne type bevis gi retten en langt bedre forståelse av sakens alvor og sannhetsgehalten i de forklaringer som blir gitt. Vi understreker at Oslo (og evt. andre store byer) er i en særstilling her pga antallet monterte videoovervåkningskameraer i Oslo sentrum)

Prosentandelen for sikring av åstedet lå på 67,9%, og for sikring av foto av åstedet på 61,9% i de aktuelle tilfellene. Spørsmål knyttet til om det var foretatt tilstrekkelig sikring av åstedet og tilstrekkelig foto av åstedet antar vi må sees i sammenheng med den store prosentandel videoovervåkingmaterialet som ble innhentet i denne fasen.

Tele/data mv - initialfasen

Bare i 44,8% av de aktuelle tilfellen var det spurt etter relevante opptak av lyd/bilde/foto fra involverte og eller vitner. Tallet synes lave og det er å anbefale at patruljene gjøres oppmerksom på at dette kan være viktig å etterspørre hos vitner og andre. Mobiltelefonen er i dag en del av personers «bekledning» og det er grunn til å tro denne type hendelser ofte blir filmet med noens telefoner.

Telefoner/lagringsmedier ble beslaglagt i 45,2% hvor det var aktuelt å foreta beslag. Her ligger det mulighet for å opp prosentandelen. Som pekt på foran, har det vist seg at mange filmer denne type hendelser, som de i senere avhør sier er blitt slettet. Derfor og det er lett å gå glipp av håndfast bevismateriale dersom beslag ikke skjer.

Sikring av data for tapping eller fjernsletting var aktuelt i 11 av 74 tilfeller. Slik sikring kan f. eks. gjøres ved å sette en telefon i flymodus. Av de forholdene som var aktuelle ble sikring kun foretatt i en av elleve saker. Vi mener at dette bør være aktuelt som tema i opplæringsøyemed. I dagens teknologiske verden, hvor opplysninger fra en brukers ulike dataenheter lagres på en felles «plattform», er risikoen for at sletting av data lett kan skje fra andre dataenheter som en bruker besitter. Viktige bevis vil da kunne gå tapt.

Fornærmede - initialfasen

Sikring av spor (fingeravtrykk, DNA, biologiske spor, rus, foto av skader, klær osv.) knyttet til fornærmede ble i initialfasen foretatt i 72,3% av de aktuelle tilfellene.

Det ble tatt foto av skader på fornærmede, klær o.l. i 79,7% av de aktuelle tilfellene. Prosentopptakelsen ved sikring av spor og foto av fornærmedes skader er bra med tanke på at dette skjer i initialfasen. Vi vil allikevel understreke at denne type bevissikring kan få avgjørende betydning i noen saker og det er ofte spor som er sikret med en gang som gir best illustrasjon for påtalemyndigheten og retten. Vi har imidlertid forståelse for at det ofte er andre ting som må gjøres på et voldsåsted enn å ta bilder.

En beskrivelse av fornærmedes tilstand, herunder rus ble utført i ca. 66,2% av de aktuelle tilfellene. Tema «fornærmedes tilstand» under hendelsen ønskes så å si uten unntak opplyst under hovedforhandlingen. En beskrivelse av dette i initialfasen fra politiet gir større beviskraft enn om fornærmede, mistenkte eller vitner, som er farget av hvilken side de «tilhører», avgir forklaring om dette tema senere i etterforskningen.

Forklaring av fornærmede ble mottatt på stedet i 69,7 % av tilfellene der det var aktuelt. I 75,5% av de tilfelle det var aktuelt, var det tatt lydopptak av fornærmedes forklaring. Vi vurderer tallens som gode, men det bør allikevel være en målsetning at antallet avhør på stedet økes. Vi har forståelse for at situasjonen på et åsted kan være kaotisk og at patruljene har andre gjøremål også. Avhør av fornærmede på stedet vil kunne være meget verdifullt som bevis i retten, særlig dersom det er tatt opp på lyd. I mange tilfeller vil man på denne måten bidra til å bringe virkeligheten inn i retten.

Undersøkelsen viste at den forklaringen som var tatt på stedet av fornærmede var tilstrekkelig i 75 % prosent av de aktuelle sakene. Det arbeidet som patruljene hadde gjort ga således en ressurs- og effektiviseringsgevinst i den etterfølgende etterforskningen. Ut fra den gode kvaliteten disse avhørene hadde ville det nok være ønskelig at andelen avhør tatt av fornærmede på stedet økte. Men dette vil også avhenge av situasjon/omfanget av saken i initialfasen.

Ved en sammenligning av det som var protokollert av forklaringen og det som fremgikk av lydopptaket viste det seg at det var tilstrekkelig samsvar mellom disse i 90,3% av tilfellene.

Det var således i stor grad samstemmighet mellom det som ble protokollert av fornærmedes avhør og det som fremgikk av lydopptaket. Det kan ikke forventes at politiet på stedet, alltid har tid til å få med alt som blir forklart. Det som er viktig er at det ikke er direkte feil i det som blir referent i rapporten.

Innhenting av samtykke til opphevelse av taushetsplikten ble gjort i 70,7% i de aktuelle tilfellene. Denne prosentandelen bør kunne økes ved at man i opplæringen har oppmerksomhet rundt innhenting av dette.

Undersøkelsen viser at fornærmede i for liten grad ble spurt om hvor eventuelle bevis kunne finnes. Dette ble bare gjort i 31,6% av tilfellene i initialfasen. Dette korresponderer med svarene under avhør senere i undersøkelsen også. Her mener vi det er et klart forbedringspotensiale.

Mistenkte - initialfasen

I 61,3 % av de aktuelle tilfellene forelå det tilstrekkelig sikring av spor, herunder DNA og rus, foto av skader mm. av mistenkte. Sikring av spor i form av DNA, foto av skader med mer, er i flertallet av sakene av betydning for etterforskningen og under en senere eventuell rettergang. Dette gjelder både i relasjon til spørsmål knyttet til det objektive gjerningsinnhold og til spørsmål knyttet til de subjektive vilkår. Det er ønskelig man i initialfasen ser en økning i antall saker hvor denne type sporsikring foretas. Det samme gjelder beskrivelse av mistenktes tilstand, herunder rus, som i undersøkelsen er oppgitt til å bli gjennomført i 66,7% av de aktuelle tilfellene.

I de sakene hvor det var aktuelt å oppta forklaring fra mistenkte på stedet var dette utført i 23,2,% av tilfellene. Noe nærmer om hvorfor dette ikke ble gjort i større omfang er ikke opplyst, men det kan bl.a. ha å gjøre med at mistenkte var ukjent i initialfasen, politiets ressurser på stedet sett i forhold til behovet for sikring av åstedet, antall vitner, fornærmedes situasjon og hvilken tilstand mistenkte var i. Det ble gjort lydopptak av forklaringene i 36,8% av de aktuelle tilfellene. (I 7 av 19 aktuelle tilfeller).

Når det gjelder spørsmålet om tilstrekkelig ivaretagelse av formalia ved eventuell forklaring på stedet, var dette gjort i 2 av i alt 6 tilfeller hvor det var aktuelt. Tallene er for små til å trekke noen sikre konklusjoner. (Dette var ikke aktuelt i 215 tilfeller.) Oslo statsadvokatembeter har viet foreholdelse av rettigheter stor oppmerksomhet på inspeksjoner og fagdager i 2017 og 2018. Inntrykket fra inspeksjonene er at politiet er

gode på foreholdelse av rettigheter og vi har en mistanke om at resultatene i undersøkelsen ikke gir et representativt bilde av situasjonen. Formalia må være riktig slik at avhørene kan brukes i den videre etterforskningen og under en eventuell rettslig behandling av saken.

Andelen avhør hvor det var innhentet informert samtykke til opphevelse av taushetsplikt var på 12,5 % av i alt 32 tilfeller hvor dette var aktuelt. Det er vanskelig å finne noen forklaring på hvorfor dette ikke ble gjort. Også her er det et forbedringspotensiale..

I de saken det var tatt lydopptak så var det 100 % samsvar mellom det protokollerte og det som fremgikk av lydopptaket, hvilket er overveldende bra.

Mistenkte under 18 år.

I undersøkelsen inngikk fire saker hvor gjerningspersonen var under 18 år. Det som var å bemerke her var at i ingen av tilfellene var det tilstrekkelig notoritet om at vergen gis partsrettigheter før, under og etter avhøret. I ingen av tilfellene var forsvarer varslet.

Her er omfanget tilfeller så lite at det ikke lar seg gjøre å trekke noen konklusjoner ut fra tallene som foreligger. Det skal bemerkes at Oslo statsadvokatembeter har hatt fokus på U-18 sakene i fagledelsesperspektiv så som påtalemøter og under inspeksjonene.

Gjennomgående må det understrekes at den innledende etterforskningen som Oslo pd gjør i voldssaker til dels er meget god.

3.3. Sporsikring

Det ble utført tilstrekkelig kriminaltekniske undersøkelser i 51,5 % av tilfellene hvor dette var aktuelt. Tallet kan synes noe lavt. En økning av kriminaltekniske undersøkelser fra politiets side måtte antas å gi en heving av kvaliteten på etterforskningen.

Notoriteten over beslag mm var på 82,4 %. Selv om prosentopptakene for de aktuelle sakene er høye er det viktig med oppmerksomhet på dette. Her bør prosentopptakene være nesten 100.

Bare i litt over 50 % av tilfellen, hvor det var aktuelt, ble det utarbeidet tilstrekkelig åstedrapport. En åstedrapport inneholder viktig bevismateriale både når det skal fattes påtalevedtak og senere i en eventuell hovedforhandling. En god åstedrapport kan fortelle mye om handlingen som ble begått. Undersøkelsen gir ikke svar på om nødvendigheten av å ha en slik rapport i saken.

Undersøkelsen viste at fotomappen ikke var tilstrekkelig utarbeidet i 38,2 %, hvor dette var aktuelt. Tallet er noe vanskelig å tyde, da det ikke sier noe om det var utarbeidet en fotomappe som var for dårlig eller om den ikke var utarbeidet i det hele tatt. En god fotomappe gir påtalemyndigheten et godt grunnlag for vurdering av bevisene når påtalevedtak skal fattes og senere når saken behandles i retten.

Sikring av DNA – prøver av mistenkte skjedde i 72,6% hvor det var aktuelt. En økning av prosentandelen vil være av betydning ikke bare i den aktuelle saken det gjelder, men også for eventuelle fremtidige saker.

Prøvetakingen er enkel å utføre. Det er imidlertid spørsmål om dette er ressurskrevende for de skal utføre selve DNA-testen.

Tilstrekkelig dokumentasjon av spor sikret på mistenkte ble utført i 45 av totalt 62 tilfeller hvor det var aktuelt.

Elektroniske spor

Politiet kan bli noe bedre på å sikre relevante bevis fra involvertes telefoner, data, sosiale medier. Det ble gjort i 72,6 % av tilfellene

Det ble innhentet lydopptak av telefonsamtaler fra nødnetten i kun 7,7 % av tilfelle hvor dette var aktuelt. Dette ble m.a.o. bare utført i 2 av 26 tilfeller. Det hadde vært ønskelig at politiet i større grad innhentet denne type informasjon da den ofte er veldig informativ m.h.t. hvordan situasjonene oppleves for innringer, samt at verdifull informasjon kan være gitt uten at dette er kontrollert. Bevismessig kan det ha stor effekt å spille av denne type samtaler i retten. Hvorfor dette ikke er gjort i hele 92,3 % av tilfelle gir undersøkelsen ingen forklaring på.

Undersøkelsen viste at i hele 96,4 % av tilfellene var rapporten om elektroniske spor dekkende og hensiktsmessig utformet for påtalemyndigheten og rettens bruk. Selv om sette bare var aktuelt i 28 tilfeller, viser tallene at politiet leverer god kvalitet på dette feltet.

Også rapportene som politiet utferdiget om overvåkingsvideoer, bilder, bruk av bankkort m.m. var av god kvalitet.

Rapportene som var skrevet om overvåkingsvideoer, bruk av bankkort osv., vist seg i de fleste tilfellene å være dekkende og hensiktsmessig utformet for påtalemyndigheten og rettens bruk.

Biologiske spor

Når det gjaldt spørsmål om rusmiddelundersøkelse av fornærmede har politiet et forbedringspotensiale. Det ble kun utført i 11,9 % av i alt 42 saker hvor dette var aktuelt.

Bare i 19,1 % av de aktuelle tilfellene, forelå det resultat av rusmiddelundersøkelse av siktede. Dette var aktuelt i 47 tilfeller. For å sikre bedre kvalitet på sakene er det ønskelig med en høyere prosentandel på dette feltet. Det merarbeid dette vil medføre må veies opp mot den bevismessige verdien en slik undersøkelse vil kunne tenkes å ha.

3.4. *Politiavhør*

Fornærmede

Gjennomgangen av formalia var stort sett god i de aktuelle tilfellene, men kan bli bedre da den var på 81,4%. Viktigheten av at formalia er på plass viser seg særlig under hovedforhandlinger, og da er det som regel for sent å rette det opp. I verste fall kan dette lede til at man ikke får brukt avhøret i retten (hvis de trekker forklaringen) og at man da mister viktige bevis som kan bety forskjellen på domfellelse og frifinnelse.

I 90,7 prosent av lydopptakene var det samsvar mellom det som ble protokollert og det som fremkom på lydopptaket, noe som er meget positivt..

Avhørene av fornærmede viste gjennomgående god kvalitet og informative, både mht til tid og sted, foranledningen til gjerningen, fornærmedes egen opptreden og opplysninger om evt. skader på kropp og klær.

Spørsmål knyttet til omstendigheter rundt mulig sikring av tekniske bevis kan bli bedre, da dette bare fant sted i 63,4 % av tilfellen. Fornærmede ble i for liten grad spurt om spor/bevis som var funnet på åstedet. Dette ble bare gjort i 55,6 % av tilfelle det var aktuelt i. Antallet tilfeller dette var aktuelt var på totalt 27.

Fornærmede ble avhørt/konfrontert med opplysninger fra avhør av mistenkte/siktete og/eller vitner i 41 % av de tilfeller dette var aktuelt. Det bør nevnes at i mange saker avhøres fornærmede bare en gang og hvis opplysningene kommer etter at fornærmede har avgitt sin forklaring vil det måtte tas en vurdering av om det skal

Undersøkelsen viser også at fornærmede i for liten grad ble avhørt om eventuelle etterfølgende reaksjoner/skader/sykdom. Dette skjedde kun i 65,6 % av tilfellene, hvilket vil si i 40 av 61 tilfeller.

Politiet fulgte i for liten grad opp fornærmedes skade/sykdom forut for påtalevedtaket. Dette ble gjennomført i 55,4 % av tilfellene, hvilket vil si i 36 av 65 tilfeller.

Politiet må bli bedre på å stille konkrete spørsmål knyttet bevissikring, det være seg mulig sikring av tekniske bevis, funn på åstedet, konfrontasjon av opplysninger fra avhør av mistenkte/vitner, etterfølgende reaksjoner/skader og oppfølging av skader.

Avhørsrapporten

I kun 26,5 % av de aktuelle tilfellene var avhørsrapporten skrevet slik at det fremkom i hvilken rekkefølge opplysningen kom. Dette gjaldt m.a.o. i kun 18 av totalt 68 tilfeller. Bare i 2,9 % av tilfellene var det tidshenvisninger til hvor i DVD/lydfil sentrale opplysninger var omhandlet.

For den som skal gjenfinne opplysninger i avhøret i ettertid kan det bli en tidkrevende jobb dersom det ikke fremkommer hvor i avhøret viktige opplysninger er å finne. Spesielt hvor dette skal spilles av senere i retten. Det blir også vanskelig å etterprøve om det er samsvar mellom rapporten og det som fremkommer i avhøret

Mistenkte

I 80 % av de aktuelle tilfellene var formalia gjennomgått i samsvar med lov og instruks. Noe av det viktigste å ha på plass under avhør av mistenkte er formalia. Derfor er prosentoppnåelsen på 80 % for liten. Avhørene av mistenkte viste et godt samsvar mellom det som fremgikk av det protokollerte og det som fremgikk av lydfilen.

Forsvarer var til stede i 19,8 % av tilfellene det var aktuelt. Det er vanskelig å si noe om hvorfor, men det må anta at dette skyldes at mistenkte ikke ønsket forsvarer til stede.

Under 18 år

I kun 8 tilfeller var mistenkte under 18 på gjerningstidspunktet. I ett tilfelle var vergen ikke varslet om avhøret. I ett tilfelle er det var ikke notoritet rundt spørsmålet om vergen var varslet. Ikke i noen av de aktuelle tilfellene var det tilstrekkelig notoritet om at vergen var gitt partsrettigheter. Det var ikke oppnevnt forsvarer i noen av tilfellene. Grunnen til dette er det ikke spurt om, men i alle de tilfellene hvor det var aktuelt å spørre om det, var det gitt tilstrekkelig informasjon om retten til forsvarer.

Som nevnt over hadde Oslo statsadvokatembeter i 2017 (og dels i 2017) hatt fagdager for politiet der foreholdelse av rettigheter var et sentralt tema. Dette gjaldt også der mistenkte var mindreårig. Slik vi ser det er det svært viktig at dette kommer på plass og vi vil vurdere å følge opp temaet på et senere temaet. Vi understreker at selv om Oslo statsadvokatembeter vil følge opp dette betyr ikke det at politimesteren er fritatt for sitt opplæringsansvar.

Mistenktes forklaring

Mistenktes rettigheter var i hele 95,6% av tilfellene hvor det var aktuelt, gjennomgått på en slik måte at som gjorde at de kunne tillates brukt i konfrontasjonsøyemed i retten. Foranledningen til gjerningen og forholdet til fornærmede var tilstrekkelig belyst i 98,9% av tilfellene.

De objektive straffbarhetsvilkår var tilstrekkelig belyst i 88,9% av tilfellene, men når det gjaldt de subjektive straffbarhetsvilkår var disse belyst i 78,9 % av de tilfellene hvor det var aktuelt. Selv om prosentandelen er ganske høy er dette noe avhører alltid må få belyst i en avhørssituasjon. Det er derfor viktig å ta dette med seg i et læringsperspektiv.

Bare i 57,1 % av de aktuelle tilfellene var omstendigheter med tanke på evt. biologiske/tekniske spor tilstrekkelig belyst. Med andre ord skjedde dette i 20 av 35 tilfeller. Dette prosenttallet bør kunne økes, slik at man senere unngår å få «bortforklaringer» m.h.t. hvordan disse sporene kan ha oppstått mm. Biologiske spor er ofte av stor verdi i denne type saker.

I kun 41,6 % av tilfellene ble mistenkte spurt om det var vitner som ønskes avhørt eller om det var andre etterforskingsskritt som var ønsket foretatt. Dette bør klart inngå i en standardliste over spørsmål etterforsker skal stille i avhørssituasjonen.

Undersøkelsen vist at i de tilfellene det var tatt flere avhør var det i 34 av 35 aktuelle tilfeller ikke foretatt unødige gjentakelser av fri forklaring og/ eller samme tema i avhørene. Dette er et positivt funn da det letter arbeidet for alle som senere skal gjennomgå forklaringene, idet avhørene blir mer oversiktlig og forhåpentligvis mer presise.

Spørsmålet om medvirkere var tilstrekkelig berørt i 64 % av de aktuelle tilfellene. Dette bør det rettes mer oppmerksomhet på. Spørsmål knyttet til eventuelle medvirkeres deltagelse vil selvsagt, foruten å si noe om mistenktes rolle, gi innsikt i nødvendigheten av sikring av øvrige bevis noe som igjen vil gi et klarere bilde av bevissituasjonen.

Avhørsrapporten

I hele 81 % av tilfellene som det var aktuelt i, fremgikk det ikke i hvilken rekkefølge de protokollerte opplysningene kom. Tidshenvisninger til hvor i DVD/lydfil sentrale opplysninger/tema var omhandlet forekom kun i 4 av totalt 94 tilfeller, dvs. i 4,3 %. Likevel var rapportene i all hovedsak adekvate i forhold til påtalemyndighetens bruk av rapporten.

Som for fornærmede er det i for liten utstrekning tilstrekkelig notoriteten rundt gjennomlesningen og vedtagelsen av forklaringen. Dette gjelder særlig at politiet, når de skriver rapporten, ikke presiserer om avhøret er gjennomlest eller opplest. I svært mange tilfeller er det bare standardteksten fra BL som står oppført – og det er begge deler med bindestrek mellom. Det bør vurderes å ta dette inn som rutinetrikk i BL, slik at man tvinges til å velge en av delene.

Vitner

Det var foretatt avhør av vitner i 99,5 % av de aktuelle tilfellene. I ca. 10 % av de aktuelle tilfellene burde det etter statsadvokatens oppfatning ha vært avhørt ytterligere vitner.

Formalia var i all hovedsak gjennomgått i samsvar med lov og instruks og de tema vitnene skulle forklare seg om var også i all hovedsak tilstrekkelig belyst.

Det manglet noe på notoritet om vitnet er presentert/konfrontert med opplysninger fra saken som stammer fra fornærmede/mistenkte/andre bevis. Dette var gjort i 35 av i alt 46 tilfeller, hvilket vil si i 76,1 %. Som påpekt ovenfor kan dette forklares med at de fleste vitner (med rette) kun er avhørt en gang. Hvis det kommer opplysninger i etterforskningen etter at et konkret vitne er avhørt vil det bero på et konkret skjønn om vitnet skal kalles inn en gang til for å foreholdes nye opplysninger.

Tilstrekkelig notoritet knyttet til evt. rettelser og tilføyelser ved gjennomlesning av avhøret var noe lav, da den lå på 67,6 %. Også når det gjaldt avhør av vitner var notoriteten rundt gjennomlesningen og vedtagelsen av forklaringen.

3.5. Etterforskningsledelse

I over 91 % av tilfellene var redigeringen tilfredsstillende og dokumentordenen var tilstrekkelig

I 16,9 % av tilfellene forelå det en skriftlig etterforskningsplan. Vi understreker at de fleste sakene gjaldt forhold der det ikke er pålegg om (eller anbefalt) etterforskningsplaner. Vi understreker også at det kan ha vært utarbeidet etterforskningsplaner i saken uten at vi har fanget det opp ved at det var vedlagt eller at det fremkom av systemene vi hadde tilgang til.

Etterforskningen fremstår som formålsstyrt i de fleste tilfellene.

I de sakene som ble undersøkt var det i 7 av totalt 33 tilfeller ikke etterforsket tilstrekkelig for å avklare mulig medvirkeransvar. Det er et forbedringspotensiale her for å få klarhet i mistenktes rolle i saken og for å høyne kvaliteten på etterforskningen.

Etterforskningen kan i noe større grad rettes mot å avklare et eventuelt erstatningskrav fra fornærmede. Dette kan ha sin årsak i at det ikke spørres om dette, eller at kravet om erstatning ikke følges opp senere i etterforskningen, mens det i andre tilfeller ikke følges opp under senere i etterforskningen.

3.6. *Fremdrift.*

I 25 % av de aktuelle tilfellene var anmodninger om ekstern bistand ikke sendt innen rimelig tid. Dvs. at politiet i hver fjerde sak, hvor dette var aktuelt, er for sene med å sende eksterne anmodninger. Dette kan igjen bety at saken allerede fra start av kan få en litt treg fremdrift. En godt utarbeidet etterforskningsplan vil antageligvis kunne avhjulpet dette i noen grad.

Undersøkelsen viste videre at det ikke var tilstrekkelig notoritet rundt spørsmålet om rapporter var etterspurt/purret ved lang ventetid/ikke overholdt frister. Dette gjaldt i 40 % av de aktuelle tilfellene, men her er antallet saker det dreier seg om lite. Av i alt 10 saker så ble ikke dette fulgt opp i 4 av sakene.

Av i alt 27 aktuelle tilfeller ble henvendelser fra forsvarer eller bistandsadvokat besvart på en tilstrekkelig måte og innen rimelig tid i til sammen 19 tilfeller.

Av totalt 82 aktuelle tilfeller var det liggetid i 35 av sakene, dvs. 42,7 % av sakene. Det er stor oppmerksomhet rundt liggetid i domstolene og det får også ikke ubetydelige konsekvenser for den konkrete straffutmålingen.

Videre viser undersøkelsen at årsaken til at saken er blitt liggende ubehandlet i en periode ikke fremkommer i 63,6 % av tilfellene. Man får således lite notoritet rundt årsaken til liggetiden. Dette gjør det vanskelig å vurdere om det rent faktisk er liggetid eller om det er en konkret grunn som gjør at saken ikke blir behandlet fortløpende. Det blir da vanskelig å argumentere mot at det er liggetid i saken i retten, hvis så er tilfelle, og retten faller da ned på at det er liggetid i saken og reduserer straffen. Når konsekvensene for straffutmålingen er så store bør det være oppmerksomhet rundt å ikke få liggetid i straffesaken og hvis det av dokumentlisten fremgår at saken ligger stille en periode bør det fremgå hva som er årsaken til dette et sted i saken.

Undersøkelsen viste videre at manglende fremdrift i all hovedsak ikke skyldes at man ventet på resultater av analyser fra Kripos, at man ventet på dataanalyse, at man ventet på legeerklæringer o.l. eller at man ventet på svar fra eksterne aktører.

Et forhold som ikke fanges opp av undersøkelsen var at mange av sakene var komplekser som inneholdt flere saker. Ikke sjelden så vi at voldssaker som var ferdig etterforsket ble liggende fordi siktede pådro seg nye forhold. Dette bidro til at saksbehandlingstiden økte. Om det kan kalles liggetid blir et spørsmål som bør få sin avklaring i retten.

Saksbehandlingsfristen på 90 dager var overholdt i 32,5 % av de aktuelle tilfellene. Tallmessig vil dette si i 27 av i alt 83 tilfeller. Her kan måloppnåelsen klart bli bedre også fordi den manglende fristoppnåelsen i 56,1 % av tilfellene ikke skyldes at kvaliteten på etterforskningen gjør at fristen ikke overholdes.

3.7. *Påtale*

I nesten 90% av tilfellene var siktelsen subsumert under riktig lovbestemmelse og straffalternativ og grunnlaget i siktelsen var tilstrekkelig utformet i 91% av tilfellene. Dette viser at påtalemyndigheten i de aller fleste tilfellene viser god kvalitet på lovanvendelsen.

Ved oversendelsen til statsadvokaten inneholder påtegningen bare 62,1 % av de aktuelle tilfellene, alle nødvendige opplysninger. Dette skaper merarbeid for statsadvokaten som i sin ytterste konsekvens må returnere saken.

4. Analyse og vurdering av resultatene i regionen

Oslo politidistrikt er gode, til dels meget gode, i initialfasen av etterforskningen. Dette har formodentlig sammenheng med at de har mengdetrening, at de har ressurser å sette inn og at det er mye videoovervåkning i mange av områdene hvor vold i det offentlige rom foregår. Men det har også sammenheng med at Oslo politiet har en bevisst plan for bevissikring som er drevet frem av mange års ervervet erfaring. Som det fremgår foran er det forbedringspunkter, men vi tror at mange har noe å lære av Oslo politidistrikts håndtering av alvorlige straffesaker i initialfasen.

Ingen av funnene i forhold til initialfasen er spesielt overraskende.

Når det gjelder sporsikring etter initialfasen vurderer vi resultatene som rimelig bra. Mye av sporsikringen skjer under initialfasen. Det er viktig i et kvalitetsperspektiv at bevissikringen i initialfasen ikke blir en hvilepute for den etterfølgende etterforskningen. Hvis bevissikringen ikke vurderes som fyldestgjørende må politiet oppsøke åstedet på nytt og foreta nødvendig arbeid. Dette må gjøres så raskt at sporene ikke forsvinner. Som kvalitetssikrer har FSI, og juristene der, en oppgave med å vurdere om det er mer som må gjøres på et åsted enn det patruljen har hatt tid eller ressurser til å gjøre.

Når det gjelder politiavhørene er resultatene gjennomgående ganske gode på en del parametre som foranledningen til handlingen, de objektive gjerningsinnhold og objektive straffbarhetsvilkår. Dette korresponderer med resultatene fra forrige kvalitetsundersøkelse.

Det er fremdeles et forbedringspotensial når det gjelder avhør rundt subjektiv skyld. Vi understreker at etterforskning om gjerningsmannens tanker og forestillinger i gjerningsøyeblikket ikke bare er et spørsmål om avhør av mistenkte. Mange andre etterforskningsskritt, som styrken på slaget/sparket, hvor man treffer, hva som blir sagt under utførelsen kan kaste lys over spørsmålet. Men avhør av mistenkte er et viktig etterforskningsskritt for å avklare spørsmålet om gjerningspersonens subjektive skyld.

Et enda tydeligere forbedringspotensiale er knyttet til spørsmål om hvor bevis kan finnes og spørsmål om bevis som er funnet. Spørsmål til fornærmede og vitner om hvor bevis kan finnes er viktige fordi det er politiet som har trening i å vurdere hva som er gode bevis og hva som ikke nødvendigvis er relevant. Hvis man ikke spør er det langt fra sikkert at opplysning om dette kommer til politiets kunnskap. Spørsmål om bevis som er funnet kan bidra til å avklare om det er relevant for saken eller ikke.

Politiet bør bli flinkere til å spørre mistenkte/siktede om det er etterforskningsskritt som han/hun ønsker at politiet skal foreta. Dette er et enkelt grep som vil bidra til at mistenkte/siktede får den rettssikkerhet som vedkommende har krav på. Vi understreker at det ikke er noen automatikk i at mistenkte får ønsket sitt oppfylt. Hvorvidt begjæringen om etterforskningsskritt skal etterkommes må bero på en konkret vurdering fra etterforskningsledelsen.

Når det gjelder viktigheten av at mistenkte, fornærmede og vitner blir gjort kjent med sine rettigheter før avhøret viser vi til det som er sagt foran.

Et overraskende funn er at politirapportene fremdeles i stor grad ikke skrives ned slik at opplysningene som kommer frem skrives ned i den rekkefølge som de kommer frem. Det fremgår tydelig av riksadvokatens rundskriv om politiavhør at dette er den klare hovedregel. Rundskrivet er fra 2015 og det er på tide at dette fullt ut tas til etterretning i politiet. Funnet er ikke minst overraskende sett i lys av at Oslo statsadvokatembeter var svært tydelig på dette under sine fagdager for politietterforskere og jurister i 2017.

Når det gjelder fasen "etterforskningsledelse" har vi ingen kommentarer.

Kategorien "fremdrift" er ny i forhold til kvalitetsundersøkelsen 2016.

Som påpekt over vil fremdrift i etterforskningen være av stor betydning for om man oppnår en adekvat reaksjon i domstolene. Man må her være klar over skillet mellom saksbehandlingstid og liggetid. En liggetid, altså en total inaktivitet, vil raskere få konsekvenser for straffutmålingen enn at saksbehandlingstiden er blitt litt lang.

Politiet bør legge mer vekt på å få det til å fremgå av saken hva som er årsak til forsinkelser under arbeidet med saken. Dette vil gi aktor i retten og retten selv et bedre grunnlag for å fastslå om det er reell liggetid eller ikke. Hvordan dette best kan gjøres tar vi ikke stilling til.

Undersøkelsen legger opp til å analysere om det er forhold utenfor politidistriktet (Kripes, folkehelseinstituttet mv) som er viktige bidragsyttere til at etterforskningen og påtaleavgjørelsen ble forsinket. Dette var bare årsak til forsinkelser i liten grad.

Når det gjelder påtalearbeidet i saken er det særlig to kategorier som peker seg ut.

Som det fremgår over var resultatene for subsumsjon og siktelseskvalitet ganske gode. Et overraskende funn, som ikke direkte fremgår av undersøkelsen, var at det skillet mellom kroppsskade og grov kroppsskade var vanskelig å håndtere for noen. Særlig gjaldt dette i saker der glass og/eller glassflasker ble brukt som slagvåpen mot hoderegionen. Straffeloven av 2005 legger opp til en noe mer helhetlig vurdering av subsumsjonen enn straffeloven av 1902. Når det gjelder glass og glassflasker brukt som slagvåpen mot hoderegionen så er skadepotensialet så stort at det, etter vår mening, kun unntaksvis ikke blir å anse som grov kroppsskade. Dette gjelder uansett om skaden rent faktisk ikke er så stor. Dette forutsetter naturligvis at det rent faktisk er blitt en skade. Hvis ikke må grov kroppskrenkelse vurderes.

Det andre vi finner grunn til å kommentere er innholdet i oversendelsespåtegninger som sendes til statsadvokatene i Oslo. Vi har klare retningslinjer for innholdet i våre påtaledirektiver til politiet. Disse direktivene ble ikke fulgt i for mange saker. Her har påtalejuristene et forbedringspotensiale.

5. Forslag til tiltak og bruk av funnene i statsadvokatens fagledelse i politidistriktet

Statsadvokaten bør formidle flere av funnene ved inspeksjoner, påtalemøter og møter med enkelte enheter på politidistriktet. Vi vil fortsette å henvende oss både til politijurister, etterforskere og til patruljene i vår fagledelse.

Man bør holde fagseminar med etterforskningsgruppen på enhetene, hvor man bl.a. gjennomgår tema som bevissikring i initialfasen og under etterforskningen og den betydning dette kan ha for tilstrekkelig å få belyst

de objektive og de subjektive vilkår. En gjennomgang av de subjektive sidene ved straffebedene knyttet til legemskrenkelse bør også være tema som tas opp med etterforskere, patruljene som er ute på stedet og ikke minst politijuristene. Gjerne gjennom presentasjon av ulike «caser», hver knyttet opp mot de forskjellige straffebedene som rammer legemskrenkelser.

Å arrangere fagseminarer forutsetter et samarbeid med politiet. Politiets obligatoriske årlige opplæring (OÅO) har medført at både etterforskere og jurister driver med kompetansebygging minst 40 timer (over en arbeidsuke) pr år. Oslo statsadvokatembeter har ikke vært en del av planleggingen av dette programmet. Vi erkjenner at politiet primært skal jobbe med politioppgaver, herunder straffesaker og for hver time opplæring som gis tar så tar man bort en times arbeidstid. I den utstrekning vi skal ha fagdager bør den gå inn som en del av OÅO i årene fremover. Oslo statsadvokatembeter mener vi har noe å bidra med i den faglige veiledning om etterforskning og påtalearbeid.

Oslo statsadvokatembeter vil behandle spørsmålet om subsumsjon i voldssaker på førstkommende påtalemøte.

Oslo statsadvokatembeter vil fortsette å være deltagere i evalueringer av straffesaker både etter invitasjon fra politiet og etter eget initiativ.

Olav Helge Thue

Marit Helene Evjemo

OSLO STATSADVOKATEMBETER: ØST POLITIDISTRIKT

1. Innledning

Oslo statsadvokatembeter gjennomførte i perioden 4. juni – 22. juni 2018 en kvalitetsundersøkelse av etterforskningen og påtalearbeidet i voldssaker med frist som en del av riksadvokatens koordinerte landsomfattende kvalitetsundersøkelse. Ved riksadvokatens brev av 14. desember 2017, ble statsadvokatene bedt om å analysere funnene i kvalitetsundersøkelsen innenfor deres region.

2. Forberedelse og gjennomføringen av undersøkelsen

Ved bestillingsbrev til Øst politidistrikt datert 24. mai 2018, har en innhentet de 90 siste påtaleavgjorte prioriterte voldssakene regnet tilbake i tid fra 30. april 2018. Bestillingsbrevet følger vedlagt. Politidistriktet oversendte de 90 sist påtaleavgjorte sakene regnet fra 1. mai 2018 i de aktuelle sakskategoriene. Flere av sakene var delsaker med flere mistenkte med samme faktum. Disse sakene ble analysert under ett. Det ble dermed gjennomgått 77 saker fra Øst politidistrikt.

Det var totalt 6 statsadvokater ved embetet som deltok i arbeidet, og en estimerer at det er medgått ca. 100 dagsverk til forberedelse og gjennomføringen undersøkelsen. (Dette er den totale tiden som gikk til gjennomgang av både saker fra Oslo pd og Øst pd.) Vårt bidrag til planlegging og arbeidsgruppens arbeid er da ikke medregnet.

Alle sakene ble gjennomgått digitalt. Det var avsatt tre uker til undersøkelsen, noe som viste seg å være nødvendig idet man var nødt til å bruke et par dager ut i den fjerde uken for å få ferdigstilt undersøkelsen.

Både ressursmessig og teknisk gikk det greit å gjennomføre undersøkelsen. Veilederen var nyttig og informativ. Ressursmessig ga det en god gevinst at alle satt sammen slik at spørsmål som dukket opp, særlig i starten av undersøkelsen, raskt ble diskutert og man kom til en omforent løsning på spørsmålet.

3. Hovedfunn – gjennomgang av resultatene i regionen

3.1. Overordnede resultater

Sakene som ble undersøkt er kategorisert på følgende måte:

Koding i Strasak:

1753 – Grov kroppskrenkelse, med følge død	0
1754 – Kroppsskade	47
1755 – Grov kroppsskade	13
1756 – Grov kroppsskade, med følge død	0

Type vold:

Utelivsvold	19
Relasjon	27
Vold mot barn	3
Hatkriminalitet	0
Annet	31

Riksadvokaten har ønsket informasjon på overordnet nivå om funnene med hensyn til de følgende registeropplysningene som plottes inn innledningsvis i skjemaet. Vi har oppfattet dette dithen at det er ønskelig at resultatene for følgende spørsmål ønskes inntatt i rapporten:

Riktig kode ved sakens oppstart?	Antall	Andel
Ja	54	70,1 %
Nei	23	29,9 %

Riktig kode ved sakens påtaleavgjørelse?	Antall	Andel
Ja	70	90,9 %
Nei	7	9,1 %

Tid fra gjerning til anmeldelse	Antall	Prosent
<1 døgn	55	71,4 %
1-14 døgn	17	22,1 %
>15 døgn	5	6,5 %

Saksavgjørelse	Antall	Andel
Saken er henlagt	2	2,6 %
Påtaleunntatelse	1	1,3 %
Forelegg	1	1,3 %
Tilståelsesdom	1	1,3 %
Tiltale	62	80,5 %
Annet	10	13,0 %

Tid fra anmeldelse til påtaleavgjørelse (040 eller henleggelse)	Antall	Andel
1 til 30 dager	3	3,9 %
31 til 90 dager	20	26,0 %
91 til 180 dager	25	32,5 %
181 dager til 365 dager	22	28,6 %
Over 365 dager	7	9,1 %

Hvis endelig påtaleavgjørelse er tatt av riksadvokat/statsadvokat ? hvor lang tid går det fra politiets 040 kode til endelig påtaleavgjørelse? (Gjelder ikke klagesaker)	Antall	Andel
1 til 15 dager	32	72,7 %
16 til 30 dager	7	15,9 %
31 til 60 dager	4	9,1 %
Mer enn 60 dager	1	2,3 %

Nivå for påtaleavgjørelsen:	Antall	Andel
Riksadvokat	0	0,0 %
Statsadvokat	45	58,4 %
Politi	32	41,6 %

Når det gjelder svaret "annet" under saksavgjørelse knyttet det seg bl. a. til saker som var påtaleavgjort i politiet og sendt til statsadvokaten, emn sendt tilbake herfra til ytterligere etterforskning.

Vi bemerker også at antallet tiltaler er betydelig større hva oppklaringsprosenten i voldssaker skulle tilsi. Vi understreker at oversendelsen av saker baserte seg på tilfeldighetsprinsippet.

3.2. Initialfasen

Sakene som var sendt inn fra Øst politidistrikt viste en del variasjon med hensyn til antall mistenkte, fornærmede og vitner. Flere større sakskomplekser inngikk derfor i undersøkelsen. I de sakene hvor det var foretatt etterforskning på stedet, «straksetterforskning», viste disse noe varierende kvalitet, men mange av sakene var etterforsket godt på åstedet av patruljen. God etterforskning innledningsvis vil gi et godt grunnlag for den videre etterforskning.

Åstedet

Det var foretatt tilstrekkelig sikring av åstedet i 58% av de aktuelle tilfellene.

Det er tatt tilstrekkelig foto av åstedet i 47,1% av de aktuelle tilfellene.

Det er foretatt tilstrekkelig undersøkelse av evt. sikring av overvåkingsvideoer eller andre lignende bevis i 56,3% av de aktuelle tilfellene.

Tallene gir en indikasjon på at åstedet i for liten grad sikres og at tilstrekkelig fotografering av åstedet og innhenting av og sikring av videoovervåking er noe mangelfullt utført.

Det er vanskelig å si noe konkret om hvorfor ovennevnte bevissikring ikke finner sted i større grad enn det gjør.

Det må antas at denne type bevissikring lett kan gjøres i større grad enn det som blir gjort i dag. Foto ved bruk av mobiltelefon kan tas uten bruk av ekstra ressurser, og det samme gjelder innhenting av materiale fra overvåkingskameraer.

Tele/data mv.

Bare i liten grad ble de som var involverte i hendelsen eller vitner spurt etter relevante opptak av lyd/bilde/foto.

De aktuelle telefonene ble bare i 43,8 % av tilfellene beslaglagt.

Av de telefoner som ble beslaglagt ble sikret mot tapping og mot fjernsletting foretatt i 25 % av tilfellene. Her må en se hen til at lagring av data ofte skjer ved at en brukers ulike enheter kobles til en felles plattform, som igjen gjør det mulig å slette informasjon fra andre elektroniske enheter som en bruker besitter. Her mener vi at det foreligger et forbedringspotensial i patruljens arbeid på stedet.

Undersøkelsen viser at patruljen på stedet har for lite fokus på sikring av bevis som er lett tilgjengelig. Selv om vi har forståelse for at patruljen jobber under vanskelige forhold og under tidspress mener vi at oppmerksomheten rundt dette kan forbedres. I de fleste tilfeller er arbeidet med bevissikring ikke spesielt ressurskrevende og det kan i mange saker gi stor bevismessig gevinst. I enkelte saker kan politiet gå glipp av viktige bevis hvis man ikke har tilstrekkelig fokus på bevissikring i initialfasen.

Fornærmede

Sikring av spor som fingeravtrykk, DNA, rus, foto av skader, klesdrakt, sko o.l. ble foretatt i 68,9 % av tilfellene det var aktuelt i. Dette er et bra resultat, når det tas i betraktning at dette skjer i initialfasen, tett opp til handlingstidspunktet, hvor situasjonsbildet fra åstedet kan være kaotisk.

Det samme gjelder det å foreta tilstrekkelig fotografering av skader på fornærmede og fornærmedes klær, sko mm, hvor dette ble foretatt i 69,7 % av de aktuelle tilfellene.

Selv om resultatene vurderes som ganske gode oppfordre vi politiet til i enda større grad å vie dette oppmerksomhet i veiledningen.

Undersøkelsen viser at det var tatt tilstrekkelig foto av fornærmedes skader på kroppen og på klærne i 69,6 % av tilfellene, mens en beskrivelse av fornærmedes tilstand, herunder rus var gitt i 60 % av tilfellene som var aktuelle. Fornærmedes tilstand under og rette etter hendelsen er så å si uten unntak relevante opplysninger både i forbindelse med påtaleavgjørelsen og under en eventuell hovedforhandling. En beskrivelse av dette i initialfasen fra politiet gir større beviskraft enn om fornærmede, mistenkte eller vitner, som er farget av hvilken side de "tilhører", avgir forklaring om dette tema senere i etterforskningen.

Fornærmedes forklaring

Det ble mottatt forklaring fra fornærmede i 63,0 % av de aktuelle tilfellene. I 51,2 % av tilfellene var det lydopptak av forklaringen. I 77,8 % av tilfellene var det tilstrekkelig samsvar mellom hva som fremgår av protokollatet i rapporten og det som fremgår av lydopptaket.

Det er en bra prosentoppgjør på antall avhør tatt av fornærmede i initialfasen. Vi vil allikevel påpeke at i jo flere saker avhør foretas, jo bedre grunnlag for den videre etterforskning vil det gi.

Tilstrekkelig ivaretagelse av formalia skjedde i 68,4 % av tilfellene.

Prosentandelen hvor formalia er tilstrekkelig ivaretatt må sies å være for lav., Mangelfull ivaretagelse av formalia kan få store konsekvenser, ikke bare m.h.t. det enkelte avhørets bevisverdi, men også når det gjelder etterforskningen som sådan. Oslo statsadvokatembeter kontrollerte dette under inspeksjonene av allmennavsnittene i 2017. Inntrykket vi satt igjen med etter inspeksjonene var bedre enn disse resultatene skulle tilsi. Hva som er årsaken til diskrepansen er uklart. Uansett er det ting som tyder på at politiet må øve mer på å gi korrekt informasjon om formalia også på stedet. Dette er viktig ut fra et rettssikkerhetsperspektiv, men også for at man skal kunne bruke den informasjonen som innhentes av patruljen i en eventuell senere hovedforhandling. (Dette gjelder naturligvis ikke bare fornærmede, men også mistenkte/siktede og vitner). Her bør målsetningen være at kvaliteten er tilstrekkelig i tett opp mot 100 % av avhørene.

I 77,8 % av de aktuelle tilfellene var det tilstrekkelig samsvar mellom hva som fremgikk av det protokollerte og det som fremgikk av lydopptaket. Selv om flertallet av avhørene viser god samstemmighet mellom lydopptaket og det som fremkommer i rapporten, bør det søkes oppnådd bedre samsvar mellom det som ble protokollert og det som fremgikk av lydopptaket i et større antall saker. Samsvarer ikke dette, vil dette kunne ha innvirkning på bevisvekten av avhøret og skape mye unødvendig prosess, især under en etterfølgende hovedforhandling. Påtalemyndigheten må kunne stole på at det er samsvar mellom det som blir protokollert og det som fremkommer på lydfilen.

Innhenting av informert samtykke til opphevelse av taushetsplikten ble gjort i 63,2 % av tilfellene. Denne prosentandelen synes for lav og kan lett økes ved at innhenting av samtykke til opphevelse av taushetsplikten bør inngå som standard i avhørsrapporten/sjekkliste slik at den som foretar avhøret ikke glipper på dette punkt.

Bare i 35,8 % av de aktuelle tilfellene ble fornærmede spurt om hvor eventuelle bevis kan finnes. Som nevnt ovenfor kan innhenting av bevis innledningsvis ha avgjørende betydning for kvaliteten på den videre etterforskningen. Politiet som kommer til stedet kan ikke forventes å ha full oversikt over verken situasjonen eller åstedet på dette stadium av saken. Å stille spørsmål om potensielle bevismidler kan derfor bidra til at mer bevis kan sikres. Uten at spørsmålet stilles er det slett ikke sikkert at opplysningen kommer til politiet.

Mistenkte

Tilstrekkelig sikring av spor, biologiske spor som fingeravtrykk, DNA og rus, foto av skader, klesdrakt, sko o.l. ble gjort i 54,5 % av de aktuelle tilfellene.

Tilstrekkelig sikring av spor i form av DNA, foto av skader med mer, blir i flertallet av sakene et viktig tema under den videre etterforskningen og under en eventuell rettergang.

Tilstrekkelig sporsikring og de funn som fremkommer av dette arbeidet er også av betydning når det objektive gjerningsinnhold skal beskrives og ved avgjørelsen av om de subjektive vilkår for straff foreligger. Det er klart ønskelig man i initialfasen ser en økning i antall saker hvor denne type sporsikring foretas.

Det samme gjelder spørsmålet om det foreligger en tilstrekkelig beskrivelse av mistenktes tilstand, herunder rus, som i undersøkelsen er oppgitt til å være tilstrekkelig gjennomført i kun 44,3 % av de aktuelle tilfellene.

Spørsmål angående mistenktes tilstand, bør rutinemessig besvares i alle saker som gjelder kroppskrenkelser og kroppsskader.

Påtalemyndigheten bør sikre god opplæring rundt spørsmålene om sporsikring, og hvilke betydning en slik sporsikring kan ha under den senere etterforskningen og eventuelle iretterføringen.

Mottatt forklaring på stedet og lydopptak av forklaringen

Det var tatt forklaring av mistenkte i 27% av tilfellene det var aktuelt i, hvilket vil si i 16 av i alt 59 tilfeller. Det ble tatt lydopptak i 41,7 % av tilfellene, dvs. i 10 av 24 aktuelle tilfelle.

Tallene synes lavt, men det er vanskelig å vite hvorfor dette skjer i så få aktuelle tilfeller.

Årsakene kan være flere; at det tekniske utstyret ikke virket, at det er for stort kaos på stedet, at mistenktes sinnstilstand gjør avhør vanskelig å gjennomføre eller at man da prioriterer å bringe vedkommende in i arresten. I denne sammenheng ønsker vi å peke på at slike avhør kan ha stor bevisverdi (særlig hvis avhøret tas opp på lyd) og at det i et kvalitetsperspektiv er ønskelig at avhør av mistenkte på stedet gjøres i flere saker.

Ivaretagelse av formalia

Det var tilstrekkelig ivaretagelse av formalia ved forklaring fra mistenkte i 66,7 % av tilfellene hvor avhøret ble tatt på stedet, dvs. i 8 av 12 tilfeller.

Her nøyer vi oss med å vise til det som er sagt om formalia under fornærmede (over).

U-18 år

Mistenkte var under 18 år fem av sakene.

Undersøkelsen viser at det ikke var aktuelt å varsle verge eller ha verge tilstede i alle 5 tilfellene Det var heller ikke aktuelt å gi tilstrekkelig informasjon om retten til forsvarer, eller oppnevne forsvarer i noen av tilfellene.

Tallene kan synes noe underlige, men det er grunn til å tro at det ikke ble tatt avhør av de fem mistenkte under 18 år i initialfasen.

Vitner

Initialfasen viser at det i 80 % av de aktuelle tilfellene ble det foretatt en tilstrekkelig kartlegging av vitnene. Hensyntatt at situasjonen på et åsted kan være kaotisk og uoversiktlig vurderer vi resultatet som godt.

3.3. Sporsikring

Åstedet

Tilstrekkelig kriminaltekniske undersøkelser ble utført i 65,1 % av tilfellene det var aktuelt å gjennomføre.

Resultatet kan synes noe lavt, men en må her ta høyde for at det kan være individuelle forskjeller hos den enkelte statsadvokat når det gjelder vurderingen av hva som er "tilstrekkelige" undersøkelser i en sak. Resultatet kan neppe forklares med bare dette. Det skal være god kvalitet på alle kriminaltekniske undersøkelser som foretas, idet disse kan ha stor bevismessig betydning. Om dette ville hatt/hadde noen bevismessig betydning i de konkrete sakene som ble undersøkt gir ikke undersøkelsen noe sikkert svar på.

En økning i utførte kriminaltekniske undersøkelser fra politiets side måtte antas å gi en heving av kvaliteten på etterforskningen.

Notoritet rundt behandlingen av beslag, sikring av spor osv.

I 83,7 % av de aktuelle tilfellene var notoriteten tilstrekkelig rundt beslag m.m..

Politiet og påtalejuristene må under etterforskningen fortsette å holde fokus på at det i skal være full notoritet rundt beslag, sikring av spor osv. Det må enkelt og greit kunne vises hvor en gjenstand eller et prøveresultat til enhver tid har befunnet seg og hvilke undersøkelser som er foretatt av beslaget eller sporprøven som er tatt. Dette høyner kvaliteten på etterforskningen, inngir tillit til politiet ved riktig håndtering og gir kvaliteten på et eventuelt bevismateriale.

Tilstrekkelig fotomappe og tilstrekkelig åstedsrapport forelå i henholdsvis 59,7 % og 51,3 % av de aktuelle tilfellene.

Resultatet kan være er noe vanskelig å tyde, da resultatet ikke viser noe om var utarbeidet en fotomappe som var av for dårlig kvalitet eller om den ikke var utarbeidet i tilfeller den burde vært utarbeidet. En tilstrekkelig åstedsrapport og fotomappe gir påtalemyndigheten et godt grunnlag for vurdering av bevisene når påtalevedtak skal fattes og senere når saken behandles i retten. Visualisering i retten av åstedet og beslag gjort kan være av uvurderlig karakter.

Undersøkelsen viser at politiet kan bli bedre på å utføre tilstrekkelige kriminaltekniske undersøkelser, sikre notoritet rundt beslag og sporsikringen, ved utarbeidelsen av åstedsrapporter og fotomapper.

Fornærmede

I hele 92,7 % av de aktuelle tilfellene var det innhentet relevante og tilstrekkelige journaler m.v. av fornærmede. Dette er et bra resultat og politiet oppfordres til å holde fokuset oppe på dette området.

DNA- sporsikring på mistenkte

Spor sikret på mistenkte var tilstrekkelig dokumentert i 64,3 % av tilfellene.

DNA ble sikret i 56,1 % av de tilfellene hvor det var aktuelt i forhold til mistenkte.

Politiet kan bli bedre både m.h.t. å sikre spor på mistenkte og ta DNA av mistenkte. Ingen av disse etterforskingsskritt vil kreve store ressurser, men kan gi gode bevis av betydning for saken. DNA fra mistenkte kan også ha betydning utover denne ene saken.

Elektroniske spor

De involverte og vitners telefoner ble beslaglagt og sikret i 65,3 % av tilfellene hvor dette var aktuelt. Om dette er et adekvat resultat er det vanskelig å ha sikker formening om. Analyse av materialet kan være ressurskrevende i enkelte tilfeller og man vurderer behovet konkret bl. a. hensyntatt sannsynligheten for at det foreligger relevante bevis på databærerne og dessuten sakens alvor.

Bare i 5,9 % av de aktuelle tilfellene var det innhentet opptak fra nødetatene.

Dette ble m.a.o. bare utført i 2 av 32 tilfeller. Det hadde helt klart vært ønskelig at politiet i større grad innhentet denne type informasjon, da den ofte er veldig informativ m.h.t. hvordan situasjonene oppleves for innringer og hvor kaotisk situasjon er på stedet. Øvrig verdifull informasjon kan også være gitt. Bevismessig har det stor verdi å avspille opptak fra nødetaten når saken føres for retten.

Rapportene om elektroniske spor var dekkende og hensiktsmessig utformet for påtalemyndigheten og rettens bruk i 92,9 % av tilfellene. Kvaliteten på det arbeidet som her var utført var m.a.o. av god.

I 83,3 % av tilfellene de aktuelle tilfellene var rapporten om videoovervåking/bilder/bruk av bankkort etc. dekkende ende og hensiktsmessig utformet for påtalemyndigheten og rettens bruk.

Dette må man si også var et bra resultat.

Biologiske spor

I 78 % av de aktuelle tilfellene var det tilstrekkelige rapporter om behandling/undersøkelse/analyse av DNA, fingeravtrykk evt. andre biologiske spor i saken. Det hadde nok vært ønskelig med en noe høyere måloppnåelse i denne gruppen. Siden spørsmålet favner såpass vidt er det ikke mulig å vite sikkert om det er enkelte områder som har større mangler enn andre.

3.4. Politiavhør

Fornærmede

I det store flertallet av sakene var formalia gjennomgått i samsvar med lov og instruks. , og det var tilstrekkelig samsvar mellom hva som fremgikk av politirapporten/hva som var protokollert og det som fremgikk av lydopptaket. Det var bare i 4 av i alt 42 saker dette ikke stemte, noe som er positivt.

I 74,4 % av tilfellene hvor det var aktuelt var det tatt lydopptak av avhørene. Dette er et overraskende lavt resultat sett i lys av riksadvokatens rundskriv om politiavhør og det vi oppfatter som tilgjengelig lydopptaksutstyr i politidistriktet. Det er mulig det foreligger enkelte feil ved at det ikke er opplyst i avhørsrapporten at avhøret er tatt på lyd. Målsetningen må være at nær 100 % av politiavhørene tas opp på lyd.

I avhørssituasjonen kan politiet bli noe bedre på å spørre fornærmede om kontrollerbare opplysninger for å finne tid og sted hvor det var usikkerhet om dette.

Undersøkelsen viser at politiet i større grad bør søke å få tilstrekkelig opplyst eventuelle skader på klær/eller kropp hos fornærmede. Selv om prosentandelen er på 86,6 % er disse opplysningene såpass viktige å innhente at det bør stilles til alle fornærmede som blir avhørt.

Omstendigheter rundt mulig sikring av tekniske spor ble tilstrekkelig belyst i 60,4 % av tilfellene. Om dette lavet tallet skyldes at fornærmede ikke er blitt stilt spørsmål om dette eller det skyldes at hun har svar negativt på stilte spørsmål med den følge at det ikke er blitt notert ned, vites ikke. Uansett må etterforsker ha mer fokus på spørsmål knyttet til mulig sikring av tekniske spor.

Fornærmede er i liten grad (i 17 av 64 aktuelle tilfeller) spurt om /konfrontert med opplysninger fra avhør av mistenkte/siktede og/eller vitner. Det kan ha sin naturlige årsak i at fornærmede som oftest leverer inn en anmeldelse eller blir avhørt før mistenkte og øvrige vitner, med den følge at fornærmede ikke innkalles på nytt for å ta et oppfølgende avhør. Vi understreker at det ikke er ønskelig å kalle fornærmede inn til nytt avhør for å bli konfrontert med opplysninger i etterforskningen hvis behovet ikke er tilstede. Utover dette er det vanskelig å si noe om hvorfor fornærmede bare i 17 av totalt 63 tilfeller er spurt om/konfrontert med opplysninger fra avhør av mistenkte/siktede og/eller vitner.

Fornærmede ble også i for liten grad spurt om etterfølgende reaksjoner/skader/sykdom, da prosentandelen er på 63,4 prosent i de tilfellene dette var aktuelt. Også dette spørsmål burde inngå som fast rutine under avhøret av fornærmede.

Undersøkelsen viser videre at fornærmede sykdom/skade bare i 56,5 % av tilfellene ble fulgt opp forut for påtalevedtaket. Før saken sendes påtalemyndigheten bør etterforsker ha som avsluttende rutine å sjekke opp at legeerklæringer mm er innhentet og fulgt opp slik at påtalemyndigheten slipper å returnere saken. En slik oppfølging kan enkelt skje ved at det tas en telefon til fornærmede med spørsmål om hvordan det går med skade.

Rekkefølgen på opplysningene i avhørsrapporten fremgikk i 50 % av avhørene. Vi minner om at utgangspunktet i riksadvokatens avhørsrundskriv er at opplysningene i avhør som det klare utgangspunkt skal nedtegnes i den rekkefølge som de fremkommer i avhøret. Oslo statsadvokatembeter har hatt dette som tema under sine fagdager i 2017 og i andre fora. Sett i lys av at riksadvokatens avhørsrundskriv kom i begynnelsen av 2016 og den oppfølgingen vi har hatt er resultatet skuffende.

Bare i 4,5 % av de aktuelle tilfellene var det gitt tidshenvisninger til hvor i DVD/lydfil sentrale opplysninger/tema var omhandlet. Det sier seg selv at dette er et for dårlig resultat. For den som skal gjenfinne opplysninger i avhøret i ettertid vil mangel på tidshenvisninger medføre en meget tidkrevende undersøkelse både før påtalevedtaket fatte sog ved en eventuell avspilling i retten. Det blir også mer krevende å etterprøve om det er samsvar mellom rapporten og det som fremkommer i avhøret. Det er grunn til å se dette i sammenheng med at undersøkelsen viser at avhørsrapporten i godt over 90% av de aktuelle tilfellene hadde en adekvat form i forhold til påtalemyndighetens bruk av rapporten. Her er nok ikke dette elementet tatt inn i vurderingen.

Notoriteten knyttet til eventuelle konfrontasjoner av mistenktes/vitner forklaringer, til eventuelle rettelsler eller tilføyelser ved gjennomlesning og til gjennomlesningen og vedtagelsen av avhørene kan også bli bedre.

Mistenkte

Formalia var i all hovedsak gjennomgått i samsvar med lov og instruks, dvs. i 83,7 % av de aktuelle tilfellene. Det må likevel påpekes at formalia er noe av det viktigste å ha på plass under avhør av mistenkte. Derfor er prosentoppnåelsen på 83,7 % i minste laget. Det er lite som skal til for å forbedre dette resultatet.

Avhørene av mistenkte viste et godt samsvar mellom det som fremgikk av det protokollerte og det som fremgikk av lydfilen.

Forsvarer var til stede i 14,8 % av tilfellene det var aktuelt. Det er vanskelig å si noe om hvorfor, men det må anta at dette skyldes at mistenkte ikke ønsket forsvarer til stede. Tallene må regnes å være som forventet.

Under 18 år

I 12 tilfeller var mistenkte under 18 år på gjerningstidspunktet..

I 7 av tilfellene var vergen varslet om avhøret. Det var ikke notoritet rundt spørsmålet om vergen var varslet til rettsmøte i 8 av tilfellene. Bare i ett av tilfellene var det tilstrekkelig notoritet om at vergen var gitt partsrettigheter. Det var ikke oppnevnt forsvarer i 2 av tilfellene. Det fremkommer av undersøkelsen at det var gitt tilstrekkelig informasjon om retten til forsvarer i alle tilfellene hvor dette var aktuelt.

Som nevnt tidligere har statsadvokatene hatt fagdager for jurister og etterforskere om foreholdelse av rettigheter, herunder de under 18 år, i løpet av 2017. Resultatene tyder på at det fremdeles er et opplæringsbehov om disse temaene.

Mistenktes forklaring

Mistenktes rettigheter var i 91,3 % av tilfellene hvor det var aktuelt, gjennomgått på en slik måte at de kunne tillates brukt i konfrontasjonsøyemed i retten. Selv om man skulle ønske rettighetene hadde en prosentoppnåelse på 100 % er tallene positive.

Hva som foranlediget gjerningen, var tilstrekkelig belyst i 92,7 % av de aktuelle tilfellene. Forholdet til fornærmede, var tilstrekkelig belyst i 93,4 % av tilfellene.

Undersøkelsen viser at politiet her gjør en god jobb.

De objektive straffbarhetsvilkår var tilstrekkelig belyst i 92,1 % av tilfellene, mens de subjektive straffbarhetsvilkår bare var tilstrekkelig belyst i 78,8 % av de tilfellene hvor det var aktuelt. Selv om prosentandelen er ganske høy når det gjaldt å belyse de objektive vilkår og noe mindre når det gjelder de subjektive straffbarhetsvilkår, er dette noe avhører alltid, eller så langt det lar seg gjøre, må få belyst på en tilstrekkelig måte. Særlig hva gjelder de subjektive vilkår er det viktig med en høyere prosentoppnåelse. Viktigheten av å ha dette på plass kan ikke understrekes nok. En sak kan stå og falle på at ikke disse vilkårene er tilstrekkelig belyst. Det er derfor viktig å ta dette med seg i et læringsperspektiv.

Undersøkelsen viste at i 77,1 % av de aktuelle tilfellene var de nærmere omstendigheter med tanke på evt. biologiske/tekniske spor tilstrekkelig belyst. Med andre ord skjedde dette i 37 av totalt 48 tilfeller. Dette prosenttallet bør kunne økes, slik at man senere unngår å få "bortforklaringer" m.h.t. hvordan disse sporene kan ha oppstått mm. Biologiske spor er av stor verdi i denne type saker.

I kun 27,1% av tilfellene ble mistenkte spurt om det var vitner som ønskes avhørt eller om det var andre etterforskingsskritt som var ønsket foretatt. Dette er spørsmål som alltid bør rettes til mistenkte i en avhørssituasjon. Særlig for å sikre at mistenkte får mulighet til å imøtegå de anklager han er mistenkt for, men også for i best mulig grad å unngå at mistenkte etter at det er fattet påtalevedtak i sak en kommer med krav om avhør av ytterligere vitner eller innhentning av andre type bevis. For påtalemyndigheten er det viktig at alle bevis mistenkte ønsker ført blir opplyst og søkt gjennomført så tidlig som mulig under etterforskningen. Den enkleste måten å sikre at etterforsker spør om behovet for ytterligere vitner og

etterforskingsskritt er å ta spørsmålene inn i en standard sjekkliste for etterforsker. Vi understreker at det ikke er slik at politiet er forpliktet til å gjennomføre de ønskede etterforskingsskritt. Dette må gjøres til gjenstand for en konkret vurdering av etterforskningsledelsen.

Mistenkte er i begrenset grad tilstrekkelig konfrontert med fornærmedes og/eller vitners forklaringer evt. øvrige bevis (gitt mulighet til å gjendrive mistanken). Dette skjedde i 68,6 % av tilfellene. Hvorvidt dette skal gjøres vil bero på en helt konkret vurdering av behovet og viktigheten av de opplysninger som er fremkommet i etterforskningen for øvrig. Et moment i vurderingen er også om mistenkte/siktete skal kalles inn til nytt avhør hvis opplysninger fremkommer etter første mistenktavhør.

Det ble også i beskjeden grad søkt innhentet kontrollerbare opplysninger som kan være egnet til å styrke/svekke mistanken. Prosenttallet i de aktuelle sakene var på 74,4.

Tilstrekkelig spørsmål for å avklare mistanken mot eventuelle medvirkere, ble gjort i 64,5 % av tilfellene. Undersøkelsen viste at politiet i for liten grad stilte tilstrekkelig spørsmål for å avklare mistanken mot mulige medvirkere.. Denne type spørsmål vil foruten å si noe om mistenktes rolle (om den er svekket eller styrket, omfattende eller perifer), gi innsikt i nødvendigheten av sikring av øvrige bevis, som igjen vil gi et klarere bilde av faktum i saken og bevissituasjonen.

I bare 4,5 % av de aktuelle tilfellene var det unødige gjentakelser av fri forklaring og/eller samme tema i avhørene. Dette er meget bra og letter arbeidet for påtalemyndigheten når den skal ta stilling til bl.a. påtalespørsmålet.

Avhørsrapporten

I kun 38,5 % av de aktuelle tilfellene, var det tidshenvisninger til hvor i DVD/lydfilen sentrale opplysninger/tema var omhandlet. Dette vil selvsagt medføre en hel del merarbeid for påtalemyndigheten når den skal finne tilbake til hvor de sentrale opplysningene fremkommer i avhøret. Dette vil gjelde både når saken skal påtaleavgjøres og under en eventuell hovedforhandling. Politiet må bli bedre på å gi tidshenvisninger i rapporten slik at det blir enkelt å finne frem til sentrale temaer i rapporten.

Til tross for dette, var valget av rapportform adekvat i forhold til påtalemyndighetens bruk av rapporten i hele 92 % av de aktuelle tilfellene.

Notoritet

I for liten grad er det tilstrekkelig notoritet om evt. konfrontasjoner med fornærmede/vitners forklaringer og andre bevis, rundt evt. rettelser eller tilføyelser ved gjennomlesing av avhøret, eller ved gjennomlesingen og vedtagelsen av forklaringen.

Grunnen til dette er bl.a. at avhører i mange tilfeller slår av lydopptaket før gjennomlesingen starter eller at den standardsetningen som er lagt inn i rapporten ikke blir fylt ut på tilfredsstillende måte. Dette er noe som lett kan rettes opp ved at etterforsker alltid skriver inn i rapporten når og hvor/på hvilken måte avhøret ble

gjennomlest og vedtatt. I dag skjer dette ved en mer eller mindre tilfeldig utfylling av standardsetning som er lagret i avhørsrapporten.

Vitner

Det var tatt avhør av vitner i 100 % av de aktuelle tilfellene. I ca. 15,9 % av de aktuelle tilfellene burde det ha vært avhørt ytterligere vitner. Om dette hadde noen bevismessig betydning mangelen fremkommer ikke av undersøkelsen.

Formalia var i flesteparten av de aktuelle tilfellene gjennomgått i samsvar med lov og instruks og de tema vitnene skulle forklare seg om var også i all hovedsak tilstrekkelig belyst.

Det manglet noe på tilstrekkelig notoritet om eventuelle spørsmål hvor vitnet var presentert/konfrontert med opplysninger fra saken som stammet fra fornærmede/mistenkte/andre bevis, Dette var gjort i 50 % av tilfellene.

Tilstrekkelig notoritet knyttet til evt. rettelser og tilføyelser ved gjennomlesing av avhøret var for lavt, da den lå på 54,2 %. Også når det gjaldt avhør av vitner var notoriteten rundt gjennomlesingen og vedtagelsen av forklaringen noe for lav. Dette er for øvrig et felles trekk ved en stor del av de avhørene som ble gjennomgått, uavhengig om det var av fornærmede, mistenkte/siktete eller vitner. Feilen beror nok på at BL har som standardmal to alternativer, nemlig at det er gjennomlest/opplest. Politiet må ta seg bryet med å stryke ut det tilfellet som ikke er aktuelt. Dette kan for øvrig enkelt rettes opp ved at det innføres et rutinetrikk i BL der det må krysses av på ett av alternativene.

3.5. Etterforskningsledelse

I over 93,5 % av tilfellene var redigeringen tilfredsstillende og dokumentordenen var tilstrekkelig i 92,2 % av tilfellene.

Skriftlig etterforskningsplan forelå i 30,1 % av de tilfellene det var aktuelt. I 11 av totalt 29 tilfeller, (37,9%), hvor det var aktuelt, var etterforskningsplanene i henhold til pålegg eller anbefaling fra riksadvokaten. Hvor det forelå en etterforskningsplan, oppfylte etterforskningsplanen de krav som følger av riksadvokatens brev og retningslinjer for bruk av etterforskningsplanen fra Politidirektoratet, i 58,8 % av tilfellene. Det må bemerkes at det var snakk 10 av i alt 17 tilfeller.

Etterforskningen fremstår, til tross for mangel på etterforskningsplan, som formålsstyrt i de fleste tilfellene.

Av sakene som ble undersøkt, var 80 % etterforsket tilstrekkelig for å avklare mulig medvirkeransvar. Dette må sies å være ganske bra. Likevel kan politiet bli bedre på å etterforske et eventuelt medvirkeransvar. Å få klarlagt eventuelt medvirkeransvar vil bl.a.gi bedre klarhet i mistenktes rolle i saken samtidig som kvaliteten på etterforskningen høynes.

Saken var tilstrekkelig etterforsket til å avgjøre strafferettslig reaksjon, herunder forvaring eller særreaksjon i 74 % av tilfellene. Det betyr at hver 4de sak etterforskes for dårlig. Her trengs det således et løft når det

gjelder å oppnå større kunnskapen på dette feltet. Oslo statsadvokatembeter har ved flere anledninger anbefalt at politiet (orden og etterforskning) bør vurdere å gjennomføre opplæring i relevante regler om straffutmåling i straffeloven, slik at kunnskapen om dette økes. Dette gjelder særlig reglene i straffeloven §§ 77 og 78.

Bare i 52,1 % var sakene tilstrekkelig etterforsket til å avgjøre eventuelle erstatningskrav fra fornærmede. Dette kan ha sin årsak i at ikke etterforsker spør fornærmede om hun/han har et erstatningskrav å komme med, eller at fornærmede under avhøret sier hun/han har et erstatningskrav som ikke kan dokumenteres der og da og så følges ikke dette opp av etterforsker. Etterforskningsledelsen må påse at erstatningskravene fra fornærmede blir fulgt opp for bl.a. å unngå at en senere oppfølging av dette ikke skaper liggetid hos politiet.

3.6. Fremdrift

Anmodninger om ekstern bistand ble sent innen rimelig tid i 86,7 % av de aktuelle tilfellene, noe som er en veldig bra prosentoppgåelse.

Eksterne rapporter ble etterspurt/purret ved lang ventetid/ikke overholdte frister i 58,3 % av de aktuelle tilfellene. Tallmaterialet er lite men gir en indikasjon på at politiet har gode intensjoner om å følge opp eksterne anmodninger.

Henvendelser fra forsvarer evt. bistandsadvokat ble besvart på en tilstrekkelig måte og innen rimelig tid i 72 % av de aktuelle tilfellene, hvilket også er bra, selv om det er et forbedringspotensiale her.

Liggetid

I 32 av til sammen 75 tilfeller var det liggetid i saken, dvs. 42,7 %. Årsaken til liggetiden fremkom i kun 26 % av sakene, noe som igjen gjør det vanskelig å få en fullverdig analyse av bakgrunn for liggetiden. Dette gjør det vanskelig å vurdere om det rent faktisk er liggetid eller om det er en konkret grunn som gjør at saken ikke blir behandlet fortløpende. Det blir da vanskelig å argumentere mot at det er liggetid i saken i retten. (hvis så er tilfelle) Retten faller da ned på at det er liggetid i saken og reduserer straffen. Når konsekvensene for straffutmålingen er så store bør det være oppmerksomhet rundt å ikke få liggetid i straffesaken og hvis det av dokumentlisten fremgår at saken ligger stille en periode bør det fremgå hva som er årsaken til dette et sted i saken.

Tallene viser at mesteparten av liggetiden skyldes forhold innad i politiet. Politiet bør bli flinkere på å analysere hvorfor prosentandelen liggetid er så høy som den er. Dette ansvaret bør ligge hos etterforskningsleder og ledelsen i påtalemyndigheten.

3.7. Påtale

I 86,6 % av de aktuelle tilfellene var siktelsen subsumert under riktig lovbestemmelse og straffalternativ , mens grunnlaget i siktelsen var tilstrekkelig utformet i 82,9 % av tilfellene. Dette viser at påtalemyndigheten

i politiet i flertallet av tilfellene viser god kvalitet på lovanvendelsen, men at de kan bli noe bedre. Det samme gjelder på utformingen av grunnlaget.

Ved oversendelsen til statsadvokaten inneholder påtegningen bare i 60 % av de aktuelle tilfellene, alle nødvendige opplysninger. Dette skaper merarbeid for statsadvokaten som i verste fall må returnere saken til politiet før påtalespørsmålet avgjøres.

4. Analyse og vurdering av resultatene i regionen

Initialfasen av etterforskningen vurderes som bra, men med forbedringspotensiale på enkelte viktige punkter. Oppmerksomheten bør rettes mot at politiet i større grad sikrer og fotograferer åstedet i initialfasen. (Som vi skriver foran har vi forståelse for at situasjonen på et åsted kan være uoversiktlig og vanskelig, men dette er en generell oppfordring for at patruljene skal ha riktig fokus under arbeidet på stedet.) Av konkrete ting som undersøkelsen viser; i tillegg til sikring og fotografering, er at kan være mangelfullt er: beskrivelse av fornærmedes og mistenktes tilstand (med tanke på rus og andre ting), spørsmål om hvor bevis kan finnes til mistenkte, fornærmede og vitner og dessuten at telefoner som beslaglegges i større grad blir sikret mot fjernsletting av data.

Et noe overraskende funn i initialfasen var at det var mangler ved foreholdelse av rettigheter forut for avhør både for fornærmede og mistenkte. Dett er overraskende fordi vårt inntrykk etter inspeksjonene av politiarbeid på stedet i 2017 var at dette var bra håndtert.

Når det gjelder sporsikring etter initialfasen vurderer vi resultatene som rimelig bra. Mye av sporsikringen skjer under initialfasen. Det er viktig i et kvalitetsperspektiv at bevissikringen i initialfasen ikke blir en hvilepute for den etterfølgende etterforskningen. Hvis bevissikringen ikke vurderes som tilstrekkelig må politiet oppsøke åstedet på nytt og foreta nødvendig arbeid. Dette må gjøres så raskt at sporene ikke forsvinner. Som kvalitetssikrer har FSI, og juristene der, en oppgave med å vurdere om det er mer som må gjøres på et åsted enn det patruljen har hatt tid eller ressurser til å gjøre. Når det gjelder de konkrete resultatene ønsker vi å peke på mangler ved DNA innhenting av mistenkte/siktede og mangler ved innhenting av lydopptak av nødsamtaler fra nødetatene og dessuten at resultatene for så vidt gjelder notoritet rundt beslag mv ikke viste gode nok resultater.

Når det gjelder politiavhørene er resultatene gjennomgående ganske gode på en del parametre som foranledningen til handlingen, det objektive gjerningsinnhold og objektive straffbarhetsvilkår. Dette korresponderer med resultatene fra forrige kvalitetsundersøkelse.

Resultatene fra undersøkelsen viser et overraskende lavt antall avhør av fornærmede som er sikret på lyd (bare 74,4 %) Dette er såpass lite at vi mistenker at det er noe feil med tallmaterialet eller om opplysning om lydopptak mangler i saksdokumentene.

Resultatene for formalia (foreholdelse av rettigheter) er forholdsvis bra når det gjelder mistenkte (83,7 % og 91,3 % vurdert opp mot å kunne bruke avhøret i retten) Her bør imidlertid målsetningen være 100 %. Når det gjelder mistenkte under 18 år er det et enda større forbedringspotensiale. Særlig gjelder dette notoritet rundt varsling og tilstedeværelse av verge og dessuten om vergens partsrettigheter ble ivarettatt.

Det er fremdeles et forbedringspotensial når det gjelder avhør rundt subjektiv skyld. Vi understreker at etterforskning om gjerningsmannens tanker og forestillinger i gjerningsøyeblikket ikke bare er et spørsmål om avhør av mistenkte. Mange andre etterforskningskritt, som styrken på slaget/sparket, hvor man treffer, hva som blir sagt under utførelsen kan kaste lys over spørsmålet. Men avhør av mistenkte er et viktig etterforskningskritt for å avklare spørsmålet om gjerningspersonens subjektive skyld.

Et enda tydeligere forbedringspotensiale er knyttet til spørsmål om hvor bevis kan finnes og spørsmål om bevis som er funnet. Spørsmål til fornærmede og vitner om hvor bevis kan finnes er viktige fordi det er politiet som har trening i å vurdere hva som er gode bevis og hva som ikke nødvendigvis er relevant. Hvis man ikke spør er det langt fra sikkert at opplysning om dette kommer til politiets kunnskap. Spørsmål om bevis som er funnet kan bidra til å avklare om det er relevant for saken eller ikke. Resultatene kan også tyde på at politiet i for liten grad foreholder den som avhøres om bevis som er funnet eller opplysninger i andre avhør.

Politiet bør bli flinkere til å spørre mistenkte/siktede om det er etterforskningskritt som han/hun ønsker at politiet skal foreta. Dette er et enkelt grep som vil bidra til at mistenkte/siktede får den rettsikkerhet som vedkommende har krav på. Vi understreker at det ikke er noen automatikk i at mistenkte får ønsket sitt oppfylt. Hvorvidt begjæringen om etterforskningskritt skal etterkommes må bero på en konkret vurdering fra etterforskningsledelsen.

Politiet kan fortsatt bli bedre på å følge opp fornærmedes skadeutvikling før påtalevedtaket. Omfanget av fornærmedes skade, og varigheten av skaden, kan ha avgjørende betydning for hvilken subsumsjon som skal brukes.

Når det gjelder viktigheten av at mistenkte, fornærmede og vitner blir gjort kjent med sine rettigheter før avhøret viser vi til det som er sagt foran.

Et overraskende funn er at politirapportene fremdeles i stor grad ikke skrives ned slik at opplysningene som kommer frem skrives ned i den rekkefølge som de kommer frem. Det fremgår tydelig av riksadvokatens rundskriv om politiavhør at dette er den klare hovedregel. Rundskrivet er fra 2016 og det er på tide at dette fullt ut tas til etterretning i politiet. Funnet er ikke minst overraskende sett i lys av at Oslo statsadvokatembeter var svært tydelig på dette under sine fagdager for politietterforskere og jurister i 2017. Det er fremdeles store mangler i forhold til å gi opplysninger om hvor i avhøret (tidsangivelsen) enkelte opplysninger fremkommer.

Når det gjelder fasen "etterforskningsledelse" er det særlig et forbedringspotensiale når det gjelder å avklare et eventuelt medvirkeransvar og dessuten omstendigheter rundt fornærmedes erstatningsansvar. .

Kategorien "fremdrift" er ny i forhold til kvalitetsundersøkelsen 2016.

Som påpekt over vil fremdrift i etterforskningen være av stor betydning for om man oppnår en adekvat reaksjon i domstolene. Man må her være klar over skillet mellom saksbehandlingstid og liggetid. En liggetid, altså en total inaktivitet, vil raskere få konsekvenser for straffutmålingen enn at saksbehandlingstiden er blitt litt lang.

Politiet bør legge mer vekt på å få det til å fremgå av saken hva som er årsak til forsinkelser under arbeidet med saken. Dette vil gi aktor i retten og retten selv et bedre grunnlag for å fastslå om det er reell liggetid eller ikke. Hvordan dette best kan gjøres tar vi ikke stilling til.

Undersøkelsen legger opp til å analysere om det er forhold utenfor politidistriktet (Kripos, folkehelseinstituttet mv) som er viktige bidragsyttere til at etterforskningen og påtaleavgjørelsen ble forsinket. Dette var bare årsak til forsinkelser i liten grad.

Når det gjelder påtalearbeidet i saken er det særlig to kategorier som peker seg.

Som det fremgår over var resultatene for subsumsjon og siktelseskvalitet ganske gode. I likhet med for Oslo pd er det et overraskende funn, som ikke direkte fremgår av undersøkelsen, at det skillet mellom kroppsskade og grov kroppsskade var vanskelig å håndtere for noen. Særlig gjaldt dette i saker der glass og/eller glassflasker ble brukt som slagvåpen mot hoderegionen. Straffeloven av 2005 legger opp til en noe mer helhetlig vurdering av subsumsjonen enn straffeloven av 1902. Når det gjelder glass og glassflasker brukt som slagvåpen mot hoderegionen så er skadepotensialet så stort at det, etter vår mening, kun unntaksvis ikke blir å anse som grov kroppsskade. Dette gjelder uansett om skaden rent faktisk ikke er så stor. Dette forutsetter naturligvis at det rent faktisk er blitt en skade. Hvis ikke må grov kroppskrenkelse vurderes.

Det andre vi finner grunn til å kommentere er innholdet i oversendelsespåtegninger som sendes til statsadvokatene i Oslo. Dette også i likhet med Oslo pd. Vi har klare retningslinjer for innholdet i våre påtaledirektiver til politiet. Disse direktivene ble ikke fulgt i for mange saker. Her har påtalejuristene et forbedringspotensiale.

5. Forslag til tiltak og bruk av funnene i statsadvokatens fagledelse i politidistriktet.

Statsadvokaten bør formidle flere av funnene ved inspeksjoner, påtalemøter og møter med enkelte enheter på politidistriktet. Vi vil fortsette å henvende oss både til politijurister, etterforskere og til patruljene i vår fagledelse.

Man bør holde fagseminar med etterforskningsgruppen på enhetene, hvor man bl.a. gjennomgår tema som bevissikring i initialfasen og under etterforskningen og den betydning dette kan ha for tilstrekkelig å få belyst de objektive og de subjektive vilkår. En gjennomgang av de subjektive sidene ved straffebudene knyttet til legemskrenkelse bør også være tema som tas opp med etterforskere, patruljene som er ute på stedet og ikke minst politijuristene. Gjerne gjennom presentasjon av ulike «caser», hver knyttet opp mot de forskjellige straffebudene som rammer legemskrenkelser.

Å arrangere fagseminarer forutsetter et samarbeid med politiet. Politiets obligatoriske årlige opplæring (OÅO) har medført at både etterforskere og jurister driver med kompetansebygging minst 40 timer (over en arbeidsuke) pr år. Oslo statsadvokatembeter har ikke vært en del av planleggingen av dette programmet. Vi erkjenner at politiet primært skal jobbe med politioppgaver, herunder straffesaker og for hver time opplæring som gis tar så tar man bort en times arbeidstid. I den utstrekning vi skal ha fagdager bør den gå inn som en del av OÅO i årene fremover. Oslo statsadvokatembeter mener vi har noe å bidra med i den faglige veiledning om etterforskning og påtalearbeid.

Oslo statsadvokatembeter vil behandle spørsmålet om subsumsjon i voldssaker på førstkommende påtalemøte.

Oslo statsadvokatembeter vil fortsette å være deltagere i evalueringer av straffesaker både etter invitasjon fra politiet og etter eget initiativ.

Olav Helge Thue

Marit Helene Evjemo

ROGALAND STATSADVOKATEMBETER

1. Innledning

Rogaland statsadvokatembeter gjennomførte i perioden 11.–22.juni 2018 en kvalitetsundersøkelse av etterforskningen og påtalearbeidet i voldssaker med frist som en del av riksadvokatens koordinerte landsomfattende kvalitetsundersøkelse. Ved riksadvokatens brev av 14. desember 2017, ble statsadvokatene bedt om å analysere funnene i kvalitetsundersøkelsen innenfor deres region.

Rogaland statsadvokatembeter har gjennomgått totalt 60 saker, hentet etter en nærmere angitt geografisk fordelingsnøkkel, fra 5 ulike geografiske driftsenheter i Sør-Vest politidistrikt.

I statistikkmessig sammenheng er antall saker forholdsvis lite, og det må derfor tas forbehold om hvor representative funnene ved undersøkelsen er. Idet det er tale om en kvalitetsundersøkelse, beror mange av de foretatte vurderinger på statsadvokatenes individuelle skjønn ved gjennomgangen av den enkelte sak. Det må derfor tas nødvendige forbehold i forhold til de konklusjoner som trekkes ut av resultatet av undersøkelsen. De gjennomgåtte sakene er heller ikke egnet til å belyse effekten av etableringen av felles straffesaksinntak (FSI), da FSI først ble igangsatt i mars 2018. Dette må følges opp i eventuelle senere undersøkelser.

Statsadvokatene som foretok undersøkelsen har god kjennskap til og mangeårig erfaring med politidistriktet. Det er vår oppfatning at dette, sammen med statsadvokatenes gjennomgående kjennskap til saksfeltet gjennom omfattende saksbehandlingserfaring og erfaring fra domstolsbehandling, har gitt et godt grunnlag for å foreta adekvate vurderinger av kvaliteten på etterforskningen. Det er vår oppfatning at undersøkelsen kan gi et godt grunnlag for fagledelsen fremover.

Statsadvokatembetet har høsten 2018 gjennomført inspeksjon av politidistriktet. Inspeksjonen representerer ikke en ny kvalitetsundersøkelse, og favner bredere enn denne undersøkelsen. Likevel er det hensiktsmessig å se hen til de funn som er gjort ved inspeksjonen der disse er av relevans for vurderingen her.

2. Forberedelse og gjennomføringen av undersøkelsen

Ved bestillingsbrev til Sør-Vest politidistrikt datert 11.mai 2018, ble det innhentet totalt 60 saker, de siste påtaleavgjorte prioriterte voldssakene regnet tilbake i tid fra 30.april 2018 ujevnt fordelt på 5 – fem – ulike geografiske distriktsenheter etter enhetens størrelse. Bestillingsbrevet følger vedlagt. Politidistriktet oversendte digitalt 60 saker, de sist påtaleavgjorte før 30.april 2018 innenfor den angitte geografiske fordelingsnøkkel.

3 statsadvokater ved embetet deltok i arbeidet, og en estimerer at det er medgått ca 35 dagsverk til forberedelse og gjennomføringen undersøkelsen.

En slik undersøkelse er ressurskrevende. Embetet søkte å hensynta dette ved å innrette seg slik: Så fort agenda for undersøkelsen forelå, ble det identifisert 3 statsadvokater som ansvarlige og det ble satt av 2 uker i juni for gjennomgangen av straffesakene. I utgangspunktet skulle ikke disse ukene forstyrres av berammelser eller andre arbeidsoppgaver. Dette lyktes man bare delvis med, idet 2 av statsadvokatene måtte ta kortvarige hovedforhandlinger over noen dager i løpet av undersøkelsesperioden, og det for øvrig ikke lot seg gjøre å verne statsadvokatene helt fra andre gjøremål. Dette kompliserte og forstyrret gjennomføringen av undersøkelsen i ikke ubetydelig grad.

Undersøkelsen ble gjennomført heldigitalt på den måten at politiet oversendte samtlige saker digitalt til embetet, sammen med lydavhør i saken. Dette for det tilfellet at undersøkende statsadvokat ønsket å redigere saken digitalt, lage bokmerker og linker mv ved undersøkelsen. Erfaringen var imidlertid at dette ikke var nødvendig. Gjennomgang av BL-saken var tilstrekkelig og mest tids-effektiv. Dog representerte oversendelsen en tilleggskontroll ift problemstillingen opp mot manglende lydavhør, som berøres i eget punkt under.

Opprinnelig ble det satt prosjekttrom for gjennomføringen. Dette ble gjort på konferanserom med utstyr for videokonferanse. Det ble også avholdt videokonferanse med Troms statsadvokatembete for samkjøring og erfaringsdeling underveis i prosessen. Ved starten av undersøkelsen satt 2 statsadvokater samlet på prosjekttrom, mens den tredje var i retten. Tanken var å kunne fortløpende diskutere ulike problemstillinger og vurderinger som måtte dukke opp. Grunnet flere forhold så man seg imidlertid nødt til å sitte hver for seg. Her utheves manglende ergonomi på prosjekttrom som ga utfordringer for arbeidsstilling, og at tidvis dårlig kvalitet på lydavhør gjorde det krevende å sitte samlet. I tillegg ble statsadvokatene ofte forstyrret av andre gjøremål, telefoner mv, noe som også virket forstyrrende inn på andres arbeid. Idet kontorer og prosjekttrom ligger i nærheten av hverandre, løste dette seg tilfredsstillende også uten samlokalisering.

Hver statsadvokat var registrert med 20 saker hver. Grunnet ulike forhold ble det endelige resultatet noe skjevfordelt. Sakene vekslet i størrelse, omfang og tid for gjennomføring av undersøkelsen varierte mye. I forhold til ressursbruk ble det brukt uforholdsmessig mye tid på ting som ikke var tilgjengelige i sakene, typisk lydavhør. Når et lydavhør manglet både i BL-saken og den digitalt oversendte saken, ble det de første dagene igangsatt undersøkelser hos politiet for å få tilgang til avhøret. Dette lyktes man ikke med i noe tilfelle, og hensett det ressurskrevende i dette, ble det avtalt at manglende lydavhør ble merket i notatene, og markert i undersøkelsen som lydavhør ikke foretatt, og at det ikke var nødvendig orden. Det antas at en statsadvokat brukte mellom 5 og 8 dager på å gå gjennom 20 saker.

Statistikk med resultater fra undersøkelsen i regionen ble mottatt fra SurveyXact den 6.august 2018.

Vi opplevde det positivt at undersøkende statsadvokat selv fylte ut undersøkelsen i SurveyXact. Spørsmålene var i det vesentligste oversiktlige, og det var nyttig og motiverende å få opplyst hvor stor prosentandel som var gjennomført/gjensto av undersøkelsen til enhver tid. Vi savnet noen spørsmål som mer berørte de mindre formelle delene av etterforskningen. Erfaringene var at enkelte saker kanskje fikk en for positiv eller negativ vurdering, da de måleparametere som ble benyttet ikke helt reflekterte realitetene i en helhetsvurdering av etterforskningen. En slik helhetsvurdering/karaktersetting inngikk ikke i undersøkelsen denne gangen, men burde kanskje ha gjort det.

Vi hadde noen tekniske problemer knyttet til undersøkelsen. Disse besto i kontaktavbrudd med SurveyXact midt i en undersøkelse, noe som gjorde at vi mistet data og ved noen tilfeller måtte starte på nytt igjen selv om undersøkelsen i saken nesten var ferdig utfylt. En konkret sak som var ferdigstilt ble ikke registrert av SurveyXact og måtte fylles etter purring flere uker senere. Ved det tilfellet nødvendiggjorde tekniske problemer at undersøkelsen ble fylt ut fra statsadvokatens mobiltelefon, idet det ikke ble oppnådd kontakt med SurveyXact via nettverket.

3. Hovedfunn – gjennomgang av resultatene i regionen

3.1. Overordnede resultater

Sakene som ble undersøkt er kategorisert på følgende måte:

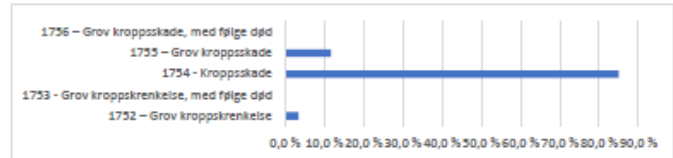
Koding i Strasak:

1752 – Grov kroppskrenkelse

[2]

1753 – Grov kroppskrenkelse, med følge død	[0]
1754 – Kroppsskade	[51]
1755 – Grov kroppsskade	[7]
1756 – Grov kroppsskade, med følge død	[0]

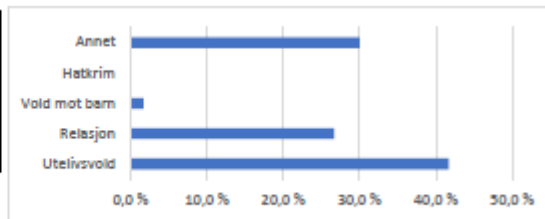
Statistikkgruppe	Antall	Andel
1752 – Grov kroppskrenkelse	2	3,3 %
1753 - Grov kroppskrenkelse, med følge død	0	0,0 %
1754 - Kroppsskade	51	85,0 %
1755 – Grov kroppsskade	7	11,7 %
1756 – Grov kroppsskade, med følge død	0	0,0 %

Type vold:

Utelivsvold	[25]
Relasjon	[16]
Vold mot barn	[1]
Hatkriminalitet	[0]
Annet	[18]

Type vold	Antall	Andel
Utelivsvold	25	41,7 %
Relasjon	16	26,7 %
Vold mot barn	1	1,7 %
Hatkrim	0	0,0 %
Annet	18	30,0 %

I forhold til registeropplysningene er følgende registrert på overordnet nivå ved undersøkelsen:

- Riktig koding ved sakens oppstart?
Av totalt gjennomgåtte 60 saker, ble 80%, 48 saker, registrert med riktig kode ved sakens oppstart. 20%, 12 saker, var feilkodet. Enten gjaldt dette grove kroppskrenkelser (kode 1752) feilkodet som kroppsskade (kode 1754) eller omvendt, eller grov kroppsskade (kode 1755) feilkodet som kroppsskade (kode 1754).

Riktig kode ved sakens oppstart?	Antall	Andel
Ja	48	80,0 %
Nei	12	20,0 %

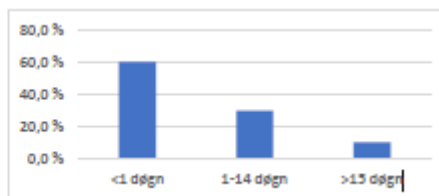
- Riktig koding ved sakens påtaleavgjørelse?
Ved sakens påtaleavgjørelse så vi noe korrigering i forhold til feilkoding ved sakens oppstart. Av gjennomgåtte saker var 88,3%, totalt 53 saker, registrert med riktig kode, mens 11,7%, totalt 7 saker, var feilkodet.

Riktig kode ved sakens påtaleavgjørelse?	Antall	Andel
Ja	53	88,3 %
Nei	7	11,7 %

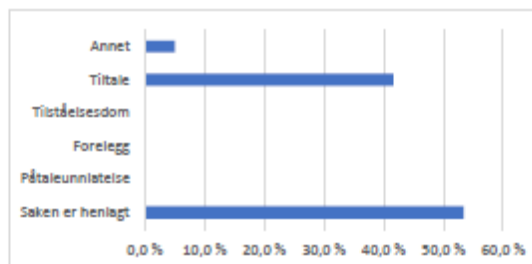
- Tid fra gjerning til anmeldelse
60%, totalt 36 saker, ble anmeldt under et døgn etter hendelsen. 30%, totalt 18 saker, ble anmeldt mellom 1 og 14 døgn etter hendelsen, mens 10%, totalt 6 saker, ble henlagt mer enn 15 dager etter hendelsen.

Tid fra gjerning til anmeldelse	Antall	Prosent
<1 døgn	36	60,0 %
1-14 døgn	18	30,0 %
>15 døgn	6	10,0 %

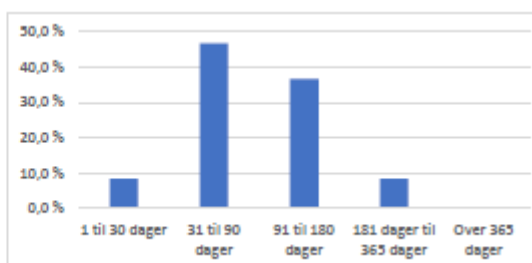
- De gjennomgåtte sakene inneholdt utelukkende to typer saksavgjørelser, henleggelse (53,3% - 32 saker) eller tiltale (41,7% - 25 saker). I saksutvalget fant vi således ingen saker avgjort ved forelegg, tilståelsesdom eller påtaleunntatelse. 3 saker var avgjort på "annet" vis. Disse sakene gjaldt overføring til konfliktråd, eller så var saken fortsatt under etterforskning, men feilaktig gitt 040-kode i BL, og dermed inntatt i undersøkelsen. Se rapportens pkt. 3.8 vedrørende dette.

Saksavgjørelse	Antall	Andel
Saken er henlagt	32	53,3 %
Påtaleunntatelse	0	0,0 %
Forelegg	0	0,0 %
Tilståelsesdom	0	0,0 %
Tiltale	25	41,7 %
Annet	3	5,0 %

- 8,3% , 5 saker, ble påtaleavgjort innen 30 dager etter anmeldelse. 46,7%, 28 saker, ble påtaleavgjort 31-90 dager etter anmeldelse. 36,7%, 22 saker, ble avgjort 91-180 dager etter anmeldelse og ytterligere 8,3%, 5 saker, ble påtaleavgjort mellom 181 og 365 dager etter anmeldelse. Ingen av de gjennomgåtte sakene hadde en saksbehandlingstid på mer enn 365 dager. Undersøkelsen konstaterte for lang saksbehandlingstid i et stort antall saker, uten at dette kunne begrunnes med forhold knyttet til saken.

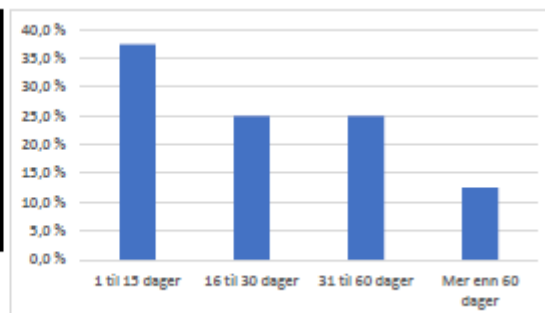
Tid fra anmeldelse til påtaleavgjørelse (040 eller henleggelse)	Antall	Andel
1 til 30 dager	5	8,3 %
31 til 90 dager	28	46,7 %
91 til 180 dager	22	36,7 %
181 dager til 365 dager	5	8,3 %
Over 365 dager	0	0,0 %

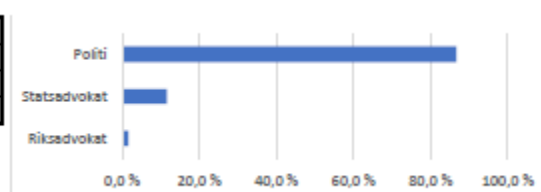
- Det ble gjennomgått totalt 8 saker der endelig påtaleavgjørelse var tatt av høyere påtalenivå (riksadvokat/statsadvokat), hvorav riksadvokaten var riktig nivå i kun 1 sak. I forhold til tid mellom politiets 040-kode og til endelig påtaleavgjørelse fordelte disse seg som følger:
  - 37,5%, 3 saker, fikk endelig påtaleavgjørelse mellom 1-15 dager etter politiets 040 kode.
  - 25%, 2 saker, fikk endelig påtaleavgjørelse 16-30 dager senere.
  - 25%, 2 saker, fikk endelig påtaleavgjørelse 31-60 dager senere.
  - 12,5%, 1 sak, fikk endelig påtaleavgjørelse mer enn 60 dager senere.

Hvis endelig påtaleavgjørelse er tatt av riksadvokat/statsadvokat ? hvor lang tid går det fra politiets 040 kode til endelig påtaleavgjørelse? (Gjelder ikke klagesaker)	Antall	Andel
1 til 15 dager	3	37,5 %
16 til 30 dager	2	25,0 %
31 til 60 dager	2	25,0 %
Mer enn 60 dager	1	12,5 %

Nivå for påtaleavgjørelsen:	Antall	Andel
Riksadvokat	1	1,7 %
Statsadvokat	7	11,7 %
Politi	52	86,7 %

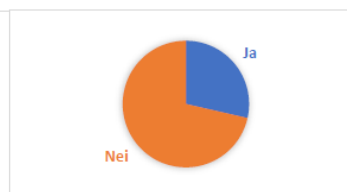
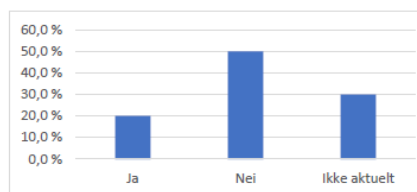
3.2. Initialfasen

Resultatene fra initialfasen viser et forbedringspotensial. Dette konkretiseres nærmere under. Det understrekes at avkrysningsrubrikken "ikke aktuelt" er benyttet i et varierende men relativt stort antall saker hva angår deler av denne fasen. Likevel reflekterer undersøkelsen de faktiske funn knyttet til det arbeid som er gjort i initialfasen der dette var aktuelt å vurdere.

3.2.1 Åstedssikring og dokumentasjon

Undersøkelsen viser behov for forbedrede rutiner både i forhold til sikring og dokumentasjon av åsted og involverte personer. Fotomapper av åsted manglet i en signifikant andel av sakene (50% av sakene totalt, 71,4% av sakene der dette var aktuelt), også der slik dokumentasjon ville vært av vesentlig betydning for saken.

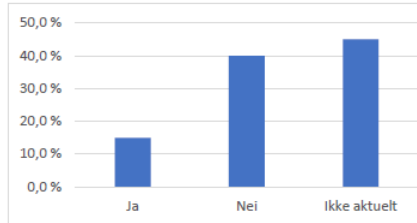
1.1 Åstedet - Er det tatt tilstrekkelig foto av åstedet?			
Ja	12	20,0 %	28,6 %
Nei	30	50,0 %	71,4 %
Ikke aktuelt	18	30,0 %	

Dette inntrykket støttes av en tilsvarende generell mangel på undersøkelse opp mot videoovervåking, tilsvarende private opptak og eventuelt beslag av slike opptak.

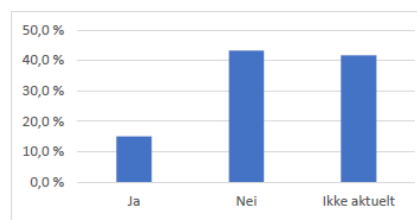
I forhold til undersøkelse og sikring av overvåkningsvideo fant vi – som vist under – mangler i 72,2% i de sakene der dette var aktuelt.

1.1 Åstedet - Er det tilstrekkelig undersøkelse og evt. sikring av overvåkingsvideo eller andre lignende bevismidler (viltkamera mv?)			
Ja	9	15,0 %	27,3 %
Nei	24	40,0 %	72,7 %
Ikke aktuelt	27	45,0 %	

I forhold til undersøkelse og sikring av private videoopptak mv. fant vi dette mangelfullt i 74,3% av de aktuelle sakene.

1.2 Tele/data mv. - Er det spurt etter relevante opptak av lyd/bilde/foto fra involverte og/eller vitner?			
Ja	9	15,0 %	25,7 %
Nei	26	43,3 %	74,3 %
Ikke aktuelt	25	41,7 %	

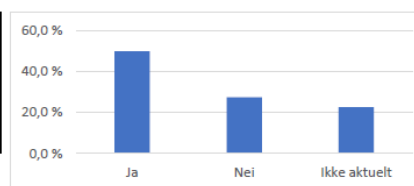
Bevissthet rundt dette synes mangelfull i de gjennomgåtte sakene. Det ble avdekket flere saker der det lå konkrete opplysninger i saken om at det fantes videoopptak av hendelsen, enten overvåkingsvideo eller privat opptak, uten at dette var forsøkt innhentet på noe vis. I et konkret tilfelle hadde fornærmede selv innhentet opptaket fra et vitne, og brakt dette med inn i retten, et bevis retten la betydelig vekt på ved domfellelsen.

3.2.2. Sikring og dokumentasjon av spor på involverte parter

Vi fant noe bedre resultater her, men fremdeles med klart forbedringspotensial hva angikk sikring og dokumentasjon av spor på involverte parter.

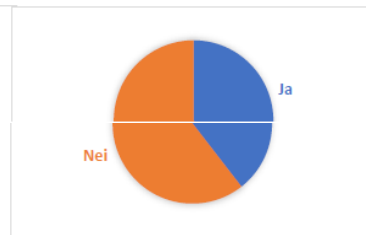
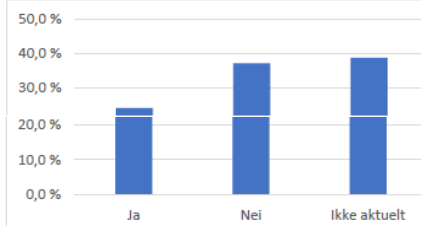
I forhold til fornærmede ble det eksempelvis tatt bilder/foto av skader mv. i 50% av sakene totalt, 64,6% av sakene der dette var aktuelt. Dette er positivt, men det ble samtidig konstatert at slike bilder ikke forelå i 27,4% av sakene totalt, 35,4% av sakene der dette var aktuelt å vurdere.

1.3 Fornærmede - Er det tilstrekkelig foto av fornærmedes skader, klesdrakt, sko o.l.?			
Ja	31	50,0 %	64,6 %
Nei	17	27,4 %	35,4 %
Ikke aktuelt	14	22,6 %	

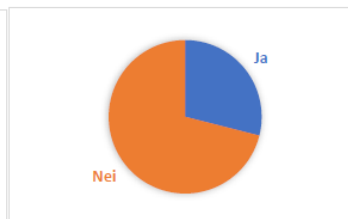
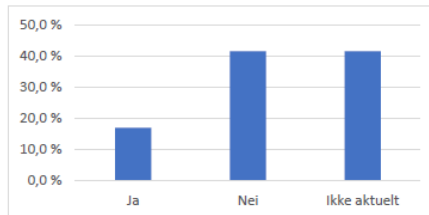
Særlig stort var forbedringspotensialet hva angikk tilstrekkelig sporsikring ift. fornærmede. Dette var ikke tilfredsstillende i 37,1% av sakene totalt, 60,5% av sakene der dette ble ansett aktuelt.

1.3 Fornærmede - Er det tilstrekkelig sikring av spor, herunder biologiske spor som fingeravtrykk, DNA og rus, foto av skader, klesdrakt, sko o.l.			
Ja	15	24,2 %	39,5 %
Nei	23	37,1 %	60,5 %
Ikke aktuelt	24	38,7 %	

Tilsvarende funn ble gjort i forhold til mistenkt/siktet. Sikring av spor mv., ble vurdert som utilfredsstillende i 41,5% av sakene totalt, 71,1% av sakene der dette var aktuelt.

1.4 Mistenkte/siktede - Er det tilstrekkelig sikring av spor, biologiske spor som fingeravtrykk, DNA og rus, foto av skader, klesdrakt, sko o.l.			
Ja	11	16,9 %	28,9 %
Nei	27	41,5 %	71,1 %
Ikke aktuelt	27	41,5 %	

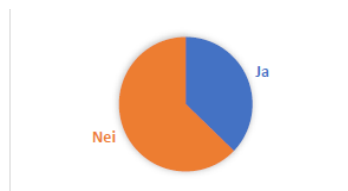
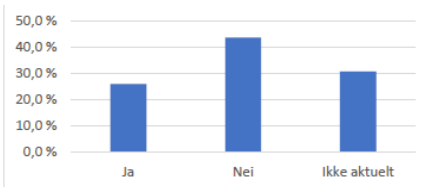
3.2.3 Avhør i initialfasen

Vi ser grunn til å knytte noen generelle bemerkninger til avhør i initialfasen. Det ble gjennomgått et ikke ubetydelig antall avhør, de fleste tatt opp på lyd men langt fra alle.

Undersøkelsen viste generelt et potensiale for gjennomføring av flere straksavhør.

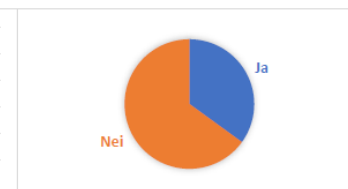
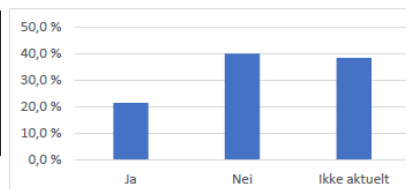
Det ble notert at det ikke var tatt straksavhør av fornærmede i 43,5% av sakene totalt, 62,8% av sakene der slikt avhør kunne vært foretatt. Dog tas forbehold om at slike avhør kunne vært forhindret av forhold som ikke fremkommer av saken.

1.3 Fornærmede - Er det mottatt forklaring på stedet?			
Ja	16	25,8 %	37,2 %
Nei	27	43,5 %	62,8 %
Ikke aktuelt	19	30,6 %	

Det kunne også med fordel vært tatt flere avhør på stedet av mistenkt/siktet. Slikt avhør ble utelatt i 40% av sakene totalt, 65% av sakene det var aktuelt å ta slike avhør.

1.4 Mistenkte/siktede - Er det mottatt forklaring på stedet?			
Ja	14	21,5 %	35,0 %
Nei	26	40,0 %	65,0 %
Ikke aktuelt	25	38,5 %	

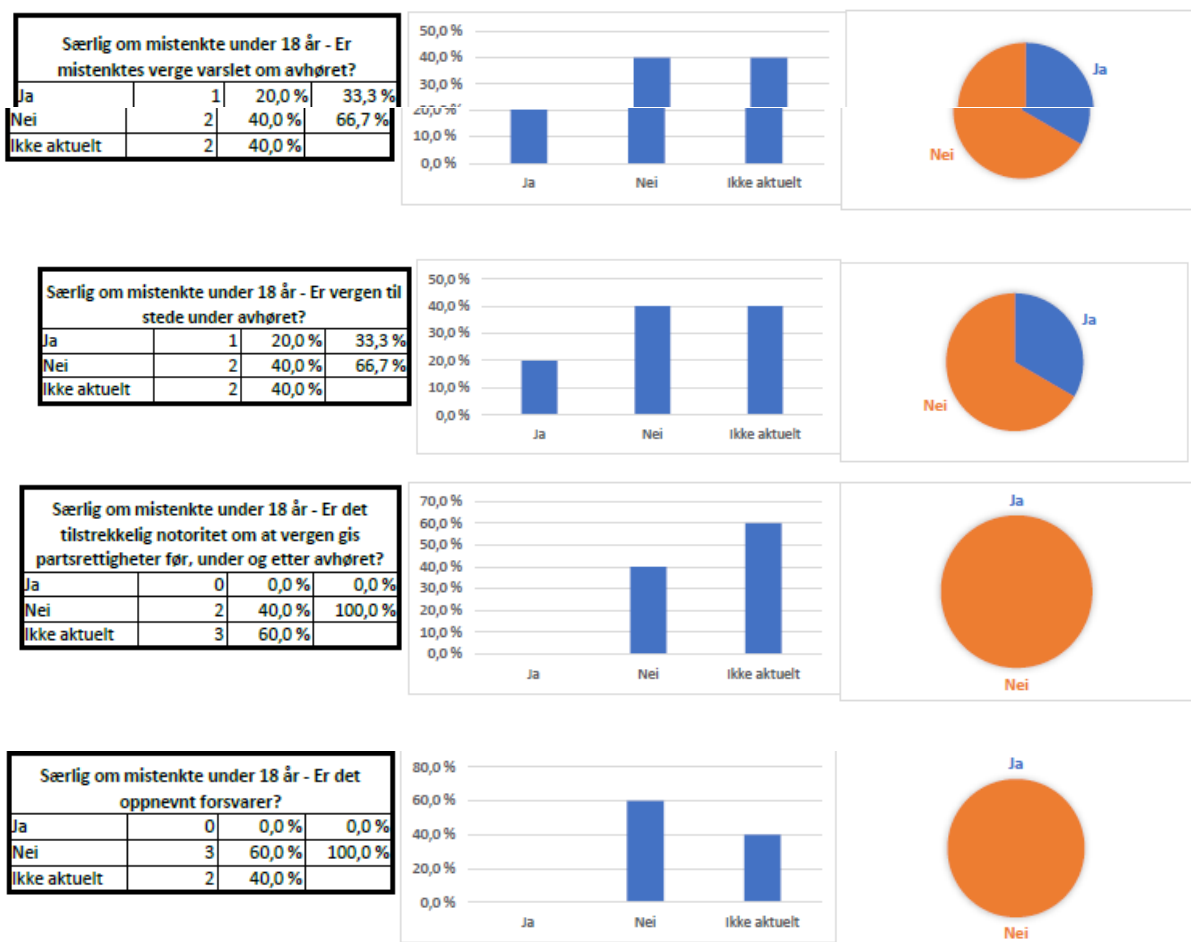

Samtlige statsadvokater noterte ved gjennomgang av lydavhør en gjennomgående rolig og profesjonell tone hos politiet på stedet. Til tross for et mange ganger kaotisk faktum, der parter og vitner var betydelig ruspåvirket, fremsto avhørerne upåvirket av dette og bidro således til å avklare og roe ned betente situasjoner og sikre en adekvat opplysning av saken. Det medførte at vi så mange innholdsmessig gode avhør på stedet.

Vi kommenterer dette ytterligere i pkt. 4.3. Det fremheves som meget positivt at politiet i møtet med publikum i sårbare situasjoner, fremstår med trygghet, respekt og autoritet.

Dog bemerkes at i et fåtall saker var formalia ikke tilstrekkelig ivaretatt i avhørssituasjonen. Som fremgår i rapportens 3.4 viste undersøkelsen gode resultater i forhold til ivaretagelse av formalia i avhør generelt. I avhør i initialfasen fant man et fåtall saker (under 5) der dette sviktet.

Dette gjaldt også saker der den mistenkte var under 18 år. Det var kun 5 av sakene hvor det var aktuelt å gjennomføre avhør av mistenkte i initialfasen, og det må således tas klart forbehold om hvor representativt dette er. I de fleste sakene ble verger ikke varslet, eller gitt anledning til å være til stede, og det manglet notoritet om vergen ble gitt partsrettigheter på noe tidspunkt. Forsvarer var heller ikke involvert, også der dette hadde vært hensiktsmessig. Dette kan være praktisk vanskelig å få til i de konkrete situasjonene, men større bevissthet rundt dette må søkes.

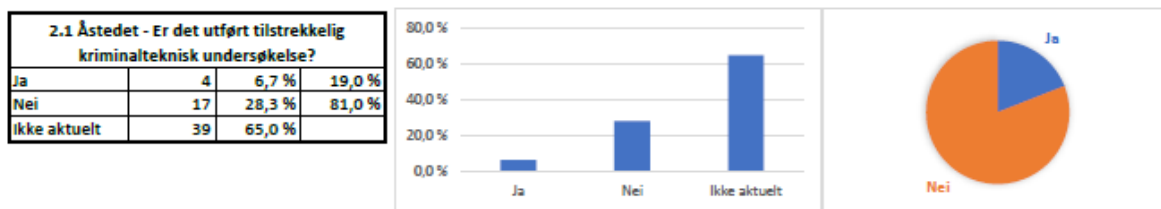
U18 sakene har vært gjenstand for statsadvokatembetets inspeksjon av politidistriktet høsten 2018. Funn fra inspeksjonen, som bygger på en langt større saksgjennomgang, konstaterer bedre ivaretagelse av verges rettigheter generelt i disse sakene. Det er i inspeksjonsrapporten for 2018 likevel funnet forbedringspotensial på flere punkter knyttet til avhør av mistenkte/siktede under 18 år. I denne sammenheng understrekes dog at man ved inspeksjonen ikke har skilt ut initialfasen og straksavhør som eget vurderingstema.

3.3. Sporsikring

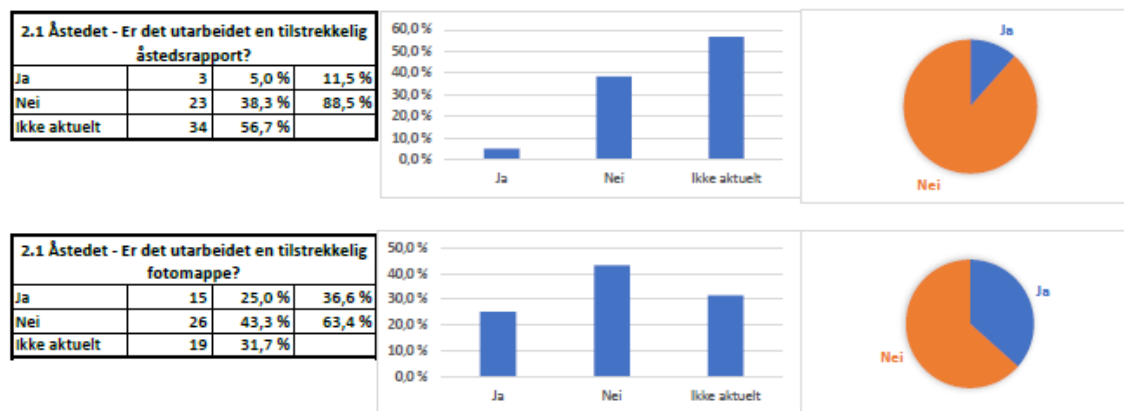
Også i forhold til sporsikringsfasen fant vi klare forbedringspunkter, og resultatene kan vanskelig regnes som tilfredsstillende. Riktignok var flere spørsmål ikke aktuelle for en større andel saker, men resultatene i forhold til det relevante utvalget viste klare rom for forbedring.

Et positivt avvik knytter seg til notoritet rundt beslag og behandling av spor, samt innhenting av relevante journaler for fornærmede. Her var resultatene klart bedre, noe som er betryggende. Dog fant man mangler også her i noen konkrete saker.

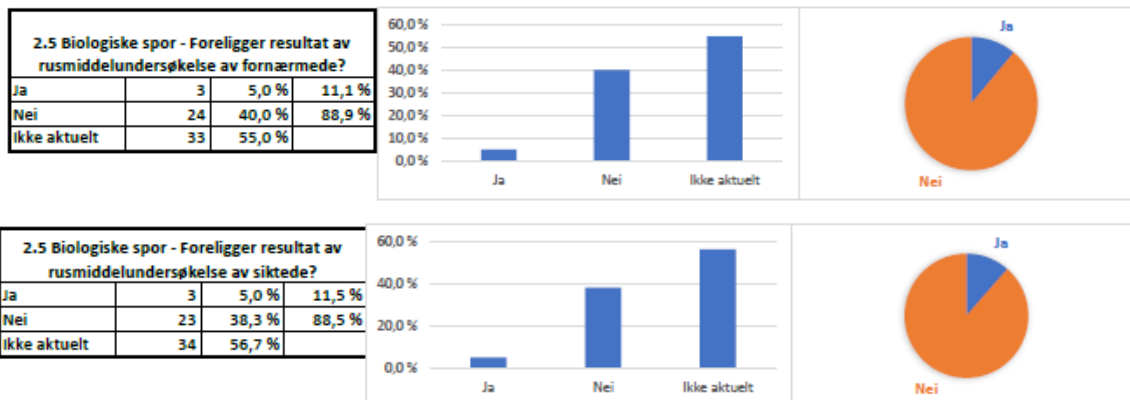
Vi ser en korrelasjon mellom manglende sikring av åsted og tilhørende dokumentasjon under initialfasen og manglende åstedsundersøkelse og dokumentasjon i sporsikringsfasen. Manglende kriminalteknisk undersøkelse ble konstatert i 28,3% av sakene totalt, hele 81% av sakene der slik undersøkelse hadde vært aktuelt.

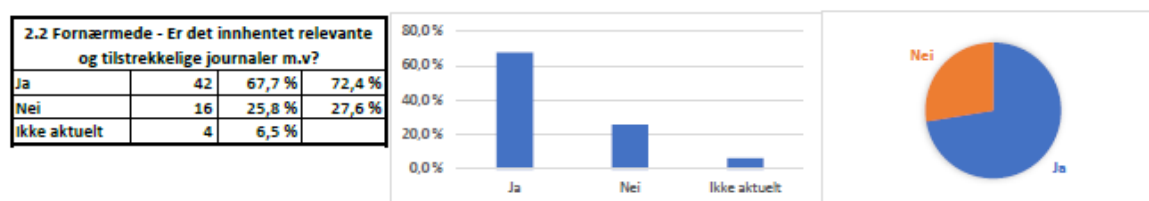
Tilsvarende manglet adekvat åstedsrapport og fotomappe.

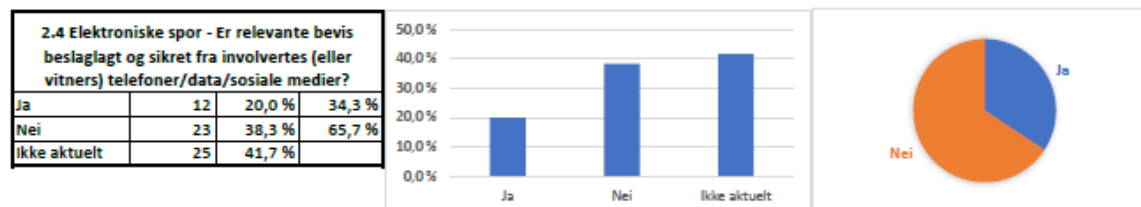
I forhold til partene i saken så vi også en mulig korrelasjon mellom mangler under initialfasen og sporsikring. Typisk manglet rusmiddelundersøkelse av fornærmede i de fleste sakene (40% av sakene totalt, 88,9% av sakene der dette var aktuelt). Resultat av slik undersøkelse manglet for siktede i 38,3% av sakene totalt, 88,5% av sakene der dette var vurdert som aktuelt. Dette samsvarer med forbedringspotensial generelt i forhold til sikring av spor på partene.

Innhenting av relevante journaler for fornærmede var bedre ivaretatt, dog også her med forbedringspotensial.

Vi fant imidlertid klare mangler ved sikring av elektroniske spor. Slik sikring var ikke foretatt i 38,3% av sakene totalt, 65,7% av sakene der dette var aktuelt. Dette samsvarer også med funn gjort under embetets inspeksjon av Sør-Vest politidistrikt høsten 2018 der et bredere utvalg av sakstyper er medtatt.

Hvilken konsekvens de konstaterte mangler har hatt, er vanskelig å trekke klare slutninger rundt, da eventuelle resultater av spor/bevissikring som er utelatt blir rent hypotetisk. Men, at dette medfører en klar risiko for at relevante bevis ikke innhentes/avdekkes og sakens opplysning blir skadelidende må i hvert fall legges til grunn.

3.4. Politiavhør

Samtlige avhør i innhentede saker ble gjennomgått. Antall avhør varierte fra sak til sak.

Generelt kommenteres følgende:

3.4.1 Formalia

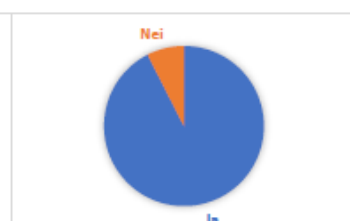
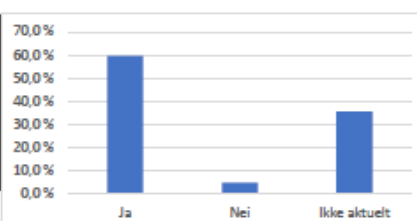
Jevnt over fant vi at formalia ble vel ivaretatt i henhold til instruks og regelverk, både i forhold til parter og vitner. Der det fantes lydopptak av forklaringen, samsvarte stort sett protokollat med faktisk innhold. Dette er positivt og betryggende i forhold til de rettssikkerhetsmessige aspekter, og også hvordan avhørene står seg ved bruk i retten. Vi hørte mange gode ryddige avhør i forhold til dette punktet.

Fornærmede:

3.1 Fornærmede - Er formalia gjennomgått i samsvar med lov og instruks?			
Ja	55	88,7 %	94,8 %
Nei	3	4,8 %	5,2 %
Ikke aktuelt	4	6,5 %	

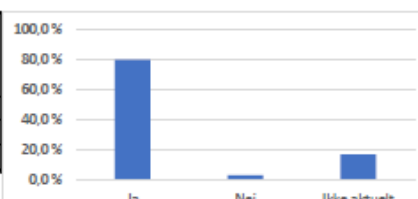

3.1 Fornærmede - Er det tilstrekkelig samsvar mellom hva som fremgår av protokollatet/rapporten og det som fremgår av lydopptaket?			
Ja	37	59,7 %	92,5 %
Nei	3	4,8 %	7,5 %
Ikke aktuelt	22	35,5 %	

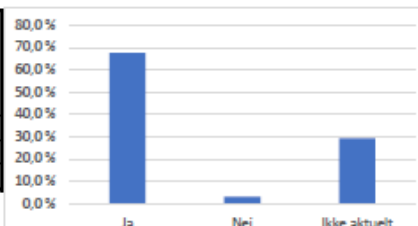

Mistenkte/siktede:

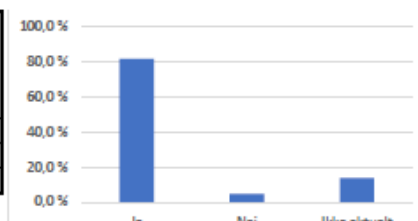
3.2 Mistenkte/siktede - Er formalia gjennomgått i samsvar med lov og instruks? (Her må det lyttes på lydfilen)			
Ja	52	80,0 %	96,3 %
Nei	2	3,1 %	3,7 %
Ikke aktuelt	11	16,9 %	

3.2 Mistenkte/siktede - Er det tilstrekkelig samsvar mellom hva som fremgår av protokollatet/rapport og det som fremgår av lydopptaket?			
Ja	44	67,7 %	95,7 %
Nei	2	3,1 %	4,3 %
Ikke aktuelt	19	29,2 %	

3.2 Mistenkte/siktede - Er rettighetene gjennomgått på en måte som gjør at de etter din vurdering kan tillates brukt i konfrontasjonsgyemed i retten?			
Ja	53	81,5 %	94,6 %
Nei	3	4,6 %	5,4 %
Ikke aktuelt	9	13,8 %	

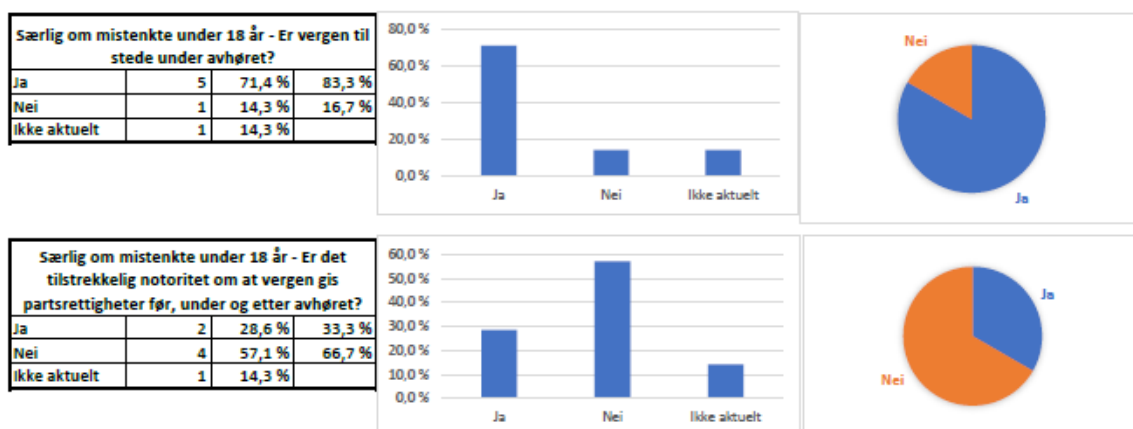
Dog ble enkelte lydopptak satt på for sent, slik at rettigheter/formalia var gjennomgått før lydopptaket ble påslått og således umulig å vurdere. Og et ikke ubetydelig antall lydopptak var av så dårlig kvalitet at det nesten var umulig å høre hva som ble sagt. Det var tatt lydopptak av politiavhør i de fleste sakene.

Generelt bemerkes at vi ikke hørte avhør der mistenkte ble oppfordret til å forklare seg sant. Dette synes ikke å være praksis i politidistriktet.

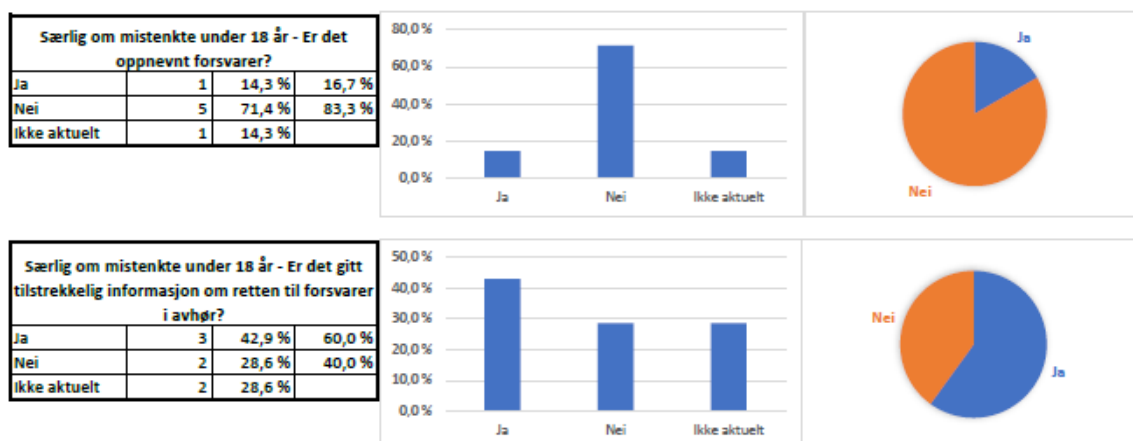
I noen av sakene burde avhør ikke vært gjennomført enten fordi det var et behov for tolk, eller den avhørte grunnet rus eller skade ikke syntes å være i stand til å ivareta egne interesser.

3.4.2 Siktete under 18 år

I 7 av de gjennomgåtte sakene der avhør av siktede var aktuelt, var siktede under 18 år. Her ble det konstatert markert forbedringspotensial i forhold til kontakt med verge og notoritet rundt verge og verges partsrettigheter. Vi fant en bedring i forhold til tilsvarende vurdering av avhør i initialfasen for denne gruppen, men vi finner likevel grunn til å bemerke funnene. Dog henviser vi til at man ved inspeksjon høsten 2018 ikke har kunnet se disse resultatene helt representative ved gjennomgang av et større antall saker innen sakstypen.

Forsvarer var oppnevnt kun i et fåtall av tilfellene (71,4% av totale saker, 83,3% av aktuelle saker). Dette sett i sammenheng med at det ble konstatert mangler ved informasjon knyttet til rett til forsvarer i flere av sakene (28,6% av totale saker, 40% av aktuelle saker) så er dette verdt å utheve. Dog understrekes igjen at det kun er gjennomgått et fåtall saker, og det må tas forbehold i forhold til hvor representativt dette er. Senere inspeksjon av politidistriktet har ikke fulgt opp dette tema, men har konstatert andre utfordringer overfor avhør av denne gruppen lovbryttere, som ikke er målt ved undersøkelsen her.

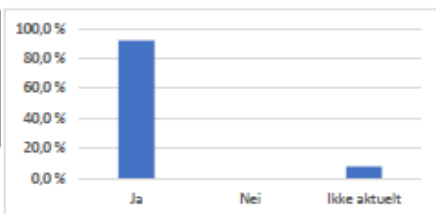

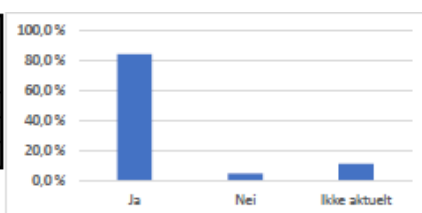
3.4.3 Avhørets innhold

Det fremheves som positivt at kvaliteten var jevnt over tilfredsstillende når det gjaldt de mer objektive faste punkter i et avhør, så som avklaring av relasjoner, tid og sted for gjerningen, objektive straffbarhetsvilkår med videre. Under vises eksempler på dette i forhold til avhør av så vel parter som vitner i saken.

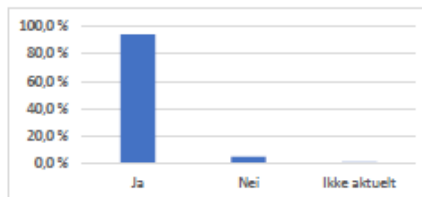
3.1 Fornærmede - Er tid og sted for gjerningen(e) tilstrekkelig belyst?			
Ja	57	91,9 %	100,0 %
Nei	0	0,0 %	0,0 %
Ikke aktuelt	5	8,1 %	

3.2 Mistenkte/siktede - Er de objektive straffbarhetsvilkårene (hendelsesforløpet?) tilstrekkelig belyst?			
Ja	55	84,6 %	94,8 %
Nei	3	4,6 %	5,2 %
Ikke aktuelt	7	10,8 %	

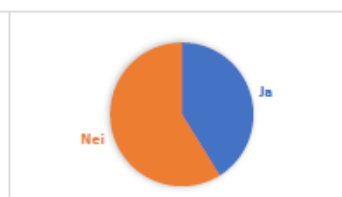
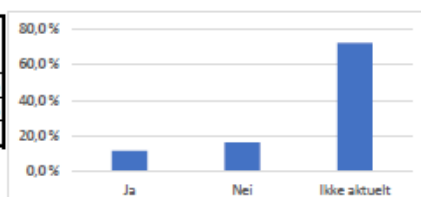
3.3 Vitner - Er de tema vitnet skal forklare seg om tilstrekkelig belyst?			
Ja	122	94,6 %	95,3 %
Nei	6	4,7 %	4,7 %
Ikke aktuelt	1	0,8 %	

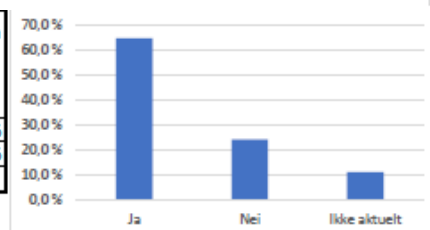
Vi fant større avvik i kvaliteten i de deler av avhøret som stiller mer krav til avhørers oversikt over saken, og evne til å reise relevante individuelle sakstilpassede tema. Eksempelvis fant vi forbedringspotensial i forhold til konfrontasjon av partene ift. funn på åsted eller andres forklaringer, eller spørsmål opp mot funn på åsted.

For fornærmede viste dette seg bla slik:

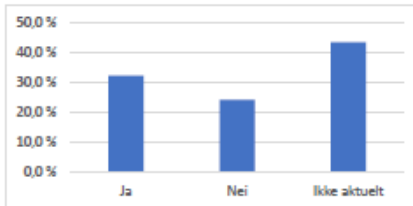
3.1 Fornærmede - Er fornærmede avhørt om spor/bevis funnet på åstedet?			
Ja	7	11,3 %	41,2 %
Nei	10	16,1 %	58,8 %
Ikke aktuelt	45	72,6 %	

3.1 Fornærmede - Er det tilstrekkelig belyst om det er personer/omstendigheter som er egnet til å belyse foranledningen, handlingen eller etterfølgende momenter?			
Ja	40	64,5 %	72,7 %
Nei	15	24,2 %	27,3 %
Ikke aktuelt	7	11,3 %	

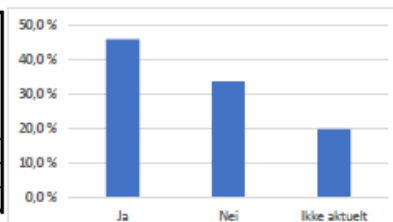

3.1 Fornærmede - Er fornærmede avhørt/konfrontert med opplysninger fra avhør av mistenkte/siktede og/eller vitner?			
Ja	20	32,3 %	57,1 %
Nei	15	24,2 %	42,9 %
Ikke aktuelt	27	43,5 %	

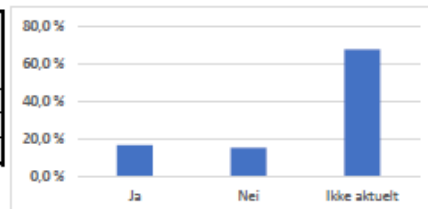

For mistenkte viste det seg slik:

3.2 Mistenkte/siktede - Er mistenkte/siktede tilstrekkelig konfrontert med fornærmedes og/eller vitners forklaringer og evt. øvrige bevis? (gitt mulighet til å gjendrive mistanken)			
Ja	30	46,2 %	57,7 %
Nei	22	33,8 %	42,3 %
Ikke aktuelt	13	20,0 %	

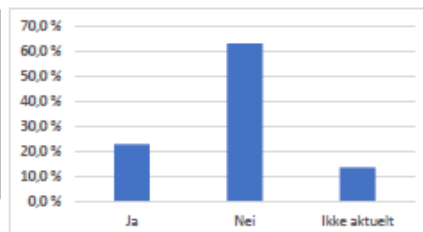

3.2 Mistenkte/siktede - Er de nærmere omstendigheter med tanke på evt. biologiske/tekniske spor tilstrekkelig belyst?			
Ja	11	16,9 %	52,4 %
Nei	10	15,4 %	47,6 %
Ikke aktuelt	44	67,7 %	

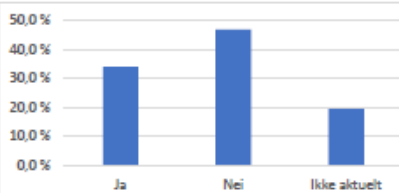
Partene ble ofte ikke spurt om de kjente til andre personer eller forhold (også tekniske spor) de mente kunne opplyse saken.

3.2 Mistenkte/siktede - Er mistenkte/siktede spurt om han/hun har vitner som ønskes avhørt eller om det er andre etterforskningskritt som ønskes gjort?			
Ja	15	23,1 %	26,8 %
Nei	41	63,1 %	73,2 %
Ikke aktuelt	9	13,8 %	

Vi finner også grunn til å påpeke mangelfull oppfølging og undersøkning av fornærmedes skader og eventuelle ettervirkninger av hendelsen.

3.1 Fornærmede - Er fornærmede avhørt om eventuelle etterfølgende reaksjoner/skader/sykdom?			
Ja	21	33,9 %	42,0 %
Nei	29	46,8 %	58,0 %
Ikke aktuelt	12	19,4 %	

3.1 Fornærmede - Er fornærmedes sykdom/skade fulgt opp forut for påtalevedtak?			
Ja	18	29,0 %	34,6 %
Nei	34	54,8 %	65,4 %
Ikke aktuelt	10	16,1 %	

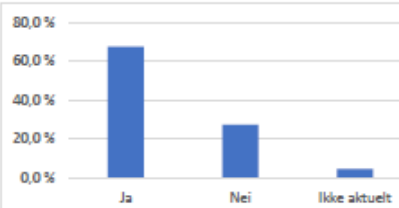

3.4.4 Avhørsrapportene

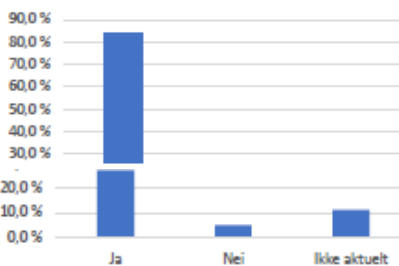
Avhørsrapportene fremsto i hovedsak kronologiske, og fremsto adekvate i formen. Dette er positivt.

Avhør av fornærmede:

3.1.1 Avhørsrapporten - Er rapporten skrevet slik at det fremgår i hvilken rekkefølge opplysningene kom (kronologisk rapport)?			
Ja	42	67,7 %	71,2 %
Nei	17	27,4 %	28,8 %
Ikke aktuelt	3	4,8 %	

3.1.1 Avhørsrapporten - Er valget av rapportform adekvat i forhold til påtalemyndighetens bruk av rapporten? (kronologisk/tematisk/kombinasjon av dette)			
Ja	52	83,9 %	94,5 %
Nei	3	4,8 %	5,5 %
Ikke aktuelt	7	11,3 %	

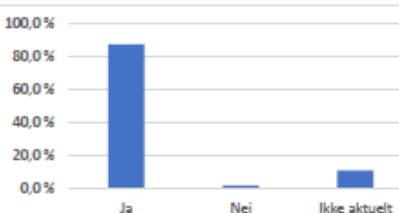

Avhør av siktede:

3.2.1 Avhørsrapporten - Er rapporten skrevet slik at det fremgår i hvilken rekkefølge opplysningene kom (kronologisk rapport)?			
Ja	47	72,3 %	79,7 %
Nei	12	18,5 %	20,3 %
Ikke aktuelt	6	9,2 %	

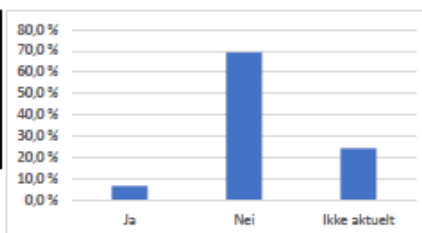
3.2.1 Avhørsrapporten - Er valget av rapportform adekvat i forhold til påtalemyndighetens bruk av rapporten? (kronologisk/tematisk/kombinasjon av dette)			
Ja	57	87,3 %	98,3 %
Nei	1	1,5 %	1,7 %
Ikke aktuelt	7	10,8 %	

Så godt som i alle aktuelle saker (91,5%) var det ikke tidshenvisninger til hvor i lydfil sentrale tema var omhandlet. Dette er lite praktisk, og avstedkommer ikke ubetydelig ekstraarbeid videre i straffesakskjeden, herunder blant annet når avhør skal avspilles i retten i konfrontasjonsøyemed.

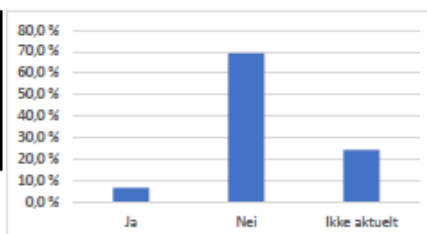
Avhør av fornærmede:

3.1.1 Avhørsrapporten - Er det tidshenvisninger til hvor i DVD/lydfil sentrale opplysninger/tema er omhandlet?			
Ja	4	6,5 %	8,5 %
Nei	43	69,4 %	91,5 %
Ikke aktuelt	15	24,2 %	

Avhør av siktede:

3.1.1 Avhørsrapporten - Er det tidshenvisninger til hvor i DVD/lydfil sentrale opplysninger/tema er omhandlet?			
Ja	4	6,5 %	8,5 %
Nei	43	69,4 %	91,5 %
Ikke aktuelt	15	24,2 %	

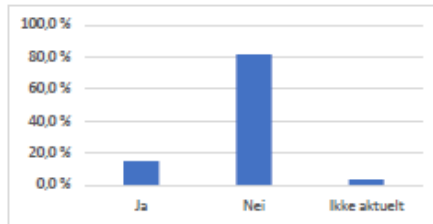
3.4.5 Manglende orden ift lydavhør

Som nevnt over manglet en del lydavhør i sakene. Det fremgikk av avhørsrapporten at lydavhør var foretatt, men dette var verken lagt inn i BLs minnebank, eller ble oversendt fra politiet enten i dvd-format eller pr fil. Hvorvidt det faktisk ble tatt lydopptak er derfor uvisst. Dette ble fra vår side etter hvert avkrysset som "nei" ved spørsmål om lydopptak var foretatt. Da dette ble konstatert av samtlige statsadvokater i flere saker, vil vi bemerke manglende orden ift lagring/oppbevaring av lydopptak.

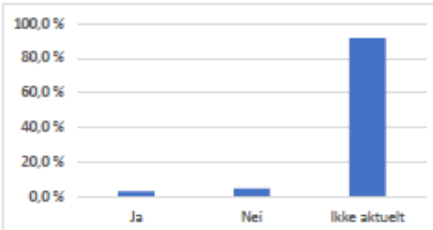
3.5. Etterforskningsledelse

Det forelå etterforskningsplan i kun et fåtall av sakene. De færreste av gjennomgåtte saker var underlagt direkte pålegg om slik plan (aktuelt i kun 5 av 60 saker). Der det ikke var pålagt var det kun et fåtall av sakene som inneholdt en etterforskningsplan. Der det var pålagt, var slik plan ikke utarbeidet i 3 av 5 saker. 9 saker totalt inneholdt en etterforskningsplan. Av disse var det kun 5 som oppfylte fastsatte krav.

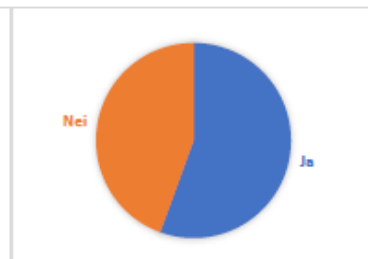
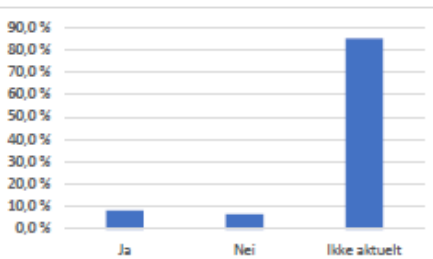
4. Etterforskningsledelse - Foreligger det en skriftlig etterforskningsplan? (Vedlagt eller lesbar i BL/Indicia). (Gjelder alle saker)			
Ja	9	15,0 %	15,5 %
Nei	49	81,7 %	84,5 %
ikke aktuelt	2	3,3 %	

4. Etterforskningsledelse - Foreligger det skriftlig etterforskningsplan i henhold til pålegg eller anbefaling fra riksadvokaten?			
Ja	2	3,3 %	40,0 %
Nei	3	5,0 %	60,0 %
ikke aktuelt	55	91,7 %	

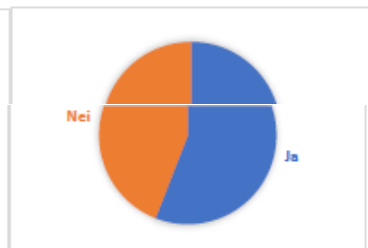
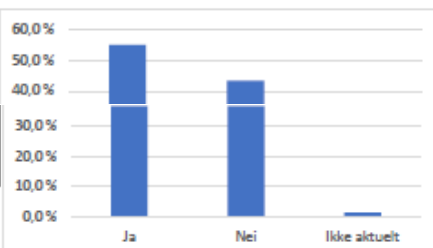

4. Etterforskningsledelse - Oppfyller planen de krav som følger av riksadvokatens brev og Retningslinjer for bruk av etterforskningsplan fra Politidirektoratet?			
Ja	5	8,3 %	55,6 %
Nei	4	6,7 %	44,4 %
ikke aktuelt	51	85,0 %	

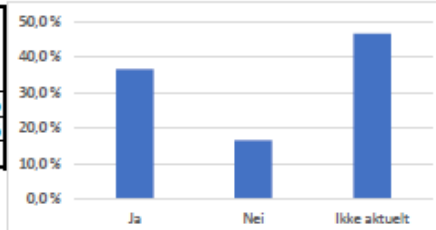
Med det som bakteppe fant vi markert forbedringspotensial i forhold til styring. I 43,3% av sakene totalt (44,1% av aktuelle saker) var ikke etterforskningen tilstrekkelig formålsstyrt. Våre funn i kvalitetsundersøkelsen samsvarer også med funn i årets inspeksjonsrapport.

4. Etterforskningsledelse - Fremstår etterforskningen som tilstrekkelig formålsstyrt?			
Ja	33	55,0 %	55,9 %
Nei	26	43,3 %	44,1 %
ikke aktuelt	1	1,7 %	

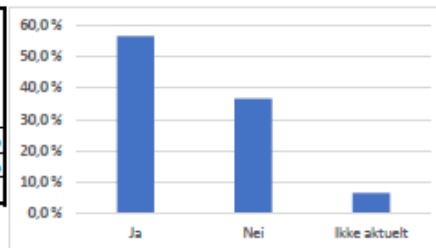

Det ble også konstatert behov for forbedring både i forhold til etterforskning opp mot medvirkeransvar, etterforskning generelt opp mot straffereaksjon og erstatningskrav.

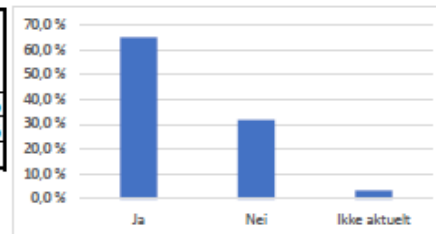
4. Etterforskningsledelse - Er saken tilstrekkelig etterforsket til å avklare et mulig medvirkningsansvar?			
Ja	22	36,7 %	68,8 %
Nei	10	16,7 %	31,3 %
Ikke aktuelt	28	46,7 %	

4. Etterforskningsledelse - Er saken tilstrekkelig etterforsket til å avgjøre strafferettslig reaksjon, herunder forvaring eller særreaksjon?			
Ja	34	56,7 %	60,7 %
Nei	22	36,7 %	39,3 %
Ikke aktuelt	4	6,7 %	

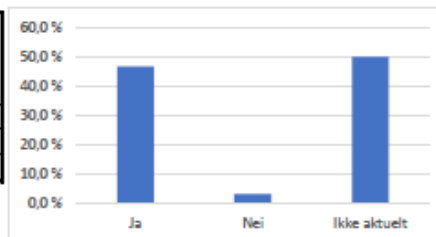

4. Etterforskningsledelse - Er saken tilstrekkelig etterforsket til å avgjøre eventuelle erstatningskrav fra fornærmede?			
Ja	39	65,0 %	67,2 %
Nei	19	31,7 %	32,8 %
Ikke aktuelt	2	3,3 %	

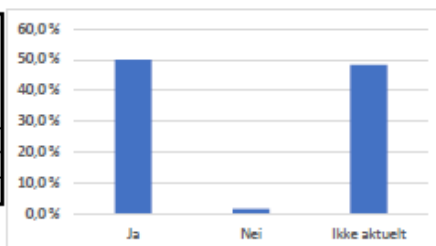

Positivt noterte vi oss god notoritet rundt så vel beslutningsgrunnlag for og beslutning om tvangsmidler.

4. Etterforskningsledelse - Er det tilstrekkelig notoritet omkring eventuell beslutning om tvangsmidler?			
Ja	28	46,7 %	93,3 %
Nei	2	3,3 %	6,7 %
Ikke aktuelt	30	50,0 %	

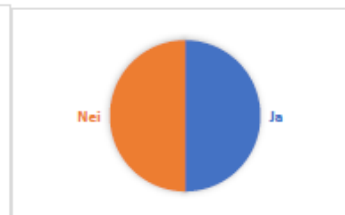
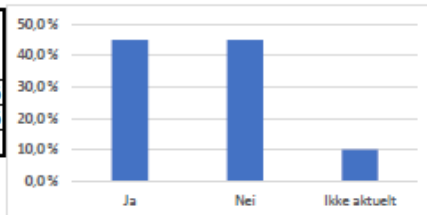
4. Etterforskningsledelse - Er det tilstrekkelig notoritet om beslutningsgrunnlaget ved eventuell bruk av tvangsmidler?			
Ja	30	50,0 %	96,8 %
Nei	1	1,7 %	3,2 %
Ikke aktuelt	29	48,3 %	

3.6. Fremdrift

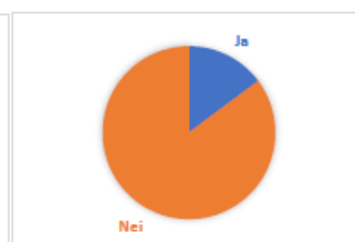
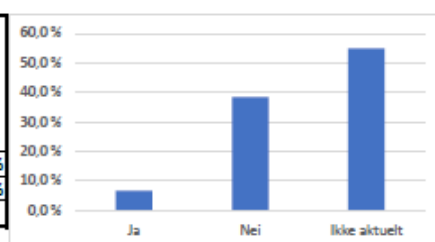
Et stort antall saker var ikke påtaleavgjort innen 90 dagers fristen. Dette gjaldt 50% av sakene totalt sett. Til tross for at Sør-Vest politidistrikt har slitt med restanser i mange år, også innad i de to tidligere politidistriktene Rogaland og Haugaland og Sunnhordland som i dag er slått sammen, var det en negativ overraskelse at fristen var oversittet i et så stort antall saker.

5. Fremdrift - Er saksbehandlingsfristen på 90 dager overholdt? (Gjelder oppklarte saker)			
Ja	27	45,0 %	50,0 %
Nei	27	45,0 %	50,0 %
Ikke aktuelt	6	10,0 %	

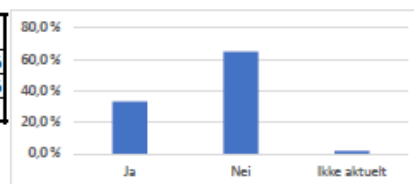
I kun et fåtall av sakene (4 totalt, 6,7% av totale saker, 14,8% av aktuelle saker) skyldtes manglende fremdrift hensynet til kvaliteten på etterforskningen utfra sakens kompleksitet og omfang eller andre særlige forhold. Kun i et absolutt fåtall skyldtes fristoverskridelsen sen tilbakemelding fra eksterne aktører.

5. Fremdrift - Skyldes manglende fristoppnåelse at hensynet til kvaliteten på etterforskningen tilsier det? (f.eks. skadens omfang og prognose, utilgjengelige vitner mv.)			
Ja	4	6,7 %	14,8 %
Nei	23	38,3 %	85,2 %
Ikke aktuelt	33	55,0 %	

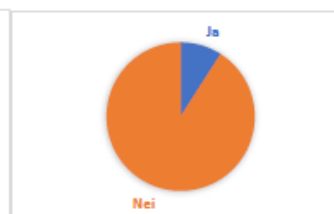
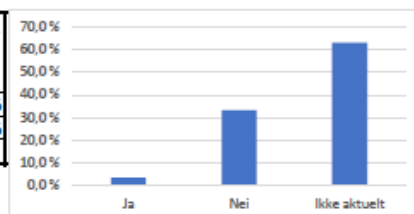

Det ble konstatert faktisk liggetid i 65% av sakene, men det fremgikk bare av 2 saker (9,1% av aktuelle saker) hvorfor saken ble liggende ubehandlet en tid. Det fremstår som uklart hvorfor de fleste saker er blitt stående uavgjort utover fristen. Dette gjelder også saker med mindreårig gjerningsperson. Statsadvokatene fant imidlertid ved gjennomgangen at i et betydelig antall av saken der 90 dagers fristen ikke var overholdt, gjensto bare et eller noen få mindre omfattende etterforskningskritt før saken var ferdig etterforsket, men uten at ferdigstillelse av saken var prioritert før fristen var ute. Det fremgikk ikke av sakene hva som var årsaken til dette.

5. Fremdrift - Er det liggetid i saken?			
Ja	20	33,3 %	33,9 %
Nei	39	65,0 %	66,1 %
Ikke aktuelt	1	1,7 %	

5. Fremdrift - Fremgår det av saken hva som er årsaken til at saken er blitt liggende ubehandlet i en periode?			
Ja	2	3,3 %	9,1 %
Nei	20	33,3 %	90,9 %
Ikke aktuelt	38	63,3 %	

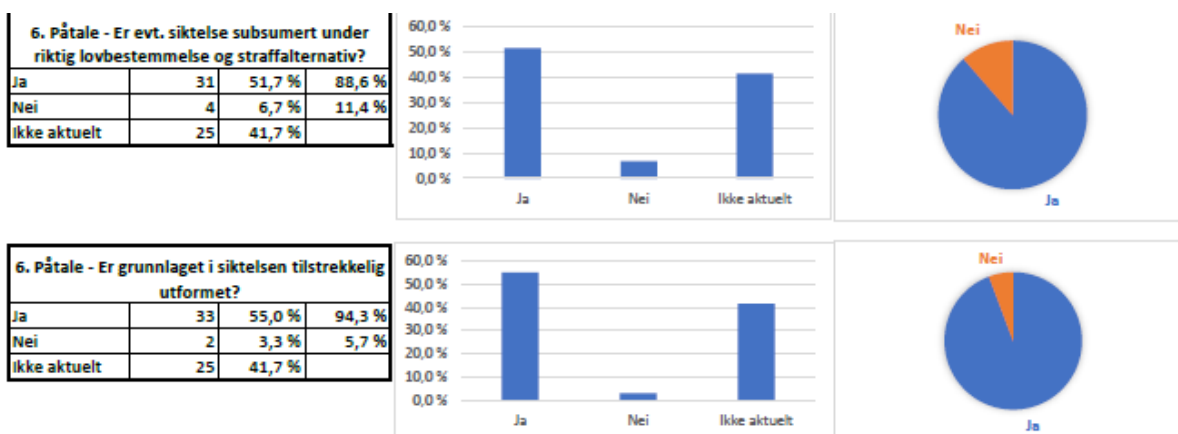

Saksbehandlingstid er fulgt opp ved senere inspeksjon av politidistriktet høsten 2018. Politidistriktet klarer ikke å overholde de fastsatte nasjonale fristene. Dette gjelder ikke bare voldssaker med frist, som er rammen for undersøkelsen her. Politidistriktets restanseproblematikk er adressert også ved tidligere inspeksjoner. Dette er en utvikling som har vart over flere år, og den er bekymringsfull. Noe forbehold må tas i forhold til at politidistriktet gjennomgår en krevende omorganiseringsprosess. Det er også for tidlig å hente ut og vurdere effekten av etableringen av Felles straffesaksinntak (FSI) som skjedde i mars 2018. Samtidig, hensett at dette er en utvikling som har vedvart over lang tid og flere år, bør det være grunnlag for å si at dette ikke er en konsekvens av politireformen og politidistriktets omorganiseringsprosess.

3.7. Påtale

I all hovedsak fant vi siktelsen subsumert under riktig lovbestemmelse og grunnlaget i siktelsen korrekt utformet. Dette er betryggende.

Det ble konstatert større avvik ift. spørsmålet om oversendelsen til høyere påtale inneholdt alle nødvendige opplysninger, men utvalget av aktuelle saker var her begrenset.

3.8. Andre forhold

Vi finner grunn til å utheve enkelte forhold som ikke dekkes av undersøkelsen.

3.8.1 Saken gitt 040 koding i BL uten at den var reelt påtaleavgjort

Det ble i flere saker funnet feilaktig 040 koding, altså der påtaleavgjørelse er registrert i BL slik at saksbehandlingstiden stoppes, uten at saken reelt sett ble påtaleavgjort på tidspunktet. Dette gjorde at en av de innhentede sakene ikke var påtaleavgjort men var fortsatt under etterforskning på tidspunktet for undersøkelsen. Slik feilaktig påtalekoding er registrert hos enkelte påtalejurister tidligere, og følges konkret og fast opp fra statsadvokatembetet og politiets ledelse. I de konkrete sakene dette ble avdekket i denne undersøkelsen ble påtaleleder umiddelbart kontaktet og bedt om nærmere redegjørelse.

3.8.2 Klage over henleggelse ikke oversendt statsadvokatembetet for behandling

I et tilfelle ble det avdekket at det forelå klage over henleggelse fra bistandsadvokat av 15.03.2018, uten at denne var oversendt statsadvokatembetet. Undersøkende statsadvokat tok umiddelbart kontakt med klager og politiet, og idet 3 måneders fristen var i ferd med å gå ut, ble henleggelsen opphevet midlertidig.

3.8.3 Henleggelse på manglende grunnlag

Enkelte henleggelse fant undersøkende statsadvokat vanskelig å se grunnlag for. Disse ble fulgt opp konkret overfor påtaleansvarlig jurist.

3.8.4 Alvorlige voldssaker overført konfliktråd

Et fåtall saker var overført til konfliktrådet, noe som i de konkrete sakene, hensett alvorlighetsgraden, ble ansett å være en ikke-adekvat reaksjon. Statsadvokatene har gitt retningslinjer om at i voldssaker med skadefølge, der det normalt utmåles ubetinget fengsel, skal saken ikke oversendes konfliktrådet.

4. Analyse og vurdering av resultatene i regionen

Det er innledningsvis i rapporten tatt nødvendige forbehold i forhold til hvorvidt våre funn er representative for politidistriktets arbeid, og også i forhold til at den vurdering som er gjort til en viss grad er basert på statsadvokatenes individuelle subjektive skjønn. Det er med utgangspunkt i de resultater som foreligger at videre analyse og vurdering gjøres. Det vil favne for vidt å analysere samtlige funn ved undersøkelsen. Ved analysen er det tatt utgangspunkt i enkelte observerte hovedtrekk, og det er sett hen til faktorer som synes å korrelere.

4.1 Saksbehandlingstid, fremdrift og etterforskningsledelse

Sør-Vest politidistrikt har hatt utfordringer i forhold til restanser i mange år, også før sammenslåingen av de to tidligere politidistriktene. Det var imidlertid ikke forventet at så mye som 50% av gjennomgåtte saker var avgjort etter utløp av 90 dagers fristen, uten at det fremgikk noen årsak til dette av saken. Vi konstaterte også betydelig ubegrunnet saksbehandlingstid i saker med siktet under 18 år.

Dette er bekymringsfullt, og må følges opp videre. Inntrykket er bekreftet ved statsadvokatembetets inspeksjon av politidistriktet høsten 2018. Vi mener derfor dette funnet er representativt for politidistriktet.

Årsak til sen etterforskning/påtalebehandling kunne ikke leses direkte ut fra sakene. Kun i et fåtall saker fant vi at sen ferdigstilling av etterforskningen berodde på eksterne forhold, eller kompleksitet/omstendigheter ved saken som sådan. Når saksbehandlingstiden sees i sammenheng med andre konstaterte forhold, så som manglende formålsstyring av etterforskningen og også mangel på adekvate etterforskningsplaner, er det bilde som tegnes imidlertid forenlig med at 50% av sakene ikke avgjøres innen 90 dagers fristen. Riktignok falt de fleste av sakene under den kategori saker der man etter gjeldende regelverk ikke er pålagt å utarbeide etterforskningsplan. Men selv i de sakene der dette var pålagt, fremsto planene inadekvate og lite praktiske, mer som en foreløpig, men statisk, liste over gjøremål, og ikke som et dynamisk gjennomtenkt verktøy. Da fungerer planen ikke etter hensikten - å fremme en mer effektiv og formålsstyrt etterforskning. Sett hen til funn ved inspeksjon høsten 2018, kan det se ut som at politidistriktet mangler rutiner for så vel utforming som aktiv og effektiv bruk av etterforskningsplan, enten dette er pålagt eller hensiktsmessig.

Vi fant stort forbedringspotensial i forhold til etterforskningsledelse. En oppfatning som utviklet seg hos statsadvokatene gjennom undersøkelsen, var at sakene manglet det overordnede kompetente, helhetlige og ikke minst koordinerende blikket på etterforskningen. Den form for kontroll og oversikt som eksempelvis kan forventes av en førstebetjent. I mange saker ble arbeidsoppgavene og avhør foretatt av mange ulike etterforskere eller operativt personell. Parter og vitner ble avhørt av ulike avhørere med liten tilknytning til saken. I seg selv trenger ikke dette å være en ulempe, men et godt avhør vil ofte avhengig av god oversikt over saken. Når avhører mangler innsikt i det konkrete saksforholdet, såvel sentrale som mer subtile forhold i saken, kan det lede til at viktige opplysninger i saken ikke inntas i avhøret.

Som nevnt under pkt 3.2 og 3.3 over, fant vi mangler ved etterforskningen både i initial og sporskringsfasen. Når etterforskningsledelsen ikke fungerer tilfredsstillende, blir heller ikke feil/unnlaterelser begått på et tidlig tidspunkt i tilstrekkelig grad søkt utbedret der det er mulig og så snart det er mulig.

Når saker etterforskes slik, er det av betydning at noen har et koordineringsansvar og god oversikt over saken. Uten det blir god styring vanskelig, også opp mot endelig ferdigstilling av etterforskningen. Dette er ingen ukjent problemstilling i politidistriktet, og tema har vært adressert tidligere.

Som tidligere nevnt fant vi også gjentatte eksempler på at saker ble etterforsket nesten ferdig, men så ble liggende uten ferdigstilling til tross for at gjenstående etterforskningskritt var få og lite ressurskrevende. Ved gjennomgang av sakene fant vi ingen gode grunner for det, noe som tyder på at det er forhold utenfor saken som avgjør ferdigstilling. Det tyder på systemiske utfordringer opp mot riktig prioritering av etterforskere tid, som igjen peker tilbake på etterforskningsledelsen. En formålsstyrt effektiv etterforskningsledelse setter nødvendige frister, og evner å sette sluttstrek på riktig tidspunkt.

Det er naturlig å etterlyse bedre og tettere påtalestyring i en slik sammenheng. Statsadvokatene vil imidlertid være forsiktede med å trekke for klare konklusjoner basert på undersøkelsen vedrørende dette. Dette skyldes også den erfaring undersøkende statsadvokater har med politidistriktet generelt sett.

Disse forhold trekker i retning av at manglende fremdrift i sakene, skyldes utfordringer ved etterforskningsledelsen. Utfra ovenstående kan det utledes noen systemiske utfordringer knyttet til dette, så som:

- Etterforskningen er ikke organisert slik at personell som gjennomfører etterforskningskritt har den nødvendige innsikt i saken til å utføre oppgaven
- Det mangler gode rutiner og kompetanse i forhold til utarbeidelse og bruk av etterforskningsplan. Dette forsterker den uheldige virkningen av forrige strekpunkt.
- Sakene følges ikke opp i tilstrekkelig grad, slik at de blir liggende til tross for at det bare gjenstår marginale etterforskningskritt. (Godt bruk av etterforskningsplan ville avhjulpet dette.)

Et noe mer overraskende funn enn ovenstående var hvor *personavhengig* kvaliteten på etterforskningen fremsto. Ulik kvalitet på etterforskningen synes ikke å bero på hvilken enhet (GDE) som hadde ansvaret, men mer avhengig av den enkelte etterforsker som gjennomførte det enkelte etterforskningskritt. Av dette kan det se ut som om kvalitet beror i første rekke på kompetanse hos den enkelte etterforsker uavhengig av systemet rundt. Rett mann vil gjøre og gjør en god jobb uavhengig av systemet. En god etterforsker vil kunne eliminere systemiske mangler gjennom den kvalitet han tilfører etterforskningen. Og omvendt. Vi så mye godt arbeid av gode etterforskere gjennom undersøkelsen. Som den etterforskeren som var vitne til en voldshendelse på vei til jobb, og skrev en meget god egenrapport egnet til å oppklare saken umiddelbart etter. Eller etterforskeren som i en kaotisk krevende sak gjennomførte en ryddig kompetent etterforskning uten grunn til anmerkninger og med gode avhør som ledet til full oppklaring av saken innen 90 dagersfristen.

Det er gledelig gjennom undersøkelsen å se mye godt arbeid hos gode etterforskere. Spesielt ønsker statsadvokatene å vise til arbeid utført av politistudenter og yngre etterforskere. Vi hørte mange utmerkede og ryddige avhør foretatt av utplasserte politistudenter. Samtidig representerer en så stor grad av ulikhet i kvaliteten på arbeid utført av enkeltpersoner en stor lederoppgave, særlig kanskje for førstelinjeledere i politidistriktet. Vi trekker her en parallell til konklusjonene i påtaleanalysen, der det på flere punkt konstateres til dels store kvalitative ulikheter blant påtalejuristene. I påtaleanalysen er det uthevet at det er ledelsens oppgave å søke utjevning av kvalitetsforskjellene, ved særlig å heve kvaliteten der den er lavest. Når vi samtidig, basert på funn ved undersøkelsen, etterlyser på en styrende "førstebetjent" i sakene, så er det bekymringsfullt. Det fordrer aktiv og oppfølgende personalledelse og tilsvarende fokus på sikring av nødvendig kompetanse for å sikre nødvendig kvalitet på dette nivået. De ulikheter som vitterlig eksisterer på personplan må søkes utjevnet ved kontinuerlig og systematisk lederoppfølging. Igjen viser vi også til mangel på adekvat bruk av etterforskningsplaner.

4.2. Mangler ved initial- og sporsikringsfasen

Undersøkelsen viste mangler på en del punkter i initial og sporsikringsfasen i sakene. Vi velger derfor å se nærmere på noen av disse, da funnene synes å korrelere.

4.2.1 Åstedssikring, åstedsundersøkelse og foto av åsted

Undersøkelsen viste mangler i initial- og sporsikringsfasen knyttet til åstedssikring, åstedsundersøkelse og foto av åsted. At dette var såpass gjennomgående var uventet. Hva som er årsaken til mangelen, er ikke avdekket ved undersøkelsen. En åpenbar tanke er at patrulje på stedet har nok med å roe ned en opphetet situasjon, få avklart hvem som er involvert og hvem som bør avhøres på stedet, og så forstå disse avhørene og foreta den nødvendige sikring av personer. At dette skyldes ressursituasjon og nødvendig ressursbruk på stedet er en nærliggende tanke. Samtidig er sakene ulike, men undersøkelsen viser en gjennomgående mangel. Holdes dette opp mot at det å ta bilder av et åsted ikke nødvendigvis er særlig ressurskrevende, kan ikke mangel på personell på stedet være det generelle svaret på hvorfor dette mangler i sakene. Da handler det om andre ting, såsom generell kompetanse, oppmerksomhet rundt og kunnskap om hvorfor sikring av åsted og dokumentasjon av åsted er viktig og ikke minst *når* det er viktig.

Det er operasjonsledelsen som ihht straffesaksinstruksen for distriktet har ansvar for etterforskningsledelse i initialfasen og således i utgangspunktet er ansvarlig for prioriteringer på åstedet. Hvorvidt disse manglene er utslag av at etterforskningstaktiske hensyn må vike for de operasjonelle hensyn har vi ikke her grunnlag for dra konklusjoner om. Tema er adressert også i inspeksjonsrapporten for 2018, se pkt. 5.4.2, da i forhold til om operasjonssentralen har tilstrekkelig og riktig kompetanse som ansvarlig for initialfasen. Vi må her imidlertid nøye oss med å konstatere er at det foreligger mangler, og at det således synes å være lite bevissthet rundt dette. Dette kan tyde på generell kompetansemangel og/eller mangel på gode rutiner for åstedsbehandling.

Manglende åstedsundersøkelse med tilhørende fotodokumentasjon manglet og kunne vært ønskelig i flere saker. En slik undersøkelse er normalt mer ressurskrevende enn fotodokumentasjon av et åsted i initialfasen. Dette kan forklare funnene. Der etterforskningen er avhengig av krimteknisk gjennomgang, vil det nødvendigvis foretas en prioritering. Samtidig er den gjennomgatte sakstypen en form for alvorlig kriminalitet som er særlig prioritert, og det kan således vanskelig sees grunner for bortprioritering der åstedsundersøkelse anses nødvendig. Det kan tyde på at det er ved vurderingen av hva som anses "nødvendig" feilen inntreffer. Det peker også på et behov for kompetanseheving.

4.2.2 Sikring og innhenting av bevis

Undersøkelsen viste et stort generelt forbedringspotensial hva angikk sikring og/eller innhenting av bevis i initialfasen, særlig opp mot overvåkningsvideoer eller bilder/lyd/videoopptak gjort av private parter. Selv der slike opptak vitner om forelå, og det ble opplyst om dem, ble disse ikke sikret. Som nevnt tidligere så vi eksempler der partene selv brakte opptakene til retten. Det var også saker der det fantes kjent overvåkningsvideo som hadde filmet hendelsen uten at denne var søkt innhentet. Det er en vesentlig mangel. Vi så heller ingen eksempler på at politiet på stedet aktivt henvendte seg til personer på stedet for å undersøke hvorvidt slike opptak fantes. Det fantes dog eksempler på sikrede videoopptak ved voldshendelser inne på utesteder. Filmopptak som viser en hendelse er et vesentlig bevis som kan være helt avgjørende for sakens oppklaring. Et tilsvarende fokus i forhold til det å nettopp sikre et slikt bevis, bør reflektere bevisets potensielle betydning. Dette fokuset manglet i de gjennomgatte sakene. Det er igjen vanskelig å finne direkte årsaker til dette. Statsadvokatene vil anta at det skyldes manglende fokus og konkrete rutiner på at dette skal gjøres og undersøkes i enhver sak. Det kan skyldes ressursituasjonen på stedet. Samtidig tar en slik henvendelse på stedet lite tid. Politi på stedet må uansett forholde seg til personer som omgir åstedet og vil søke å få avklart hvem som var til stede ved hendelsen og er potensielle vitner. Vi mener derfor det primært skyldes manglende oppmerksomhet i forhold til dette, og savner mer bevissthet og kompetanse hos etterforskningsledelsen og patruljene.

Funnene her samsvarer med senere inspeksjons bredere tilnærming, herunder for voldtektssaker jf. inspeksjonsrapport 2018 pkt. 5.1.5.2. Det er ved inspeksjon særlig pekt på mangler ved bevissikring og presentasjon av digitale bevis, og det er pekt på kompetansemangel ift. disse bevismidlene. Vi mener derfor dette er funn som er representative for politiets arbeid, også utover sakstypen omhandlet i denne undersøkelsen.

Ifølge ovenstående punkter er det ikke vår oppfatning at enhver sak skal "over-etterforskes". Politiet har knapt med ressurser, og hvordan disse skal brukes riktig må prioriteres hver dag. Å finne den riktige balansen for hva som er "godt nok" etterforsket er vanskelig. Det er imidlertid meget viktig å gjøre de riktige prioriteringene så tidlig som mulig. Ved tidlig sikring av eksempelvis en privat filmet video av hendelsen, kan man i teorien spare saken for ressursbruk ved mange vitneavhør. Vi fant også at flere henlagte saker hadde potensiale til å bli oppklart dersom etterforskningen hadde vært kvalitativt bedre. Da er det blitt gjort en feilprioritering.

Som tidligere nevnt er funnene ved undersøkelsen ikke egnet til å vurdere effekten av etableringen av FSI, da majoriteten av gjennomgatte saker ble opprettet før etableringen av FSI. FSI er forventet å bidra til kvalitetsheving av etterforskning i initialfasen, og bidra til effektivitet i straffesaksbehandlingen.

Etterforskningsledelsen i initialfasen av saker er i straffesaksinstruksen lagt til operasjonssentralen som kan be om støtte fra FSI. Også ved inspeksjon høsten 2018 er det tatt forbehold om at det er for tidlig å konkludere om FSI bidrar positivt som forventet.

4.3. Avsluttende betraktninger

Kvalitetsundersøkelsen hadde et særlig fokus på formalia. Det er derfor gledelig at formalia i all hovedsak var vel ivaretatt i de gjennomgåtte sakene. Kun helt unntaksvis så vi grunnlag for å stille spørsmålstegn ved formalia og mulige problemstillinger til bruk i retten. Dette var gjennomgående, så vel i avhør foretatt på stedet som avhør foretatt senere. De feil som ble påpekt ved undersøkelsen, bar preg av feilvurderinger og forglemmelser fra enkeltetterforskere, mer enn generelle utfordringer.

Vi fant noe mer uklarheter knyttet til formalia i straksavhørene. Dette er ikke unaturlig, da disse avhørene mer enn senere avhør krever flere vurderinger innledningsvis. Dette kan være avhørtes tilstand – fysisk og psykisk, behov for tolk, behov for bistand under avhør med videre. Tilstanden på den avhørte kan variere, og forholdene avhørene skjer under kan være kaotiske og forstyrrende.

Statsadvokatene vil igjen fremheve den gjennomgående profesjonelle og rolige holdning som politi på stedet utviste i et betydelig antall saker. Det synes å være et gjennomgående fokus å få roet ned vanskelige situasjoner, og derigjennom sikret viktige saksopplysninger på en trygg og god måte. Lydavgør viste at impliserte personer ble behandlet med høflig autoritet og respekt, uavhengig av posisjon og tilstand. Forutsetningene for å gjøre dette arbeidet enda bedre, synes derfor gode basert på de kvaliteter hos politipersonale vi har sett gjennom undersøkelsen.

5. Forslag til tiltak og bruk av funnene i statsadvokatens fagledelse i politidistriktet

Erfaringene fra undersøkelsen er brakt inn i inspeksjon av politidistriktet høsten 2018. En av statsadvokatene som deltok i gjennomføringen av kvalitetsundersøkelsen, deltok også aktivt under inspeksjonen. En god del saker inspiseres utfra kvalitative måleparametere slik at man får et bredere fundament i forhold til kvalitetsvurderingen generelt. Funnene er, også hva gjelder andre sakstyper, beslektet med dem vi ser i kvalitetsundersøkelsen. Dette gir statsadvokatene noe bedre forutsetninger til å vurdere om eller hvor representative funnene ved kvalitetsundersøkelsen er.

Politidistriktet står midt i en omfattende omorganiseringsprosess det foreløpig er for tidlig å måle effekten av. Dette gjelder også i forhold til den generelle effekten på kvalitet i etterforskningen. Særlig vil etableringen av FSI potensielt kunne ha stor betydning i forhold til påpekte forhold i initialfasen.

Statsadvokatene ser det som viktig ved fagledelsen at funnene ved undersøkelsen kommuniseres tydelig på de ulike nivå i politidistriktets, for å sikre en bevisstgjøring rundt de funn som er avdekket slik at dette inntas i det forbedringsarbeid som skjer i politidistriktet gjennom omorganiseringsprosessen som pågår. Dette omfatter hvilke enheter som er ansvarlige for hvilke deler av etterforskningen, hvilken kompetanse som er nødvendig og hvor tilførsel av kompetanse er nødvendig for at enheten skal kunne utføre pålagte oppgaver tilfredsstillende.

Statsadvokatenes fagledelse må i første rekke konsentrere seg rundt kommunikasjon og bevisstgjøring på en pedagogisk måte på ulike nivå i politiets organisasjon. Dette forutsetter at fagledelsen sikter mot og evner å skape økt forståelse og eierskap til kvalitet i etterforskningen. I forkant av undersøkelsen, ble det besluttet at statsadvokatene skal formidle resultatene fra undersøkelsen direkte overfor etterforskere og påtalejurister i mindre fora. På denne måten sikres en god dialog, slik at videre kompetansebehov og utfordringer kan avdekkes og følges opp i den videre fagledelsen.

Funn ved undersøkelsen viser at statsadvokatene må ha et særlig fokus på flere konkrete forhold i fagledelsen fremover. Her fremheves to sentrale punkt:

- Etterforskningsledelse, herunder utforming av og adekvat bruk av etterforskningsplan.
- Initial- og sporsikringsfasen, særlig (digital)bevissikring og dokumentasjon.

I første gang må statsadvokatenes fagledelse konsentrere seg om å få resultatet av undersøkelsen kommunisert til alle relevante deler av politidistriktets organisasjon. Oppfølging fordrer tett dialog med politidistriktets ledelse, og det er i nær samhandling her man kan oppnå god organisering og resultater av fagledelsen. Resultatene tilsier et behov for kompetanseløft på så vel etterforsker som påtalenivå innen de gitte områdene. Hvordan dette best mulig kan gjøres, må defineres og implementeres sammen med politiets ledelse.

Generelt bør politidistriktet ha ansvar for generell kompetanseheving i forhold til å bedre etterforskernes ferdighetsnivå hva angår konkrete forhold som eksempelvis bevissikring, særlig da digital bevissikring. Dog blir digitale ferdigheter og digital etterforskning stadig viktigere i hurtigere og sterkere grad, og det kreves sentral styring for å imøtekomme dette adekvat og fremtidsrettet for derigjennom å sikre tilstrekkelig digital kompetanse i politistyrken fremover.

Statsadvokatene har gjennom sitt omfattende påtalearbeid og undersøkelser som den foreliggende, et ansvar for å identifisere, adressere og kommunisere forhold av betydning for etterforskningen. Dette vil bli gjort i oppfølgingen av resultatene overfor politidistriktet. I den samme oppfølgingen inntas også funn gjort ved inspeksjon høsten 2018, der de samme forhold er adressert utfra et bredere perspektiv.

Statsadvokatene ser behov for en utvidelse av fagledelsen fra den mer tradisjonelle tilnærming embetet har hatt tidligere, der politiets påtalejurister i hovedsak har vært adressater for statsadvokatenes direkte fagledelse. Det anses nødvendig og hensiktsmessig i langt større grad enn tidligere å inkludere etterforskere på fagsamlinger der statsadvokatembetet er ansvarlig/involvert. Dette har vært gjort i økende grad de senere år, men bør utvides ytterligere. Statsadvokatene ser også behovet for endring av metodebruken for fagledelsen. Bruk av mindre fora, og mer direkte veiledning på ulike nivå kan synes hensiktsmessig. Dette må dog dynamisk tilpasses en krevende ressursituasjon ved embetet.

Rogaland statsadvokatembeter, 17.september 2018

Birgitte Budal Løvlund
statsadvokat

Asbjørn Eritsland
kst.førstestatsadvokat

TROMS OG FINNMARK STATSADVOKATEMBETER: FINNMARK POLITIDISTRIKT

1. Innledning

Troms og Finnmark statsadvokatembeter gjennomførte i løpet av uke 24 – 29 kvalitetsundersøkelse av etterforskningen og påtalearbeidet i voldssaker med frist som en del av riksadvokatens koordinerte landsomfattende kvalitetsundersøkelse. Ved riksadvokatens brev av 14. desember 2017, ble statsadvokatene bedt om å analysere funnene i kvalitetsundersøkelsen innenfor deres region.

2. Forberedelse og gjennomføringen av undersøkelsen

Ved bestillingsbrev til Finnmark politidistrikt datert 11. mai 2018, har en innhentet de 20 siste påtaleavgjorte prioriterte voldssakene regnet tilbake i tid fra 30. april 2018. Bestillingsbrevet følger vedlagt. Siden BL tillater lesetilgang til samtlige saker, omhandlet dette brevet kun en oversikt over hvilke saker statsadvokatene – etter eget søk i Strasak – hadde valgt ut for undersøkelsen samt anmodning om å få tilgang til lydfiler for de aktuelle sakene innen 28. mai 2018. Dette utvalget omhandlet saker som politidistriktet hadde påtaleavgjort i tiden mellom 24. august 2017 og 19. mars 2018, se vedlegg. Eneste øvrige kriterium som ble lagt til grunn, var et ønske om en viss geografisk fordeling av sakene mellom de ulike driftsenhetene innen politidistriktet. Som det fremgår nedenfor under punkt 3.1. var det i det tidsmessige utvalget ingen saker som var registrert etter strasak kode 1753 eller 1756.

Siden nevnte brev ikke gav respons, ble det gitt purring pr. e-post den 4. juni 2018. Etter en del frem og tilbake, lyktes statsadvokatene omsider å få tilgang til politidistriktets lydfiler – via dokumenter i BL – fra og med 12. juni samme år. Dette var også første dag for selve undersøkelsen for Finnmarks del.

To statsadvokater ved embetet deltok i arbeidet, og en estimerer at det er medgått 22 dagsverk til forberedelse og gjennomføringen undersøkelsen. Dette inkluderer også reiser til Oslo samt skriving av avsluttende rapport.

Undertegnede og statsadvokat Tor Børge Nordmo fordelte opprinnelig de 20 sakene fra Finnmark med 10 saker på hver. Vi gjennomgikk sammen veiledningen for undersøkelsen samt to saker under en tidlig fase av gjennomgangen. Grunnet alt for stor arbeidsbelastning for statsadvokat Nordmos del, var undertegnede enig om å fortsette undersøkelsene ut over det opprinnelige planlagte, dvs. helt fram til uke 29. Ut over løpende samtaler og diskusjoner, jobbet vi hver for oss. Selve den tekniske gjennomføringen av undersøkelsen gikk uten nevneverdige problemer.

Statistikk med resultater fra undersøkelsen i regionen – fordelt på politidistrikt - ble mottatt fra SurveyXact den 27. august 2018.

3. Hovedfunn – gjennomgang av resultatene i regionen

3.1. Overordnede resultater

Sakene som ble undersøkt er kategorisert på følgende måte:

Koding i Strasak:

1752 – Grov kroppskrenkelse	6
1753 – Grov kroppskrenkelse, med følge død	0
1754 – Kroppsskade	9
1755 – Grov kroppsskade	5
1756 – Grov kroppsskade, med følge død	0

Type vold:

Utelivsvold	6
Relasjon	3
Vold mot barn	0
Hatkriminalitet	0
Annet	11

De tilsendte tabellene fra SurveyXact viste for øvrig følgende funn på overordnet nivå:

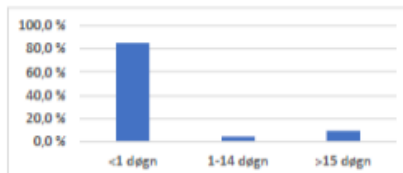
Riktig kode ved sakens oppstart?	Antall	Andel
Ja	12	60,0 %
Nei	8	40,0 %

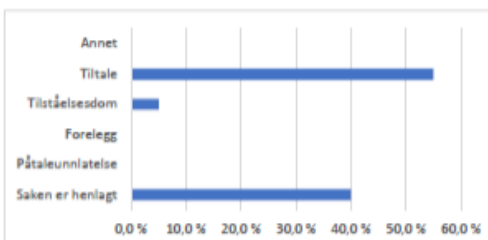
Riktig kode ved sakens påtaleavgjørelse?	Antall	Andel
Ja	20	100,0 %
Nei	0	0,0 %

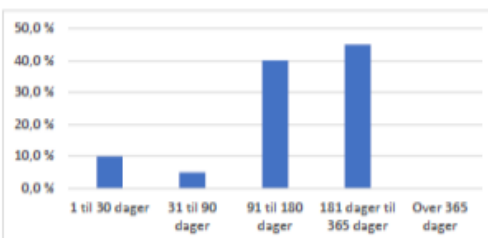
Tid fra gjerning til anmeldelse	Antall	Prosent
<1 døgn	17	85,0 %
1-14 døgn	1	5,0 %
>15 døgn	2	10,0 %

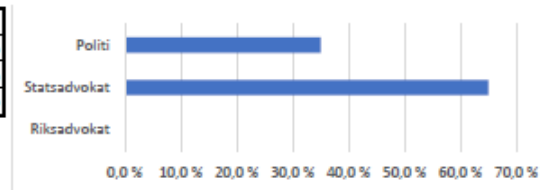
Saksavgjørelse	Antall	Andel
Saken er henlagt	8	40,0 %
Påtaleunntatelse	0	0,0 %
Forelegg	0	0,0 %
Tilståelsesdom	1	5,0 %
Tiltale	11	55,0 %
Annet	0	0,0 %

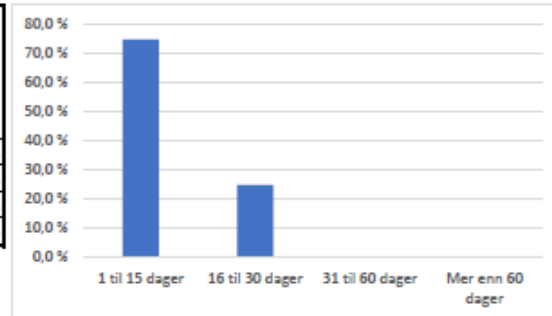
Tid fra anmeldelse til påtaleavgjørelse (040 eller henleggelse)	Antall	Andel
1 til 30 dager	2	10,0 %
31 til 90 dager	1	5,0 %
91 til 180 dager	8	40,0 %
181 dager til 365 dager	9	45,0 %
Over 365 dager	0	0,0 %

Nivå for påtaleavgjørelsen:	Antall	Andel
Riksadvokat	0	0,0 %
Statsadvokat	13	65,0 %
Politi	7	35,0 %

Hvis endelig påtaleavgjørelse er tatt av riksadvokat/statsadvokat ? hvor lang tid går det fra politiets 040 kode til endelig påtaleavgjørelse? (Gjelder ikke klagesaker)	Antall	Andel
1 til 15 dager	9	75,0 %
16 til 30 dager	3	25,0 %
31 til 60 dager	0	0,0 %
Mer enn 60 dager	0	0,0 %

3.2. Initialfasen

Under punkt 1.1 *Åstedet*, var det generelle inntrykket at åstedet i det alt vesentlige var tilstrekkelig sikret, fotografert og undersøkt. De geografiske forhold tatt i betraktning, var det imidlertid regelmessig ikke relevant å søke innhentet overvåkningsvideoer eller lignende. Det ligger i dette at de fleste av sakene, se punkt 3.1. foran, var kategorisert som *Annet*, dvs fant sted enten i eller utenfor private hjem i mindre lokalsamfunn.

Under punkt 1.2. *Tele/data m.v.*, hadde politiet i liten grad etterspurt vitner og andre om opptak av lyd/bilde/foto av de aktuelle hendelsene. Statsadvokatene legger til grunn at dette er et enkelt og relevant etterforskingstiltak som bør settes opp som et læringspunkt.

Under punkt 1.3. *Sikring av biologiske spor m.v. hos den fornærmede* var det generelle inntrykket at dette i det alt vesentlige og regelmessig var sikret på tilfredsstillende vis. Når det gjelder *beskrivelse av fornærmedes tilstand, herunder rus* var dette tilfredsstillende i om lag halvparten av tilfellene. Når det gjelder *mottatt forklaring på stedet* var dette kun foretatt i om lag 1/3 av sakene. Samtidig var det generelle inntrykket at når politiet først opptok forklaring av den fornærmede på stedet, ble avhørene som regel tatt opp på lyd. Videre var det i alle sakene *tilstrekkelig klargjøring av formalia* og det var i alle sakene *tilstrekkelig samsvar mellom hva som fremgår mellom protokollat og lydopptak* osv. Det eneste som trakk noe ned i forbindelse med avhørenes innhold, var spørsmål om hvor eventuelle bevis kan finnes. Alt i alt var avhør av den fornærmede på stedet meget tilfredsstillende.

Under punkt 1.4. *Sikring av spor fra den mistenkte*, var dette - hvor dette var relevant – som regel ikke gjennomført. Politiet gjennomført atter i mindre grad *avhør av den mistenkte på stedet*. Samtidig var det slik at når avhør først ble gjennomført, ble lydopptak benyttet i om lag halvparten av sakene og avhørene deretter gjennomført på en tilfredsstillende måte.

Som et annet generelt trekk må det legges til grunn at avhørene på stedet regelmessig ble gjennomført på en profesjonell og meget god måte. Vedkommende politibetjenter optrådte saklig, høflig, korrekt og relevant, også i situasjoner som lett kunne fortone seg som stressende og høyst uavklarte. Atter kan det legges til at politiet gjennom avhør på stedet fikk fram mange relevante opplysninger av betydning for saken.

Kort oppsummert var sakenes initialfase i det alt vesentlige tilfredsstillende håndtert fra politiets side. De viktigste læringspunktene er at politiet i større grad bør søke innhentet evt. opptak av lyd/bilde m.v. fra

vitner, avhør av vitner og mistenkte på stedet må i større grad sikres med lyd i tillegg til at mistenktes tilstand i større grad bør beskrives og sikres.

3.3. Sporsikring

Under punkt 2.1 *Åstedet* og punkt 2.2. *Fornærmede*, var det generelle inntrykket at dette regelmessig var tilstrekkelig sikret og håndtert fra politiet sin side. Det motsatte fremkom under punkt 2.3 *Mistenkte*, hvor politiet – hvor dette var aktuelt – som regel ikke sørget for å dokumentere eventuelle sport, ei heller sikre DNA-prøve. Politiet hadde gjennomgående heller ikke sikret og håndtert *elektroniske spor* ved beslag og sikring av telefoner, se punkt 2.4., ei heller – hvor dette var aktuelt – utformet tilstrekkelige rapporter om *behandling/undersøkelse/analyse av dna m.v.*, se punkt 2.5.

Samtidig var det et generelt inntrykk at politiets innsats rettet mot sporsikring i stor grad hang sammen med sakenes alvorlighetsgrad. Det var gjennomgående slik at grov kroppskrenkelse og grov kroppsskade regelmessig var mer grundig håndtert på disse punktene enn saker med kroppsskade. Statsadvokatene er følgelig usikker på om politiet – som et læringspunkt – i større grad bør foreta grundig sporsikring, eller om dette rett og slett må avhenge av sakens omstendigheter og alvor i det konkrete tilfellet? Dette spørsmålet drøftes nærmere i kapittel 4.

3.4. Politiavhør

Under punkt 3.1 *Politiavhør av den fornærmede*, var det generelle inntrykket at avhørene i det alt vesentlige ble gjennomført i samsvar med lov og instruks og samtidig med den innholdsmessige kvalitet som kreves. Og, på samme vis som for avhør på stedet, jf foran om dette, var avhørene gjennomført på en profesjonell og meget god måte. De eneste læringspunkter var – hvor dette var aktuelt – at fornærmede må *konfronteres med opplysninger fra avhør av den mistenkte eller vitner* samt avhøres om *eventuelle etterfølgende reaksjoner/skader/sykdom*.

Under punkt 3.1. *Politiavhør av den mistenkte*, var det generelle inntrykket at avhørene i det alt vesentlige ble gjennomført i samsvar med lov og instruks og samtidig med den innholdsmessige kvalitet som kreves. Og, på samme vis som for avhør på stedet, jf foran om dette, var avhørene gjennomført på et profesjonell og meget god måte. De eneste læringspunkter var – hvor dette var aktuelt – at mistenkte må konfronteres med om *han/hun har vitner som ønskes avhørt eller om det er andre etterforskingsskritt som ønskes utført*.

Også *Avhør av vitner*, se punkt 3.3., var disse gjennomført etter boka, se de generelle kommentarene foran for avhør av fornærmede og mistenkte. Det var her intet å utsette på politiets oppgaveutførelse.

Statsadvokatene legger oppsummeringsvis til grunn at politiet gjennomgående har tilstrekkelig kvalitet på oppgaven med å gjennomføre avhør. Samtidig kan de momenter som er opplistet i del 3 av kvalitetsundersøkelsen – *Politiavhør* – kunne tjene som standard disposisjon for gjennomføring av avhør i voldssaker, se nærmere om dette i kapittel 4 og 5.

3.5. Etterforsningsledelse

Under punkt 4. *Etterforsningsledelse*, var arbeidet utført på tilfredsstillende vis hva gjelder redigering, dokumentorden og notoritet omkring bruk av tvangsmidler, m.v. samt for formålsstyring av etterforskingen. Særlig til det siste, legger statsadvokatene til grunn at politiet lot til å ha et godt blikk for hvilke saker som burde etterforskes med prioritet og kraft, hvilket gjaldt de alvorlige og grove sakene, og hvilke saker som kunne håndteres med enklere innsats, hvilket gjaldt de mindre alvorlige og særlig de sakene hvor en allerede initialt kunne legge til grunn at etterforskingen neppe ville lede fram til tiltalebeslutning.

Dette med etterforsningsplan var imidlertid et moment som kun i beskjeden grad ble benyttet. Det ligger for det første i dette at når politiet ikke gav statsadvokatene opplysninger om at forelå etterforsningsplan på en sak, la statsadvokatene – uten ytterligere undersøkelser til grunn at slik plan ikke var opprettet. Det vises om dette til bestillingsbrevet til politiet av 30. april 2018. For det andre var det ingen saker i undersøkelsen hvor etterforsningsplan er obligatorisk etter riksadvokatens instruks. Atter kan det legges til grunn at de fleste

sakene var registrert og deretter påtaleavgjort før politidistriktets felles straffesaksinntak (FSI) var fullt operativt. Statsadvokatene antar slik at situasjonen hva gjelder bruk av etterforskningsplan vil kunne bedre seg nå som FSI etter hvert tar større og bedre tak også i det prioriterte voldssakene.

3.6. Fremdrift

Under punkt 4. *Fremdrift*, var både *anmodninger om bistand* – hvor dette var aktuelt – og *henvendelser til forsvarer og bistandsadvokat* sendt og besvart innen rimelig tid. Det ble heller ikke (med unntak av for en sak) konstatert liggetid, slik dette er definert i blant annet i HR-2016-225- S (32), dvs. hvorvidt det kan konstateres en total innaktivitet i etterforskningen på mer enn 8 måneder.

Den samlede saksbehandlingstid fra anmeldelse til påtalevedtak var imidlertid vesentlig for lang, se foran om dette i tabellen under punkt 3.1. Slik dette også fremgår i statsadvokatenes gjennomgang av straffesaksbehandlingen i første halvår av 2018 var gjennomsnittlig saksbehandlingstid for de prioriterte (oppklarte) voldssakene (JUS 605) på hele 167 dager, hvilket er betydelig mer enn den sentralt fastsatte fristen på 90 dager. Beklageligvis har denne situasjonen forverret seg ytterligere fram til skrivende stund, hvor gjennomsnittlig saksbehandlingstid har økt til hele 202 dager, se om dette PSV under monitor, punkt 4.7.

3.7. Påtale

Under punkt 6. *Påtale*, fant statsadvokatene intet å bemerke eller utsette – for de sakene hvor dette var aktuelt. Politiets siktelser var for disse sakene subsummert under riktig lovbestemmelse, grunnlaget for siktelsene var tilstrekkelig utformet og oversendelsespåtegningene til statsadvokatene inneholdt de nødvendige opplysninger.

4. Analyse og vurdering av resultatene i regionen

Kort oppsummert var funnene i kvalitetsundersøkelsen i det alt vesentlige som forventet. Dette ut fra våre erfaringer med den løpende straffesaksbehandlingen av saker fra Finnmark politidistrikt. Kvalitetsundersøkelsen har slik neppe gitt oss en vesentlig ny innsikt i hvordan denne typen straffesaker håndteres og behandles fra politiets side.

Som gjort rede for under erfaringsseminaret ved Riksadvokatembetet den 24. august, er Troms og Finnmark statsadvokatembeter noe usikre på at vi ville valgt samme type spørsmål, og i et så vidt stort omfang som det aktuelle, dersom undersøkelsen hadde vært planlagt og gjennomført utelukkende på lokalt nivå. Det ligger for det første i dette at de lokale forholdene for våre saker ofte er annerledes enn saker fra eksempelvis Oslo sentrum. Sakene fra Troms og Finnmark har – som registreringen viser – oppgitt gjerningsperson ved oppstart i hele 85 % av tilfellene, hvilket får stor betydning for hvordan etterforskningen legges opp i det videre. Et annet generelt trekk er at våre saker i mindre grad, nemlig i 40 % av tilfellene, var relatert til utelivet, hvilket også får en viss betydning for mulighet og behov for sikring av ulike former for tekniske spor fra kameraovervåkning osv. Uten å utdype dette nærmere nå, ligger det samlet i dette at en lokalt initiert undersøkelse formodentlig ville omhandlet færre faste spørsmål/sjekkpunkter og flere åpne kommentarfelt.

Et annet trekk, som og ble gjort rede for under seminaret den 24. august, er at de grove og de mer alminnelige overtredelser ble analysert med de samme spørsmål og deretter vurdert under ett. Det ligger i dette – som også undersøkelsen tydelig viste – at politiet etterforskningsinnsats og prioriteringer klart var preget av hvorvidt saken initialt ble oppfattet som eksempelvis en kroppskrenkelse eller en grov kroppskrenkelse. En sak som av politiet initialt ble oppfattet som mindre alvorlig - og deretter etter statsadvokatenes oppfatning ble kvalitetsmessig tilstrekkelig og korrekt håndtert - kunne slik få negativ score i undersøkelsen, hvilket deretter var egnet til å påvirke det samlede resultatet for politidistriktet. Troms og Finnmark statsadvokatembeter er slik – og fremdeles - av den klare oppfatning at alminnelige og grove kroppsskader ikke nødvendigvis bør behandles likt i alle henseender.

Som nevnt foran, legger vi imidlertid til grunn at flere av momentene/ sjekkpunktene som er gjengitt i kvalitetsundersøkelsen, kan tjene som standard sjekklister for etterforskning av denne typen straffesaker. Det kan her være et sentralt tiltak å søke utarbeidet en kort og relevant beskrivelse/tiltakskort med "beste praksis" for etterforskning av voldssaker.

Som et generelt positivt trekk ved undersøkelsens funn kan det fremheves at når politiet først gjennomførte et etterforskningskritt, skjedde dette som regel på korrekt vis og med tilfredsstillende kvalitet. Det vises om dette til beskrivelsen foran, herunder til gjennomføringen av avhør av fornærmede, vitner og mistenkte både på stedet og under den etterfølgende etterforskning. Det er atter tydelig for Troms og Finnmark statsadvokatembeter at politiets etterforskere er meget godt skolerte i gjennomføringen av avhør og at denne oppgaven skjer med høy grad av profesjonalitet og relevans for sakens opplysning.

Dersom det generelt skal trekkes fram enkelte forbedringspunkter, kan det nevnes behov for å skaffe bedre oversikt over, samt søkes innhentet, mulige elektroniske spor fra åstedet, slik som opptak av lyd eller bilde fra eksempelvis vitners mobilkamera. Dette antas å være et mindre ressurskrevende trekk som samtidig kan antas å ha stor betydning for sakens opplysning. På samme måte kan politiet bli bedre til å søke innhentet og til å sikre foto og beskrivelser av den fornærmedes og mistenktes tilstand samt omstendigheter som rus og påvirkningsgrad.

Dette med gjennomføring av avhør av den fornærmede og mistenkte på stedet er også nevnt foran, særlig hva gjelder opptak av slike avhør på lyd. Vi så imidlertid gjennom undersøkelsen at saker som var etterforsket i 2018 var bedre håndtert rundt dette tema enn sakene fra 2017, hvilket kan tyde på at politiets utvikling og etterforskningsmetodikk har gått framover.

Etterforskningsledelse er atter et tema som er kommentert foran. Statsadvokatene har som nevnt stor tro på at FSI vil kunne bidra i positiv retning med tanke på sakenes retningsstyring, prioritering, initiale opplysning og med hensyn til plan for videre oppfølging.

Det som imidlertid har vært og fremdeles er et problem, er at politidistriktet ikke er i nærheten av å overholde de sentralt fastsatte frister til saksbehandlingstiden, jf foran om dette. Fristen er som kjent 90 dager. Status i skrivende stund er et gjennomsnitt på hele 202 dager. Det ligger i dette et stort behov fra politidistriktets side til å både etablere gode styringssystemer og rutiner for å gjennomføre etterforskning med den fornødne prioritet og presisjon samtidig som det må settes av tilstrekkelig med ressurser til å følge opp og deretter ferdigstille etterforskningen innen de pålagte frister.

De momentene som her er særskilt fremhevet, med tillegg av de momentene som er påpekt foran, vil naturlig nok kunne ha betydning for statsadvokatenes fagledelse av politiet. I første rekke vil dette bli gjennomgått og drøftet under den særskilte gjennomgangen med politidistriktet den 20. november 2018. Statsadvokatene vil naturlig nok også komme inne på de sentrale funn fra undersøkelsen ved inspeksjonen av Finnmark politidistrikt den 8. og 9. november 2018.

5. Forslag til tiltak og bruk av funnene i statsadvokatens fagledelse i politidistriktet

Troms og Finnmark statsadvokatembeter ønsker å være varsom med å peke på årsaker til de negative funn som foran er beskrevet, særlig til dette med vesentlig for lang saksbehandlingstid. Det er imidlertid liten tvil om at den verserende politireformen har vært krevende og fremdeles oppleves som krevende for politidistriktet, herunder med den følge at de nye strukturene både hva gjelder ledelse og organisasjon ikke har fått satt seg. Sann sett kunne denne kvalitetsundersøkelsen neppe vært gjennomført på et mindre passende tidspunkt.

Som nevnt flere ganger, har statsadvokatene stor tro på at FSI vil gi positive effekter både til kvalitet, prioritering og framdrift av denne typen straffesaker. Samtidig er det hevet over tvil at politidistriktet må ta

grep for å bedre sine systemer og rutiner for slik å etterforske de prioriterte voldssakene innen de pålagte frister.

Det vises for øvrig til kommentarene og de særskilt fremhevede læringspunktene foran.

Samlet sett kan det forsøksvis settes opp en tiltaksliste til statsadvokatenes fagledelse av politiet som følger:

1. Statsadvokatenes gjennomgang av kvalitetsundersøkelsen i stort og smått med politidistriktet den 20. november 2018, herunder med detaljert gjennomgang av statistikken/resultatene fra SuerveyXact for politidistriktets del.
2. Statsadvokatenes gjennomgang av kvalitetsundersøkelsen – med vekt på hovedpunktene – under inspeksjonen av politidistriktet den 8. og 9. november 2018.
3. Politidistriktets etablering av relevante og tilstrekkelige styringssystemer og rutiner for å overholde de sentralt fastsatte frister for behandling av voldssakene.
4. Riksadvokatens vurdering av om det bør utgis en kort beskrivelse/tiltakskort med "beste praksis" for etterforskning av voldssaker.

Lars Fause
førstestatsadvokat

Tor Børge Nordmo
statsadvokat

TROMS OG FINNMARK STATSADVOKATEMBETER: TROMS POLITIDISTRIKT

1. Innledning

Troms og Finnmark statsadvokatembeter gjennomførte i løpet av uke 24 – 29 kvalitetsundersøkelse av etterforskningen og påtalearbeidet i voldssaker med frist som en del av riksadvokatens koordinerte landsomfattende kvalitetsundersøkelse. Ved riksadvokatens brev av 14. desember 2017, ble statsadvokatene bedt om å analysere funnene i kvalitetsundersøkelsen innenfor deres region.

2. Forberedelse og gjennomføringen av undersøkelsen

Ved bestillingsbrev til Troms politidistrikt datert 11. mai 2018, har en innhentet de 20 siste påtaleavgjorte prioriterte voldssakene regnet tilbake i tid fra 30. april 2018. Bestillingsbrevet følger vedlagt. Siden BL tillater lesetilgang til samtlige saker, omhandlet dette brevet kun en oversikt over hvilke saker statsadvokatene – etter eget søk i Strasak – hadde valgt ut for undersøkelsen samt anmodning om å få tilgang til lydfiler for de aktuelle sakene innen 28. mai 2018. Dette utvalget omhandlet saker som politidistriktet hadde påtaleavgjort i tiden mellom 5. oktober 2017 og 19. mars 2018, se vedlegg. Eneste øvrige kriterium som ble lagt til grunn, var et ønske om en viss geografisk fordeling av sakene mellom de ulike geografiske driftsenhetene i politidistriktet. Som det fremgår nedenfor under punkt 3.1. var det i det tidsmessige utvalget ingen saker som var registrert etter strasak kode 1753 eller 1756.

Siden nevnte brev ikke gav respons, ble det gitt purring pr. e-post den 4. juni 2018. Etter en del frem og tilbake, lyktes statsadvokatene omsider å få tilgang til politidistriktets lydfiler – via dokumenter i BL – fra og med 11. juni samme år. Dette var også første dag for selve undersøkelsen for Troms politidistrikts del.

To statsadvokater ved embetet deltok i arbeidet, og en estimerer at det er medgått 22 dagsverk til forberedelse og gjennomføringen undersøkelsen. Dette inkluderer også reiser til Oslo samt skriving av avsluttende rapport.

Undertegnede og statsadvokat Tor Børge Nordmo fordelte opprinnelig de 20 sakene fra Troms med 10 saker på hver. Vi gjennomgikk sammen veiledningen for undersøkelsen samt to saker under en tidlig fase av gjennomgangen. Grunnet alt stor arbeidsbelastning for statsadvokat Nordmos del, var undertegnede enige om å fortsette undersøkelsene ut over det opprinnelige planlagte, dvs helt fram til uke 29. Ut over løpende samtaler og diskusjoner, jobbet vi hver for oss. Selve den tekniske gjennomføringen av undersøkelsen gikk uten nevneverdige problemer.

Statistikk med resultater fra undersøkelsen i regionen – fordelt på politidistrikt - ble mottatt fra SurveyXact den 27. august 2018. For Troms politidistrikt har vi imidlertid ikke mottatt særskilt statistikk for side 1 og 2 – de overordnede resultater (har purret på dette).

Våre erfaringer fra undersøkelsen ble delt under seminaret i Oslo den 24. august. Talepunktene fra denne presentasjonen vedlegges for enkel referanse.

3. Hovedfunn – gjennomgang av resultatene i regionen

3.1. Overordnede resultater

Sakene som ble undersøkt er kategorisert på følgende måte:

Koding i Strasad:

1752 – Grov kroppskrenkelse	3
1753 – Grov kroppskrenkelse, med følge død	0
1754 – Kroppsskade	12
1755 – Grov kroppsskade	5
1756 – Grov kroppsskade, med følge død	0

Type vold:

Utelivsvold	10
Relasjon	6
Vold mot barn	0
Hatkriminalitet	0
Annet	4

Idet vi som nevnt ikke har fått tilsendte tabellene fra SurveyXact for funn på overordnet nivå, har vi satt opp følgende tabeller manuelt:

Riktig kode ved sakens oppstart?	Antall	Andel
Ja	13	65,0 %
Nei	7	35,0 %

Riktig kode ved sakens påtaleavgjørelse?	Antall	Andel
Ja	19	95,0 %
Nei	1	5,0 %

Tid fra gjerning til anmeldelse	Antall	Andel
< 1 døgn	15	75,0 %
1 – 14 døgn	2	10,0 %
> 15 døgn	3	15,0 %

Saksavgjørelse	Antall	Andel
Saken er henlagt	8	40,0 %
Påtaleunntatelse	0	0,0 %
Forelegg	0	0,0 %
Tilståelsesdom	1	5,0 %
Tiltale	9	45,0 %
Annet	2	10,0 %

Tid fra anmeldelse til påtaleavgjørelse (040 eller henleggelse)	Antall	Andel
1 – 30 dager	3	15,0 %

31 – 90 dager	6	30,0 %
91 – 180 dager	4	20,0 %
181 dager – 365 dager	3	15,0 %
Over 365 dager	4	20,0 %

Nivå på påtaleavgjørelsen	Antall	Andel
Riksadvokat	0	0,0 %
Statsadvokat	8	40,0 %
Politi	12	60,0 %

Hvis endelig påtaleavgjørelse er tatt av riksadvokat/statsadvokat? Hvor lang tid går det fra politiets 040 kode til endelig påtaleavgjørelse?	Antall	Andel
1 – 15 dager	3	15,0 %
16 – 30 dager	4	20,0 %
31 – 60 dager	1	5,0 %
> 60 dager	0	0,0 %

3.2. Initialfasen

Under punkt 1.1 *Åstedet*, var det generelle inntrykket at åstedet i de fleste tilfellene var tilstrekkelig sikret, fotografert og undersøkt. Politiet benyttet imidlertid kun i noen få tilfeller – hvor dette var aktuelt – muligheten til å undersøke om hendelsene var fanget opp av *overvåkningsvideo eller andre lignende bevismidler*.

Under punkt 1.2. *Tele/data m.v.*, hadde politiet – hvor dette var aktuelt - i liten grad etterspurt vitner og andre om opptak av lyd/bilde/foto av de aktuelle hendelsene. Statsadvokatene legger til grunn at dette, og momentet med overvåkningskamera, er et enkle og høyst relevante etterforskingstiltak som bør settes opp som et læringspunkt.

Under punkt 1.3. *Sikring av biologiske spor m.v. hos den fornærmede*, var det generelle inntrykket at dette som regel var sikret på tilfredsstillende vis. Også det gjelder *beskrivelse av fornærmedes tilstand, herunder rus* var som regel tilfredsstillende håndtert.

Under punkt 1.3. *Mottatt forklaring på stedet*, var dette foretatt i 60 % av sakene hvor dette var aktuelt. I disse sakene ble imidlertid lydopptak i mindre grad benyttet. Videre sørget politiet som regel for *tilstrekkelig klargjøring av formalia* og det var i alle de undersøkte sakene *tilstrekkelig samsvar mellom hva som fremgår mellom protokollat og lydopptak* osv. Det eneste som trakk noe ned i forbindelse med avhørens innhold, var spørsmål om hvor eventuelle bevis kan finnes, hvilket bare var utført i halvparten av sakene hvor dette var aktuelt. Alt i alt var avhør av den fornærmede på stedet gjennomført på en tilfredsstillende måte.

Under punkt 1.4. *Sikring av spor fra den mistenkte*, var dette - hvor dette var aktuelt – som regel gjennomført på tilfredsstillende vis både hva gjelder *sikring av biologiske spor og tilstrekkelig beskrivelse av siktedes tilstand, herunder rus*.

Under punkt 1.4. *Mottatt forklaring på stedet*, var dette – hvor dette var aktuelt – gjennomført i mindre grad, dvs. kun i om lag 1/3 av tilfellene. Samtidig var det slik at når avhør først ble gjennomført, ble lydopptak benyttet i over halvparten av sakene og avhørene ble deretter gjennomført på en tilfredsstillende måte. Eneste

negative funn her, var manglende *innhentelse av informert samtykke til opphevelse av taushetsplikt* – i de sakene for dette var aktuelt.

Som et annet generelt trekk ønsker Troms og Finnmark statsadvokatembeter å fremheve at avhørene på stedet – av fornærmede og den mistenkte - regelmessig ble gjennomført på en profesjonell og meget god måte. Vedkommende politibetjenter opptrådte saklig, høflig, korrekt og relevant, også i situasjoner som lett kunne fortone seg som stressende og høyst uavklarte. Atter kan det legges til at politiet gjennom avhør på stedet fikk fram mange relevante opplysninger av betydning for saken.

Atter fremkom det under undersøkelsen ingen avhør av mistenkte personer under 18 år. Politiet var og – etter statsadvokatens vurdering – nøye med å kartlegge mulige vitner til hendelsene.

Kort oppsummert var sakenes initialfase i det alt vesentlige tilfredsstillende håndtert fra politiets side. De viktigste læringspunktene er at politiet i større grad bør søke innhentet evt. opptak av lyd/bilde m.v. fra vitner og overvåkningskamera, avhør av vitner og mistenkte på stedet må i større grad sikres med lyd i tillegg til at fornærmede alltid – hvor dette er aktuelt – må spørres om hvor eventuelle bevis kan finnes.

3.3. Sporsikring

Under punkt 2.1 *Åstedet*, var det – hvor dette var aktuelt – i over halvparten av sakene ikke foretatt tilstrekkelig kriminalteknisk undersøkelse. Den samme tendens gjaldt her for *utarbeidelse av tilstrekkelig fotomappe og åstedsrapport*. Disse funnene må klart anføres som et sentralt læringspunkt i etterkant av undersøkelsen.

Under punkt 2.2. *Fornærmede*, var det generelle inntrykket at dette regelmessig var tilstrekkelig sikret og håndtert fra politiet sin side.

Under punkt 2.3. *Mistenkte*, var resultatet varierende. Politiet sørget for å dokumentere eventuelle sport på den mistenkte i over halvparten av saken, men unnlot i 2/3 av tilfellene – hvor dette var aktuelt å sikre DNA-prøve.

Under punkt 2.4. *Elektroniske spor*, var og resultatene varierende. Politiet hadde gjennomgående ikke sikret og håndtert *elektroniske spor* ved beslag og sikring av telefoner, ei heller – hvor dette var aktuelt – *innhentet lydopptak fra telefonsamtaler med nødetatene*.

Under punkt 2.5. *Biologiske spor*, forelå i mindre grad rapporter om analyse av DNA eller rusmiddelundersøkelser av den mistenkte eller fornærmede.

Samtidig var det et generelt inntrykk at politiets innsats rettet mot sporsikring i stor grad hang sammen med sakenes alvorlighetsgrad. Det var gjennomgående slik at grov kroppskrenkelse og grov kroppsskade regelmessig var mer grundig håndtert på disse punktene enn saker med kroppsskade. Statsadvokatene er følgelig usikker på om politiet – som et læringspunkt – i større grad - i alle saker - bør foreta en mer grundig sporsikring, eller om dette rett og slett må avhenge av sakens omstendigheter og alvor i det konkrete tilfellet? Dette spørsmålet drøftes noe nærmere i kapittel 4.

3.4. Politiavhør

Under punkt 3.1 *Politiavhør av den fornærmede*, var det generelle inntrykket at avhørene i det alt vesentlige var gjennomført i samsvar med lov og instruks og samtidig med den innholdsmessige kvalitet som kreves. Og, på samme vis som for avhør på stedet, jf. foran om dette, var avhørene gjennomført på en profesjonell og meget god måte. De eneste vesentlige læringspunkter var – hvor dette var aktuelt – at fornærmede må *konfronteres med opplysninger fra avhør av den mistenkte eller vitner samt avhøres om eventuelle etterfølgende reaksjoner/skader/sykdom*. Dette med *tidshenvisninger til hvor i lydfilen hvor sentrale opplysninger er opphandlet*, kan og tas med i dette.

Under punkt 3.1. *Politiavhør av den mistenkte*, var det generelle inntrykket at avhørene i det alt vesentlige ble gjennomført i samsvar med lov og instruks og samtidig med den innholdsmessige kvalitet som kreves. Og, på samme vis som for avhør på stedet, jf. foran om dette, var avhørene gjennomført på et profesjonell og meget god måte. De eneste læringspunkter var – hvor dette var aktuelt – at mistenkte må konfronteres med om *han/hun har vitner som ønskes avhørt eller om det er andre etterforskingsskritt som ønskes utført*. Dette med *tidshenvisninger til hvor i lydfilen hvor sentrale opplysninger er opphandlet*, kan og tas med i dette.

Også *avhør av vitner*, se punkt 3.3., var disse gjennomført etter boka, se de generelle kommentarene foran for avhør av fornærmede og mistenkte. Det var her intet å utsette på politiets oppgaveutførelse.

Statsadvokatene legger oppsummeringsvis til grunn at politiet gjennomgående har tilstrekkelig kvalitet på oppgaven med å gjennomføre avhør. Samtidig kan de momenter som er opplistet i del 3 av kvalitetsundersøkelsen – *Politiavhør* – kunne tjene som standard disposisjon for gjennomføring av avhør i voldssaker, se nærmere om dette i kapittel 4 og 5.

3.5. Etterforsningsledelse

Under punkt 4. *Etterforsningsledelse*, var arbeidet utført på tilfredsstillende vis hva gjelder redigering, dokumentorden og notoritet omkring bruk av tvangsmidler, m.v. samt for formålsstyring av etterforskningen. Særlig til det siste, legger statsadvokatene til grunn at politiet lot til å ha et godt blikk for hvilke saker som burde etterforskes med prioritet og kraft, hvilket gjaldt de alvorlige og grove sakene, og hvilke saker som kunne håndteres med enklere innsats, hvilket gjaldt de mindre alvorlige og særlig de sakene hvor en allerede initialt kunne legge til grunn at etterforskningen neppe ville lede fram til tiltalebeslutning.

Dette med etterforsningsplan var imidlertid et moment som kun i beskjeden grad ble benyttet. Det ligger for det første i dette at når politiet ikke gav statsadvokatene opplysninger om at forelå etterforsningsplan på en sak, la statsadvokatene – uten ytterligere undersøkelser til grunn at slik plan ikke var opprettet. Det vises om dette til bestillingsbrevet til politiet av 30. april 2018. For det andre var det ingen saker i undersøkelsen hvor etterforsningsplan er obligatorisk etter riksadvokatens instruks. Atter kan det legges til grunn at de fleste sakene var registrert og deretter påtaleavgjort før politidistriktets felles straffesaksinntak (FSI) var fullt operativt. Statsadvokatene antar slik at situasjonen hva gjelder bruk av etterforsningsplan vil kunne bedre seg nå som FSI etter hvert tar større og bedre tak også i det prioriterte voldssakene.

3.6. Fremdrift

Under punkt 4. *Fremdrift*, var både *anmodninger om bistand* – hvor dette var aktuelt – og *henvendelser til forsvarer og bistandsadvokat* sendt og besvart innen rimelig tid. Det ble heller ikke (med unntak av for to saker) konstatert liggetid, slik dette er definert i blant annet i HR-2016-225- S (32), dvs. hvorvidt det kan konstateres en total innaktivitet i etterforskningen på mer enn 8 måneder.

Den samlede saksbehandlingstid fra anmeldelse til påtalevedtak var imidlertid gjennomgående for lang, se foran om dette i tabellen under punkt 3.1. Slik dette også fremgår i statsadvokatenes gjennomgang av straffesaksbehandlingen i første halvår av 2018 var gjennomsnittlig saksbehandlingstid for de prioriterte (oppklarte) voldssakene (JUS 605) på hele 127 dager, hvilket er vesentlig mer enn den sentralt fastsatte fristen på 90 dager. Denne situasjonen er imidlertid noe bedret fram til skrivende stund, hvor gjennomsnittlig saksbehandlingstid er redusert til 114dager, se om dette PSV under monitor, punkt 4.7.

3.7. Påtale

Under punkt 6. *Påtale*, fant statsadvokatene intet vesentlig å bemerke eller utsette – for de sakene hvor dette var aktuelt. Politiets siktelse var i det alt vesentlige subsumert under riktig lovbestemmelse, grunnlaget for siktelsene var tilstrekkelig utformet og oversendelsespåtegningene til statsadvokatene inneholdt de nødvendige opplysninger.

4. Analyse og vurdering av resultatene i regionen

Kort oppsummert var funnene i kvalitetsundersøkelsen i det alt vesentlige som forventet. Dette ut fra våre erfaringer med den løpende straffesaksbehandlingen av saker fra Troms politidistrikt. Det som var noe overraskende var at forklaringer på stedet av den mistenkte var innhentet i så vidt liten grad som tilfellet var, og at lydopptak i liten grad ble benyttet ved avhør av både den mistenkte og den fornærmede. Det var atter noe overraskende at politiets sporsikring på åstedet var gjennomført med varierende kvalitet.

Som gjort rede for under erfaringsseminaret ved Riksadvokatembetet den 24. august, er Troms og Finnmark statsadvokatembeter noe usikre på at vi ville valgt samme type spørsmål, og i et så vidt stort omfang som det aktuelle, dersom undersøkelsen hadde vært planlagt og gjennomført utelukkende på lokalt nivå. Det ligger for det første i dette at de lokale forholdene for våre saker formodentlig ofte er noe annerledes enn saker fra eksempelvis Oslo sentrum. Sakene fra Troms og Finnmark har – som registreringen viser – oppgitt gjerningsperson ved oppstart i hele 85 % av tilfellene, hvilket får stor betydning for hvordan etterforskningen legges opp i det videre. Et annet generelt trekk er at Troms politidistrikt sine saker halvparten av tilfellene var relatert til utelivet, hvilket også får en viss betydning for mulighet og behov for sikring av ulike former for tekniske spor fra kameraovervåkning osv. Uten å utdype dette nærmere nå, ligger det samlet i dette at en lokalt initiert undersøkelse formodentlig ville omhandlet færre faste spørsmål/sjekkpunkter og flere åpne kommentarfelt.

Et annet trekk, som og ble gjort rede for under seminaret den 24. august, er at de grove og de mer alminnelige overtredelser ble analysert med de samme spørsmål og deretter vurdert under ett. Det ligger i dette – som også undersøkelsen tydelig viste – at politiet etterforskningsinnsats og prioriteringer klart var preget av hvorvidt saken initialt ble oppfattet som eksempelvis en kroppskrenkelse eller en grov kroppskrenkelse. En sak som av politiet initialt ble oppfattet som mindre alvorlig - og deretter etter statsadvokatenes oppfatning ble kvalitetsmessig tilstrekkelig og korrekt håndtert - kunne slik få negativ score i undersøkelsen, hvilket deretter var egnet til å påvirke det samlede resultatet for politidistriktet. Troms og Finnmark statsadvokatembeter er slik – og fremdeles - av den klare oppfatning at alminnelige og grove kroppsskader ikke nødvendigvis bør behandles likt i alle henseender.

Som nevnt foran, legger vi imidlertid til grunn at flere av momentene/ sjekkpunktene som er gjengitt i kvalitetsundersøkelsen, kan tjene som standard sjekklister for etterforskning av denne typen straffesaker. Dette gjelder særlig for dette med sporsikring og momentlistene ved gjennomføring av avhør. Det kan her være et sentralt tiltak å søke utarbeidet en kort og relevant beskrivelse/tiltakskort med "beste praksis" for etterforskning av voldssaker.

Som et generelt positivt trekk ved undersøkelsens funn kan det fremheves at når politiet først gjennomførte et etterforskningskritt, skjedde dette som regel på korrekt vis og med tilfredsstillende kvalitet. Det vises om dette til beskrivelsen foran, herunder til gjennomføringen av avhør av fornærmede, vitner og den mistenkte. Det er atter tydelig for Troms og Finnmark statsadvokatembeter at politiets etterforskere er meget godt skolerte i gjennomføringen av avhør og at denne oppgaven skjer med høy grad av profesjonalitet og relevans for sakens opplysning.

Dersom det generelt skal trekkes fram enkelte forbedringspunkter, kan det nevnes behov for å skaffe bedre oversikt over, samt søkes innhentet, mulige elektroniske spor fra åstedet, slik som opptak av lyd eller bilde fra eksempelvis vitners mobilkamera. Dette antas å være et mindre ressurskrevende trekk som samtidig kan antas å ha stor betydning for sakens opplysning. På samme måte kan politiets undersøkelse av åstedet generelt bli bedre, jf også foran om dette.

Dette med gjennomføring av avhør av den fornærmede og mistenkte på stedet er også nevnt foran, særlig hva gjelder opptak av slike avhør på lyd. Vi så imidlertid gjennom undersøkelsen at saker som var etterforsket i 2018 var bedre håndtert rundt dette tema enn sakene fra 2017, hvilket kan tyde på at politiets utvikling og etterforskningsmetodikk har gått framover.

Etterforskningsledelse er atter et tema som er kommentert foran. Statsadvokatene har som nevnt stor tro på at FSI vil kunne bidra i positiv retning med tanke på sakenes retningsstyring, prioritering, initiale opplysning og med hensyn til plan for videre oppfølging.

Det som imidlertid har vært og fremdeles er et problem, er at politidistriktet ikke evner å overholde de sentralt fastsatte frister til saksbehandlingstiden, jf foran om dette. Det ligger i dette et behov fra politidistriktets side til å både etablere gode styringssystemer og rutiner for å gjennomføre etterforskning med den fornødne prioritet og presisjon samtidig som det må settes av tilstrekkelig med ressurser til å følge opp og deretter ferdigstille etterforskningen innen de pålagte frister.

De momentene som her er særskilt fremhevet, med tillegg av de momentene som er påpekt foran, vil naturlig nok kunne ha betydning for statsadvokatenes fagledelse av politiet. I første rekke vil dette bli gjennomgått og drøftet under den særskilte gjennomgangen med politidistriktet den 22. november 2018. Statsadvokatene vil naturlig nok også komme inne på de sentrale funn fra undersøkelsen ved inspeksjonen av Troms politidistrikt den 14. til 16. november 2018.

5. Forslag til tiltak og bruk av funnene i statsadvokatens fagledelse i politidistriktet

Troms og Finnmark statsadvokatembeter ønsker å være varsom med å peke på årsaker til de enkelte negative funn som foran er beskrevet, særlig til dette med lang saksbehandlingstid. Det er imidlertid liten tvil om at den verserende politireformen har vært krevende og fremdeles oppleves som krevende for politidistriktet, herunder med den følge at de nye strukturene både hva gjelder ledelse og organisasjon først inneværende år er i ferd med å sette seg. Sann sett kunne denne kvalitetsundersøkelsen neppe vært gjennomført på et mindre passende tidspunkt.

Som nevnt, har statsadvokatene stor tro på at FSI vil gi positive effekter både til kvalitet, prioritering og framdrift av denne typen straffesaker. Samtidig er det hevet over tvil at politidistriktet må ta grep for å bedre sine systemer og rutiner for slik å etterforske de prioriterte voldssakene innen de pålagte frister.

Det vises for øvrig til kommentarene og de særskilt fremhevede læringspunktene foran.

Samlet sett kan det forsøksvis settes opp en tiltaksliste til statsadvokatenes fagledelse av politiet som følger:

1. Statsadvokatenes gjennomgang av kvalitetsundersøkelsen i stort og smått med politidistriktet den 22. november 2018, herunder med detaljert gjennomgang av statistikken/resultatene fra SuerveyXact for politidistriktets del.
2. Statsadvokatenes gjennomgang av kvalitetsundersøkelsen – med vekt på hovedpunktene – under inspeksjonen av politidistriktet den 14. til 16. november 2018.
3. Politidistriktets etablering av relevante og tilstrekkelige styringssystemer og rutiner for å overholde de sentralt fastsatte frister for behandling av voldssakene.
4. Riksadvokatens vurdering av om det bør utgis en kort beskrivelse/tiltakskort med "beste praksis" for etterforskning av voldssaker.

Lars Fause
førstestatsadvokat

Tor Børge Nordmo
Statsadvokat

TRØNDELAG STATSADVOKATEMBETER

1. Innledning

Trøndelag statsadvokatembeter gjennomførte i løpet av juni 2018 en kvalitetsundersøkelse av etterforskingen og påtalearbeidet i voldssaker med frist som en del av riksadvokatens koordinerte landsomfattende kvalitetsundersøkelse. Ved riksadvokatens brev av 14. desember 2017, ble statsadvokatene bedt om å analysere funnene i kvalitetsundersøkelsen innenfor deres region.

2. Forberedelse og gjennomføringen av undersøkelsen

Ved bestillingsbrev til Trøndelag politidistrikt datert 15. januar 2018, har en innhentet de 50 siste påtaleavgjorte prioriterte voldssakene regnet tilbake i tid fra 30. april 2018. Bestillingsbrevet følger vedlagt.

To statsadvokater ved embetet deltok i arbeidet, og en estimerer at det er medgått 18 dagsverk til forberedelse og gjennomføringen undersøkelsen. Statistikk med resultater fra undersøkelsen i regionen ble mottatt fra SurveyXact den 7. august 2018. Utarbeidelse av rapport krevde 3 dagsverk.

3. Hovedfunn – gjennomgang av resultatene i regionen

3.1. Overordnede resultater

Sakene som ble undersøkt er kategorisert på følgende måte:

Koding i Stresak:

1752 – Grov kroppskrenkelse	12
1753 – Grov kroppskrenkelse, med følge død	0
1754 – Kroppsskade	35
1755 – Grov kroppsskade	3
1756 – Grov kroppsskade, med følge død	0

Type vold:

Utelivsvold	17
Relasjon	6
Vold mot barn	5
Hatkriminalitet	0
Annet	25

Av sakene var 26 saker (52 %) funnet å være riktig kodet ved sakens oppstart. Noe som betyr at 24 saker (48 %) ikke var riktig kodet ved sakens oppstart.

Ved sakens påtaleavgjørelse var 40 saker (80 %) riktig kodet, mens 10 saker (20 %) ble vurdert av statsadvokaten og ikke å være riktig kodet.

31 saker (62 %) var anmeldt under ett døgn etter hendelse. 15 av sakene (30 %) var anmeldt innenfor et tidsrom av 1–14 døgn etter hendelse, mens 4 saker (8 %) var anmeldt over 15 døgn etter hendelse.

Når det gjelder saksavgjørelsene var det tatt ut tiltale i 13 saker (26 %) og 34 saker var henlagte (68 %). 2 av sakene var oversendt konfliktrådet (4 %). I begge sakene var kroppsskaden provosert frem og ville neppe resultert i ubetinget fengsel. Den ene saken gjaldt vold mellom ektefeller og beslutningen var fattet av statsadvokaten. Begge sakene ble avsluttet med avtale i konfliktråd. Ingen av sakene hadde resultert i forelegg eller påtaleunntatelse.

5 av sakene (10 %) var avgjorte med påtaleavgjørelse (inkludert henleggelse) innenfor en måned. 17 av sakene (34 %) innenfor 90 dager, 12 saker (24 %) innenfor 180 dager, 15 saker (30 %) ble behandlet med en saksbehandlingstid mellom 181 dager til 365 dager. 1 sak hadde en saksbehandlingstid på over 365 dager.

Nivå for avgjørelsen var følgende: 9 saken (18 %) var avgjort av statsadvokat og 41 saker (82 %) var avgjort av politi. Ingen saker var avgjort på riksadvokatnivå.

3.2. Initialfasen

Denne del av undersøkelsen er naturlig knyttet til anmeldelser hvor det er kort tid (<1 døgn) fra gjerning til anmeldelse. Spørsmålene var ikke aktuelle for saker anmeldt etter et døgn. Det var sentralt under undersøkelsen å se på om politiet på stedet og/eller etterforskerne i en tidlig fase har vist evne til å tenke tilstrekkelig åpent og bredt i den innledende fasen av etterforskningen.

3.2.1. Åstedet

I undersøkelsen så man på hvilken informasjon som var innhentet fra åsted.

I 36 % av sakene var det etter statsadvokatenes oppfatning behov for sikring av åstedet. I kun 16,7 % av disse (3 saker) var det ikke foretatt tilstrekkelig sikring av åstedet.

Statsadvokatene vurderte også om det var tatt tilstrekkelig foto av åstedet. Her ble resultatet dårligere ved at 11 av de 23 sakene der dette var relevant, dvs 47,8 %, var det ikke foto av åsted.

1.1 Åstedet - Er det tatt tilstrekkelig foto av åstedet?			
Ja	12	24,0 %	52,2 %
Nei	11	22,0 %	47,8 %
Ikke aktuelt	27	54,0 %	

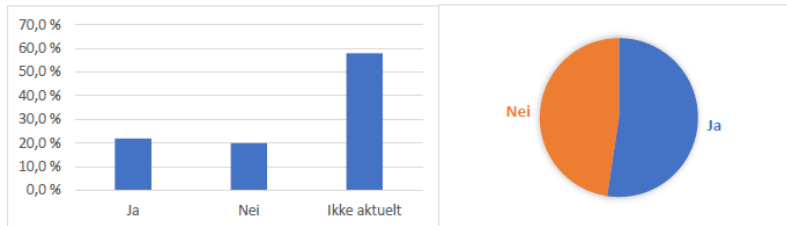

I alvorlige voldssaker er illustrasjon ved foto av vesentlig betydning for saken opplysning på ethvert stadium under sakens behandling.

Trøndelag politidistrikt kan forbedre kvaliteten i straffesaksbehandlingen ved å illustrere åstedet bedre ved foto.

En så også på om politiet hadde undersøkt om det fantes overvåkingsvideoer eller andre lignende bevismidler i forbindelse med åstedet. Dette var aktuelt i 21 av de 50 sakene. I 47,6 % av sakene fremsto det som om det ikke var tilstrekkelig undersøkt om det fantes bevis i form av overvåkingskamera ell. lign.

1.1 Åstedet - Er det tilstrekkelig undersøkelse og evt. sikring av overvåkingsvideo eller andre lignende bevismidler (viltkamera mv?)			
Ja	11	22,0 %	52,4 %
Nei	10	20,0 %	47,6 %
Ikke aktuelt	29	58,0 %	

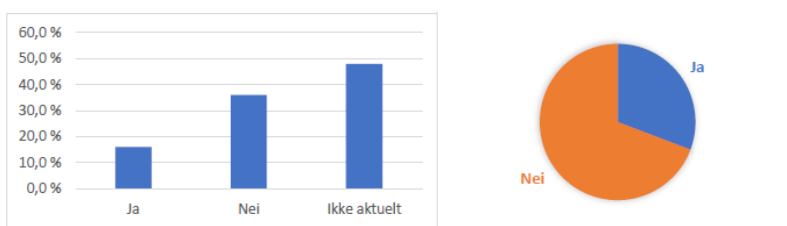

Trøndelag politidistrikt kan forbedre kvaliteten i straffesaksbehandlingen ved å undersøke om det kan sikres overvåkingsvideoer eller andre lignende bevismidler på åstedet. Det bør skrives egenrapport i saken om negative funn, at dette er undersøkt, men at det ikke var overvåking av stedet.

En stor del av sakene gjaldt utelivsvold. Det er da vanlig at det er en del vitner til stede med kamera eller opptaksutstyr på telefonen. Det er da sentralt å etterspørre opptak av lyd og bilde fra involverte og vitner.

Etter statsadvokatenes oppfatning var dette relevant i 26 av de 50 sakene. I kun 30,8 % av disse sakene fremgikk det av saksdokumentene at dette var etterspurt. I 69,2 % av sakene var ikke dette etterspurt eller ikke notoritet om dette var gjort.

1.2 Tele/data mv. - Er det spurt etter relevante opptak av lyd/bilde/foto fra involverte og/eller vitner?			
Ja	8	16,0 %	30,8 %
Nei	18	36,0 %	69,2 %
Ikke aktuelt	24	48,0 %	

Trøndelag politidistrikt kan forbedre kvaliteten i straffesaksbehandlingen ved å undersøke om det finnes opptak av lyd og bilde fra involverte og vitner. Det bør skrives egenrapport i saken om negative funn.

Når det gjelder tele og data, så ble det undersøkt om aktuelle telefoner etc. var beslaglagt og sikret for tapping og mot fjernsletting. 50 % av aktuelle telefoner var ikke beslaglagt og 75 % av aktuelle telefoner var ikke sikret for tapping og fjernsletting. Her er tallene for aktuelle telefoner veldig små, slik at det trekkes ikke konklusjon på dette grunnlaget.

3.2.2. Fornærmede – initialfasen

Undersøkelsen rettet seg også mot de innledende etterforskningskritt som gjaldt fornærmede. Det ble sett på om det var foretatt tilstrekkelig sikring av spor, herunder biologiske spor, fingeravtrykk, foto av skader etc. Dette var aktuelt for 23 av de 52 fornærmede, og for 18 av disse (78,3 %) var sikringen av bevis utført tilstrekkelig.

Det ble videre undersøkt om det var tilstrekkelig foto av skader, klesdrakt etc., I 90,7 % av de aktuelle tilfellene var dette utført. Beskrivelse av fornærmedes tilstand, herunder rus, var utført for 90,7 % av de fornærmede.

Forklaring på stedet var mottatt fra fornærmede i 12 av 31 aktuelle tilfeller, dvs 38,7 %. Samtlige av de 12 forklaringene var tatt opp på lyd.

71 % av de fornærmede ble spurt om å oppheve taushetsplikt for og i 77 % av tilfellene ble fornærmede spurt om hvor ytterligere bevis kunne innhentes.

Etter statsadvokatenes oppfatning kan det være flere årsaker til at første avhør ikke tas med en gang, fornærmedes tilstand kan være en slik faktor. Likevel bør politiet tilstrebe seg å samle inn så mye informasjon som mulig i denne tidlige fasen, også fra fornærmede.

Etter statsadvokatenes oppfatning er håndteringen av bevisinnsamling fra fornærmede stort sett tilfredsstillende i det undersøkte materiale.

3.2.3. Mistenkte – initialfasen

Undersøkelsen rettet seg også mot de innledende etterforskningskritt som gjaldt mistenkte.

Det ble sett på om det var foretatt tilstrekkelig sikring av spor, herunder biologiske spor, fingeravtrykk, foto av skader etc. Dette var aktuelt for 23 av de 64 mistenkte, og for 15 av disse (68,2 %) var sikringen av denne type bevis utført tilstrekkelig.

Beskrivelse av mistenktes tilstand, herunder rus, var utført i 63,9 % av de aktuelle tilfellene.

Det var stort sett ikke aktuelt med avhør på stedet av mistenkte i de undersøkte sakene. Kun 3 mistenkte ble avhørt på stedet. For disse 3 var det foretatt lydopptak, formalia var tilstrekkelig ivaretatt og det var tilstrekkelig samsvar mellom det som fremgikk på lyd og det som ble protokollert.

Etter statsadvokatenes oppfatning er håndteringen av bevisinnsamling fra mistenkte tilfredsstillende i det undersøkte materiale.

3.3.4. Mistenkte under 18 år – initialfasen

11 av 64 mistenkte var under 18 år på gjerningstidspunktet. I forbindelse med avhør ble verger varslet om avhøret for 7 av de mistenkte og de samme vergene var tilstede under avhøret. Det var ikke notoritet om vergene ble gitt partsrettigheter før, under og etter avhøret. Det ble heller ikke oppnevnt forsvarer under avhør for noen av de mistenkte under 18 år.

Se nærmere om mistenkte under 18 år ved pkt. 3.5.4.

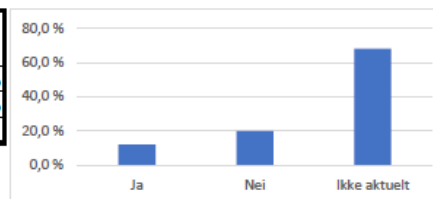
3.4. Sporsikring

3.4.1. Åstedet

Statsadvokatene undersøkte om det var utført tilstrekkelig kriminalteknisk undersøkelse og om det var ført tilstrekkelig notoritet over beslag, sikring og behandling av spor og andre bevis funnet på åstedet. Det ble også sett på om det var utarbeidet tilstrekkelig fotomappe, noe det var gjort i 70 % av de aktuelle sakene. I forhold til disse temaene var resultatet tilfredsstillende.

I 16 av de 50 sakene var det aktuelt med åstedsrapport, og i kun 6 saker av disse (37 %) var det utferdiget tilstrekkelig åstedsrapport.

2.1 Åstedet - Er det utarbeidet en tilstrekkelig åstedsrapport?			
Ja	6	12,0 %	37,5 %
Nei	10	20,0 %	62,5 %
Ikke aktuelt	34	68,0 %	

Trøndelag politidistrikt kan forbedre kvaliteten i straffesaksbehandlingen ved at det gjøres mer bruk av åstedsrapporter i voldssaker.

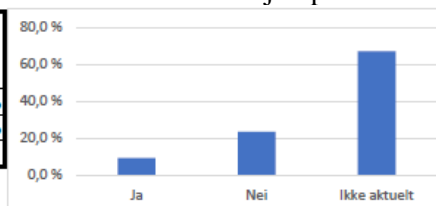
3.4.2. Fornærmede - dokumentasjon

I 70 % av de aktuelle sakene var det også innhentet relevante og tilstrekkelige journaler vedrørende fornærmedes skader noe som vurderes som et tilfredsstillende resultat.

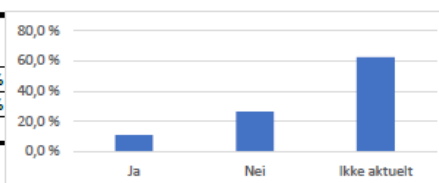
3.4.3. Mistenkte - dokumentasjon

I forbindelse med mistenkte ble det av statsadvokatene sett på om det var dokumentasjon for tilstrekkelig sikring av spor på mistenkte spor på mistenkte og på om det var sikret DNA-prøve. For 70 % av de mistenkte hvor det var aktuelt, var det ikke dokumentasjon på slik sikring.

2.3 Mistenkte/siktede - Er det en tilstrekkelig dokumentasjon av evt. spor sikret på mistenkte?			
Ja	6	9,4 %	28,6 %
Nei	15	23,4 %	71,4 %
Ikke aktuelt	43	67,2 %	

2.3 Mistenkte/siktede - Er det sikret DNA prøve?			
Ja	7	10,9 %	29,2 %
Nei	17	26,6 %	70,8 %
Ikke aktuelt	40	62,5 %	

Trøndelag politidistrikt kan forbedre kvaliteten i straffesaksbehandlingen ved å dokumentere innhenting av spor og DNA i forhold til mistenkte. Det er også viktig at det skrives egenrapport i saken om negative funn.

3.4.4. Elektroniske spor

Det er i undersøkelsen sett på om det er innhentet lydopptak fra telefonsamtaler med nødetatene, om rapporter om elektroniske spor og andre rapporter var hensiktsmessig utformet for påtalemyndighetens og rettens bruk. Det var svært få saker dette var aktuelt. Der det var aktuelt, var arbeidet utført tilfredsstillende.

3.4.5. Biologiske spor

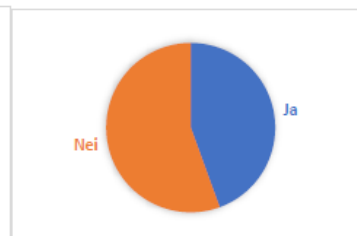
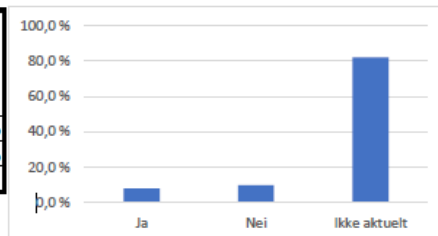

I 5 av 9 aktuelle saker var det ikke tilstrekkelige rapporter om behandling/undersøkelse av DNA, fingeravtrykk.

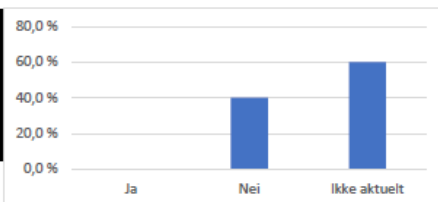
Rusmiddelundersøkelse av fornærmede forelå ikke der det var aktuelt, i 20 aktuelle saker av 50 undersøkte.

Rusmiddelundersøkelse av siktede var etter statsadvokatenes oppfatning aktuelt i 20 av de 50 sakene. I kun 4 (20 %) var dette utført.

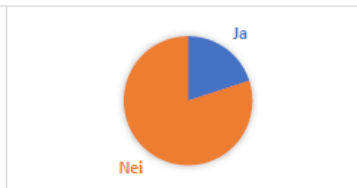
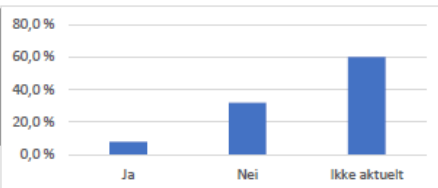
2.5 Biologiske spor - Er det tilstrekkelige rapporter om behandling/ undersøkelse/ analyse av DNA, fingeravtrykk evt. andre biologiske spor i saken?			
Ja	4	8,0 %	44,4 %
Nei	5	10,0 %	55,6 %
Ikke aktuelt	41	82,0 %	

2.5 Biologiske spor - Foreligger resultat av rusmiddelundersøkelse av fornærmede?			
Ja	0	0,0 %	0,0 %
Nei	20	40,0 %	100,0 %
Ikke aktuelt	30	60,0 %	

2.5 Biologiske spor - Foreligger resultat av rusmiddelundersøkelse av siktede?			
Ja	4	8,0 %	20,0 %
Nei	16	32,0 %	80,0 %
Ikke aktuelt	30	60,0 %	

Trøndelag politidistrikt kan forbedre kvaliteten i straffesaksbehandlingen ved å innhente undersøkelser av biologiske spor.

Det er også viktig at det skrives rapport i saken om negative funn eller om at andre forhold gjorde det umulig å gjennomføre etterforskningskrittet, for eksempel rusmiddelundersøkelse av fornærmede uten samtykke.

3.5. Politiavhør

3.5.1. Avhør av fornærmede

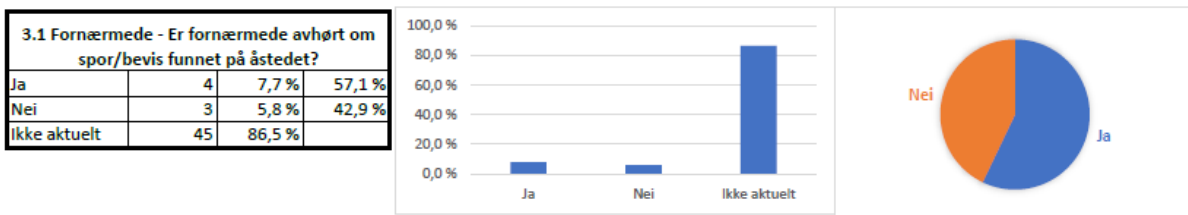
I forhold til avhør av fornærmede så en på følgende parameter som av statsadvokatene ble vurdert som tilfredsstillende:

- Om formalia var gjennomgått i samsvar med lov og instruks.
- Om det var tilstrekkelig samsvar mellom protokollat/rapport og det som fremgikk av lydopptaket.
- Om det var lyd og/eller bildeopptak av forklaringen.
- Om tid og sted for gjerningen var tilstrekkelig belyst.
- Om det var spurt etter kontrollerbare opplysninger for å finne tid/sted hvor det var usikkerhet om dette.
- Om foranledningen til gjerningen var tilstrekkelig belyst.
- Om fornærmedes egen opptreden under hendelsen var tilstrekkelig belyst.
- Om opplysninger om eventuelle skader på kropp og/eller klær var tilstrekkelig belyst.

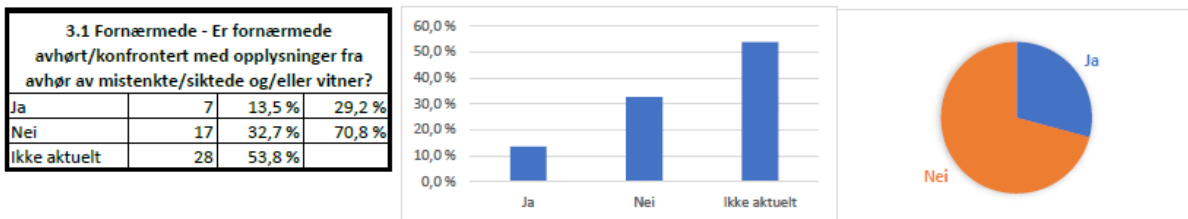
- Om opplysninger rundt mulig sikring av tekniske spor var tilstrekkelig belyst. (ikke gjort i 31 % av de aktuelle saker)
- Om det var tilstrekkelig belyst rundt personer eller andre omstendigheter som er egnet til å belyse foranledning, handling eller etterfølgende momenter.

I forhold til avhør av fornærmede så en på følgende parameter som av statsadvokatene ble vurdert som mindre tilfredsstillende:

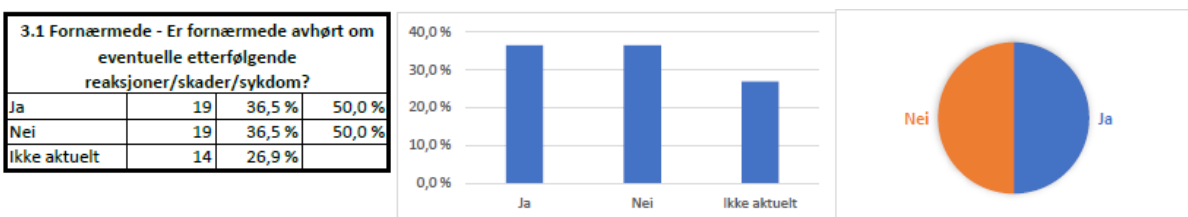
I anledning 7 avhør av fornærmede ble det funnet aktuelt av statsadvokatene å stille spørsmål til fornærmede om spor/bevis funnet på stedet. I 3 av disse (42,9 %) var det ikke gjort.

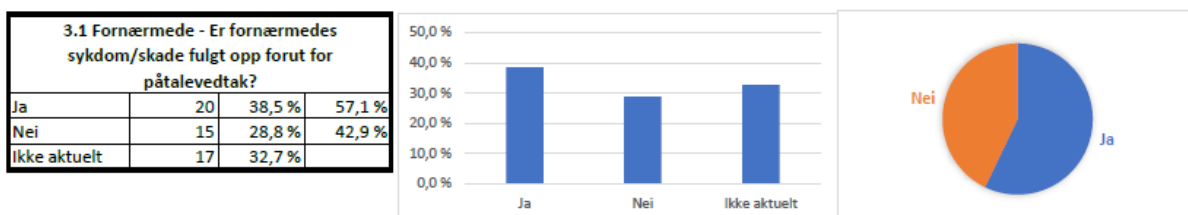
I 24 avhør av fornærmede fant statsadvokatene det aktuelt å stille konfronterende spørsmål med opplysninger fra avhør av mistenkte/siktede og vitner. I 17 av sakene hvor dette var aktuelt (70,8 %), var dette ikke gjort.

For 38 av de fornærmede var det aktuelt med spørsmål om eventuelle etterfølgende reaksjoner, skader og sykdom. For 19 av tilfellene (50 %) var ikke dette gjort.

For 35 av de fornærmede var det aktuelt med spørsmål om eventuelle etterfølgende reaksjoner, skader og sykdom. For 15 av tilfellene (42,9%) var ikke dette gjort.

Trøndelag politidistrikt kan forbedre kvaliteten i straffesaksbehandlingen ved følge opp fornærmede med ytterligere avhør i forhold til konfrontasjon av innhentede bevis herunder opplysninger fra avhør av siktede og vitner. Dessuten beskrivelse i forhold til fornærmedes skader og sykdom samt fysiske og psykiske ettervirkninger. Dersom det ikke er skadefølger bør også dette beskrives.

3.5.2. Avhørsrapporten - fornærmede

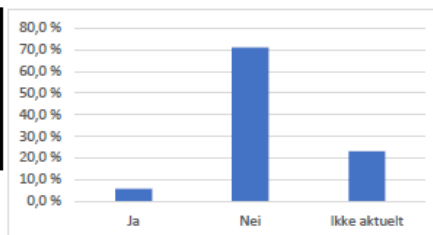
Følgende parameter som ble vurdert som tilfredsstillende:

- Om rapporten var skrevet slik at det fremgår hvilken rekkefølge opplysningene kom (kronologisk rapport)
- Om rapportformen var adekvat i forhold til påtalemyndighetens bruk av rapporten.
- Om det var tilstrekkelig notoritet om evt. konfrontasjon med mistenkte/vitners forklaringer.
- Om det var tilstrekkelig notoritet om evt. rettelsener eller tilføyelser ved gjennomlesing av avhøret.
- Om det var tilstrekkelig notoritet om gjennomlesing og vedtagelse av forklaringen.

Følgende parameter ble vurdert som mindre tilfredsstillende:

Bare 3 avhørsrapporter inneholdt henvisning til hvor i DVD/lydfil sentrale opplysninger/tema ble behandlet.

3.1.1 Avhørsrapporten - Er det tidshenvisninger til hvor i DVD/lydfil sentrale opplysninger/tema er omhandlet?			
Ja	3	5,8 %	7,5 %
Nei	37	71,2 %	92,5 %
Ikke aktuelt	12	23,1 %	

Trøndelag politidistrikt kan forbedre kvaliteten på avhørsrapportene ved å henvise til hvor man er i lydsporet når sentrale temaer beskrives. Dette har stor betydning for påtalemyndigheten under forberedelse og irettføring av straffesakene i retten.

3.5.3. Avhør av mistenkte

De fleste mistenkte/siktede var villige til å avgi forklaring for politiet. I bare 2 saker var mistenkte ikke villig til å avgi forklaring.

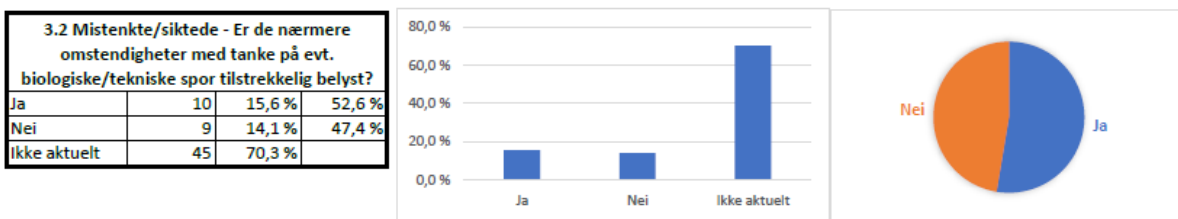
Følgende parameter ble vurdert som tilfredsstillende:

- Om formalia var gjennomgått i samsvar med lov og instruks.
- Om det var tilstrekkelig samsvar mellom det som fremgikk av protokollatet/rapport og det som fremgikk av lydopptaket.
- Om det ble gjort lyd- og/eller bildeopptak av forklaringen.
- Om rettighetene ble gjennomgått på en måte som gjør at de kan tillates brukt i konfrontasjonsøyemed i retten.
- Om eventuell relasjon til fornærmede ble tilstrekkelig belyst.
- Om foranledningen til gjerningen ble tilstrekkelig belyst.
- Om de objektive straffbarhetsvilkårene (hendelsesforløpet) ble tilstrekkelig belyst.

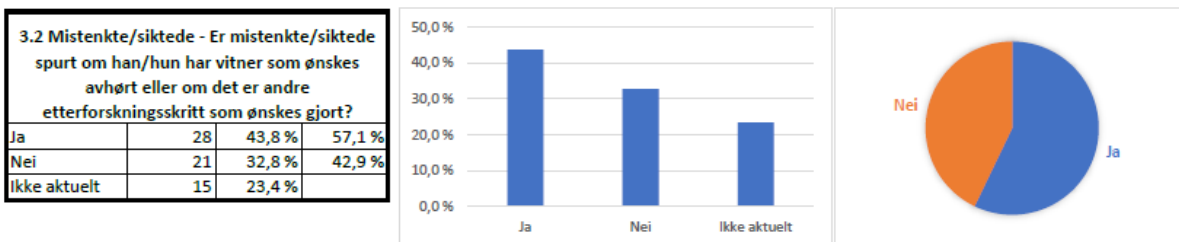
- Om det subjektive vilkåret ble tilstrekkelig belyst.
- Om mistenkte/siktede ble tilstrekkelig konfrontert med fornærmedes og/eller vitners forklaringer og evt. øvrige bevis (gitt mulighet til å gjendrive mistanken).
- Om det ble søkt innhentet kontrollerbare opplysninger som kan være egnet til å styrke/svekke mistanken.
- Dersom det er flere avhør - er det unødige gjentakelser av fri forklaring og/eller samme tema i avhørene.

Følgende parameter ble yurdert som mindre tilfredsstillende:

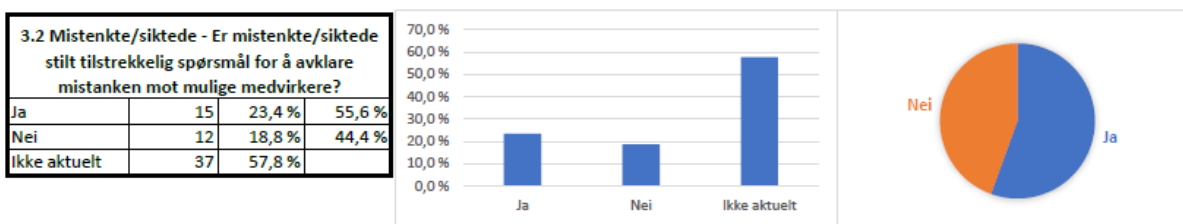
De nærmere omstendigheter med tanke på evt. biologiske/tekniske spor var ikke tilstrekkelig belyst i 47,4% av de aktuelle sakene.

I 43 % av sakene ble ikke mistenkte/siktede spurt om han/hun ønsket vitner avhørt eller ønsket andre etterforskningskritt gjort.

I 44,4 % av sakene ble ikke mistenkte/siktede stilt tilstrekkelig spørsmål for å avklare mistanken mot mulige medvirkere.

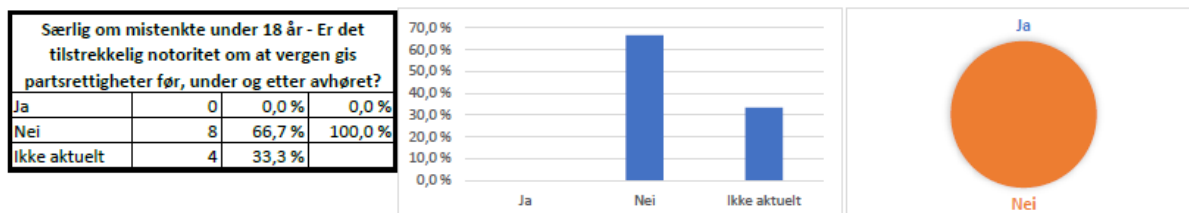
Trøndelag politidistrikt kan forbedre kvaliteten på innholdet i avhørene ved å undersøke om mistenkte/siktede har opplysninger å komme med når det gjelder biologiske/tekniske spor. Dessuten om han/hun har ønske om ytterligere vitneavhør eller ønske om ytterligere etterforskningskritt. Dersom han/hun ikke har noe ønske om ytterligere etterforskningskritt bør dette fremkomme i avhørsrapporten.

Medvirkning er ofte et problematisk område under etterforskningen og under vurdering av påtalespørsmålet. Å stille mistenkte/siktede spørsmål om rolle og handling til mulige medvirkere er av sentral betydning for å få belyst straffesaken.

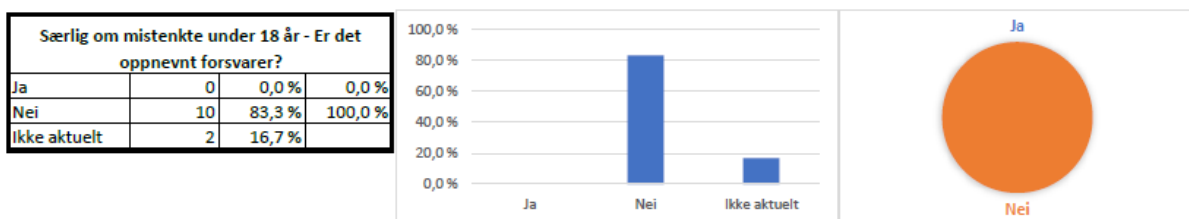
3.5.4. Avhør av mistenkte under 18 år

12 mistenkte i de undersøkte sakene var under 18 år. I de fleste sakene var verge varslet om avhøret og det var tilstrekkelig notoritet om at vergen var varslet. Verge var også tilstede under avhør i de fleste sakene.

Det manglet notoritet om at vergen ble gitt partsrettigheter før, under og etter avhør.

Det var heller ikke oppnevnt forsvarer for noen av de mistenkte under 18 år. I de fleste tilfellene ble det gitt tilstrekkelig informasjon om retten til å ha forsvarer tilstede under avhør.

Trøndelag politidistrikt bør sørge for informasjon om rettigheter til mistenktes verger. Videre bør det særskilt vurderes i den enkelte sak om politiet på eget initiativ skal oppnevne forsvarer for mindreårige.

3.5.5. Avhørsrapporten - mistenkte

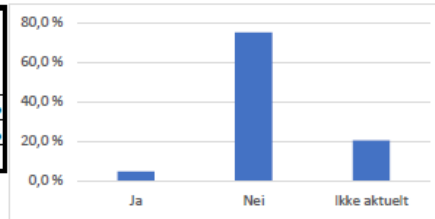
Følgende parameter ble vurdert som tilfredsstillende:

- At rapporten var skrevet slik at det fremgikk i hvilken rekkefølge opplysningene kom (kronologisk rapport).
- Om valget av rapportform var adekvat i forhold til påtalemyndighetens bruk av rapporten (kronologisk/tematisk/kombinasjon av dette).
- Om det var tilstrekkelig notoritet i forhold til gjennomlesing og vedtagelse av forklaringen.

Følgende parameter ble vurdert som mindre tilfredsstillende:

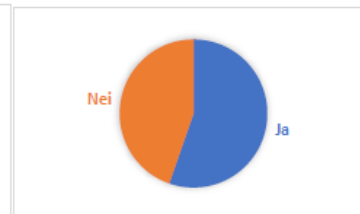
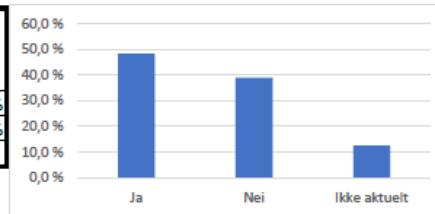
Som i avhørsrapporter av fornærmede var det heller ikke i avhørsrapporter vedrørende mistenkte/siktede, tidshenvisninger til hvor i DVD eller lydfil sentrale opplysninger og tema ble omhandlet.

3.2.1 Avhørsrapporten - Er det tidshenvisninger til hvor i DVD/lydfil sentrale opplysninger/tema er omhandlet?			
Ja	3	4,7 %	5,9 %
Nei	48	75,0 %	94,1 %
Ikke aktuelt	13	20,3 %	

I 44,6% av de aktuelle avhør av mistenkte/siktede var det ikke tilstrekkelig notoritet om evt. rettelser eller tilføyelser under gjennomlesing.

3.2.1 Avhørsrapporten - Er det tilstrekkelig notoritet om evt. rettelser eller tilføyelser ved gjennomlesing av avhøret?			
Ja	31	48,4 %	55,4 %
Nei	25	39,1 %	44,6 %
Ikke aktuelt	8	12,5 %	

Trøndelag politidistrikt kan forbedre kvaliteten på avhørsrapportene ved å henvise til hvor man er i lydsporet når sentrale temaer beskrives. Dette har stor betydning for påtalemyndigheten under forberedelse og irettføring av straffesakene i retten.

I noen saker ble rettelser utført uten utheving av skrift og som integrert i hovedavhøret. Dette gjør det svært vanskelig å finne frem til opplysningen på lydsporet i ettertid. Spesielt fordi rettelser gjerne foretas på et senere tidspunkt og lagres som et eget lydspor.

3.5.6. Avhør av vitner

Det var avhørt vitner i alle de 50 sakene. Totalt 89 vitneavhør var gjennomført.

Etter statsadvokatenes oppfatning var det i de fleste sakene tilstrekkelig etterforsket i forhold til innhenting av nødvendige vitneavhør.

De temaer statsadvokatene undersøkte viste at resultatet var tilfredsstillende. Dette gjaldt i forbindelse med:

- Om formalia ble gjennomgått i samsvar med lov og instruks.
- Om de tema vitnet skulle forklare seg om ble tilstrekkelig belyst.
- Om det forelå tilstrekkelig notoritet om eventuelle spørsmål hvor vitnet er presentert/konfrontert med opplysninger fra saken som stammer fra fornærmede/mistenkte/andre bevis.
- Om det var tilstrekkelig notoritet om evt. rettelser eller tilføyelser ved gjennomlesing av avhøret.
- Om det var tilstrekkelig notoritet om gjennomlesing og vedtagelse av forklaringen.

3.6. Etterforskningsledelse

Dette ble vurdert som tilfredsstillende under etterforskningsledelsen av sakene:

- Saksredigering.
- Dokumentorden.
- Notoritet rundt beslutningen og grunnlaget for beslutning ved bruk av tvangsmidler.
- Sakene fremstår som formålsstyrt.

- For de fleste av sakene der medvirkningsansvar var aktuelt, fremsto sakene som tilstrekkelig opplyst.
- For de fleste sakene var sakene tilstrekkelig opplyst i forhold til reaksjonsspørsmålet. (21,6 % av de aktuelle sakene var temaet vurdert som ikke tilstrekkelig opplyst.)

Dette kan gjøres bedre:

- Etterforskningsplaner kan brukes i større utstrekning. Riksadvokatens pålegg om bruk av disse, gjaldt kun for 6 saker i utvalget. For 3 av disse sakene fant vi ikke etterforskningsplaner.
- Etterforske i forhold til å avgjøre erstatningskrav for fornærmede. I 32 % av de aktuelle sakene var saken vurdert dithen at den ikke var tilstrekkelig etterforsket til å avgjøre erstatningsspørsmålet.

Trøndelag politidistrikt kan forbedre kvaliteten på straffesaksbehandlingen ved å bruke av etterforskningsplaner i større utstrekning.

Å sørge for å fremme fornærmedes erstatningskrav i retten er av stor betydning for den enkelte fornærmede. Dette bør legges større vekt på under etterforskningen av denne type integritetskrenkninger.

3.7. Fremdrift

For 19 av 50 saker ble det funnet liggetid, dvs. at saken hadde hatt perioder på 3 måneder eller mer uten saksbehandling. I oppklarte saker med frist på 90 dager, var fristen kun overholdt i 36,4 % av aktuelle saker.

Det fremgikk ikke av saken hva årsaken til liggetiden var.

Ventetiden skyldtes ikke:

- At anmodninger om ekstern bistand ble sendt ut for sent eller sen innkomst av disse.
- Ventetid på resultat av rapporter fra Kripos.
- Ventetid på dataanalyse.
- Ventetid på legeerklæringer.
- Svar fra andre eksterne aktører.
- Hensyn til kvalitet og omfang på saken.

Trøndelag politidistrikt kan forbedre kvaliteten på straffesaksbehandlingen ved å sørge for rutiner slik at det ikke er liggetid i saker. Dette er spesielt viktig i saker med frist.

3.8. Påtale

Statsadvokatene så på om det i eventuell siktelse var subsummert under riktig lovbestemmelse og straffalternativ. Vi så videre på om grunnlaget i siktelsen var tilstrekkelig utformet og om oversendelsespåtegningen inneholdt alle nødvendige opplysninger.

Denne delen av påtalearbeidet ble vurdert som tilfredsstillende.

4. Sammendrag og læringspunkter

I all hovedsak og i de store trekk er resultatene fra undersøkelsen i Trøndelag politidistrikt, at straffesaksarbeidet er meget godt. Det arbeides engasjert, godt og grundig med dette saksfeltet, og det gode arbeidet må fortsette.

Likevel må en peke på de læringspunktene som har kommet ut av undersøkelsen med målsetning om å høyne kvaliteten under etterforskningen:

Dette kan forbedres:

Åsted:

- ✓ Illustrere åstedet bedre ved foto.
- ✓ Undersøke om det kan sikres overvåkingsvideoer eller andre lignende bevismidler på åstedet.
- ✓ Undersøke om det finnes opptak av lyd og bilde fra involverte og vitner.

Sporsikring:

- ✓ Gjøre mer bruk av åstedsrapporter i voldssaker.

Sporsikring - mistenkte:

- ✓ Dokumentere innhenting av spor og DNA i forhold til mistenkte.

Sporsikring biologiske spor:

- ✓ Innhente undersøkelser av biologiske spor.

Avhør av fornærmede:

- ✓ Følge opp fornærmede med ytterligere avhør i forhold til konfrontasjon av innhentede bevis herunder opplysninger fra avhør av siktede og vitner.
- ✓ Beskrive i forhold til fornærmedes skader og sykdom samt fysiske og psykiske ettervirkninger. Dersom det ikke er skadefølger bør også dette beskrives.

Avhørsrapporten – fornærmede:

- ✓ Henwise til hvor man er i lydsporet når sentrale temaer beskrives.

Avhør av mistenkte:

- ✓ Undersøke om mistenkte/siktede har opplysninger å komme med når det gjelder biologiske/tekniske spor.
- ✓ Undersøke om han/hun har ønske om ytterligere vitneavhør eller ønske om ytterligere etterforskningsskritt.

- ✓ Belyse medvirkers rolle under avhøret.

Avhør av mistenkte under 18 år:

- ✓ Sørge for informasjon om rettigheter til mistenktes verger.
- ✓ Vurderes i den enkelte sak om politiet på eget initiativ skal oppnevne forsvarer for mindreårige.

Avhørsrapporten mistenkte:

- ✓ henviser til hvor man er i lydsporet når sentrale temaer beskrives.
- ✓ Sørge for notoritet på rettelser i avhøret.

Etterforskningsledelse:

- ✓ Bruke av etterforskningsplaner i større utstrekning.
- ✓ Sørge for å etterforske også i forhold til fornærmedes erstatningskrav

Fremdrift:

- ✓ Uforklart liggetid i voldssaker skal unngås.

5. Veien videre

Funnene i rapporten må videreformidles til politidistriktet.

Dette ved innholdet fra denne rapporten etter hvert distribueres i distriktet, skriftlig samt presenteres for ledelsen i distriktet ved møte.

Det bør også utarbeides en kurspakke i samarbeide med politidistriktet som tilbys på alle nivå i etaten.

Trondheim, 14. september 2018

Kaia Strandjord
statsadvokat

VESTFOLD, TELEMARK OG BUSKERUD STATSADVOKATEMBETER

1. Innledning

Vestfold, Telemark og Buskerud statsadvokatembeter gjennomførte i perioden 4. – 22. juni en kvalitetsundersøkelse av etterforskningen og påtalearbeidet i voldssaker med frist som en del av riksadvokatens koordinerte landsomfattende kvalitetsundersøkelse. Ved riksadvokatens brev av 14. desember 2017, ble statsadvokatene bedt om å analysere funnene i kvalitetsundersøkelsen innenfor deres region.

2. Forberedelse og gjennomføringen av undersøkelsen

Ved bestillingsbrev til Sør-Øst politidistrikt datert 7. mai 2018, har en innhentet de 60 siste påtaleavgjorte prioriterte voldssakene regnet tilbake i tid fra 30. april 2018. Sakene var fordelt slik at det ble bedt om 20 fra tidl. Buskerud, 20 fra tidl. Telemark og 20 fra tidl. Vestfold. Bestillingsbrevet følger vedlagt.

To statsadvokater ved embetet deltok i arbeidet, og en estimerer at det er medgått 24 dagsverk til forberedelse og gjennomføringen undersøkelsen. Alle saker ble gjennomgått digitalt. Etterforskningsplan ble oversendt særskilt der slik forelå og det ble bedt om tilgang til lydavhør i samtlige saker der dette ikke fulgte den digitale saken. Nødvendig teknisk utstyr ble klargjort før undersøkelsen. Statsadvokatene som arbeidet med undersøkelsen jobbet parallelt, og kunne dermed ta opp spørsmål og problemstillinger underveis. Dette vurderes som en god og effektiv arbeidsform.

Den medgatte tid til gjennomføring av undersøkelsen vurderes å være helt nødvendig. Imidlertid skulle statsadvokaten ønsket seg noe mer tid for å gå grundigere inn i enkelte spørsmål som undersøkelsen reiser.

Den tekniske løsningen har i utgangspunktet vært problemfri. Ved avsluttet undersøkelse viste det seg imidlertid at to saker, som med sikkerhet var besvart herfra, ikke var registrert i SurveyXact. Disse måtte da gjennomgås på nytt. Dette skal visstnok også ha vært tilfelle for enkelte andre embeter, og gir selvsagt en tilleggsbelastning som er lite ønskelig.

Det viste seg under gjennomgangen også å være problemer med avspilling av lydavhør. Eksempelvis var det ikke laget hyperlink i anmeldelse eller avhør, men kun vist til hvor dette var lagret. Dette var tidkrevende da en forsøkte å hente inn lydfilene og medførte at en i flere tilfeller ikke fikk avspilt disse, med de mangler det innebærer for undersøkelsen.

Veilederen ga god informasjon. Den opplevdes å være brukervennlig – både før undersøkelsen og som oppslagsverk under selve gjennomføringen. Dog påpekes det at en stor andel av spørsmålene legger opp til skjønsmessige vurderinger som må foretas av den enkelte statsadvokat, og disse vurderingene antas å variere fra person til person uavhengig av veilederen.

Statsadvokaten ser seg videre nødt til å presisere at på noen områder, med tilhørende underkategorier, kan det synes som om Sør-Øst politidistrikt ikke har tilfredsstillende resultater. Dette må ses i lys av at statsadvokaten ved noen av vurderingene har hatt en høy terskel for hva som skal kunne anses som "tilstrekkelig" i forbindelse med gjennomføringen av undersøkelsen, og resultatene kan følgelig ikke tas til inntekt for at politiet i regionen ikke holder et akseptabelt *generelt* nivå i sin etterforskning. Statsadvokaten vil fortløpende komme tilbake til dette nedenfor, samt i analysen under punkt 4.

Statistikk med resultater fra undersøkelsen i regionen ble mottatt fra SurveyXact den 6. august 2018.

3. Hovedfunn – gjennomgang av resultatene i regionen

3.1. Overordnede resultater

Sakene som ble undersøkt er kategorisert på følgende måte:

Koding i Strasak:

1752 – Grov kroppskrenkelse	12
1753 – Grov kroppskrenkelse, med følge død	0
1754 – Kroppsskade	40
1755 – Grov kroppsskade	8
1756 – Grov kroppsskade, med følge død	0

Type vold:

Utelivsvold	24
Relasjon	10
Vold mot barn	1
Hatkriminalitet	0
Annet	25

Riktig kode ved sakens oppstart?	Antall	Andel
Ja	44	73,3 %
Nei	16	26,7 %

Riktig kode ved sakens påtaleavgjørelse?	Antall	Andel
Ja	56	93,3 %
Nei	4	6,7 %

Tid fra gjerning til anmeldelse	Antall	Prosent
<1 døgn	46	76,7 %
1-14 døgn	10	16,7 %
>15 døgn	4	6,7 %

Saksavgjørelse	Antall	Andel
Saken er henlagt	23	38,3 %
Påtaleunntatelse	0	0,0 %
Forelegg	0	0,0 %
Tilståelsesdom	3	5,0 %
Tiltale	26	43,3 %
Annet	8	13,3 %

Tid fra anmeldelse til påtaleavgjørelse (040 eller henleggelse)	Antall	Andel
1 til 30 dager	10	16,7 %
31 til 90 dager	37	61,7 %
91 til 180 dager	11	18,3 %
181 dager til 365 dager	2	3,3 %
Over 365 dager	0	0,0 %

Nivå for påtaleavgjørelsen:	Antall	Andel
Riksadvokat	0	0,0 %
Statsadvokat	16	26,7 %
Politi	44	73,3 %

Hvis endelig påtaleavgjørelse er tatt av riksadvokat/statsadvokat ? hvor lang tid går det fra politiets 040 kode til endelig påtaleavgjørelse? (Gjelder ikke klagesaker)	Antall	Andel
1 til 15 dager	6	42,9 %
16 til 30 dager	2	14,3 %
31 til 60 dager	5	35,7 %
Mer enn 60 dager	1	7,1 %

3.2. Initialfasen

Åstedet – initialfasen.

Undersøkelsen viser at det ikke er foretatt tilstrekkelig sikring av åstedet i 58,5 % av de aktuelle tilfellene. Videre fremgår det at det ikke var foretatt tilstrekkelig foto i 61,4 % av de aktuelle tilfellene. Det var ikke tilstrekkelig undersøkelse og evt. sikring av overvåkningsvideo i 64,1 % av de aktuelle tilfellene

Funnene kan her umiddelbart synes svake. Det antas at prosentandelen for sikring av åsted og sikring av overvåkningsvideo må sees i sammenheng. En delvis forklaring på svikt på dette punkt kan skyldes fravær av negative rapporter. Det er å anta at det i flere saker er gjort undersøkelser hva gjelder overvåkningskameraer, men at det ikke foreligger kameraer som dekker det aktuelle åsted. Dette bør nedfelles i en negativ rapport. Ved en senere hovedforhandling vil en således ha notoritet rundt de undersøkelser som er gjort og tette "hull" i etterforskningen. Ved undersøkelsen var slike negative rapporter nær helt fraværende.

Tele/data mv – initialfasen.

I hele 90,4 % av de aktuelle sakene var det ikke spurt etter relevante opptak av lyd/bilde/foto fra involverte og/eller vitner. Selv om noe av forklaringen også her kan skyldes fravær av negative rapporter, synes prosentandelen høy. Som statsadvokaten kommer nærmere tilbake til under punkt 5, forslag til tiltak, bør det oppfordres til utarbeidelse av "tiltakskort" for bruk av patruljen i initialfasen. Spørsmålet her bør da innarbeides.

Fornærmede - initialfasen

Sikring av spor knyttet til fornærmede for fingeravtrykk, DNA, rus, foto av skader, klesdrakt, sko o.l. ble i initialfasen foretatt i 55,2 % av tilfellene. Tilstrekkelig foto av fornærmedes klesdrakt, skader o.l. ble foretatt i 75 % av tilfellene, hvilket er et godt resultat.

Hva gjelder beskrivelse av fornærmedes tilstand, er dette ikke tilstrekkelig i 63 % av tilfellene. Dette er erfaringsmessig et sentralt tema under hovedforhandlingen, og patruljens umiddelbare beskrivelse, vurdering og oppfatning blir dermed svært viktig. Erindring om tilstanden i etterkant blir ofte svært usikker og bevisverdien svekkes. Her synes det å være et forbedringspotensial, som det bør fokuseres på i fagledelsen.

Forklaring fra fornærmede på stedet ble mottatt i 40 % av de aktuelle tilfellene. Det ble tatt lydopptak av forklaringen i 45,8 % av tilfellene. Selv om det ses hen til at en her befinner seg i en ofte kaotisk situasjon, er det grunn til å tro at dette antallet bør kunne økes. Det presiseres at der det er tatt avhør eksempelvis på legevakten i etterkant av hendelsen er dette ikke vurdert som "på stedet". Dette er glidende overganger og ofte vil det selvsagt være riktig å avvente til et noe senere tidspunkt. Der det er forsvarlig og mulig å få en umiddelbar forklaring fra fornærmede på stedet, bør det allikevel søkes gjennomført. Dette har også en side mot beskrivelse av fornærmedes tilstand, da dette vil kunne fremgå av forklaring og lydopptak.

I 75 % av de aktuelle tilfellene var det tilstrekkelig ivaretagelse av formalia ved forklaring på stedet og i 87,5 % av tilfellene var det tilstrekkelig samsvar mellom protokollatet og lydopptaket. Selv om en stor prosentandel her ble besvart "ikke aktuelt" ut fra at det ikke ble tatt forklaring/ ikke tatt opp på lyd, viser resultatet at formalia og rettigheter er godt ivaretatt i sakene der dette er aktuelt.

Mistenkte – initialfasen

I 33,3 % av de aktuelle tilfellene forelå tilstrekkelig sikring av spor som fingeravtrykk, DNA og rus, foto av skader, klesdrakt, sko o.l. I 29,3 % av de aktuelle tilfellene var det gitt tilstrekkelig beskrivelse av mistenktes tilstand, herunder rus. Som fremhevet under tilsvarende spørsmål for fornærmede, er denne type sporsikring og patruljens beskrivelse, sentrale både ved etterforskningen og irettesettingen. Det er ønskelig å se en utvikling i forhold til omfanget av saker der overnevnte ivaretas, herunder av innholdet i den beskrivelsen som gis forhold til mistenktes tilstand.

I de sakene der det var aktuelt å oppta forklaring på stedet, er mistenkte avhørt kun i 16,2 % av sakene. Av disse er det tatt lydopptak av forklaringen i 46,7 % av tilfellene. Prosentandelen synes svært lav, også her tatt i betraktning den ofte uoversiktlige situasjonen initialfasen bærer preg av. Dersom det anses forsvarlig og gjennomførbart, bør det sikres en umiddelbar forklaring – på lydopptak - av mistenkte.

For de tilfeller der det var gjort lydopptak, hvilket kun var i 7 av 80 tilfeller, var formalia tilstrekkelig ivaretatt i 71,4 % av tilfellene. Tallgrunnlaget er begrenset, men kan uansett tyde på at rettigheter og formalia blir godt ivaretatt. Likeledes er det i disse sakene 71,4 % tilstrekkelig samsvar mellom lydopptak og rapport, hvilket må anses bra.

Når det gjelder saker med mistenkte under 18 år, gjaldt det for kun 6 av sakene omhandlet i undersøkelsen. Til disse sakene er det særlig å bemerke at det ikke i noen av sakene var tilstrekkelig notoritet om at vergen gis partsrettigheter før, under og etter avhøret. Det var heller ikke oppnevnt forsvarer i noen av sakene. Det var imidlertid gitt tilstrekkelig med informasjon om retten til forsvarer i samtlige avhør.

3.3. Sporsikring

Det ble utført tilstrekkelig kriminaltekniske undersøkelser i 31,4 % av tilfellene hvor dette var aktuelt. Tallet kan synes noe lavt, men en må her ta høyde for at det kan være individuelle forskjeller når det gjelder

vurderingen av "tilstrekkelige" undersøkelse også på dette punkt. Imidlertid presiseres det at utførte kriminaltekniske undersøkelser generelt sett vil kunne heve kvaliteten på etterforskningen, men må likevel tilpasses den enkelte sak.

Det er overraskende at notoriteten over beslag m.m. kun var på 57,1 % hvor dette var aktuelt. Her bør oppnåelsen være vesentlig høyere, og en har vanskeligheter med å forstå hvorfor denne prosentandelen er såpass lavt. Det er viktig med fremtidig fokus på adekvat sporsikring, som er en integrert del av selve etterforskningen i mange saker, og tilstrekkelig notoritet i den sammenheng.

Videre, hva gjelder åstedet, er det utarbeidet tilstrekkelig åstedsrapport og fotomappe i henholdsvis 11,5 % og 38,6 % av tilfellene der dette var aktuelt. Det kan generelt påpekes at en adekvat åstedsrapport og fotomappe fra åstedet kan gi viktig innblikk og bidra til å forstå saken bedre i ettertid; både senere i etterforskningen, når saken skal påtaleavgjøres og under en eventuell hovedforhandling. Det bemerkes at nærværende undersøkelse ikke gir noe svar om hvorvidt det var utarbeidet en fotomappe som var lite tilfredsstillende eller om dette ikke var utarbeidet overhodet.

Elektroniske og biologiske spor

Undersøkelsen kan indikere at politiet, i alle fall for de konkrete sakene statsadvokaten har fått oversendt til gjennomgang i denne anledning, har et forbedringspotensial hva gjelder arbeid opp mot elektroniske og biologiske spor. Dette gjelder både sikring av relevante bevis fra bl.a. impliserte og/eller vitners mobiltelefoner (16,3 % av tilfellene), innhenting av lydopptak fra telefonsamtaler med nødetatene (11,4 % av tilfellene) og rusmiddelundersøkelse av fornærmede og siktede. En minner om at rusmiddelundersøkelser kan gi en indikasjon på hvilken tilstand de impliserte har befunnet seg i.

Imidlertid ser man at i de tilfellene det er utarbeidet rapporter om elektroniske spor og/eller f.eks. bruk av bankkort, så er disse dekkende og hensiktsmessig utformet for påtalemyndigheten og rettens bruk i henholdsvis 60 % og 55,6 % av tilfellene. Statsadvokaten bemerker viktigheten av at slike rapporter er fullgode der det fokuseres bl.a. på en pedagogisk struktur og oppbygging av rapporten(e).

3.4. Politiavhør

Fornærmede

Hva gjelder politiavhør av fornærmede er det jevnt over relativt gode resultater for de prosessuelle aspektene ved avhøret, mens det innholdsmessig synes å eksistere flere læringspunkter for politiet. Politiet hadde i 77,6 % av de aktuelle tilfellene gjennomgått formalia i samsvar med lov og instruks, i 85,1 % av tilfellene var det samsvar mellom det som ble protokollert og det som fremkom på lydopptaket og i 84,7 % av tilfellene var det lyd- og/eller bildeopptak av forklaringen.

Videre var foranledningen til gjerningen tilstrekkelig belyst i 82,8 % av tilfellene der dette var aktuelt, noe som også anses tilfredsstillende. På den andre siden bar avhørene av fornærmede omkring sikring av tekniske spor, spørsmål om spor/bevis funnet på åstedet, konfrontasjon av fornærmede med andre opplysninger i saken og avhør av fornærmede om eventuelle etterfølgende reaksjoner/skader/sykdom, preg av mangler. Dette kan være viktige opplysninger, og er viktige forbedringspunkter i fremtidige avhør i prioriterte voldssaker.

Statsadvokaten, i alle fall for de konkrete sakene statsadvokaten har fått oversendt til gjennomgang i denne anledning, antar dermed at politiet har et forbedringspotensial hva gjelder det å stille konkrete spørsmål knyttet til bevissikring i sine avhør av fornærmede; både for mulig sikring av tekniske bevis, funn på åstedet, konfrontasjon med opplysninger fra avhør av mistenkte/vitner og etterfølgende reaksjoner/skader. I forlengelsen vises det også til at politiet i kun 52,5 % av tilfellene fulgte opp fornærmedes sykdom/skade forut for påtalevedtaket, noe som ikke kan sies å være tilfredsstillende.

Avhørsrapporten – fornærmede

Hva gjelder selve avhørsrapporten var denne skrevet slik at det fremgikk i hvilken rekkefølge opplysningene kom i 87,5 %, noe som anses meget positivt. Dog var det ingen av avhørsrapportene som inneholdt tidshenvisninger til hvor i DVD/lydfilen sentrale opplysninger fra avhøret var omhandlet. Dette anses ikke tilfredsstillende, og har sammenheng med at det kan være tidkrevende å finne frem til dette i ettertid.

Hva gjelder notoritet i avhørene antas det at politiet har et forbedringspotensial, og det vises bl.a. til at det kun var tilstrekkelig notoritet om eventuelle rettelselser eller tilføyelser ved gjennomlesning av avhøret i 53,8 % av tilfellene og kun tilstrekkelig notoritet om gjennomlesning og vedtagelse av forklaringen i 50 % av tilfellene. Det legges til grunn at politiet ved enkle grep kan bedre sine interne rutiner for å sikre en høyere grad av notoritet på dette punktet, og som et minimum bør man forlange at det fremgår av rapporten hvilken dato fornærmede vedtok sin egen forklaring og om dette ble gjort med eller uten tilføyelser/rettelselser.

Mistenkte/siktede

Ved avhør av mistenkte/siktede må formalia være gjennomgått i samsvar med lov og instruks, og det må derfor innarbeides rutiner/sjekklistene hos politiet som påser at nettopp dette skjer. Undersøkelsen synes å vise at politiet har et forbedringspotensial på dette punktet (anses tilfredsstillende i 83 % av tilfellene). Dog indikerer undersøkelsen at det er et godt samsvar mellom det som fremgikk av protokollatet og det som fremgikk av lydopptaket, noe som anses positivt.

Særlig om mistenkte/siktede under 18 år

I 9 tilfeller var mistenkte under 18 på gjerningstidspunktet, og i ett av disse tilfellene var vergen ikke varslet om avhøret. Videre var det i 7 av de 9 tilfellene tilstrekkelig notoritet omkring at vergen var varslet/forsøkt varslet, men dette er ikke å anse som tilfredsstillende. En minner om at det her bør utarbeides rapporter e.l. som viser konkret hva som har blitt foretatt, for å sørge for at det er tilstrekkelig notoritet i samtlige av disse sakene. Videre var vergen til stede under avhøret i 2 av de 9 tilfellene/avhørene, men det var ikke for noen av tilfellene tilstrekkelig notoritet om at vergen hadde blitt gitt partsrettigheter før, under og etter avhøret. Politiet bør også for disse sakstypene innarbeide rutiner/sjekklistene som sikrer tilstrekkelig notoritet omkring kontakten med vergen(e).

Mistenktes/siktedes forklaring

Det er meget positivt at mistenktes rettigheter ble ansett gjennomgått på en slik måte at de i 91,5 % av tilfellene kunne tillates brukt i konfrontasjonsøyemed i retten, samt at mistenktes/siktedes relasjon til fornærmede var tilstrekkelig belyst i 100 % av tilfellene. Tilsvarende er det positivt at foranledningen til gjerningen var tilstrekkelig belyst i 93,8 % av tilfellene.

Undersøkelsen viser videre at ved avhør av mistenkte/siktede ble det objektive straffbarhetsvilkåret tilstrekkelig belyst i 92,2 % av tilfellene og det subjektive i 88,5 %. Det presiseres hvor viktig det er at spørsmål tilknyttet straffbarhetsvilkårene foretas grundig i avhør av mistenkte/siktede, og resultatene illustrerer at politiet har fokus på dette.

Imidlertid viser undersøkelsen at politiet kan ha et forbedringspotensial hva gjelder å belyse nærmere omstendigheter med tanke på biologiske/tekniske spor i sine avhør av mistenkte/siktede og ved spørsmål til mistenkte/siktede om vedkommende har etterforskingsskritt som ønskes gjennomført. I tillegg synes det å være et visst forbedringspotensial hva gjelder å konfrontere mistenkte/siktede med fornærmedes, vitners og/eller øvrige bevis i saken (foretatt i kun 69,6 % av tilfellene).

I forlengelsen nevnes også at mistenkte/siktede er stilt tilstrekkelig spørsmål for å avklare mistanken mot mulige medvirkere i 25 av 37 tilfeller, og en bemerker at slike spørsmål ofte bidrar til å gjenskape en klarere bevisituasjon i saker der flere personer er involvert. Politiet bes således å ha fortsatt fokus på dette.

Avhørsrapporten – mistenkte/siktede

Statsadvokaten noterer seg at det er en tilsvarende tendens hva gjelder avhørsrapporten for mistenkte/siktede som for fornærmede, nemlig at den i stor grad er skrevet slik at det fremgår i hvilken rekkefølge opplysningene fremkom (92,2 %), men at *ingen* av avhørsrapportene inneholder tidshenvisninger til hvor i DVD/lydfilen sentrale opplysninger fra avhøret er omhandlet. Tilsvarende ser man at det kun i 45,7 % av tilfellene forelå tilstrekkelig notoritet omkring gjennomlesning og vedtagelse av forklaringen, og det vises til betraktningene ovenfor hva gjelder denne problemstillingen, og mulig løsning, for fornærmedes avhørsrapport.

Vitner

Undersøkelsen viser at det er avhørt totalt 105 vitner i de aktuelle sakene og at formalia var gjennomgått i samsvar med lov og instruks i 75,4 % av tilfellene der dette var aktuelt. Statsadvokaten viser til betraktningene ovenfor hva gjelder viktigheten av at formalia er gjennomgått i samsvar med lov og instruks, samt hvilke tiltak som kan være aktuelle (sjekklister/rutiner) for å bedre dette.

I 87,4 % av tilfellene var de tema som vitnet skulle forklare seg om tilstrekkelig belyst, som indikerer at politiet har riktig fokus i sine avhør av vitner. Likevel ser man at politiet har et forbedringspotensial hva gjelder **i**) å sikre tilstrekkelig notoritet om eventuelle spørsmål hvor vitnet er presentert/konfrontert med opplysninger fra saken fra fornærmede/mistenkte/andre bevis (kun i 36,4 % av tilfellene), **ii**) å sikre tilstrekkelig notoritet om eventuelle rettelser eller tilføyelser ved gjennomlesning av avhøret (kun i 70,8 % av tilfellene) og **iii**) å sikre tilstrekkelig notoritet omkring gjennomlesningen og vedtagelsen av forklaringen (kun i 63,1 % av tilfellene). Statsadvokaten viser til betraktningene ovenfor hva gjelder mulige løsninger for å sikre bedre notoritet omkring både rettelser/tilføyelser og vedtagelse av ens egen forklaring.

3.5. Etterforskningsledelse

Redigering/dokumentorden

Det foreligger tilstrekkelig redigering av sakene i 45 % av tilfellene, mens det er tilstrekkelig dokumentorden i 50 % av sakene. Det synes således som om politiet bør tilstrebe en forbedring på dette punktet.

Etterforskningsplan

Det forelå skriftlig etterforskningsplan (vedlagt eller lesbar i BL/Indicia) i 8,3 % av sakene og ingen av disse oppfylte de krav som følger av riksadvokatens brev og retningslinjer for bruk av etterforskningsplan fra Politidirektoratet. Videre var det ingen av sakene der det forelå en skriftlig etterforskningsplan i henhold til pålegg eller anbefaling fra riksadvokaten (likevel ikke aktuelt i 52 tilfeller). Politiet må følgelig tilstrebe en vesentlig forbedring på dette punktet.

Øvrig etterforskningsledelse

I 91,7 % av tilfellene der det var aktuelt var det tilstrekkelig notoritet omkring beslutning om tvangsmidler og i 88,9 % var det tilstrekkelig notoritet om beslutningsgrunnlaget ved eventuell bruk av tvangsmidler.

Videre fremstod etterforskningen som tilstrekkelig formålsstyrt i 66,7 % av tilfellene, og her antas det å være rom for forbedringer. Tilsvarende antas det å være rom for forbedringen hva gjelder etterforskningen opp mot eventuelle erstatningskrav fra fornærmede, som kun ble ansett tilstrekkelig i 49,1 % av tilfellene hvor

dette var aktuelt. Det pekes på at det kan synes å være en sammenheng mellom dette og politiets oppfølging av fornærmedes sykdom/skade forut for påtalevedtaket, jf. punkt 3.4.

Avslutningsvis nevnes at 23 av 27 saker ble ansett å være tilstrekkelig etterforsket til å avgjøre strafferettslig reaksjon.

3.6. Fremdrift

Undersøkelsen indikerer at politiet i stor grad sender anmodninger om ekstern bistand innen rimelig tid (88,9 % av tilfellene) og besvarer henvendelser fra forsvarer/bistandsadvokat innen rimelig tid (87,5 % av tilfellene).

Liggetid ble konstatert i 11 av totalt 59 saker hvor dette var aktuelt. For disse sakene skyldtes den manglende fremdriften at man i 2 av sakene ventet på analyseresultat fra Kripos og i 3 av sakene ventet man på legeerklæring e.l. Saksbehandlingsfristen på 90 dager ble overholdt i 74,6 % av sakene, og i 81,3 % av tilfellene skyldtes ikke hensynet til kvaliteten på etterforskningen en manglende fristoppnåelse.

3.7. Påtale

I 87,8 % av tilfellene var siktelsen subsumert under riktig lovbestemmelse og straffalternativ, mens grunnlaget i siktelsen var tilstrekkelig utformet i 71,4 % av tilfellene. Dette viser at påtalemyndigheten i politiet i all hovedsak utviser et godt juridisk skjønn og kvalitet i sitt påtalearbeid.

For de sakene der det har vært aktuelt med oversendelse til statsadvokaten med en innstilling, så inneholdt politiets påtegning i 80 % av tilfellene de nødvendige opplysningene ved oversendelsen. Dette anses tilfredsstillende, og en bemerker at slik unngås bl.a. returnering av sakene til politiet og følgelig en mer effektiv saksbehandling/samhandling mellom lavere og høyere påtalemyndighet.

4. Analyse og vurdering av resultatene i regionen

På bakgrunn av redegjørelsen ovenfor kan det synes som om det er særlig fem områder hvor politiet bør tilstrebe en forbedring hva gjelder sin etterforskning av prioriterte voldssaker. Dette gjelder **i)** fokus på utarbeidelse av rapporter for å vise at etterforskingsskrittet faktisk har blitt gjennomført, men med et negativt funn/resultat, **ii)** fokus på tilstrekkelig sporsikring og utarbeidelse av bl.a. adekvate fotomapper, **iii)** fokus på notoritet, herunder rettigheter/plikter (formalia), ved avhørssituasjonen/avhørsrapporten for fornærmede, mistenkte/siktede (og deres verger dersom vedkommende er under 18 år) og vitner, **iv)** utarbeidelse av adekvate etterforskningsplaner når dette er påkrevet og **v)** oppfølging av fornærmedes sykdom/skade forut for påtalevedtaket. For øvrig vises det til de enkelte funn, vurderinger og anbefalinger under ovenstående punkter.

Imidlertid, som nevnt innledningsvis, presiseres det at statsadvokaten ved noen av vurderingene i undersøkelsen har hatt en høy terskel for hva som skal kunne anses som "*tilstrekkelig*". Resultatene kan følgelig ikke tas til inntekt for at politiet i regionen ikke holder et akseptabelt *generelt* nivå i sin etterforskning. Dette har videre sammenheng med at en stor andel av spørsmålene legger opp til skjønsmessige vurderinger som må foretas av den enkelte statsadvokat, og disse vurderingene antas å kunne variere fra person til person uavhengig av undersøkelsens veileder.

5. Forslag til tiltak og bruk av funnene i statsadvokatens fagledelse i politidistriktet

Presentasjon av undersøkelsen vil gjennomføres fredag 30. november, da sammen med riksadvokaten. Det er videre planlagt innlegg på påtalemøtet for distriktet og fagdags/seminar på GDE`ene og ved FSI i løpet av 2019.

Slik det fremgår ovenfor, vil statsadvokaten oppfordre politiet til utarbeidelse av såkalte tiltakskort til bruk for patruljen. En ser for seg at undersøkelsen, og de spørsmål som der benyttes, kan danne grunnlag for slike tiltakskort eller "sjekklister" som patruljen har for hånden ved håndtering av prioriterte voldssaker. Videre, som det også fremgår ovenfor, vil tilsvarende sjekklister under etterforskning av disse sakene, eksempelvis ved avhør av mistenkte/fornærmede, være til støtte for både den prosessuelle og materielle delen av gjennomføringen.

Anders Mandal Funnemark
Statsadvokat

Mari Gjersøe
Statsadvokat

8. Vedleggsoversikt

- Vedlegg 1: Sjekkliste for undersøkelse av kvalitet på foreholdelsen av formalia ved avhør, utarbeidet av Oslo statsadvokatembeter.
- Vedlegg 2: Spørreskjema med veileder til deltagerne i kvalitetsundersøkelsen.
- Vedlegg 3: Samlede resultater for hele landet fra statsadvokatenes kvalitetsundersøkelse 2018.